

Nov.

KNIHOVNA
SBORNÍKU VĚD PRÁVNÍCH A STÁTNÍCH

VYDÁVANÁ
S PODPOROU ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

B) ŘADA STÁTOVĚDECKÁ. Čís. XXX.

CEDULOVÉ BANKOVNICTVÍ
VE SPOJENÝCH STÁTECH SEVERO-
AMERICKÝCH A JEHO NEJNOVĚJŠÍ
ÚPRAVA.

NAPSAL

Dr. JAN LOEVENSTEIN.

II dba 48

9057-11

V PRAZE.

VYDAVATEL A NAKLADATEL: „SBORNÍK VĚD PRÁVNÍCH A STÁTNÍCH“
(BURSÍK & KOHOUT V PRAZE).

1915.

976/2

PŘEDMLUVA.

Na sklonku roku 1913 přijat byl ve Spojených Státech nový zákon o cedulovém bankovníctví, který pronikne do základů veškerého peněžnictví a úvěrnictví těchto států. Reforma, k níž se Spoj. Státy odhodlaly, jest nejen theoreticky velmi zajímavá, ale bude ve svých účincích pocífována i u nás a má tudíž i pro nás praktický význam. Neboť souvislost našeho národního hospodářství s národním hospodářstvím Spoj. Států jest již dnes mezinárodním stykem obchodním a finančním velmi rozsáhlá a hluboká, a dá se důvodně očekávati, že v budoucnosti ještě poroste, poněvadž krok vývoje, jimž se běže národní hospodářství Spoj. Států, je velmi rychlý. *Země* oplývá ještě velikým množstvím nezužitkovaných darů přírodních, její *obyvatelstvo* roste nejen přirozeným příbytkem lidí, nýbrž i přistěhovalectvím, jež dosahuje výše téměř jednoho milionu ročně, její *kapitál* (nejen peněžní!) roste téměř řadou geometrickou. Musí tedy postupem doby Unie nabývati stále větší hospodářské váhy v zemích staré kultury, kde hospodářský vývoj nemůže jíti tak rychle.

Osou každého hospodářského života je jeho organisace peněžní a úvěrová. A právě po této důležité stránce bylo lze vytýkati Spojeným Státům překvapující vady a nedostatky. Důsledkem byly četné krise, které však nezůstaly lokálně ohraničeny, nýbrž se pravidelně přenášely i k nám a ochromovaly náš hospodářský život. (Tak jsme nebyli ušetřeni na př. následků krise, jež zachvátila Spoj. Státy v r. 1907.) Tím větší zájem musí pro nás míti tedy nová úprava organisace peněžní a úvěrové ve Spojených Státech, od níž lze očekávati, že zažehná krise vzniklé z nedostatků organisace této a též, že zabezpečí Spoj. Státům i u nás takový hospodářský vliv, jakého dosud neměly.

Vzdáleného pozorovatele musí údivem naplňovati, že země, v každém ohledu tak vyspělá a každé praxě tak dbalá, mohla přes nejtrpčí zkušenosti tak dlouho podržeti svou dosavadní nepraktickou soustavu cedulovou. To bylo i mně podnětem při studijní cestě, již jsem konal v době od září 1912 až do července r. 1913 po celých Spoj. Státech, abych se zahloubal do těchto nepochopitelných poměrů peněžnictví a úvěrnictví tamního. Při tom jsem měl příležitost hlavně ve finančních centrech Unie, totiž v Novém Yorku a Chicagu, ale ovšem i v celé ostatní oblasti Spojených Států prakticky poměry tamní studovati a to v bankovních závodech, na bursách Novo-yorské i Chicagské, osobně slyšeti mínění tamních finančních kruhů a konečně sledovati denně ve velkých listech Novo-yorských jednak všechny záchvěvy amerického peněžnictví a úvěrnictví, jednak šetření zvláštních výborů, tak zvaného „Glass Committee,“ jež se týkalo reformy oběživa a t. zv. „Pujo Committee,“ jež se týkalo ohromné koncentrace peněžní v několika málo rukou Novo-yorských bankéřů.

Z této studijní cesty vzešla pak práce o americkém cedulovém bankovníctví, jak platilo za doby mé cesty, a o jeho reformě, jak v té době byla připravována. Během práce samé přijat byl zákon o cedulovém bankovníctví dne 23. prosince 1913 a bylo tudíž přirozeno, že jsem svou práci rozšířil i na zákon tento. To vysvětluje, že jest době před tímto zákonem věnována větší část knihy, než by se bylo stalo, kdyby byl předmětem studií hned původně býval pouze nový zákon. Než mám za to, že tato jistá nesouměrnost nemůže býti věcně na závadu, ježto nový zákon příliš hluboko tkví svými kořeny v době předchozí, než aby mu mohlo býti úplně porozuměno bez podrobné znalosti toho, co předcházelo.

Kromě literatury spadající do toho oboru, která jest všude, kde jí bylo použito, citována, použil jsem též četných amerických po většině oficiálních zpráv, jež mně byly se vzácnou ochotou od příslušných úřadů a činitelů propůjčeny. Nicméně zůstalo ještě veliké pole, kde jsem byl odkázán pouze na vlastní pozorování a vlastní úsudek. To platí o celé práci, přirozeně však nejvíce o novém zákoně, o němž je dosud literatura velmi chudá. Ostatně

je literatura zabývající se peněžnictvím a úvěrnictvím ve Spoj. Státech převážně rázu praktického a nedbá hrubě přesného vymezení pojmů, charakteristických pro americké peněžnictví.

Na tomto místě buďtež vysloveny mé nejsrdečnější díky prof. Dr. Cyrilovi Horáčkovi, professoru národního hospodářství na pražském vysokém učení Karlo-Ferdinandově, v jehož národohospodářském semináři byla část práce přednesena a pod jeho osvědčeným vedením podrobena kritice, a prof. Dr. Karlovi Englišovi, professoru národního hospodářství na vysoké škole technické v Brně, kterému jsem povděčen za mnohou radu při pojmovém zpracování a soustavném sečlankování této látky.

V Praze, v listopadu 1914.

A.

Význam bankovky v rámci oběživa Spoj. Států.

I. Všeobecné pojmy.

Pro pochopení významu, jaký má bankovka ve Spojených Státech severo-amerických v rámci peněžních prostředků oběžných kovových i papírových, třeba především podati přehled o všech druzích oběžných prostředků s funkcí peněžní ve Spoj. Státech užívaných, dále o zvláštních funkcích toho kterého druhu, jakož i o rozsahu cirkulace každého z nich.

Pro americké poměry je příznačno, že jest tam více různých oběžných prostředků s funkcí peněz, nežli tomu je u nás v Evropě. U nás slouží peněžnímu oběhu peníze kovové, bankovky a po případě státovky. V Unii však je kromě těchto právě uvedených tří druhů peněžního oběživa ještě řada jiných druhů papírového oběživa, jimž nelze upříti funkce peněz.

Zvláštní význam v rámci amerického oběživa mají ony druhy kovových a papírových peněz, kterým propůjčil stát pečeť zákonného platidla, tak zvaný *legal tender character*.¹⁾ Tento legal tender character má však u různých druhů peněz nestejný rozsah věcný podle druhů platů a *quantitativní* co do obnosu. Ony druhy peněz, které požívají věcně všeobecného a kvantitativně ne-

---

¹⁾ Přesné vyhranění tohoto a podobných pojmů, americkému peněžnictví vlastních, bylo spojeno se značnými obtížemi, ježto ani v americké, ani v literatuře evropské, americkými peněžními poměry se zabývající, nebylo lze nikde naléztí pojmového jich propracování. Ba uvidíme, že i při jich používání panuje mezi spisovateli dosti veliký zmatek. Zejména rozlišování pojmu legal tender a jiného podobného pojmu „lawful money“ (zákonné peníze) je v literatuře nestejně a nejasně. Na svém místě bude na to ještě poukázáno.

obmezeného legal tender characteru, jsou dle našich pojmů penězi kurantními.¹⁾

Legal tender character je především omezen kvantitativně na určitý obnos a to dle našich pojmů u drobných mincí kovových.

Věcná omezení legal tender characteru vyskytují se pouze u peněz papírových. Pro tato omezení jsou důležitý tyto skupiny platů: veřejné dávky, cla, úroky ze státního dluhu Unie, platy za přenechanou půdu Spoj. Států, vzájemné platy mezi Národními Bankami, soukromé platy spolkové vlády nebo oproti spolkové vládě. Jestliže však nemá peněz platební schopnosti v obecném obchodě, upírá se mu legal tender character i tehdy, má-li jí pro určité platy speciální, výše uvedené, na př. pro cla, dávky atd. Uvedené speciální platy náležejí tudíž do obsahu legal tender characteru (neboť by se jinak nepravilo, že je legal tender character o ně omezen), ale jeho podstaty netvoří (poněvadž by musily mít legal tender character i ony peníze, které mají jen speciální platební schopnost); podstatu legal tender characteru tvoří tedy platy ze všeobecného obchodu.

Ony druhy papírového oběživa, které mají legal tender character, bývají též zkrátka zvány „legal tenders“.

Jiný právně důležitý pojem v americké měně je tak zvaný „lawful money“ (zákonné peníze). Dle názoru v praxi (zejména v bankovních příručkách) užívaného jsou to různé druhy peněz, kterých se smí užívat jako zákonných záloh u cedulových bank a které se musí přijímat při směně bankovek a peněz drobných. (Blíže a přesněji o tomto pojmu viz v příští kapitole.)

II. Jednotlivé druhy peněz.

Při popisu jednotlivých druhů peněz bude k historickému vývoji přihlíženo, jen pokud to k jich pochopení bude nezbytně třeba. Jinak odkazuje se v té příčině k odborné literatuře.²⁾

¹⁾ Název „kurantní“ přináležejí i papírovým penězům s neomezeným nuceným kursem, alespoň dle terminologie Knappovy: Staatliche Theorie des Geldes (Leipzig 1905), str. 85. a násl. obzvláště str. 91.

²⁾ Theoretická zajímavost měnových poměrů ve Spoj. Státech vedla již více spisovatelů k důkladnému zpracování této látky. Z dotyčné literatury uvést tu dlužno zejména:

a) Kovové oběživo:

1. s volnou ražbou.

Ze zlata legovaného v poměru 9 : 1 razí se dollars v kusech po 10 (eagle = orel), 20 (double eagle), 5 (half eagle) a 2½ dollarech (quarter eagle) a to tak, že 10 dollar o hrubé váze 258 grains¹⁾ obsahuje 232·2 grains ryzího zlata. Zlaté dollars mají neomezený a všeobecný legal tender character. Jsou tedy kurantní mincí v našem smyslu.

2. bes volné ražby.

a) Jako stříbrné mince bez volné ražby jsou ve Spoj. Státech v oběhu především stříbrné dollar (standard silver dollar). Stříbrný dollar váží 412·5 grains a obsahuje 371·25 grains ryzího stříbra, je tedy ražen o zrna 9/10. Stříbrné dollars byly raženy i na účet soukromníků až do zákona z r. 1873. Od tohoto roku až do r. 1878 nebyly raženy vůbec a od zákona z r. 1878 se razily do r. 1905 pouze na účet státu; od tohoto roku je ražba jich vůbec zastavena. Stalo se tak proto, poněvadž není spolková vláda oprávněna již k nákupu stříbra, k němuž byla zmocněna zákony z r. 1878 (Bland Allison Bill) a z r. 1890 (Sherman Bill), a poněvadž zásoby stříbra z nákupů na základě těchto zákonů byly vyčerpány zejména ražbou mincí drobných od r. 1900.²⁾ K ražbě nových stříbrných dollarů bylo by třeba nového zákonného zmocnění k nákupu stříbra. (K nákupu stříbra pro ražbu drobnějších stříbrných mincí je spolková vláda i nyní oprávněna). Stříbrné dollars mají neomezený legal tender character, nebylo-li ve

Dr. Prager: Die Währungsfrage in Vereinigten Staaten von Nordamerika, Stuttgart 1897.

J. J. Knapp: History of banking in the United States, New York 1900.

A. d. Hasenkamp: Die Geldverfassung und das Notenbankwesen der Verein. Staaten, Jena 1907.

Johannes Scheffler: Das Geldwesen der Ver. Staaten von Amerika im 19. Jahrh. vom Standpunkte des Staates, Strassburg 1908. Obzvláště zajímavý úkol připadl Schefflerovi, totiž uvést v soulad americké měnové poměry s Knappovou státní teorií peněz.

¹⁾ 1 gramm = 15·432 grains.

²⁾ Srov. Mint Report z r. 1905, str. 7, 18 a 19.

směnově jinak stanoveno. Jsou tedy kurantní mincí v našem smyslu.¹⁾ Není sice zákonem zaručena jich směnitelnost za zlaté dollary, nicméně udržují se v pevném poměru (bez ažia) k dollarům zlatým, ve vnitrozemí pochopitelně již proto, že mají legal tender character, pro zahraniční obchod proto, že tajemník pokladu je *de facto* za zlaté dollary směňuje, ač k tomu dle zákona není povinován.²⁾

b) Drobnější stříbrné mince (subsidiary silver coin) razí se podle zákona z r. 1853 na účet státu v kusech $\frac{1}{2}$ dollarových (half a dollar); $\frac{1}{4}$ dollarových (quarter), $\frac{1}{10}$ dollarových (1 dime).³⁾ Též všechny tyto jmenované mince jsou raženy o zrn $\frac{9}{10}$ a to tak, aby tyto drobné mince v ceně jednoho dollaru obsahovaly čistého stříbra 347.22 grains.⁴⁾ Jejich hrubá váha v ceně jednoho doll. je tedy 385.8 grains.⁵⁾ Zákonem z 14./III. 1900 byla ražba těchto mincí omezena na 100 millionů dollarů. Toto omezení odstraněno v r. 1903. Nyní rozhoduje potřeba („needs of the people“). Stříbro potřebné k ražbě těchto drobných mincí musí se od r. 1906 kupovati, ježto zásoby nashromážděné za platnosti zákonů z r. 1878 a z r. 1890 byly vyčerpány r. 1905 (Treasurers Report 1905). Mincím těmto přísluší legal tender character pouze do obnosu 10 doll., jsou tedy dle našeho názvosloví mincí drobnou. Pokladniční úřad je povinen směňovati je za t. zv. zákonné peníze (lawful money) v obnosech nejméně 20 doll. a násobcích.

c) Drobnější mince z nedrahých kovů (minor coin). Jsou to tak zvané „nickels“ (5centové mince) a bronzové (1centové) mince. Mince prvního druhu (5 c.) jsou raženy ze směsi: 75% mědi a 25% niklu o hrubé váze 77.16 grains. Bronzové centy jsou raženy ze směsi: 95% mědi a 5% zinku a cínu o hrubé

¹⁾ Jako na př. naše stříbrné zlatníky.

²⁾ Dle mínění Schefflerova (cit. dílo), str. 111. a 112. by taková povinnost však mohla být odvozována z předpisu zákona z 14./III. 1900, který ukládá tajemníku pokladu povinnost, aby udržoval všechny druhy amerického oběživa v plné hodnotě (t. j. aby zabránil negativnímu ažiu).

³⁾ Mylně udává Scheffler str. 110. cit. díla, $\frac{1}{20}$ dollarovou mincí (half dime) jako mincí existující. Ražba této mince byla zastavena zákonem z 12./II. 1873.

⁴⁾ Mylně Scheffler na str. 109. cit. díla udává 345 grains.

⁵⁾ Stříbrné dollary obsahují tedy mnohem více čistého stříbra.

váze 48 grains. Ražba se děje též na účet státu dle potřeby. Mincím těmto přísluší legal tender character pouze do obnosu 25 centů, jsou tedy mincí drobnou. Pokladniční úřad je povinen směňovati je za zákonné peníze (lawful money) v obnosech nejméně 20 doll. a násobcích.

b) Papírové oběživo.

Druhy papírového oběživa seřazené dle rozsahu jejich legal tender characteru jsou tyto:

1. **Státovky:**¹⁾ (zvané greenbacks dle barvy rubu státovky, nebo též United States notes, legal tender notes) vznikly za občanské války v letech 1862 a 1863.

Původně vydáno jich bylo za 150,000,000 doll. a postupně byly rozmnoženy na 450,000,000 doll.²⁾ Během války došly tyto „greenbacks“ neobyčejného znehodnocení, což se jevílo ve vysokém pozitivním ažiu na zlato, kteréž dosáhlo 1. července 1864³⁾ dokonce 185%. Důsledkem tohoto znehodnocení oběživa bylo veliké stoupnutí cen všech statků,⁴⁾ které ještě bylo podporováno tím, že obchodníci mající konati platy do ciziny, stanovili již předem velmi vysoké ceny za zboží, aby se zabezpečili proti ztrátě, vzniklé z případného stoupaní ceny zlata.⁵⁾ Přirozeně toto stoupaní cen bylo průmyslníkům i zemědělcům vítáno, a hleděli proto za každou cenu udržeti papírové oběživo v neztenčeném rozsahu, doufajíce, že takto vysoké ceny udrží. Ježto jejich snahy směřovaly k udržení „naduřelého oběživa“ (inflated currency), zváni byli inflationisty. Získali mnoho přívrženců, takže časem dosáhli vlivu

¹⁾ Ač rozsah legal tender characteru u státovek je věcně (ne kvantitativně) poněkud užší než u pokladničních poukázek z r. 1890, na druhém místě uvedených, bylo přece užito daného pořadu, poněvadž jednak ho používají také různé oficiální příručky při statistických přehledech papírového oběživa, jednak jsou pokladniční poukázky z r. 1890 určeny k vy-mizení a jsou dnes až na poměrně malý obnos z oběhu staženy.

²⁾ Ve skutečnosti byla tato hranice téměř dosažena 3./I. 1864, kdy bylo vydáno celkem státovek 449,338,902 doll. (nejvyšší to obnos vydaných greenbacks vůbec); srv. W. F. de Knight: History of the currency of the country and of the Loans of the United States from the earliest period to June 30th 1900. 2nd edition, Washington 1900, str. 85.

³⁾ Srv. Financial Review (New-York) z r. 1876, str. 31. a násl.

⁴⁾ Obsáhlá literatura o tomto všeobecném zdražení statků udána v Hasenkampovi (cit. dílo), str. 31.

⁵⁾ Srv. White Horace Money and Banking 2 Ed. Boston 1902, str. 161.

i na volbu presidenta Unie. V politickou stranu organisovali se v roce 1868.¹⁾ Kdežto ještě v roku 1865 tajemník pokladu²⁾ Mc. Culloch³⁾ navrhl a v r. 1866 docílil vydání zákona, jenž tajemníku pokladu dovoloval, aby státovky směňoval za spolkové dlužní úpisy a tím je stahoval z oběhu, prosadily vlivy inflationistické už v roce 1868 zákon ze 4. února, jenž další výkup státovek zakázal. V dalších letech dokonce i jistá část státovek z oběhu již vzatých opět byla vydána. Další průběh zápasu inflationistů a jich odpůrců byl tento: Tak zvaný *Inflation Bill* z r. 1874, který žádal znovu vydání státovek do obnosu 400,000.000 dollarů, nenabyl sice pro veto presidenta Granta zákonné platnosti⁴⁾, což značilo jisté stlumení snah inflationistických, ano byl dokonce přijat tak zvaný *Resumption Bill* ze 14./I. 1875, který chtěl provést stažení papírových peněz z oběhu, což by bylo značilo potření inflationistických snah; tajemník pokladu měl totiž dle článku (section) 3. téhož zákona vydáním spolkových dlužních úpisů opatřit si hotovost k výkupu státovek, jenž měl počítí dne 1. ledna 1879. Avšak vliv inflationistů byl již v té době tak mocný, že se vláda obávala zmenšiti oběživo. K jakémusi kompromisu tedy došlo se tím způsobem, že stažení státovek bylo připuštěno za předpokladu, že současně bude rozmnožen oběh bankovek ve stejném rozsahu. Očekávaný zvětšený oběh bankovek nenastal a toho bylo použito od inflationistů k vytvoření zákona z 31. května 1878, v němž prorazilo stanovisko inflationistů. Stanoven totiž oběh státovek jednou pro vždy na obnos 346,681.016 dollarů (t. j. stav tehdejšího jejich oběhu), což platí až do dnes.⁵⁾

Dnešní stav je tento:

Greenbacks se vydávají v appointech 1000, 500, 100, 50, 20, 10, 5, 2, 1 dollarových. Dle zákona ze 14./III. 1900 nesměly

¹⁾ O dějinách inflationistického hnutí srov. Wildman: Money Inflation in the United States, New-York 1905.

²⁾ Tajemník pokladu ve Spojených Státech (Secretary of the Treasury) je ministrem financí a obchodu, je pověřen vrchním dohledem nad veškerými Národními Bankami a je ředitelem všech amerických mincoven.

³⁾ Finance Report z r. 1865, str. 5. a též Charles A. Conant: The Return to Hard Money (v Century's after War Series, July 1913; str. 440. a násl. a 450. a násl.).

⁴⁾ Srov. Horace White: cit. dílo, str. 439. a násl. Charles A. Conant: výše cit., str. 454.

⁵⁾ Srov. o tom: Hasenkamp v cit. díle str. 23.—41. Scheffler v cit. díle, str. 39., a násl., str. 53 a násl., W. C. Mitchell: History of the „greenbacks“ (Decennial Publications of the University of Chicago), Chicago 1903.

býti vydávány appointy pod 10 doll.; to však zákonem z 4./III. r. 1907 opět bylo zrušeno.

Greenbacks čerpají svou směnnou hodnotu jednak ze směnitelnosti, ježto po zákonu z 14./III. 1900¹⁾ je musí tajemník pokladu kdykoli směňovati za zlato, jednak ze svého legal tender charakteru, který je všeobecný a neomezený až na to, že nemusí býti přijímány při placení dovozných cel²⁾ a úroků ze spolkového dluhu. Státovky státem za zlato vyměněné musí býti dány hned znovu do oběhu,³⁾ tak že jejich kontingent je stálý. (V ustanovení tom je patrné uskutečnění snahy inflationistů po zachování neztenčeného množství oběživa.)

Ku směňování státovek za zlatou minci chová pokladna Spojených Států zvláštní fond 150 millionů dollarů ve zlatě, který se chová odloučeně od všeobecného státního pokladu. Nutno jej doplniti, jakmile směněním státovek se zmenší.

Doplnění je možno tímto způsobem:

a) buď ze všeobecného státního pokladu, nalézá-li se tam zásoba zlata, tak totiž, že zlato všeobecného pokladu se zamění státovkami z rezervního zlatého fondu, které tam přišly z oběhu;

b) nebo tím, že někdo deponuje dobrovolně zlato a vyžádá si za to státovky, což se dosti často děje;⁴⁾

c) nebo, že tajemník pokladu — k čemuž má výslovné svolení zákonné — kupuje zlato za státovky.

d) Nemůže-li si tajemník pokladu právě uvedenými prostředky opatřiti zlato pro 150timillionový rezervní fond, a klesli-li tento mezi tím pod 100 mill. doll., musí si zlato opatřiti pro všeobecný státní fond spolkovou půjčkou nejvýše 3%ní ve zlatě kontrahovanou i splatnou co do úroku i kapitálu, a to ne dříve než po roce od uzavření půjčky, a doplní pak způsobem pod a) uvedeným zvláštní rezervní fond pro směnu státovek na zákonnou výši.

¹⁾ Před tímto rokem směňování státovek za zlato záviselo na libovůli tajemníka pokladu, bylo tedy jen fakultativní, ač všeobecně obvyklé.

²⁾ Tento předpis je ovšem nyní nepraktický, poněvadž jsou směnitelné za zlatou minci. Jejich majitel je může tedy směniti za zlato, a clo zlatem zaplatiti. Takže dle nejnovějších nařízení platí, že pokud bude trvati jejich směnitelnost za zlato, mohou býti též používány ku placení cel.

³⁾ Článek 2. citovaného zákona.

⁴⁾ Srov. Finance Report z r. 1896, str. 9.

Státovek, které se tímto způsobem dostaly do všeobecného spolkového pokladu, nesmí býti použito v rozpočtu k úhradě deficitů v oboru potřeb řádných (deficiency clause¹⁾), přirozeně proto, poněvadž nepředstavují v rukou vlády pozitivního jmění.

2. Pokladniční poukázky s roku 1890 (zvané Treasury Notes of 1890, též Sherman Notes nebo Coin Notes):

Jak již při výkladu o inflationistickém hnutí shora bylo řečeno, znamenalo přijetí Resumption Billu (14./I. 1875) porážku inflationistických snah. Inflationisté nepozbyli však myslí a snažili se dosáhnouti svých cílů — rozmnožení oběživa — na jiném poli.

V té době totiž výroba stříbra ve Spojených Státech stoupla tak, že (kolem roku 1876) obnášela téměř 50% světové výroby.²⁾ Tato nápadně zvýšená výroba nezůstala přirozeně bez následků na ceny stříbra, a právě v roce 1876 pokles cen byl obzvláště prudký. Inflationisté počali hlásati, že zájmy Spojených Států, jakožto největšího světového výrobce stříbra, jsou nesmírně poškozeny klesnutím cen stříbra, že však se tomu dá čeliti pouze obnovením ražby stříbrných dollarů („dollars of our daddies“ — dollary našich otců, jak se tehdy hlásalo) v pevném poměru ke zlatu a to 1 : 16, kterážto ražba byla zrušena zákonem z r. 1873.³⁾ V tom smyslu podal návrh Bland v r. 1877, který uzákoněn 28. února 1878, jakožto *Bland-Allison Bill*.

Volná ražba stříbra nebyla obnovena; ražba stříbra však obnovena a svěřena vládě. Při tom jí uloženo, aby každý měsíc kupovala stříbra nejméně za 2 milliony a nejvýše za 4 milliony dollarů a razila z nich stříbrné dollary o čisté váze 371·25 grains, při hrubé váze 412·50 grains. Aby mohly tyto dollary v tak velikém množství snáze dány býti v oběh, bylo ustanoveno, že každý může obnosy o 10 dollarech a násobcích tohoto obnosu složit u pokladničního úřadu, začež měl obdržeti papírovou stvrzenku (certificate), znějící na složený obnos.

Tyto *poukázky* (tak zvané *silver certificates*) nestaly se sice zákonným platidlem, poněvadž jim nebyl dán legal tender character, avšak stanoveno bylo, že musí býti přijímány od vlády při placení veřejných dávek, a zejména též při placení cla dovozného.

Banky však zaujaly proti těmto stříbrným poukázkám (silver certificates) od počátku nepřátelské stanovisko a již v listopadu 1878

¹⁾ Srov. Charles A. Conant: The Principles of Money and Banking, New-York 1905, I. svaz., str. 336.

²⁾ Report on Production 1904, str. 15. a 39.

³⁾ Kterýž inflationisté nazývali zločinem z r. 1873 (crime of 1873); srov. o tom Scheffler, cit. dílo, str. 47. a násl.

J. James Mc Cleary: The Crime of 1873 (Sound Currency, Septem., 1900, vol. VII Nr. 9, str. 153. a násl.).

se usnesly banky novo-yorského sdružení clearingového,¹⁾ že k vyrovnávání rozdílů (sald) nesmí se používati ani stříbrných dollarů ani stříbrných poukázek. Vláda proti tomu sice vystoupila zákonem, zakazujícím Národním Bankám (cedulovým),²⁾ aby byly členy oněch clearingových sdružení, která při vyrovnávání svých rozdílů odmítají stříbrné poukázky.³⁾ Národní Banky však se rozhodly vzájemnou dohodou, že stříbrných poukázek nebudou k vyrovnávání svých sald nabízetí a tak obešly zákon, neboť clearingová sdružení nemusila pak zapovídati, aby k vyrovnávání sald nebylo užíváno stříbrných poukázek. Jednotlivým bankám nemohl pak zákon onoho rozhodnutí zapověděti, neboť zákon mohl nutiti Národní Banky, aby stříbrné poukázky přijímaly,⁴⁾ nikoli však, aby k placení je nabízely.⁵⁾ Tomu konečně v praxi se také pokladniční úřad musil podrobiti a sám jsa členem clearingového sdružení, při vyrovnávání svých rozdílů od října roku 1882 stříbrných poukázek nepoužíval.⁶⁾ Ale vláda měla ještě jiný svízel s těmito poukázkami. Ač, jak bylo již řečeno, jim legal tender character nepřislušel, přece od spolkové vlády musily býti přijímány při placení daní a dovozných cel. A k tomuto účelu bylo jich v polovici let osmdesátých hromadně používáno. Tak, sotva že byly vydány, opět se již vracely.⁷⁾ Vláda tedy hleděla místo těchto poukázek dáti v oběh stříbrné dollary samy (kurantní minci), což však se jí nezdařilo, ježto se jí také po krátké době vracely.⁸⁾ Aby těmto nesnázím se odpomohlo, byl vydán v roce 1886 zákon, jímž povoleno vydávání stříbrných poukázek i v appointech 1, 2 a 5dollarových. Účel toho měl býti, aby se poukázkám dostalo oběhu v nejširších vrstvách a důsledkem toho, aby jim byl stížen návrat do pokladny spolkové. Očekávaný úspěch tohoto kroku se též dostavil.

Mezi tím však ani obsáhlé vládní koupě stříbra na základě Bland Allison Bill nedovedly zastaviti klesání ceny stříbra. Tento vytrvalý pokles dal podnět k vydání zákona z 14. července 1890 (tak zvaného *Sherman Act*), jímž mělo býti další znehodnocení stříbra zastaveno.

¹⁾ Viz str. 89. a násl.

²⁾ Viz str. 60.

³⁾ Zákon z 12. července 1882, článek 12.

⁴⁾ Ovšem jenom *nepřímým* způsobem (totiž zákazem, že nesmí náležeti dotyčným clearingovým sdružením).

⁵⁾ Srov. Hasenkamp, cit. dílo, str. 45. Obst: Notenbankwesen in den Vereinigten Staaten von Amerika, Leipzig 1903, str. 25. a 26 a *New-York Clearing House Association*, Manager's Annual Report for 1882; New-York 1882.

⁶⁾ Finance Report 1884.

⁷⁾ Ježto dříve byla placena cla ve zlatě, mělo to pro vládu i tu nevhodu, že tímto způsobem jí byl vzat hlavní zdroj příjmů zlata.

⁸⁾ Finance Report 1885, str. 496 a z roku 1887, str. 74. a násl.

Tvrdilo se totiž, že dosavadní koupě stříbra jsou nedostatečné a proto klesání cen ve stříbře nezastavily. Dle nového zákona měl však tajemník pokladu kupovati měsíčně 4·5 millionů uncí¹⁾ stříbra za běžnou tržní cenu. Tyto stříbrné koupě měly býti placeny tak zvanými *Treasury Notes*²⁾ (které jak shora řečeno, byly zvány též *Sherman Notes*), pokladničnými to poukázkami za tím účelem vydávanými. Těmto novým poukázkám byl (na rozdíl od starých stříbrných poukázek³⁾ přiložen neomezený legal tender character (a musily ovšem od vlády býti přijímány též při placení cel dovozných). V zákoně se pravilo,⁴⁾ že mají býti na požádání směňovány „za minci“ (in coin), bylo tedy na libovůli tajemníka pokladu, zda chtěl tak učiniti ve zlatě nebo ve stříbře. Ježto však zákon (čl. 2.) obsahoval též ustanovení, že oba kovy, zlato i stříbro, mají býti udržovány v rovnocennosti (paritě) dle zákonného poměru, bylo z toho vyvozováno, že tajemník pokladu měl vždy, bylo-li o to žádáno, směňovati tyto poukázky za zlato. Ve skutečnosti byla praxe taková, že tajemník pokladu směňoval tyto poukázky vždy za zlato, nebylo-li výslovně žádáno o stříbro.⁵⁾ Až do 1. července 1891 měly býti měsíčně raženy 2 milliony uncí ve stříbrné dollary, později pouze tolik, kolik se zdálo tajemníkovi pokladu potřebným ku směně pokladničních poukázek z roku 1890.

Zákon Shermanův omezil tedy ražení stříbrných dollarů dosti značně proti zákonu z r. 1878, za to však obnos stříbra, jež mělo být ročně kupováno, zdvojnásobil. Kdežto dle zákona Blandova z r. 1878 bylo kupováno stříbra průměrně ročně za 24 milliony dollarů,⁶⁾ bylo dle Shermanova zákona z roku 1890 kupováno průměrně téměř za 50 millionů dollarů.⁷⁾ Tento poslední zákon stanovil též množství stříbra pevně, kdežto podle zákona Blandova stoupalo množství stříbra, jež mělo být koupeno, klesala-li jeho cena, klesalo, stoupala-li jeho cena.⁸⁾

Na tomto místě by bylo též poukázati aspoň k nejdůležitějším rozdílům mezi stříbrnými poukázkami vydávanými na základě Blandova zákona z 1878 a pokladničními poukázkami na základě „Sherman Act-u“ z r. 1890.

Stříbrné poukázky nejsou zákonným platidlem (legal tender), jejich přijímání není obligatorním a je stanovena pouze jich státní

1) 100 grammů = 3.5274 uncím (ounces).

2) Článek I. dotyčného zákona.

3) Jejich výdej však tímto novým zákonem nebyl zastaven.

4) Čl. 2. zákona.

5) Treasurer's Report 1905, str. 21.

6) Srov. Mint Report z r. 1904, str. 136. a Indianapolis Report, str. 140.

7) Srov. Mint Report z r. 1904, str. 137., Indianapolis Report, str. 143 a Mint Report z r. 1894, str. 149.

8) Srov. Hasenkamp, cit. dílo, str. 51.

akceptace při veřejných dávkách a clech; pokladniční poukázky však jsou legal tender neomezeně.

Stříbrné poukázky mají povahu stvrzenek za deponované ražené dollary; pokladniční poukázky spíše povahu dlužního úpisu za trhovou cenu neraženého stříbra. Proto při směně prvních se vydává jen depositum, t. j. stříbrné dollary, při směně druhých se užívá jako při každém jiném státním dluhu stříbra nebo zlata (z pravidla ovšem zlata).¹⁾

Stříbrné poukázky nemusily nutně přijíti do oběhu, ba stálo to vládě hodně námahy,²⁾ aby byly do oběhu uvedeny, kdežto pokladniční poukázky přešly již samotnou koupí stříbra do oběhu.

¹⁾ Myně soudí Obst, cit. dílo, str. 27. pozn., z té okolnosti, že stříbrné poukázky byly směnitelné jen ve stříbře, ježto stříbrné dollary byly definitivním platidlem, nikoli ve zlatě, že všichni majitelé stříbrných dollarů a stříbrných poukázek byli poklesem ceny stříbra poškozeni. Cena materiálu byla ovšem zmenšena, ježto však stříbrné dollary byly platidlem kurantním, tedy neodmítnutelným v území Unie, netratili majitelé oněch dollarů zrovna tak ničeho na poklesu cen stříbra, jako by netratili majitelé mincí drobných, kdyby klesla cena mědi nebo niklu. Neboť stát autoritativně dal stříbrným dollarům jistou hodnotu; byly tedy ve smyslu „státní theorie peněz“ mincí notální, t. j. hodnota kovu, jež obsahovaly, byla menší než hodnota, na kterou zněly, již tedy představovaly. Je ovšem rozdíl mezi mincí drobnou a mezi stříbrnými dollary. Ony totiž jsou směnitelné v zákonné peníze (lawful money), tyto nejsou směnitelné. Zde by tedy byla mohla nastati ztráta pro americké dovozce, kteří by byli chtěli použít k vyrovnání svých zahraničních závazků zlata (ježto cizině nemohly neplohodnotné stříbrné dollary jako plnohodnotné býti vnučovány), kteréž by si byli musili za jistý příplatek opatřovati. Jinými slovy, ztráta by se byla musila jeviti v pozitivním ažiu na zlato. Víme však, že ažiu na zlato stávalo pouze od r. 1862—1878 (viz Comptrollers Report 1905, str. 394 a The World Almanac and Encyclopaedia 1913, str. 272), tedy jen do roku, kdy Bland Allison Bill byla přijata, a víme rovněž, že do dnes je stříbrný dollar mincí nesměnitelnou a přece není ažiu na zlato. Ztrátu tedy netrpěli ani tehdejší ani nynější majitelé stříbrných dollarů. Vysvětlení toho je hledati v tom, že tajemník pokladu asi nečinil a nečiní žádných potíží, aby směnil i stříbrné dollary za zlato, bylo-li o to žádáno k vývozním účelům. (Srov. ostatně str. 10, pozn. 2.) Jinak tedy in theoria správný dovod Obstův v praxi se neuskutečnil.

Druhý konkluse Obstova (tamtéž), že po zákoně Shermanově byla klesnutím cen stříbra postížena sama spolková vláda, ježto pokladniční poukázky směňovala za zlato, rozumí se sama sebou a nepotřebuje dalšího výkladu.

²⁾ Viz shora str. 15.

Následky tohoto zákona byly neblahé:

a) Účel zákona — totiž zamezení pokles v cenách stříbra — dosažen nebyl. Naopak stříbro klesalo opět značně, ač vláda kupovala nyní téměř celou stříbrnou výrobu. Spoj. Států, t. j. téměř jednu polovinu výroby světové, což je vidět z těchto číslic:

Cena kovu v jednom stříbrném dolaru obnášela¹⁾:

v r. 1878 t. j. v době vydání zákona Blandova	0.93	doll.
v r. 1890/91 t. j. v době vydání zákona Shermanova ...	0.91	„
v r. 1891/92	0.73	„
v r. 1892/93	0.65	„
v r. 1894/94	0.56	„

b) Tím, že koupí stříbra samotnou přicházely pokladniční poukázky v oběh, zvětšovalo se ročně oběživo samočinně o 50 millionů dolarů (t. j. tržní cenu každoročně kupovaného stříbra) bez ohledu na potřebu oběživa v zemi. Důsledky toho nemohly se ovšem projevit příliš zjevně, poněvadž zákon zůstal v platnosti jenom 2 roky.

c) Kdežto téměř všechny evropské státy, přecházejíce ke zlaté měně v té době, hleděly se zbavit stříbra, jež pocházelo ze stříbrné měny, Spojené Státy, ač této starosti byly vlastně ušetřeny, lehkomyslně shromažďovaly od r. 1878 značné spousty stříbra,²⁾ které na delší čas musily ohrozit zlatou měnu; při nejmenším však klesnutím cen stříbra způsobily poškozování státních financí, které dle Hepburna (American Bankers Association) obnášelo již v říjnu 1894 464,260,263 dolarů.³⁾

d) Zlatý poklad úřadu pokladničního se stále v hrozné míře zmenšoval, poněvadž jednak dle shora zmíněného výkladu zákona byly pokladniční poukázky směňovány za zlato a jednak cla, která dříve byla největším zdrojem příjmů zlata, byla nyní splácena v jiných druzích peněz. Kdežto ještě v červnu 1890 bylo 90% cel placeno ve zlatě, klesly zlaté platy ve clech v červnu 1891 na 12% a v prosinci 1892 na 4.4%; ze zbývajících 95.6% bylo 86.4% splaceno v „greenbacks“ a pokladničních poukázkách z r. 1890 a 9.2% v stříbrných poukázkách.⁴⁾ Tak došlo k tomu, že pokladniční úřad musil svá salda u sdružení clearingového splácti jen částečně ve zlatě, od července 1892 dokonce výlučně v greenbacks a pokladničních poukázkách.⁵⁾ Leč ani těmito

¹⁾ Srov. Mint Report 1904, str. 136., 137, Indianapolis Report, str. 140., 143.; Mint Report z 1894, str. 149.

Srov. též o dalším klesání cen stříbra Finance Report 1890, str. LI a násl.

²⁾ Srov. o tom zajímavý článek v knize Andrew Carnegie-ho: „Empire of Business“ I kapitola „The A B C of Money.“

³⁾ Srov. Scheffler, citov. dílo str. 73.

⁴⁾ Viz Finance Report z r. 1897, str. 148. a násl.; srov. též Scheffler, cit. dílo str. 69.; Hasenkamp, cit. dílo str. 52.

⁵⁾ Finance report 1897, str. 145. a násl.

kroky vlády nebylo ztenčování zlatého pokladu zastaveno. Nebot zlato, jež banky potřebovaly k vývozním účelům, opatřovaly si směnou státovek a pokladničních poukázek (jimiž vláda svá salda platila) za zlato. Koncem července 1892 obnášel zlatý poklad vládní již jen 110 millionů doll.¹⁾ V dubnu 1893 klesl konečně pod 100 millionů dolarů.

Bylo zřejmo, že tento stav by při nejmenším otřesu úvěru musil přivodit paniku. Na neštěstí nastal skutečně takový otřes úvěrový a sice platebními nesnáze veliké bankéřské firmy Baring Bros. v Londýně;²⁾ otřes ten se přenesl do Spojených Států a vznítit tam paniku nebyvalých rozměrů. Kde dříve se vyrovnávaly platy pomocí šeků a clearingů, požadovalo se nyní placení hotovými. Nastala thesaurace nejen zlata, nýbrž všelikého druhu platidel a důsledkem toho se jevil brzo úžasný nedostatek oběživa. (O příčinách těchto zjevů později.)

Ježto za tento neblahý stav činěn všeobecně zodpovědným zákon Shermanův, byl několik dní potom, co nadešel vrchol paniky,³⁾ přijat zákon z 30./VI. 1893, kterým zákon Shermanův byl zrušen, na kolik se týkal koupí stříbra a vydávání pokladničních poukázek z r. 1890. Bylo jím dále ustanoveno, že pokladniční poukázky, které přijdou z oběhu do pokladničního úřadu, nemají býti oběhu vráceny, nýbrž mají býti ničeny. Za každý zničený obnos poukázek měl však býti ražen souhlasný obnos stříbrných dolarů ze zásoby neraženého stříbra, nashromážděného za platnosti zákona Shermanova. Ježto však obnos ničených poukázek byl dosti nepatrný (nejvyšší obnos r. 1896 o 16,405,120 doll.⁴⁾), byl i obnos nově ražených stříbrných dolarů dosti malý. S tím byli přívrženci stříbrných zákonů z r. 1878 a 1890 velmi nespokojeni. Že moc jejich nebyla ještě docela zlomena, projevilo se v zákoně z 13. července r. 1898 (tak zvaný War Revenue Act), jež nařizoval, aby měsíčně bylo raženo nově nejméně 1.5 millionu stříbrných dolarů. Ježto však nebylo zároveň nařizeno, aby stejný obnos pokladničních poukázek byl z oběhu vzat a zničen — čímž souvislost mezi ražením nových dolarů a ničením poukázek byla přefata — a ježto tajemník pokladu stále zachovával praxi, že směňoval pokladniční poukázky jen na výslovné přání ve stříbře (jinak ve zlatě), dalo se

¹⁾ Finance Report 1897, str. 55.

²⁾ Proto bývá také panika z 1893 obyčejně zvána: Baring Panic. O této panice viz podrobněji: Alexander D. Noyes: The Banks and the Panic of 1893 (Political Science Quarterly, March 1894, vol. IX, Nr. 1).

³⁾ Vrchol paniky nastal, když přišla zpráva dne 26. června do Nového Yorku, že volná ražba stříbra v Indii byla zastavena. Zpráva ta asi nemálo urychlila přijetí zákona z 30. června (tedy 4 dni potom).

⁴⁾ Viz Treasurers Report 1905, str. 103. a 106.

stahování a ničení poukázek po posledním zákoně ještě pomaleji než dříve, což viděti z těchto číslic¹⁾:

Ještě v roce 1898 bylo jich vzato z oběhu a zničeno 13,660.000 doll. kdežto v roce 1899 (za platnosti War Revenue Actu) jen 7,389.000 „ a v roce 1900 (za platnosti War Revenue Actu) jen 6,320.280 „

Konečně byly uspořádány měnové poměry Unie zákonem z 14. března 1900, zvaným „Gold Standard Act“²⁾

Zákon ten stanoví stran pokladničních poukázek z r. 1890 (Treasury Notes) v článku 5., že mají býti brány z oběhu, ničeny a nahrazovány stříbrnými dollary,³⁾ kteréž ovšem mohou býti v pokladničním úřadě deponovány a vyměněny za stříbrné poukázky.

Dále byl tímto zákonem urychlen pochod, jímž pokladniční poukázky měly býti brány z oběhu a ničeny. Neboť zase byla obnovena souvislost mezi výdejem stříbrných dollarů a ničením poukázek — jež byla přerušena zákonem z r. 1898 (War Revenue Act) — a to ustanovením, že výdej jedněch a ničení druhých má se díti stejným krokem,⁴⁾ čili muselo nyní býti ničeno pokladničních poukázek alespoň 1.5 millionů doll. měsíčně, vzhledem k tomu, že dle War Revenue Actu musil býti měsíčně stejný obnos stříbrných dollarů ražen. Kromě toho bylo urychleno ničení pokladničních poukázek předpisem, že ze zásob stříbra, nashromážděného za platnosti zákona Shermanova, mohou býti raženy též stříbrné mince drobné (subsidiary silver coin), jimž odpovídající obnos pokladničních poukázek měl býti vzat z oběhu a zničen.

¹⁾ Treasurers Report 1905, str. 103 a 106.

²⁾ Zákon ten zván tak proto, poněvadž *zlatý* dollar opětně byl prohlášen za měnovou jednotku („standard unit of value“) čili zlatá měna byla znovu upevněna.

³⁾ Znova dlužno na to upozorniti, že se stříbrné dollary přestaly raziti v roce 1905 (viz shora str. 10).

⁴⁾ Dotyčný passus článku 5. zní: „That it shall be the duty of the Secretary of the Treasury, as *fast as standard silver dollars are coined* under the provisions of the Acts of July 14. 1890 and June 13. 1898 from bullion purchased under the Acts of July 14. 1890, *to retire* and cancel equal amount of Treasury Notes whenever received into Treasury, either by exchange in accordance with the provisions of this Act or in the ordinary course of business and upon the cancellation of Treasury Notes silver certificates shall be issued against the silver dollars so coined.

Dále článkem 4. tohoto zákona nařízeno *obligatorní* směňování pokladničních poukázek na požádání za zlatou minci.

Co shora na str. 13. bylo řečeno o směňování státovek (greenbacks) za zlato, platí též o pokladničních poukázkách (Treasury Notes), tak že fond 150 millionů dollarů ve zlatě je společný pro směnu státovek i pokladničních poukázek, a platí tedy i zde, co tam bylo řečeno o udržování fondu onoho na stejné výši. Při tom ale dlužno podotknouti, že i po tomto zákoně, jenž nařídil obligatorní směnu pokladničních poukázek za zlatou minci, Ipělo se ještě na myšlence, že jsou tyto poukázky představiteli koupeného stříbra, což se jevilo v tom, že kromě 150millionového zlatého fondu, byly chovány za úhradu také ještě stříbrné dollary v obnose odpovídajícím výši obíhajících pokladničních poukázek.

Stav z roku 1900 platí do dnes. Legal tender character pokladničních poukázek je neobmezený pro všechny závazky veřejné i soukromé (tedy i pro placení cel), leda kde *výslovně* ve smlouvě jinak bylo stanoveno — právě tak jako u stříbrných dollarů (standard silver dollars).¹⁾ Obíhají v appointech 1000, 100, 50, 20, 10, 5, 2, 1 dollarových, převládají však appointy na menší obnosy.²⁾ 1. října r. 1912 bylo jich již jen 2,855.000 v oběhu.³⁾ Že dosud zcela nevymizely, dlužno vysvětliti tím, že ražba stříbrných dollarů byla v r. 1905 zastavena.

3. Zlaté poukázky (Gold Certificates) děkují za svůj vznik zákonu z 3./III. r. 1863.

Aby se totiž usnadnilo a zlevnilo placení cel a úroků z dlužných spolkových úpisů (kteréžto platy se děly ve zlatě), bylo tímto zákonem dovoleno každému, aby zlato v mincích i prutech dal do deposita pokladničnímu úřadu, který za to měl povinnost vydávati vkladateli stvrzenky, znějící na 20 dollarů a násobky. (Bylo to tedy depositum podobného druhu jako při stříbrných poukázkách.) Tyto zlaté poukázky neměly legal tender characteru, mohly tedy býti při placení odmítány, ale musily od vlády býti přijímány při placení cel⁴⁾ a měly tedy státní akceptaci.

¹⁾ Srov. shora str. 9. a 10.

²⁾ Treasurers Report 1905, str. 94. a násl.

³⁾ Comptroller's Report 1912. Dle World Almanac and Encyclopaedia 1913.

⁴⁾ Článek 5. zákona z 1863. Revised Statutes, článek (section) 254.

První zlaté poukázky na základě zákona z 1863 byly vydány teprve 13. listopadu r. 1865.¹⁾ V r. 1875 bylo jich v oběhu za 21,796.000 dollarů. 1. prosince 1878 byl však jejich výdej zastaven. Ježto však byly velice oblíbeny, jaly se novo-yorské banky vydávati na svůj vrub „zlaté poukázky“, tak totiž, že přijímaly u svých pokladen zlatou minci, za niž po příkladě pokladničního úřadu vydávaly poukázky, jež měly sloužiti ve sdružení clearingovém k vyrovnávání rozdílů. Tyto „bankovní zlaté poukázky“ od r. 1882 opět zanikaly, ježto 12. července toho roku byl přijat zákon, jímž výdej (veřejných) zlatých poukázek opět byl dovolen.²⁾ Zákonem tím nastala důležitá změna ve výdeji poukázek také v tom směru, že bylo tajemníkovi pokladu nařízeno, aby ustal ve vydávání zlatých poukázek, jakmile zlatý rezervní fond určený ku směňování státovek (greenbacks) klesne pod obnos 100 mill. dollarů. Toto opatření stalo se z tohoto důvodu: Stávalo se totiž, že byly greenbacks směňovány za zlato, zlatá mince pak deponována a za deponovaný obnos vyžadovány zlaté poukázky. Lidé to činivali, aby v nejistých dobách se zbavili státovek a opatřili si bezpečné depositum zlata. Výsledek toho byl, že zlato sice ve spolkové pokladně zůstalo, avšak pro rezervní zlatý fond, určený pro směnu státovek a pokladničních poukázek z r. 1890, bylo ztraceno.

Týmž zákonem bylo dále ještě určeno³⁾: že deponovány smějí býti jenom zlaté mince (ne tedy neražené zlato), že zlaté poukázky musí býti od vlády přijímány při placení všech veřejných dávek (cel, daní) a že Národní Banky smějí je započítávati co hotovost při výkazu rezervy jim předepsané. Pokladniční úřad pak směl zlaté poukázky, jež ho došly, znovu dáti do oběhu.

V roce 1893 skutečně pak nastal případ, že výdej zlatých poukázek byl zastaven, ježto zlatý rezervní fond, určený pro směnu státovek a poukázek z r. 1890, klesl pod 100 millionů doll. S nepatrnými výjimkami⁴⁾ ustal výdej zlatých poukázek až do r. 1900, takže celkový oběh za oněch 7 let zmenšil se ze 157 na 34 millionů dollarů.

Znova upraven výdej zlatých poukázek v roce 1900 v čl. 6. zákona ze 14. března:

Obnoven předpis, že výdej zlatých poukázek je zastaviti, jakmile zmíněný zlatý rezervní fond klesne pod 100 millionů doll.,

¹⁾ Maurice L. Muhleman: Monetary Systems of the World. Various plans proposed for the Solution of the Currency Problem in the United States, New-York 1896, str. 25.

²⁾ Schefflerovo cit. dílo, str. 82., obsahuje nesprávný údaj, že výdej zlatých poukázek byl vládou od r. 1882 zastaven, kdežto přece právě v tomto roce byl nově uspořádán a dovolen a teprve od r. 1893 zastaven.

³⁾ Článek 12. zákona.

⁴⁾ Na př. v roce 1896, kdy zlatých poukázek bylo vydáno téměř 5 millionů.

avšak jako novum dodáno, že tajemník pokladu může též zastaviti jejich výdej, když v pokladničním úřadě se nashromáždí přes 60 millionů dollarů stříbrných poukázek (silver certificates) a státovek (greenbacks). Účel tohoto nového předpisu je ten, aby tajemník pokladu byla poskytnuta příležitost znova dáti v oběh tuto zásobu papírových peněz. Vedle obyčejných zlatých poukázek bylo dovoleno vydávati i poukázky *na řád*, avšak jen v appointech 10.000dollarových. Aspoň jedna čtvrtina poukázek měla zníti na obnosy 50 dollarů a méně a nejmenší appoint měl zníti alespoň na 20 dollarů.

Předpisy zákona z r. 1900 jsou platny do dnes, jen nepatrně jsouce pozměněny zákonem ze 4. března 1907 a to jen předpisem, že tajemník pokladu má přijímati deposita zlatých mincí v obnosech nejméně 10dollarových, za kteréž smí vydávati zlaté poukázky ne v menších obnosech než 10dollarových.¹⁾ Jsou tedy možny tyto appointy: 10.000, 5000, 1000, 500, 100, 50, 20, 10dollarové.

Zlaté poukázky jsou, rozumí se, *směnitelny* za zlato. *Legal tender character* jim nepřísluší, smějí tedy při platech býti odmítány; musí však býti přijímány od vlády při placení všech dávek, daní a cel dovozných. Mohou též po zákonu být započítávány do zákonných rezerv bankovních. (O tom později.) Výdej jejich v posledních letech stoupl neobyčejně, což souvisí s nápadným rozmnožením zlatého pokladu spolkového a zvýšeným množstvím zlata, jež se dostalo do oběhu. 1. října 1912 bylo vydáno zlatých poukázek v obnose²⁾ 1,065,408,169 doll., z nichž 946,242,270 doll. bylo v oběhu a 119,165,899 bylo chováno v pokladničním úřadě jako spolkový majetek.

4. Stříbrné poukázky (silver certificates). O vzniku a povaze těchto poukázek bylo vlastně již jednáno v souvislosti s pokladničními poukázkami z r. 1890, jak toho objasnění těchto vy-

¹⁾ Článek 1. novely ze 4./III. 1907. Změna záleží tedy jen ve snížení nejmenšího obnosu s 20 doll. na 10 doll. Srov. Dr. Paul Marcuse: (Německý překlad zákona): Das Bundesgesetz der Vereinigten Staaten von Amerika über das Notenbankwesen in seiner jetzigen Fassung, Stuttgart und Berlin 1907, str. 60., § 87.

²⁾ Comptrollers Report 1912, dle World Almanac and Encyclopaedia str. 271.

žadovalo. K tomu, co tam o stříbrných poukázkách bylo řečeno, budiž doplněno ještě toto:

Zákon z 14. března 1900 obsahuje též některá ustanovení, týkajících se stříbrných poukázek:

Jen 10% veškerého oběhu těchto poukázek smí zníti na obnosy od 20 až do 100 dollarů.¹⁾ Ostatních 90% oběhu musí zníti na obnosy nižší než 10 dollarů. Jsou tedy přípustné appointy na 100, 50, 20 doll. (jen 10% oběhu) a na 10, 5, 2, 1 doll. (90% oběhu). Pozdějšími zákony zůstaly stříbrné poukázky nedotčeny. Pro soustavnost budiž zde ještě jednou řečeno, že stříbrné poukázky jsou *směnitelné* ve stříbrné dollaru. *Legal tender character* jim nepřísluší; přijímání jejich ku vyrovnání dluhů je čistě fakultativní. Od vlády však musí býti přijímány ku splacení všech veřejných dávek, daní a cel²⁾ (mají tedy povahu v tom ohledu stejnou jako zlaté poukázky) a mají takto státní akceptaci. Jako zlaté poukázky mohou též stříbrné poukázky býti od bank vpočítávány do zákonných rezerv bankovních.

5. **Bankovky** (National Bank Notes). Dějinný vývoj bankovek ve Spojených Státech souvisí úzce s dnešním stavem cedulové organizace, kteréž je vyhrazena kapitola druhá. Z té příčiny se zdálo býti vhodnějším též dějinný přehled tam přeložiti. Na tomto místě budiž tedy vyčteno pouze měnové postavení bankovky ve srovnání s ostatními oběžnými prostředky.

Legal tender character bankovce nepřísluší. Odmítání jejich však při vyrovnávání závazků je omezeno následujícími ustanoveními:

a) „V území Spojených Států musí bankovka v nominální hodnotě býti přijímána při placení daní, dávek, kupní ceny za přenechání státní půdy a všech ostatních poplatků vládě Spojených Států, vyjma cla dovozná. Totéž platí o služném a všech ostatních pohledávkách, které přísluší jednotlivcům, korporacím anebo společnostem oproti vládě Spojených Států,

¹⁾ Dříve existující appointy 500 a 1000dollarové byly tedy úplně odstraněny.

²⁾ Článek 7. zákona z 14. března 1900.

vyjma úroky z veřejného dluhu a směnu bankovek samotných“¹⁾

b) „Každá Národní Banka je zavázána přijímati bankovky *veškerých Národních Bank* na základě tohoto zákona (National Bank Act) zřízených k vyrovnávání svých pohledávek a to v nominální hodnotě.“²⁾ Tento předpis se netýká Národních Bank, které jsou zřízeny k tomu účelu, aby vydávaly bankovky směnitelné za zlato.“³⁾

Bankovky jsou konečně směnitelné za „lawful money“ (zákonné peníze) buď u bank, které je vydaly, nebo u pokladny spolkové. O technice této směny bude mluveno později.

6. *Ostatní druhy papírového oběhiva.*

Sem náleží především dva druhy papírových peněz, které však již vymizely z oběhu. Jsou to tak zv. fractional currency Notes a t. zv. Currency Certificates.

1. *Fractional Currency Notes*⁴⁾ byly zavedeny zákonem z 3. března 1863, aby odstranily nedostatek drobných peněz. Tomuto nedostatku bylo před tímto zákonem čeleno různými prostředky: bylo placeno poštovními známkami, soukromníci uváděli v oběh vlastní cedule, jež zněly na zlomky dollaru (tak zv. „shin-plasters“ — holeňové náplasti). Zákon z r. 1862 zakázal soukromé cedule, ale připustil různé poštovní cenné známky t. zv. „postage currency“. Konečně zmíněný již zákon z r. 1863 snažil se odstraniti „postage

¹⁾ § 70 (čl. 5182 Revised Statutes čl. 23 National-Bank-Act) překlada zákona dle Marcusova vydání.

²⁾ Ač v těchto ustanoveních nebude nikdo moci shledávati nucený oběh (Zwangskurs) bankovek a zákon výslovně jim „legal tender character“ odpírá, přece M a r c u s e ve svém díle „Betrachtungen über das Notenbankwesen in den Vereinigten Staaten von Amerika“, Berlin 1907, str. 40., 41., je na vahách, zda má amer. bankovkám přiznati charakter bankovky, ježto bankovka prý svou volnou přijatelností se liší od státovky, která mívá nucený oběh. Konečně však sám připouští, že by při takovém rozlišování musil odepřít charakter bankovky i bankovce angl. banky (a patrně i rakousko-uherské banky); ostatně, jak již naznačeno, nelze v ustanoveních sub a) a b) viděti nějaký nucený oběh.

³⁾ § 92 (čl. 5196 Rev. st. čl. 32. N. Bank Act) a čl. 4. zák. z 12./VII. 1870). Poslední věta týká se t. zv. National Gold Banks, o nichž budeme mluvit později.

⁴⁾ Srov. H a s e n k a m p, cit. dílo, str. 24, 37, 38, 39; S c h e f f l e r, cit. d. 40, 41, 112, 113.

currency“ a zavedl „Fractional Currency Notes“ (zlomkové oběživo), jež byly vydávány vládou a zněly na obnosy od 3 až do 50 centů. Celkový obnos jejich výdeje i s obíhajícími ještě „postage currency“ stanoven byl na 50 millionů doll. Zákonem z 17. dubna 1876 bylo sice nařízeno, aby tyto cedule byly brány z oběhu.¹⁾ Avšak stahování jejich dělo se velmi pomalu a je odůvodněna domněnka, že většina těchto cedulí, jichž v roce 1878 se čítalo ještě 16·5 millionů doll. v oběhu, byla buď ztracena neb jinak zničena. Tak již zákon z r. 1879 předpokládal, že jich přes 8 millionů bylo ztraceno neb jinak zničeno. Domněnka ta je pak potvrzena tím, že z oběhu jich bylo vzato velmi málo, tak že úředně se vedly ještě v roce 1905 v obnose 15·2 millionů doll.²⁾ a přece v oběhu se již nevyskytují. Peníze tyto měly všeobecný nucený kurs i pro vládu až do obnosů 5dollarových. Scheffler je proto uvádí³⁾ jako typický příklad *drobných papírových peněz* (papierenes Scheidegeld). Zprvu byly nesměnitelné,⁴⁾ teprve později směna připuštěna v drobnou minci stříbrnou.

2. *Currency Certificates*, též zvané *Legal Tender Certificates*, nebo *Notes Certificates*, nebo konečně též *Certificates of Deposit*.⁵⁾ Byly to poukázky pokladničního úřadu, vydávané jako potvrzenky za stejný složený obnos státovek (greenbacks). Později byly tyto poukázky vydávány i za složené pokladniční poukázky z r. 1890. Vydávání jejich bylo povoleno zákonem z 8. června r. 1872⁶⁾ v appointech 5000 a 10.000 doll. Dostávaly se toliko Národním Bankám, aby bylo usnadněno vyrovnávání jejich vzájemných pohledávek v odúčtovacím řízení.⁷⁾ Byly připuštěny též k započtení v hotovosti bank. Z vlastní jejich povahy plyne, že byly směňovány za složené státovky. Ač Scheffler jim odpírá povahu peněz, ježto zněly na řád⁸⁾, přece zařazujeme je mezi papírové oběživo, ježto byly právním řádem vytvořeny, požívaly státní akceptace a měly oběh mezi všemi Národními Bankami. Zákon z 14. března 1900 čl. 6. je odstranil úplně. Bylo jich tenkrát v držbě bank za 16,290.000 doll.

¹⁾ Upton J. K. Money in politics. 2 Ed., Boston 1895, str. 147. a násl.

²⁾ Treasurers Report 1905, str. 103.

³⁾ Cit. dílo, str. 41.

⁴⁾ Scheffler c. d., str. 41.

⁵⁾ Srv. Obst: cit. dílo, str. 25; Hasenkamp, cit. dílo str. 73.; Scheffler. cit. dílo 116—117.

⁶⁾ Revised statutes čl. 5193.

⁷⁾ Zákon výslovně to dovoloval; z toho důvodu bývaly též někdy zvány Clearing House Certificates. Hasenkamp str. 73.; Upton: Money in Politics, str. 271.

⁸⁾ Scheffler str. 117.

Tím je vyčerpána řada oběžných prostředků, jimž přináleží povaha peněz právním řádem vytvořených a požívajících státní akceptace.

Je však ještě promluvit o některých druzích platidel, která však není možno staviti v jedno pořadí s předešlými, poněvadž nebyly *právním řádem vytvořeny*, chybí jim *státní akceptace* a krom toho nejsou vydávány pro širší oběh, nýbrž z pravidla obíhají jen místně mezi *bankami—členy téhož clearingového sdružení*.¹⁾

Sem spadají především:

Clearing House Certificates. Jsou to nezáručitelné, indossovatelné potvrzenky za složené zlato či zákonné peníze (lawful money) u Clearing Housu samotného nebo banky k tomu určené, které zní na okrouhlé obnosy a jsou splatné à vista. Slouží pohodlí bank, aby jimi salda clearingová vzniklá denním odúčtováním mezi jednotlivými bankami—členy sdružení clearingového, mohla býti vyrovnávána. Nelze je tedy považovati za peníze státem uznané, poněvadž nikoliv právní řád, nýbrž volné ujednání bank vytvořilo tento platební prostředek. Nejsou tedy oběživem a nejsou nikde v úředních statistikách oběživa zahrnuty. Právní řád tyto certificates trpí a uděluje jim jisté veřejnoprávní posláním pouze v tom směru, že smějí býti vpočítávány v zákonné rezervy bankovní.²⁾ V polovici let osmdesátých vydával Novo-yorský Clearing House takové poukázky v appointech 5000 a 10.000ových na základě drobných stříbrných mincí pod jménem Coin Certificates. Nyní téměř bez výjimky se používají jako potvrzenky za zlato.

Naprosto od těchto Clearing House Certificates se liší, ač mají podobné jméno, t. zv.

*Clearing House Loan Certificates*³⁾ (jimž někdy zkráceně říkají též Clearing House Certificates). Jsou pouze nouzovým opatřením v dobách nejvýše kritických. Jejich vydání závisí od usnesení clearingového sdružení. Vydávají se jako potvrzenky za složené cenné papíry nebo i směnky. Zvláštní výbor podá nejdříve dobrozdání o složeném depositu a teprve potom se vydají Cl. H. Loan Certificates obyčejně do 75% nominální ceny složené jistoty. Znějí na okrouhlé obnosy

¹⁾ Nelze tudíž schvalovati, když na příklad Hasenkamp cit. dílo, str. 73. a násl., je zařazuje v jedno pořadí s ostatními druhy papírových peněz (verschiedene Sorten von Papiergeld, str. 70).

²⁾ Zákon z 3. června 1864, čl. 31; Rev. statutes čl. 5192.

³⁾ Srv. o nich: C. E. Curtis: Clearing House Loan Certificates v Yale Review, listopad 1897, sv. VI., str. 251. a násl.; Hasenkamp, cit. dílo str. 73. a násl., 112.; Hasenkamp: Die wirtschaftliche Krisis des Jahres 1907 in den V. St. v. Am., str. 22—25, 46—50; Montgomery Rollins: „Money and Investments“, str. 84.—85; White: „Money and Banking“ str. 247. a násl.; Knox: A History of Banking in the United States, str. 183., 197., 202.

a musí při vyrovnávání clearingových sald od jednotlivých členů Cl. Housu býti přijímány jako hotovost. Sdružení clearingové poukázky vydávající obyčejně ukládá tresty těm, kdož by takovouto poukázku předali osobám nebo firmám, jež nejsou členy Clearing Housu. Též je přísně vydavateli zapovězeno, aby takovýchto clearingových poukázek bylo používáno k platům jiným než místním, tedy ku př. mezi různými clearingovými sdruženími. Z toho lze viděti, že nikdy neslouží širšímu oběhu¹⁾, a jsou náhradou a úsporou oběživa jen v dobách kritických proto, že v dobách klidných tato salda bývají vyrovnávána v hotových. Na tyto poukázky je dále uvalen značný úrok (6—7%), aby pokud možno brzo byly brány z oběhu.

Nejdůležitější rozdíly od pravidelných Clearing House Certificates jsou tyto:

1. Zákon z 3. června 1864 mluví o Cl. H. Certificates prvního druhu. Uznává je tedy. Cl. H. Loan Certificates však nikdy schválení zákona nedosáhly a nutno je považovati za svépomocné, mimoprávní nouzové opatření clearingových sdružení.

2. Cl. H. Certificates mohou býti vpočítávány do rezerv a tím je jim svěřeno jakési veřejnoprávní poslání. Cl. H. Loan Certificates jsou naprosto soukromého rázu a v rezervu bank nikdy nesmí býti započítávány.

3. Cl. H. Certificates jsou bezúročné, Cl. H. Loan Certificates jsou vysoko zúročitelné.

4. Cl. H. Certificates jsou uhrazeny hotovostí a to buď (obyčejně) zlatem nebo zákonnými penězy, Cl. H. Loan Certificates jsou pouze bankovně uhrazeny, tedy směnkami nebo cennými papíry.

5. Konečně Cl. H. Certificates jsou stálým zařízením, kdežto Cl. H. Loan Certificates jsou mimořádným nouzovým opatřením v době krise.

Oba tyto druhy Clearingových poukázek mají jen to společné, že nebyly právním řádem vytvořeny, že slouží pouze soukromému oběhu (tedy mezi členy jednotlivého clearingového sdružení) a že nemají státní akceptace; vykonávají však určité funkce peněz (jsou platidlem pro salda) a mají vnější podobu papírových peněz (jsou to cenné papíry, na okrouhlou sumu a splatné à vista) až na to, že znějí na řád.

Clearing House Loan Certificates byly vydány po prvé²⁾ usnesením Novo-yorských bank 2. listopadu 1860³⁾ před kriseí, hrozící z občanské

¹⁾ Mylný názor, jakoby Cl. H. Loan Certificates byly určeny pro všeobecný oběh, by čtenář mohl získati ze slov Marcuse-ových, cit. dílo, str. 110. „u. dafür Clearing H. Certificates in den *Verkehr* brachten,“ proti čemuž s důrazem nutno opakovati, že tyto poukázky slouží jen oběhu mezi bankami, členy clearingového sdružení.

²⁾ V poněkud jiné formě bylo jich dokonce použito již v r. 1857; srv. H a s e n k a m p: Die W. Krisis 1907, str. 23.

³⁾ Bankers Magazine, New-York, sv. XV. (1860—1861), str. 500.

války. Jejich počet se tenkrát omezoval toliko na 5 millionů doll. Od těch dob se jich výdej pravidelně opakoval při každé větší krise. Tak v době krise v r. 1873 byly vydávány netoliko od Cl. Housu v Novém Yorku, nýbrž i v Bostoně a ve Philadelphii. Dále byly vydávány v r. 1884 a v 1890.¹⁾ Tehdy jich bylo vydáno již 27 millionů dolarů. V roce 1893 bylo jich dokonce vydáno 63,152.000 doll.²⁾ O výdeji jejich za poslední paniky v r. 1907 bude učiněna později širší zmínka.

III. Závěrečné přehledy.

Tím by byl podán nástin amerického oběživa. Aby však v každém ohledu vyniklo názorně postavení bankovky ve srovnání s ostatním oběživem, budiž zde podáno několik přehledů měnového postavení všech *stávajících* oběžných prostředků právním řádem vytvořených a *požívajících* státní akceptace.

Přehled A.

a) Kovové oběživo.

	Zlaté mince	Stříbrné dollary	Drobnější stříbrné mince	Drobnější mince z nedraheho kovu
Hrubá váha	25·8 grains na 1 doll.	412·5 grains	385·8 grains na 1 doll.	5 cent 77·16 grains 1 cent 48 grains
Zrno	900/1000	900/1000	900/1000	75% mědi 25% niklu 95% mědi 5% cínu
Hranice vý- deje	Neomezená a volná	Ražení za- staveno v r. 1905 vůbec	Dle potřeby na státní účet	Dle potřeby na státní účet

¹⁾ Finance Report 1891, str. 388.

²⁾ Comptr. of Curr. Report 1893, str. 15. Jen v Novém Yorku samotném přes 40 mill. doll.

	Zlaté mince	Stříbrné dollary	Drobnější stříbrné mince	Drobnější mince z nedraheho kovu
Mince v ku- sích po:	20, 10, 5, 2½ doll.	1 doll.	50, 25, 10 centů	5 cent, 1 cent
Státní ak- ceptace	Pro všechny veřejné dáv- ky	Pro všechny veřejné dáv- ky	Pro všechny dávky do 10 doll.	Pro všechny dávky do 25 centů
Směnitel- nost	—	nesměnitel- né	V zákonných penězích (lawful mo- ney) u pok- ladnice státní v ob- nosech 20 doll. a ná- sobcích	V zákonných penězích (lawful mo- ney) u pok- ladny státní v obno- sech 20 doll. a násobcích
Legal tender charakter	neobmezený	neobmezený, leďa bylo ji- nak umlu- veno	do 10 doll.	do 25 centů
platidlo	kurantní	kurantní	drobné	drobné

b) *Papírové oběživo.*

	Státovky (Green- backs)	Poklad, poukázky z r. 1890	Zlaté pou- kázky	Stříbrné poukázky	Bankovky
Hranice výdeje	346.681.016 dollarů	Nevydávají se již a sta- hují se z oběhu	Neomezená za příjem zlata, leďa že zlatá re- serva klesne pod 100,000.000 dollarů	Obnos ra- žených stříbr- ných dol. 562,173. 530	Nesmí převyšo- vati ka- pitál bank Ná- rodních

	Státovky (Green- backs)	Poklad poukázky z r. 1890	Zlaté poukázky	Stříbrné poukázky	Bankovky
Appointy	1.000, 500, 100, 50, 20, 10, 5, 2, 1 doll.	1.000, 100, 50, 20, 10, 5, 2, 1 doll.	10.000, 5.000, 1.000, 500, 100, 50, 20, 10 doll.	100, 50, 20, 10, 5, 2, 1 doll.	1.000, 500, 100, 50, 20, 10, 5 doll.
Směnitel- nost	Ve zlatě u poklad- ního úřadu	Ve zlatě u pokl. úřadu	Ve zlatém kovu u pokl. úřadu	Ve stří- brných dollarech u poklad. úřadu	V zák. penězích (in lawful money) u pokl. úř. nebo u banky výdeje
Legal ten- der cha- racter	neobmezený až na úroky ze státního dluhu a do- vozná cla ¹⁾	neobme- zený, le- ďa že bylo ji- nak umlu- veno	nemají l. t. char.	nemají l. t. char.	nemají l. t. characteru
Stát. ak- ceptace	Pro všechny veřejné dáv- ky kromě cel ¹⁾	Pro všechny veřejné dávky	Pro všechny veřejné dávky	Pro všechny veřejné dávky	Pro všechny veřejné dávky kromě cel

Přehled B.

	Veškeré oběživo ve Spoj. Státech	V pokladním úřadě jakožto majet. vládní	Ve volném oběhu	
	1. října roku 1912 ²⁾		1. října 1912	1. ledna 1878 ³⁾
Zlaté mince	1841,382,435	166,063.940	609,910.326	96,262.850
Zlaté pou- kázky ⁴⁾		119,165.899	946,242.270	21,189.280

1) Toto omezení je ovšem dnes nepraktické; srov. str. 13 pozn. 2.

2) 3) 4) viz str. násled.

	Vškeré oběživo ve Spoj. Státech	V pokladním úřadě jakožto majet. vládní	Ve volném oběhu	
			1. října roku 1912 ²⁾	1. ledna 1879 ³⁾
Stříbrné dol-lary	565,424.367	296.306	68,975.061	5,790.721
Stříbrné poukázky ⁴⁾		13,785.334	482,367.33	413.360
Drobné stříbrné mince	167,248.119	23,100.165	144,147.954	67,982.601
Pokl. pouk. z r. 1890	2,855.000	8.740	2,846.260	—
Státovky	346,681.016	5,295.957	341,385.059	310,288.511
Bankovky	747,779.654	36,770.326	711,009.328	314,339.398
Celkem	3671,370.591	364,486.667 ⁵⁾	3306,883.924	816,266,721

Comptr. of Curr. uvádí ve své zprávě za rok 1913, str. 54, pouze úhrnnou summu oběživa ve Spoj. Státech, kteráž obnáší 3,720.000.000 dollarů, čili asi o 50 millionů doll. více než v r. 1912. Z tohoto obnosu se nachází v pokladničním úřadě jako majetek vládní 356.3 millionů doll., čili asi o 8 millionů doll. méně než v roce 1912, tak že v oběhu se nachází asi 3,363.7 millionů doll., t. j. téměř o 58 millionů doll. více než v r. 1912.

Úhrnný obnos vydaných bankovek dne 31. října 1913⁶⁾ obnášel 758,899.709 doll., čili z celkového obnosu oběživa asi 20% (přesně 19.6%).

²⁾ Comptr. of Currency, Report 1912. Výtah z knihy: The World 1913 Almanac and Encyclopaedia str. 271, statistika za 1913 není v nejposlednějším „Comptr. of Currency Report-u“ obsažena.

³⁾ Data za rok 1879 vzata z Hasenkampa, cit. dílo str. 74.

⁴⁾ Poukázkám odpovídající obnos hotových dotyčných peněz je chován v pokl. úřadě, avšak není zahrnut v obnosech uváděných jako majetek vládní.

⁵⁾ V obnose uváděném zde jako majetek vládní není zahrnut obnos deposit vládních ve výši 35, 381, 213 doll., u Národních Bank složených. O těchto depozitech později.

⁶⁾ Comptr. of Curr. Report 1913, str. 25.

Z toho plyne, že bankovka zaujímá v Unii proti našim poměrům místo daleko podřízenější.

Důležitost bankovky v rámci oběživa Spoj. Států však je hledati jinde. Pozorujeme-li jednotlivé druhy oběžných prostředků v Unii, nemůže nám ujíti, že pouze zlatá mince (a tím eo ipso i zlaté poukázky) a bankovky mohou tvořiti přírůstek v objemu celkového oběživa. Neboť ražba stříbrných dollarů byla zastavena r. 1905 (volné ražby není) a tím i stříbrné poukázky, jichž výdej je vázán na depositum stříbrných dollarů, mohou zvětšiti svůj oběh pouze na úkor oběhu stříbrných dollarů. Stříbro k ražbě drobných stříbrných mincí (subsidiary silver coin) musí býti od r. 1906 kupováno a jejich nová ražba je podmíněna potřebou drobné mince (needs of the people). Že se tu může jednat jen o nepatrnější obnosy, je jasno. Totéž platí o drobné minci z nedrahých kovů. Pokl. poukázky z r. 1890 mají býti z oběhu vzaty a nepřipouštějí rozmnožení. Konečně oběh státovek (Greenbacks) stanoven zák. z r. 1878 jednou pro vždy na obnos 346,681.016 a ke každému rozmnožení by bylo třeba nového zákonodárského aktu.

Pravdivost této úvahy nám ukazuje následující sestavení:

Procentuální sestavení oběživa Spoj. Států.¹⁾

Za rok 1912 jevíse nám procentuální poměr oběživa, ole statistiky na str. 31., 32. uvedené, takto:

1. července roku	1896	1902	1905	
Zlato a zlaté poukázky . .	33.0	41.7	43.9	asi 50%
Stříbro a stříbrné poukázky	29.4	26.7	24.9	asi 20%
Státovky	14.8	14.8	12.8	} celkem asi 10%
Pokl. poukázky z r. 1890 . .	8.6	1.5	0.4	
Bankovky Národ. Bank . .	14.2	15.3	18.6	asi 20%

Přesunutí poměrů ve prospěch zlatého oběživa a bankovek je do očí bijící.

Dále je však ještě uvážiti, že rozmnožení zlatého oběživa může se díti buď domácí výrobou zlata neb dovozem. Že prvé nesouvisí s potřebou oběživa v zemi, je samozřejmo; potřebu oběživa pak nelze uspokojivě upravovati ani dovozem zlata.

¹⁾ Treasurers Report 1905, str. 18.

Mimořádnými prostředky vynucený dovoz zlata je ostatně spojen s nepoměrnými oběťmi. (Tak v Unii v r. 1907.) Z toho tedy právem musíme usuzovati, že celá váha toho, aby oběživo vyhovovalo proměnlivým hospodářským potřebám země, spočívá na bankovkách Národních Bank.

Pokud bankovky těmto požadavkům na ně kladeným vyhovují, respekt. až do přijetí nového zákona v prosinci 1913 vyhovovaly, bude předmětem úvahy v kritické části této práce.

Závěrem budiž ke všeobecné charakteristice americké měny podotčeno toto:

Ačkoli je v oběhu ve Spoj. Státech veliké množství papírových peněz s nuceným oběhem, nemůže zde přece býti řeči o měně papírové, poněvadž všechny druhy papírových peněz jsou přímo nebo nepřímo směnitelné za kov. Pokud se týče kovových peněz, mají ráz našich kurantních mincí, jsouce neobmezeným platidlem, zlaté a stříbrné dollary. Ježto pak je připuštěna pouze volná ražba ve zlatě, můžeme charakterisovati americkou měnu kovovou jako dvojitou měnu neúplnou. Poměry jsou tam v té příčině zcela obdobné jako v Rakousku-Uhersku, pokud jsou v oběhu staré stříbrné zlatníky, anebo ve Francii. K tomuto stavu se arci v každém z uvedených států dospělo po jiných cestách.

B.

Organisace cedulového bankovníctví před novým cedulovým zákonem ze dne 23. prosince 1913.

I. Dějinný úvod.

Úkolem tohoto stručného nástinu dějin cedulového bankovníctví ve Spoj. Státech, jemuž věnována je velmi obsáhlá literatura¹⁾, je hlavně — na rozdíl od dosavadních prací — narýsovatí linie vývoje a idee, jímž vývoj cedulového bankovníctví v jednotlivých obdobích byl ovládán. Dle rozdílů ve vůdčích těchto ideích rozděleny byly i dějiny cedulového bankovníctví samostatně na pět charakteristických období.

Při organisaci cedulového bankovníctví běží jednak o organisaci ústavů bankovky vydávajících (odpověď na otázku: kdo

¹⁾ P. Marcuse: cit. díl 1—40.

G. Obst: cit. dílo 1—30.

A. Hasenkamp: 76—128 cit. dílo.

J. Scheffler: cit. dílo 82—105.

H. White: Money and Banking illustrated by Amer. History 2 ed. Boston 1902.

F. J. Knox: A history of Banking in the United States New York 1903.

Handwörterbuch der Staatswissenschaften II. sv. článek Eug. von Philippoviche o am. cedul. bankovníctví.

Ch. A. Conant: A history of modern banks of Issue N. York; London 1902.

Horn: Bankfreiheit 1867.

P. Marcuse: Das Bundesgesetz der Vereinigten Staaten von Amerika über das Notenbankwesen. Stuttgart und Berlin. 1905.

má bankovky vydávati), jednak o organizaci výdeje bankovek samotných (odpověď na otázku: do jaké míry a jaké bankovky smějí býti vydávány).

Budeme se tedy zajímat po stránce organizace ústavů cedulových:

1. zda v té které době převládal směr centralisační či decentralisační,

2. zda převládala zásada bankovníctví cedulového svobodného či vázaného na jisté koncesse a privileje se strany státu.

Po druhé stránce, totiž ohledně organizace výdeje bankovek, bude třeba si všimati:

1. zda v té které době byl výdej bankovek neomezený či omezený, a byl-li omezený, do jaké míry; zda o jistotu bankovek bylo postaráno jistou úhradou čili nic,

2. jaká byla povaha bankovek jakožto peněz; zda tedy na př. požívaly státní akceptace; zda jim příslušel legal tender character a zda byly směnitelné a zač.

L. Lewis: A history of the Bank of North America, Philadelphia 1862.

R. H. Caterall: The Second Bank of United States (Decen. publications of the Univ. of Chic.). Chicago 1903.

W. G. Summer: A history of Am. Currency 1878 (Rev. 1884); History of Banking in the U. S. (vol. I.) New-York 1896.

D. R. Whitney: The Suffolk Bank Cambridge (Mass.) 1878.

H. W. Domett: A history of the bank of New York 3. ed. New York 1884.

A. S. Bolles: Financial History of the United States, 2. ed. New York 1884—1886 3 vols.

L. C. Root: States as bankers (Sound Currency 1895, vol. II., Nr. 10); New England Bank Currency (S. Cur. June 1895, vol. II., Nr. 13); The First U. S. Bank (Sound Currency 1897, vol. IV., Nr. 7); The second United States Bank (S. Cur. 1897, vol. IV., Nr. 17).

Freiherr v. Hock: Die Finanzen u. Finanzgeschichte der Vereinigten Staaten v. Amerika, Stuttgart 1867.

J. K. Gilbart: The History of Banking in Amerika, London 1837.

W. M. Gouge: A short history of paper money and banking in the United States, Philadelphia 1833.

Než přejdeme k dalšímu, musíme si napřed objasniti, co rozuměti budeme centralisací neb decentralisací v bankovníctví cedulovém a co bankovníctvím svobodným neb vázaným na koncesse a privileje:

a) Centralisace — decentralisace.

O *centralisaci* mluvíme, když v určitém státu, jakožto hospodářské jednotce, platí pro cedulové bankovníctví buď *právní monopol*, t. j. pouze jediná banka cedulová má privilej vydávati bankovky, anebc, je-li sice ústavů bankovky vydávajících více, avšak jednomu z nich právním řádem svěřeno vedoucí postavení. Tak zejména vedoucímu ústavu připadá úkol prováděti diskontní a devisní politiku. Přísná centralisační soustava prvního druhu je zavedena na př. v Rakousko-Uhersku, ve Francii, v Belgii; volnější centralisační soustava druhého druhu na př. v Německu, v Anglii, v Itálii. V protívě k oběma těmto druhům centralisačních soustav stojí soustava decentralisační, kde působí vedle sebe více cedulových bank jako rovnocenné, na př. Spoj. Státy, Kanada.

Ve Spojených Státech však musíme od této decentralisace, týkající se ústavů cedulových, odlišovati ještě decentralisaci jinou, totiž onu, jež se týká cedulového zákonodárství. Z příčin, jež ihned seznáme, měly všechny státy Unie právo vydávati zákony upravující cedulové bankovníctví a během času dokonce i zákonodárné sbory ústřední. Budeme tedy, sledující dějinný vývoj cedulového bankovníctví nuceni přihlížeti k decentralisaci obojího druhu a k rozporům mezi zákonodárstvím spolkovým (ústředním) a státním (partikulárním).

b) Cedulové bankovníctví svobodné — vázané.

Zásadní myšlenkou *učení o svobodném bankovníctví* bylo, že ze státního mincovního regálu nemůže se dovozovati bankocedulový regál, poněvadž mince (hard money) fungují co peníze, tedy co měnidlo, platidlo a míra hodnot, kdežto bankovka v první řadě funguje co nositel úvěru.

Státu nelze přiknouti o nic větší právo nad úpravou bankovníctví cedulového, než nad úpravou jakéhokoli jiného úvěrního úkonu. Nějaké zvláštní výsostní právo obdobné mincovnímu regálu je tedy theoreticky vyloučeno. Tím nemá býti řečeno, že jakékoli zákonné urovnání poměrů cedulových je nepřipustno. Vždyť i depositní i směneční obchod a i jiné úvěrní obchody jsou zákony uspořádány. Toliko všeliká privilegia a koncesse mají býti odstraněny. Každému má býti dovoleno vydávati bankovky, jako vydávati směnky, jen splní-li zákonem stanovené podmínky. Tato theorie však, jak časem byla formulována, připouští tedy přece vzhledem k zvláštní povaze bankovky (její dělitelnosti do nejmenších obnosů, schopnosti oběžní a rozmnožitelnosti), jejíž nadužití by mohlo míti dalekosáhlé, neblahé následky, zvláštní,

ba zevrubnou úpravu cedulových poměrů. Tak že, jak Marcuse¹⁾ správně podotýká, může i zásadní přívrženec bankovní svobody dojít prakticky téměř k cedulovému regálu.

Tato teorie řeší pouze otázku *formálního* oprávnění vydávati bankovky a hájí oproti výsostnému právu státu udělovati privilegium vydávání bankovek, zásadní svobodu každého vydávati bankovky, ač-li splnil předepsané normy chránící bezpečnost bankovky.²⁾ Avšak pro pozitivní *materiální* úpravu těchto norem neplynou z podstaty této teorie žádné důsledky. Nositelem formálních, praktických požadavků z této teorie plynoucích byla ve Spoj. Státech demokratická strana. Požadavek její vrcholil v odstranění t. zv. charters, t. j. koncessních listin. Dle tohoto požadavku demokratické strany budeme také posuzovati, zda v tom kterém období lze mluvit „o svobodě bankovní“ (Free-bank-System).

Směrodatným při rozčleňování dějin cedulového bankovníctví ve Spoj. Státech nám bude organizace ústavů cedulových (ne tedy organizace výdeje bankovek) — ježto ta právě vtiskuje určitý ráz jednotlivým obdobím.

Podle tohoto dělítky můžeme rozeznávati pět období:

I. od dob začátků cedulového bankovníctví za dob koloniálních až do r. 1791, t. j. do zřízení první centrální banky cedulové Spojených Států (First U. S. Bank).

II. 1791—1836, t. j. období centrálních bank (1791—1811 I. banka, 1816—1836 II. banka).

III. 1836—1863. Doba svobodného bankovníctví až do přijetí zákona o Národních Bankách (National Bank Act).

IV. 1863—1913. Doba cedulových bank organizovaných dle zákona z r. 1863 až do přijetí nového zákona o cedulovém bankovníctví z 23. prosince 1913 (t. zv. Federal Reserve Act).

V. Doba nejnovější.

Období I. až do roku 1791. Toto období postrádá vlastně vůbec jakékoli organizace cedulových bank, poněvadž tyto vznikly teprve na sklonku této doby a to ojedinele. Bankovek dlouho nebylo, za to však bylo vydáváno hojně papírových peněz. Ježto kolonie anglické, jež později vytvořily Spojené Státy, byly ve vnitřní správě nezávislé na mateřské zemi, při tom však též naprosto neodvislé jedna od druhé, bylo přirozeno, že si každá z nich upravovala peněžní organizaci samostatně. V tom je též hledati příčinu pozdější nejednotnosti v cedulovém zákonodárství. Výdej papírových peněz jednotlivými auto-

¹⁾ Str. 23 cit. díla.

²⁾ Conant, cit. dílo str. 325.

nomními koloniemi (t. zv. colonial bills of credit) děl se tak překotně, že tyto „colonials“ došly brzy značného znehodnocení. Tomuto znehodnocení nezabránily ani t. zv. „anti bubble acts“ (1751, 1761, 1773), zákony to anglickým parlamentem vzhledem k tomuto převýdeji papírových peněz vydávané. Válka o svobodu přinesla hned po bitvě u Lexingtonu (1775) nový druh papírových peněz, jež se nazýval „revolutionary bills“ nebo též „continental bills“. Vydavateli se staly místo bývalých kolonií nově utvořené spolkové státy, avšak jinak tyto continental bills upadly v podobné znehodnocení, jako staré „colonial bills“, tak že do dnes pro něco naprosto bezcenného se užívá rčení „not worth a continental.“¹⁾

Pr. kus o skutečnou cedulovou banku se stal již r. 1714 ve státě Massachusetts,²⁾ banka však nedošla schválení. Až do r. 1781 vzniklo více pokusů o cedulové banky (tak na př. r. 1741 t. zv. landbank), jež však se setkaly s nezdarem. Většinou byly vydávány totiž bankovky, jichž oběh se omezoval na kruh zákazníků banky vydávající, takže takové bankovky měly povahu čistě místní. Úhrady tu také nebylo, poněvadž závazek vzít bankovky z oběhu nastával až 20 let po výdeji, a tu ještě mohlo splacení býti provedeno ve zboží.

O první skutečné cedulové bance možno mluvit, když 26. května 1782 byl udělen „charter“ tak zvané „Bank of North America“ ve Philadelphii, v Pensylvanii. Brzo po té vznikly ještě t. zv. „Bank of Massachusetts“, v Bostonu (7. února 1784) a Bank of New York, v New Yorku (9. června 1784).

Nejdůležitější z nich byla *Bank of North America*. Obdržela vlastně koncesi již r. 1781 od kongressu „of the confederated Colonies“, původních to 13 států. Poněvadž však ústavnost této koncesse byla pochybná, vymohla si banka, jak již shora řečeno, 26. V. 1782 ještě zvláštní charter ve státu Pensylvanii, tak že mohla pozůstávati dále jako Státní Banka (State bank) po přijetí nové spolkové ústavy (1789), kdy již žádné koncesse od spolkové vlády neobdržela.³⁾ Její kapitál obnášel 400.000 dol. Její bankovky měly spolkovou *akceptaci* u všech veřejných pokladen. Byly směnitelné za španělské dollary (spanish milled dollar — tehdejší měnová jednotka [unit] konfederovaných států). *Legal tender* character jim nepřislušel. Úhrady zvláštní nebylo.

Bank of Massachusetts nepodléhala původně žádnému omezení ve svých obchodech. Teprve v r. 1792 byla jí uložena omezení, jež sloužila pojištění vydaných bankovek. Vydané bankovky a dané zápujčky neměly převyšovati dvojnásobný obnos kapitálu, složeného

¹⁾ H. White: cit. dílo str. 126.

²⁾ Scheffler: str. 85: A projection for erecting a Bank of Credit in Boston, New England, founded on Land Security.

³⁾ Podrobné údaje o ní viz Lawrence Lewis: A history of the bank of North America, Philadelphia 1862.

skutečně ve zlatě a ve stříbře. Porušení tohoto ustanovení mělo v zá-
pětí, že ředitelé banky musili ručiti osobně. Zda bankovky této banky
požívaly *státní akceptace*, není prokázáno. Nebyly *legal tenders* a byly
směnitelné.

O bankovkách banky „of New York“ platí celkem totéž, co bylo
řeceno o bankovkách banky „of Massachusetts“. *Omezení* co do výdaje
bankovek přinesl nový charter banky z r. 1791, ve kterém se stanovilo,
že závazky banky (v něž dlužno pojata i bankovky) nesmí převyšovati
trojnásobný obnos splaceného kapitálu.

Pro celkový ráz tohoto období (až do r. 1791) je
příznačné, že poprvé tu nastává *rozpor mezi zákonodárstvím
spolkovým a státním* (jednotlivých států). Bank of North
America obdržela 31. prosince 1781 koncessi od kongressu
(ne tedy od jednotlivého státu) a její činnost nebyla tedy omezena
na území jednoho státu, nýbrž mohla se vztahovati na celou
tehdejší oblast Unie. Později se pro banky tímto způsobem orga-
nisované vytvořil název „Banky Národní“ (*National Bank*) na
rozdíl od Banky Státní (*State Bank*), jež obdrhuje charter na
základě státního zákonodárství od státu, v němž se nachází její
sídlo a jejíž působení je na území téhož státu omezeno, aniž by
ovšem byla státním ústavem, jak by dle názvu se mohlo souditi.
Bank of North America byla tedy organisována jako Banka
Národní. Avšak velmi záhy vzniká pochybnost, zda taková kon-
cesse je dle ústavy správná, a proto banka si vymáhá ještě
charter od státu Pensylvanie, aby trvání její alespoň co Státní
Banky bylo pojištěno.¹⁾ Zákonodárství jednotlivých spolkových
států ohledně bankovníctví je tedy *nepochybné* a jen ohledně
zákonodárství spolkového vznikají pochyby. Státy dovedly si
udržeti ve své moci toto odvětví zákonodárství, které jim při-
slušelo za panství Anglie, jako koloniím od sebe vzájemně ne-
odvislým, každé zvlášť a samostatně. Z toho vzniká ona *decentrali-
sace v zákonodárství cedulovém*, které trvá až do nejnovějších dob.

Decentralisace (mnohost) ústavů samotných tu doposud není
(existují ve 3 různých státech 3 ústavy,²⁾ avšak žádné zákonné
ustanovení jí není na překážku.

¹⁾ Banka ta existuje dosud co Národní Banka. Označení „Národní“,
ač jinak je to nezbytno, míti nemusí vzhledem ku svým bývalým zásluhám.
Srv. Lewis, cit. d. str. 116.

²⁾ Existovaly sice ještě jiné cedulové ústavy, avšak oběh jejich ban-
kovek byl většinou místní.

O *svobodě bankovní* nelze v tomto období mluvit, poněvadž
učení samotné vzniká několik desetiletí později. Ale již zde bývají
zárodky její hledány. Dle Marcuse¹⁾ a Zane-a²⁾ panovalo ve
Spojených Státech vždy mínění, že výsadu vydávati bankovky
může pouze stát uděliti, nelze tedy dle jejich mínění schvalovati
snahy těch, kteří dovozovali ze živnostenské svobody, zaručené
ústavou spolkovou, též svobodu bankovní; neboť vkládají prý
do ducha ústavy něco, co nikdy neobsahovala. Naproti tomu
Gallatin³⁾, Conant⁴⁾ a s nimi Hasenkamp⁵⁾ tvrdí, že pojem banka
ve Spojených Státech byl ode vždy totožný s pojmem banky
cedulové. Výdej bankovek byl rovněž jako v Anglii prý považován
za nutnou součást práva prováděti bankovní obchody vůbec.
Ani jedno, ani druhé nevyžadovalo zvláštního povolování. Pod-
statná změna ovšem nastávala, jestliže banky chtěly, aby jejich
ručení bylo omezeno na vlastní jich jmění. V tom případě bylo
nutno vyžádati si koncessi, t. zv. charter.

Mínění poslední je prohlášiti za správnější, ježto charters se
skutečně vydávaly jen při omezeném ručení bank. Odůvodnění
těchto charters je hledati však ne ve zvláštním právu státní
svrchovanosti, které spočívá v povolování výdeje bankovek,
nýbrž ve snaze státu ochraňovati veřejnost před poškozením.
Z tohoto hlediska vycházejíce musíme doznati jisté oprávnění
mínění oněch, kteří bankovní svobodu dovozovali ze živnostenské
svobody, zaručené ve spolkové ústavě. Pokud totiž nepřihlížíme
k teoretickým vývodům onoho učení, nýbrž k praktickým po-
žadavkům, jež ono učení klade na úpravu cedulových poměrů,
dojdeme k názoru, že v praxi se shledáváme se zárodky bankovní
svobody již v prvních začátcích amer. bankovníctví vůbec.

Období II. 1791—1836. Po přijetí ústavy dvoutřetinovou vět-
šinou států v roce 1788 a po upevnění vnitřních poměrů mladé repub-
liky, navrhl první její tajemník pokladu, Alex. Hamilton, zřízení centrální

¹⁾ Cit. dílo str. 3.

²⁾ Zane: The laws of Banks and Banking Chicago 1900, str. 33

³⁾ Suggestions on the Bank and Currency of the Several United
States, New York 1841, str. 9.

⁴⁾ Principles of Money and Banking, New York 1905, sv. II., str. 17
a násl.

⁵⁾ Cit. dílo str. 76.

banky.¹⁾ Ačkoli byly činěny námitky co do ústavnosti tohoto opatření, došlo k provedení tohoto návrhu. Banka obdržela koncesi na dobu 20 let s kapitálem 10,000,000 doll. se sídlem ve Philadelphii. Měla pomáhati jednak odstraniti peněžní a úvěrní tíseň, která po osvobozovací válce vznikla, jednak utvrditi vědomí jednotnosti mezi novými státy.

Veškeré závazky banky (v což započítati je i bankovky, nikoli však vklady) neměly převyšovati kmenový kapitál.²⁾ Plyne z toho, že výdej bankovek nesměl převyšovati obnos 10 millionů doll. Zvláštní úhrady nebylo, avšak určité druhy obchodů, jež mohly ohrožovati jistotu bankovek, byly zakázány.³⁾ Též nesměla na př. spolkové vládě zapůjčiti více než 100,000 doll., jednotlivým státům více než 50,000 doll. Těmuž účelu sloužila dozorcí moc, svěřená tajemníku pokladu. Vláda byla povinna bankovky přijímati (gouvernement dues), požívaly tedy bankovky státní akceptace. *Legal tender character* jim však přiznán nebyl. Byly směnné za zlatou a stříbrnou minci.

Činnost banky byla velmi uspokojivá. Časem zřídila na atlantickém pobřeží 7 pobočních ústavů v Bostonu, v New Yorku, Baltimore, Norfolk, Charlestonu, v Savannah, v Washingtoně a jeden v Novém Orleansu.

O objemu činnosti nám podávají obraz dva výkazy z r. 1809 a 1811, jež byly tajemníkem p. kl. Gallatinem předloženy kongressu, když bylo jednáno o obnově bankovní koncesse. Ježto obsahují zajímavý obraz tehdejších úvěrních poměrů, buďtež uvedeny:

Aktiva a passiva First United States Bank:⁴⁾

	v millionech doll.	
	1. leden	
	1809	1811
Aktiva:		
Půjčky a diskont. směnk (Loans and discounts).....	15.0	14.6
6% úpisy Spoj. Států a úpisy Spoj. Států.....	2.2	2.8
Pohledávky u jiných bank (due from other banks).....	0.8	0.9
Hypoteky (Real estate)	0.5	0.5
Bankovky jiných bank.....	—	0.4
Kov (specie).....	5.0	5.0
	<u>23.5</u>	<u>24.2</u>

¹⁾ D. Carol Root: The First United States Bank. (Sound Currency 1897, vol. IV., Nr. 7.)

Comptrollers of Currency. Rep. 1913, str. 40, 41.

²⁾ Pročež neodpovídá skutečnosti, tvrdí-li Obst, cit. d. str. 5, 6, že výdej bankovek byl neomezen. Srv. o tom též Hasenkamp, c. d. str. 78, 79 a Marcuse, c. d. str. 5.

³⁾ Tak na př. obchody se zbožím, vlastnictví pozemků.

⁴⁾ *Comptrollers of Currency* Rep. 1913, str. 40. Též *Compt. of Curr.* Rep. 1905, str. 362.

	v millionech doll.	
	1. leden	
	1809	1811
Passiva:		
Kapitál	10.0	10.0
Reservy (surplus)	0.5	0.5
Oběh bankovek (circulation).....	4.5	5.0
Soukromé vklady (individual deposits).....	8.5	5.9
Vklady Spoj. Států	—	1.9
Pohledávky jiných bank (due to other banks).....	—	0.6
Neplacené dosud směnk.....	—	0.2
	<u>celkem.....</u>	<u>23.5 24.2</u>

Výsada banky, která končila srpnem 1811, nebyla více obnovena, ač tajemník pokladu Gallatin se vzhledem k hroící válce s Anglií horlivě za obnovu přimlouval.¹⁾ Jako hlavní důvod bylo uváděno, že z 25,000 akcií této banky se nalézalo 18,000 v majetku ciziny. Ježto však cizincům bylo dovoleno, aby své hlasovací právo uplatňovali pouze osobně, nehrozilo s této strany vlastně žádného nebezpečí. Důvodem skutečným bylo, že antifederalistické proudy se dosud nesměly s ústředním ústavem a stále prohlašovaly výsadu bance udělenou za protiústavní. Druhým důvodem, a to snad ještě závažnějším, byla nepřízeň, s jakou Státní Banky (State banks) hleděly na centrální banku, jejíž soutěž jim značně škodila. Bylo již řečeno, že žádné zákonné ustanovení nepřekáželo tomu, aby decentralisace, jež panovala dosud jen v cedulovém zákonodárství, činíc takto ohledně úpravy cedulových poměrů ze Spojených Států více různorodých celků, se neuplatnila též uvnitř těchto celků (států) samých. Skutečně také počet Státních Bank (přirozeně tyto banky nebyly nikterak podnikem státním) dosti značně rostl. Dle zpráv, které se nám zachovaly²⁾, a které se z části opírají o odhady, bylo Státních Bank:

Rok	počet	kapitál	oběh bankovek
			2.0 millionů doll.
1784	3	2.1	2.5
1790	4	2.5	2.5
1795	23	19.0	11.0
1800	28	21.3	10.5
1804	59	39.5	14.0
1811	88	42.6	23.0

Takže v době, kdy se jednalo o prodloužení výsady centrální banky, byly již dosti mocným činitelem a požívaly dosti značného vlivu,

¹⁾ V jedné zprávě, kterou podával senátu 8. ledna 1811, *American State Papers* Washington 1832, Finance, sv. II., str. 480. a násl.

²⁾ Hasenkamp c. d. str. 80. uvádí jejich statistiku, kterou tajemník pokladu Woodbury 3. ledna 1836 ve své zprávě o bankách předkládal kongressu (24 congress, II Session, House Exec. Doc. sv. II., Nr. 65, str. 216). Zpráva ta se dle poznámky tam obsažené částečně zakládá na

kteřeho neopomněly uplatniti v neprospěch ústřední banky. Zaniknutí této přirozeně podporovalo rychlý další vzrůst Státních Bank. Od r. 1811—1814 vzniklo 120 nových bank s kap. 40 mill. doll. Na neštěstí však předpisy, dle nichž se měly bankovky vydávati, byly nedostatečné, na mnoze pak se nedodržovaly. S výjimkou novoanglických států (New England States)¹⁾ děl se výdej velmi lehkomyšlně s nedostatečnou, často žádnou úhradou. Appointy některé zněly i na 6 centů. Nějakého ustanovení o tom, které bankovky měly požívati státní akceptace, nebylo. Proto leželo v libovůli tajemníka pokladu a jeho úřednictva, aby určovali, které bankovky chtějí přijímati. R. 1814 zastavily banky všech států kromě novoanglických směňování bankovek a platy v hotových. Důsledek toho byl převýdej²⁾ bankovek a vysoké negativní ažio.³⁾ Tento neblahý stav měnových poměrů a neméně ubohé finance spolkové po válce s Anglií (mír uzavřen 24. prosince 1814)⁴⁾ připomenuly vládě prospěšné služby, jež národu prokázala I. ústřední banka. Z té příčiny byl r. 1814 tajemníkem pokladu Dallasem podán návrh, aby byla opět zřízena nová centrální banka. Návrh padl pro veto presidenta Madisona. Leč nedlouho potom, dne 10. dubna r. 1816, došlo přece ke zřízení II. United States Banky⁵⁾ se sídlem opět ve Philadelphii. Zuboženost spolkových financí si jí vynutila. Výsada udělena opět na 20 let do r. 1836. Stanovy této nové banky byly téměř totožné se stanovami první ústřední banky. Kapitál její obnášel nyní 35 mill. doll. Výdej bankovek byl omezen na kmenový kapitál. Zvláštní úhrady nebylo. Leč i zde riskantní obchody měly býti vyloučeny. Spolkové vládě nemělo býti poskytnuto větší zápůjčky než 500.000 doll., jednotlivým státům ne větší než 50.000 doll. Akceptace bankovek byla nucená (obligatorní) při všech platech Spojeným Státům. *Legal tender cha-*

odhadech. Též letošní zpráva Comptrollera of Curr. (1913) Appendix, obsahuje počet koloniálních a Státních Bank od 1784—1833 s hlavními údaji o aktivech a passivech těchto bank. Patrně i tyto údaje se opírají z části o odhady.

¹⁾ Byly to: Maine, New-Hampshire, Vermont, Massachusetts, Rhode Island, Connecticut.

²⁾ Dle Gallatina: Considerations on the Currency and Banking System of the United States Philadelphia 1831, str. 45, stoupl oběh bankovek v prvních 15 měsících po zastavení platů v hotových ze 45.5 na 68 mill. doll., tedy téměř o 50%.

³⁾ Gallatin, Considerations, str. 106., uvádí nejvyšší ažio 23%. Jiní uvádějí ještě vyšší sazby. Tak z roku 1822 ažio 75%.

⁴⁾ E. Daenell: Geschichte der Ver. Staaten von Amerika, Leipzig 1907, str. 71.

⁵⁾ R. H. Catterall: The Second Bank of the United States, Chicago 1903. L. Carroll Root: The Second United States Bank (Sound Currency 1897, sv. IV., Nr. 17.)

vacter však bankovkám přiznán nebyl. Všechny appointy pod 100 doll. byly à vista směnitelné za hotové. Nedodržení tohoto ustanovení trestáno bylo 12%ními úroky z prodlení. Směla zřizovati poboční ústavy kdekoli, žádal-li však nějaký spolkový stát o její filiálku, byla banka nucena ji tam zříditi. Filiálek bylo časem zřízeno celkem 27.

I činnost této banky byla nejprve blahodárná; podařilo se jí zejména prosaditi zase placení v hotových. V roce 1818 se stav banky následkem špatného vedení značně zhoršil a jen půjčka v hotových a důkladná reorganisaace vedení¹⁾ přivedly trvalé zlepšení stavu banky.

Stav banky v jednotlivých letech vysvitne nejlépe z následujícího sestavení:²⁾

Aktiva a passiva II. Banky of United States:
v million. doll.

Roky	Půjčky	Akcie	Bankov- ky cizí a kov	Kapitál	Oběh vlastních bankovek	Soukro- mé vklady
1817.....	32.2	4.8	2.3	35.0	1.9	11.2
1822.....	28.1	13.3	5.7	35.0	5.6	8.1
1827.....	30.9	17.8	7.6	35.0	8.5	14.3
1832.....	66.3	—	9.2	35.0	21.4	22.8
1837.....	57.4	—	3.8	35.0	11.4	2.3
1839.....	41.6	18.0	6.0	35.0	6.0	6.8
1840.....	36.8	16.3	2.9	35.0	6.7	3.3

Od roku 1818 byla činnost banky celkem uspokojující, což potvrzeno i s vládní strany.³⁾ President Jackson zaujímal však stanovisko bance velice nepříznivé.⁴⁾ Při volbě presidenta 1832 bylo heslem buď udržení nebo odstranění banky. President Jackson byl zvolen a tím vlastně osud banky zpečetěn. Tak zv. „bankovní válku“ vedl všemi prostředky. I října 1833 nařídil, aby spolkové peníze již nebyly nadále bance svěřovány, což prosadil i proti vůli senátu.⁵⁾ Spolkové vklady svěřovány potom jiným bankám, t. zv. „pet banks“. I jiným způsobem hleděl bance škodit. Tak hleděl spolkovou akceptaci jejich bankovek omeziti. R. 1836 pak nařídil, že u spolkových pokladen smí býti přijímán jen kov, čímž ve skutečnosti státní akceptace byla bankovkám odepřena.

¹⁾ Conant: cit. dílo str. 300.

²⁾ Comptrollers of Curr. Report 1913, str. 41; obšírnější sestavení (za všechny roky) viz Hasenkamp c. d. 85. s udanými prameny.

³⁾ Ve výkazu tajem. pokl. z 1828.

⁴⁾ Již v poselství z 9. prosince 1829 prohlašoval, že se bance nepodařilo vytvořiti dobré oběživo (sound currency), jak prý se všeobecně čekalo a doufalo. (Obst, c. d. str. 10.)

⁵⁾ Sr. David Kinley: The history, organisation and influence of the Independent Treasury of the United States, New-York 1893, str. 17.

Výsada banky jeho přičiněním r. 1836 (jímž končila) nebyla již obnovena. Banka vymohla si charter od státu Pennsylvanie a udržela se až do r. 1841 jako Státní Banka. Nemálo ovšem byl president Jackson ve svém boji proti centrální bance podporován Státními Bankami, které si proti sobě centrální banka popudila již r. 1818, když hledíc sesílití svůj vlastní stav, dosti bozohledně proti nim zakročovala. Pochopitelně též její soutěž jim byla nemilá; krom toho ústřední banka spravovala spolkové peníze do r. 1833 a tak do jisté míry určovala spolkovou akceptaci bankovek ostatních bank: vždyť mohla stanoviti, které bankovky bude u svých pokladen přijímati. Tím nutila Státní Banky k opatrnosti při výdeji, k udržování plné směnitelnosti bankovek, což mnohdy Státním Bankám nebylo po chuti. Ze statistik (které do roku 1834 ovšem částečně jsou odhady) je viděti, že ústřední banka byla též velikou překážkou vzrůstu Státních Bank. Kdežto od 1811—14 bylo zřízeno, jak jsme již řekli, 120 nových Státních Bank, stoupl jich počet od r. 1820, kdy jich bylo 307 s kapitálem 102.1 mill. doll., do r. 1830 jen o 22 ústavů, takže v tomto roce je celkem 329 Státních Bank s kapitálem 110 mill. doll. a oběhem bankovek 48.4 mill. doll.¹⁾ Tento stav se změnil náhle počtem t. zv. „bankovní války“ a boje pres. Jacksona proti ústřednímu ústavu (1830). Od té doby vzrůst Státních Bank je nápadný, hlavně od r. 1833, kdy ústřednímu ústavu byly vzaty spolkové vklady. Číslice od r. 1834 nejsou již odhady, nýbrž přesnými údaji:

Státní Banky:²⁾

leden	počet	kapitál	oběh bankovek	vklady	kov	zápůjčky a směnky
1834	506	200.0	94.8	75.7	—	324.1
1835	704	231.2	103.7	83.1	43.9	365.2
1836	713	251.9	140.3	115.1	40.0	457.5.

O celkovém rázu tohoto období (1791—1836) je říci následující:

Rozpor mezi zákonodárstvím spolkovým a státním projevil se v tomto období nejrazovitěji. Když měla první ústřední banka býti zřizována, zvedaly se hlasy antifederalistické, které nerady viděly, aby byla práva jednotlivých států ztenčována. Ježto dle ústavy nemohlo spolkové vládě býti upíráno právo, aby upravovala cedulové poměry, dovozovali antifederalisté, že Unie smí vydávati cedule, avšak ježto jí přísluší pouze práva, jež dle ústavy

¹⁾ Tato čísla jsou vzata z Compt. of Curr. Rep. 1913, str. 41. Poněkud jiná čísla uvádí Hasenkamp, c. d. 86, čerpaje z odhadů: Crawford's Report on Currency a Gallatin: Considerations upon Currency.

²⁾ Compt. of Curr. Report 1913 Appendix.

výslovně jí byla přičena, mezi nimi však se nenalézá právo zřizovati korporace, odepírali jí právo zřizovati k tomu účelu nějaký ústav.¹⁾ Této theorie se drželi antifederalisté i při boji o obnovení výsady, i při zřizování druhé centrální banky. Tento sporný bod byl rozhodnut teprve r. 1819 výrokem nejvyššího soudu (United States Supreme Court), který zněl: Právo vydávati bankovky zahrnuje též všechna k tomu účeli potřebná oprávnění a z toho důvodu spadá v pravomoc spolkové vlády také zřídití banku.²⁾ Tím učiněno důležité rozhodnutí, neboť od té doby platilo, že nejen spolkovým státům, nýbrž i spolkové vládě přísluší upravovati cedulové poměry a k tomu účeli zřizovati bankovní ústavy organisované na základě zákonodárství spolkového. To umožnilo zejména zákon z let 60tých o Národních Bankách (National Bank Act).

Pátráme-li však po důvodech nepřátelství proti ústřední bance, nalezneme ještě jinou příčinu, než shora vytčené antifederalistické proudy. Dle ústavy z r. 1788 (čl. 1, sect. 10) bylo zakázáno spolkovým státům, aby vydávaly papírové peníze jako zákonné platidlo. (Důvodem bylo zneužití tohoto práva a převýdej během osvobozovací války.) Státům však příslušelo právo vydávati „charter“ bankám, které potom výdej bankovek obstarávaly. Některé státy spolkové tedy prostě obcházel ústavu tím způsobem, že povolovaly zřizování bank, na nichž více nebo méně samotny byly zúčastněny.

To vedlo někdy tak daleko, že bankovkám v území určitého státu byl přiznán nucený oběh, ba že bankovky byly vydávány od banky, která neměla vlastního kapitálu a byla jen jakýmsi oddělením státního pokladního úřadu.³⁾ Podobné poměry panovaly na př. ve státě Kentucky. Ač to bylo zřejmé obcházení ústavy a velmi proti tomu nešvaru bylo brojeno, došlo toto počínání ještě posílení rozhodnutím nejvyššího soudu r. 1837, který prohlásil, že banky takového rázu nejsou protiústavní.⁴⁾ Nemůže tedy za takových poměrů překvapovati, že nejen politické přesvědčení antifederalistické vedlo k boji proti centrální bance,

¹⁾ Srv. Marcuse: c. d. str. 4.

²⁾ Srv. Conant: cit. dílo str. 296.

³⁾ Srv. Knox: cit. dílo str. 22, 23.

⁴⁾ Srv. Knox: cit. dílo str. 24.

nýbrž i sobecké důvody některých států, které se cítily soutěží ústředního ústavu těžce postiženy. Nicméně přes to, že ústřední banky koncem tohoto období mizí z cedulové organizace Spoj. Států, přece připuštění spolkového zákonodárství v tomto ohledu je důležitým pokrokem proti období předešlému.

Decentralisace v ohledu zákonodárství jednotlivých států nedoznala žádné změny, trvá tedy dále, *decentralisace ústavů cedulových* uvnitř jednotlivých států však se úplně rozvinula. Místo 3 bank na konci období předešlého, nalézáme 713 bank na konci období tohoto.

Ohledně *bankovní svobody* v zákonodárství státním nelze zjistiti žádné změny proti období předešlému.

Ohledně zákonodárství spolkového však platí tu zřejmě system výsady, ježto spolková vláda se zavázala po dobu koncesse ústřední banky žádné jiné bance nepovoliti vydávání bankovek.¹⁾ Ústřední banka je Národní Bankou, opatřenou všemi výsadami centrálních cedulových ústavů evropských. I výhradné svěřování vládních peněz bance (do r. 1833) zdůrazňuje její privilegované postavení.

Období III. 1836—1863. Toto období počíná značným rozmnožením ústavů cedulových. Důvodem toho je předně podlehnutí ústřední banky, ježž soutěže již se banky nemusily obávat, dále, naděje na obdržení deposit vládních, jež (r. 1833) ústřední bance ještě před jejím zánikem byly odejmuty, a za něž musila býti složena jistota pouze tehdy, obnášely-li více než polovici akciového kapitálu banky, a dále též učení o bankovní svobodě, jež od let 30tých nabývala stále více půdy ve Spoj. Státech. Konečně v začátek této doby padá též rozhodnutí nejvyššího soudu z r. 1837, o němž jsme shora mluvili, dle něhož takové Státní Banky, které jen dle jména jsou bankami, ve skutečnosti však oddělením pokl. úřadu, nejsou protiústavní.

Tak veliké rozmnožení cedulových ústavů nebylo ovšem zdravým zjevem, tím méně, ježto banky při zakládání byly vypraveny nedostatečnými prostředky. Kromě toho výdej bankovek byl opětně přemrštěně zvýšen. V r. 1837 obnášely tehdy bankovky 45, 50 ba i 75%²⁾ celkového oběživa, kdežto dnes obnášejí necelých 20%. Následky byly podobné jako při nezdravém vzrůstu bank po zrušení první ústřední

¹⁾ H a s e n k a m p: cit. dílo 83.

²⁾ Compt. of Curr. Rep. 1905, str. 115.

banky (1811—1814). V roce 1837 se dostavila krize,¹⁾ za níž přes 100 bank likvidovalo. Banky opět zastavily placení v hotových a bankovky opět obíhaly s negativním ažiem až 40%²⁾ ním.

Po krizi nastalo vystřízlivění, které podporováno bylo tím, že spolkové vklady opět bankám byly odejmuty,³⁾ čímž se dá vysvětliti náhlé klesnutí depositního konta bank již v r. 1838. Též zákonodárství státní počalo vydávati přísnější zákony pro výdej bankovek. Pod tíží těchto poměrů počíná Státních Bank od 1840—1843 ubývat. R. 1840 je jich celkem 901, kdežto r. 1843 jen 691. Teprve po tomto roce počet jejich pomalu stoupá. Tím přivoděno jisté ozdravení bankovních poměrů, jež jeví se též v tom, že se v roce 1842 opět počalo platiti hotovými.

Z nezdravých zjevů v cedulovém bankovníctví, jak byly líčeny, nutno vyjmouti státy *новоангличкэ* a stát *Ново-Йоркскý*. Ty činily již v letech 1811—1814 čestnou výjimku svým uspořádaným zákonodárstvím³⁾ a kázeň v bankovníctví cedulovém chránila je též, že v kritických dobách r. 1837 neutrpěly tak silných pohrom jako ostatní státy. Ježto jejich zákonodárství jevílo hluboký vliv na pozdější zákonodárství ostatních spolkových států a stalo se částečně základem zákonodárství Národního, je záhodno nejdůležitějších jejich systémů si všimnouti.

Je to 1. t. zv. *Safety Fund System*.⁴⁾ Spočívá na myšlence vzájemného pojišťování. Bankovní kapitál je uložit v bezpečných cenných papírech, tedy zejména státních dlužních úpisech a hypotečních zástavních listech. Vkladům jako krátkodobým výpůjčkám mají býti protipoložkou diskontované směnky jako krátkodobé zápůjčky. Ježto při ořesu banky hrozilo vybrání vkladů a tím nedostatek hotovosti pro směňování bankovek, byl vymyšlen následující postup: veškeré cedulové banky mají povinnost skládati ročně státní pokladně 1/2% svého kmenového kapitálu tak dlouho, až celkový obnos dosáhne 3% kmenového kapitálu. Takto nashromážděná hotovost měla sloužiti zajištění veškerých závazků zúčastněných bank v případě úpadku některé banky. 3krát do roka prováděl stát revisi, jsou-li tyto předpisy dodržovány. Byla-li hotovost ztenčena nebo spotřebována úpadky, měl stát právo požadovati dodatečné příspěvky. Nevýhoda toho systému jest v tom, že nevinné banky trpěly s lehkomyšlnými, a že

¹⁾ O krizi z roku 1837 srov. E. G. B o u r n e: History of the Surplus Revenue of 1837 (New York 1885). P h i l l i p p s: Methods of Keeping the Public Money in the U. S. Ann. Arbor 1900, str. 71. a násl.

²⁾ Vláda spolková zřídila si neodvislý pokladní úřad zákonem z 4. července 1840, t. zv. Subtreasury Bill, o čemž později.

³⁾ Zejména r. 1814 nezastavily banky novoanгличкэ placení hotovými.

⁴⁾ L. C a r o l l R o o t: New-York Bank Currency in Sound Currency 1895, sv. II., Nr. 5.

se ona společná hotovost často ukázala býti nedostatečnou. Výhodou však bylo, že banky cítily jakési vzájemné souřadění, dále, že právě vzhledem k tomu neváhaly u svých pokladen vzájemně své bankovky přijímat a směňovati, což dávalo bankovce širší pole oběhu. Systém ten byl zaveden 29. dubna 1829 ve státě Novyorském. R. 1842 byl zákon pozmeněn tak, že hotovost složená u pokl. úřadu měla nadále sloužiti pouze zajištění bankovek, nikoli ostatních závazků padlé banky.¹⁾ System ten nedošel příliš velikého rozšíření ve Spojených Státech.

2. *Redemption System*²⁾ nebo též Suffolk System zvaný.

Systém ten záležel v tom, že Suffolk Bank v Bostoně Mass. (založená r. 1818) projevila ochotu směňovati za hotové bankovky všech venkovských bank (country banks), které budou u ní udržovati jistý obnos k svému dobru. Obnos ten Suffolk banka ovšem nezáročovala. Nejmenší možný obnos měl dosahovati 2000 doll. Venkovské banky zprvu vyzvání Suffolk banky nedbaly, avšak ta donucovala váhající banky tím způsobem, že jejich bankovky shromažďovala a pak ve velikém obnosu najednou předkládala ke směnění. To je donutilo k povolnosti. Mezi Suffolk bankou a venkovskými bankami docházelo dvakrát týdně ke sčítování. Salda byla vyrovnávána v hotových. Ježto k soustavě této přistupovaly stále nové a nové banky, rozšířil se tento systém brzo po všech novoanglických státech. Praktický význam záležel v tom, že bankovky zúčastněných bank byly snadno směňovány ve všech částech Nové Anglie, a tak okruh jejich oběhu se značně zvětšil. Obzvláště velikého rozšíření došla tato soustava, když r. 1845 byl přijat ve státě Massachusetts zákon, který zakazoval bankám, aby používaly k výplatě jiných bankovek nežli svých vlastních. Tím se docílilo, že všechny cizí bankovky, jež nějaké banky došly, byly co nejdříve zaslány ke směně Suffolk bance. R. 1837 náležely této soustavě asi 504 banky. R. 1846 bylo směněno ročně asi za 100 mill. doll., r. 1855 již asi za 400 mill. doll. bankovek. Ježto úhrnný výdej bankovek takto sdružených bank obnášel asi 40 mill. doll., značilo to, že každá bankovka byla ročně průměrně asi 10krátě směněna, čili že průměrné trvání oběhu bankovky obnášelo asi 36 dní.

3. *Freebank System*. (Free banking Law.)

Stát New-York byl první, který zavedl bankovní svobodu zákonem z 18. dubna 1838. Jeho nejdůležitější ustanovení byla tato:

¹⁾ Safety Fund System existuje dodnes se zavedením některých změn v Kanadě, kdež se velice dobře osvědčuje. (Každá banka musí složit 5% celkového obnosu svého výdeje v hotovosti do společného rezervního fondu.)

²⁾ Srv. Whitney: The Suffolk Bank, Cambridge (Mass.) 1778. Car. Root: New England Bank Currency (Sound Currency June 1895, sv. II., Nr. 13).

Každá osoba nebo sdružení osob má obdržeti od tajemníka pokladu bankovky, jež může uvést do oběhu. Musí je ovšem napřed opatřiti svým podpisem. Výdej bankovek je vázán následujícími podmínkami.

Musí napřed býti složena jistota (úhrada) v plném obnose zamýšleného výdeje bankovek. Nejmenší obnos možný je 100.000 doll. Úhradou tou mohu býti dlužní úpisy Unie a státu New-Yorku nebo i jiného spolkového státu, schválí-li to dozorčí úřad. I zástavní listy hypoteční jsou jako úhrada přípustny, ovšem jen do polovice potřebné úhrady. Úroky ze složených úpisů připadaly i nadále bance. Nesmění-li banka bankovky, smí comptroller státu New-Yorku přikročiti k prodeji složené úhrady a uspokojiti z výtěžku cedulové věřitele. R. 1840 byl zákon pozmeněn v ten smysl, že jako úhrada byly připuštěny jen dlužní úpisy spolkové a státu New-Yorku, ježto zejména s hypoteční úhradou bylo docíleno špatných výsledků.¹⁾ Dle novely z roku 1846 byli akcionáři povinni ručiti kromě svým podílem na kapitálu banky (akcií), ježte obnosem, rovnajícím se nominální hodnotě tohoto podílu ze svého soukromého jmění. Zákon ten přijalo za svůj v letech padesátých 16 jiných států, které však s ním nečinily nejlepších zkušeností, ježto volba dluhopisů sloužících za úhradu nebyla nejšťastnější. I státní dluhopisy jednotlivých velmi prodlužených států přirozeně nemohly svému poslání vyhověti.

Význam tohoto zákona na veškeré zákonodárství Spoj. Států možno shrnouti takto:

a) Zákon ten silně podporuje rozmnožení cedulových ústavů a jejich decentralisaci, ježto charter jakéhokoli druhu odpadá, a je nutno pouze vyhověti podmínkám platným všeobecně.

b) Sjednocuje však výdej bankovek, aspoň co do vzhledu. Dříve totiž bankovky každé banky měly odlišný vzhled, kdežto nyní stát je sám tiskne a tajemník pokl. úřadu státního předává tyto bankovky stejného vzhledu všem vydavatelům, kteří bankovku opatří toliko svou firmou a podpisem. Praktický význam tohoto opatření je dalekosáhlý a dozor úřadů co do obnosu vydaných bankovek se tím zvyšuje.²⁾

c) Tento zákon se stává základem zákonodárství Národního (National Bank Act) zejména předpisy ohledně úhrady.

d) Sjednocuje zákonodárství cedulové, ježto 16 států, t. j. téměř polovice států Unie v letech 60tých,³⁾ přijímá zákon ten za svůj.

Je třeba ještě zmíniti se o zajímavém zjevu v bankovníctví Spoj. Států, který se vyskytá na sklonku tohoto období. Řekli jsme již, že

¹⁾ Ceduloví věřitelé bývali v případě úpadku uspokojováni jen 76% své pohledávky.

²⁾ Dříve totiž přecho státního stanoví maximálního obnosu výdeje bankovek nebylo vydávající bankou dodržováno. Srv. Marcuse, cit. dílo str. 21.

³⁾ Srv. sestavení států dle doby založení, E. D a e n e l l: Geschichte der V. S. str. 166.

po r. 1842 (zavedení placení hotovými) nastupují opět normálnější poměry. Leč přestálé krise, válka s Mexikem (1846—1848)¹⁾ a nová krise v r. 1847 dusí každý rozmach v bankovníctví hned v zárodku. Vzpruha se mu dostává teprve objevením zlatých ložisek v Kalifornii (1848). Leč vrozená, až přílišná podnikavost Yankee-ů a jejich záliba ve spekulaci přestřeluje opět. Zejména r. 1853 a následující roky přináší opět ohromný vzrůst bank (458 nových ústavů v jediném roce 1853). Avšak — a to právě je novým zjevem ve vývoji bankovníctví — nepřestřeluje se nyní výdejem bankovek, nýbrž přepjetím úvěru, nepoměrem mezi vklady²⁾ a hotovostí. Bankovka ustupuje do pozadí proti šeku. Číslice vkladů, diskontovaných směnek a povolených zápujček stoupají ve větší míře než výdej bankovek, jenž poměrně méně stoupá.

Statistika Státních Bank (1847—1863)³⁾.

Leden	Počet	Kapitál	Oběh ban- kovek	Vklady	Kovová po- hotovost	Povolené zápujčky a disk. směňky
1847	715	203.0	105.5	91.8	35.1	310.3
1848	751	204.9	128.5	103.2	46.3	344.5
1849	782	207.3	114.7	91.2	43.6	332.3
1850	824	217.3	131.4	109.6	45.4	364.2
1851	879	227.8	155.2	128.9	48.7	413.7
1853	750	207.9	146.1	145.5	47.1	408.9
1854	1208	301.4	204.7	188.2	59.4	557.4
1855	1307	332.2	187.0	190.4	53.9	576.1
1856	1398	343.9	195.7	212.7	59.3	634.2
1857	1416	370.8	214.8	230.3	58.3	684.4
1858	1422	394.6	155.2	185.9	74.4	583.1
1859	1476	402.0	193.3	259.6	104.5	657.2
1860	1562	421.9	207.1	253.8	83.6	691.9
1861	1601	429.6	202.0	257.2	87.7	696.8
1862	1492	418.1	183.8	296.3	102.1	646.7
1863	1466	405.0	238.7	393.7	101.2	648.6

A tak krise z r. 1857 nemůže býti připisována převýdeji bankovek, nýbrž nepoměru mezi vklady a udržovanou hotovostí. Proto byly pak vydány předpisy stanovící přesný poměr mezi vklady a hotovostí každé banky, jež také v zákoně o Národních Bankách nalezneme.

Leč i cedulové bankovníctví kromě států, jež zavedly Novoyorský „Freebank System“ a tím jistou jednotnost ve vzhledu bankovek,

¹⁾ Daenell: cit. dílo str. 112. a násl.

²⁾ V Unii se totiž vklady nerozumějí jen skutečné vklady, nýbrž též povolený úvěr na otevřený účet, pokud nebyl vyčerpán. (O tom podrobněji níže.)

³⁾ Compt. of Curr. Report 1913, Appendix.

v dozoru a v zákonodárství, bylo ke konci tohoto období téměř v rozkladu:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu,¹⁾ který oprávnil státní podniky bankovní k výdeji bankovek, měly-li jen název a zevní nátěr banky, vedlo k tomu, že povstávaly vedle pravidelných bankovních ústavů privilegované a zvláštními koncesemi opatřené státní podniky,²⁾ což mělo v zápětí nerovnost cedulového zákonodárství i uvnitř jednotlivých států.

Velká rozmanitost ve vzhledu bankovek vedla k přechytným padělkům a falšování, kterýž stav se ostatně neustále horšil, jak viděti lze z následujících čísel:

	Roku: 1856	1862
Celkový počet bank.....	1409	1500
Počet bank, jichž bankovky nebyly nápodobeny.....	463	283
Počet padělků	1462	1861
Počet pozměněných bankovek.....	1119	3039
Počet nepravých bankovek.....	224	1685 ³⁾

K tomu vypukla občanská válka r. 1861, jež způsobila, že vláda kladla velké požadavky na banky. New-Yorské banky se snažily vypomoci, avšak stalo se to na úkor jejich bezpečnosti. Vznikla panika, jež se bleskurychle rozšířila a přivedila opět ve Spoj. Státech zastavení placení hotovými. R. 1862 na to byla vydána papírová měna, nesměnitelná státovky (greenbacks) s nuceným oběhem. Obíhaly nyní bankovky nejruznějšího vzhledu a státovky vedle sebe. Kromě toho válka potřebovala velkých hotovostí, jež musely brzy býti sehnány. Úkolem vlády bylo tedy pokud možno uvésti přehled do zmatených poměrů finančních, což se mohlo státi jen sjednocením zákonodárství. Značná část práce byla vykonána tím, že téměř polovice států již měla stejný bankovní zákon a to New-Yorský „Freebanking Law“. Zákon ten se hodil tehdejší vládě za podklad vypracování nové osnovy, protože byl nejvíce rozšířen, těšil se oblibě, hově bankovní svobodě a konečně sliboval opatření potřebný trh pro nové pužky vládní, neboť úhrada spočívala v dlužních úpisech (zejména spolkových).⁴⁾ Na

¹⁾ Srv. str. 47. a násl.

²⁾ L. Carroll Root: States as Bankers (Sound Currency 1895, sv. II., Nr. 10).

³⁾ Srov. o tom Sherman: Selected speeches and Reports of Finance and Taxation New-York 1879, str. 71. Srov. též Sumner: cit. dílo str. 455.

⁴⁾ Tomuto důvodu odpírá Marcuse, c. dílo str. 31. a 32. důležitost, jež se mu obecně přikládá; ježto prý by byl tento zákon po válce býval odstraněn, kdyby byl svůj vznik děkoval pouze finančním nesnázím vlády.

zřízení nové centrální banky se nemohlo pomýšlet, neboť veškeré Státní Banky by byly kladly nejtěžší odpor proti takovému opatření, jež by bylo znovuzřídilo nenáviděný a téměř odstraněný system monopolu v bankovníctví a bylo ohrozilo výdej bankovek jednotlivými bankami. Státní Banky příliš již vzrostly počtem a vlivem, než aby bylo bývalo lze je přejít, a mimo to byla nyní vláda ve finanční nouzi, a na jejich spolupracování a do jisté míry ochotu odkázána.

A tak došlo k vydání t. zv. „National Currency Act“ dne 15. února r. 1863. (An act to provide a national currency secured by a pledge of United States Bonds and to provide for the circulation and redemption thereof), jehož podkladem je „New-York Free-banking Law“ z r. 1838.

Celkový ráz tohoto období (1836—1863) dá se vystihnouti takto:

Decentralisace jednotlivých ústavů se silně rozmáhá, ježto myšlenka zřízení ústředního ústavu je definitivně pohřbena, a tím působení Státních Bank zcela volné pole zústaveno. Učení o bankovní svobodě, jež hned z počátku tohoto období je uzákoněno v New-Yorku a jež během doby zapouští kořeny ve veliké části Unie, podporuje vznik stále většího počtu bankovních ústavů a znemožňuje soustředění. Posud platí, že každá banka může vydávati bankovky a pojem banka a cedulová banka je totožný.

Ale jinak tomu je na poli *zákonodárném*. Zde pomalu začínáme pozorovati, že zákonné předpisy jistého druhu jsou rozšiřovány na stále větší území. Děje se to prohlášením téhož zákona v rozličných státech. Je tedy jistým *soustředěním v zákonodárství*, že celky mající tytéž cedulové zákony se zvětšují. Kdežto však v předešlém období platil jeden spolkový zákon pro celé území a vedle toho bylo partikulární zákonodárství jednotlivých států v platnosti, jednotnost zákona pak pro celé území měla podklad právní, poněvadž zákon prohlášen byl spolkovým zákonodárstvím, děje se nynější soustředění a sjednocování zákonodárství prostým prohlášením téhož zákona v různých územích, nevycházejíc z jednoho zákonodárského sboru, nejsou společným spolkovým zákonodárstvím vnucováno, ba ani časově nejsou v stejnou dobu prohlašováno. Vedle těchto společných zákonů neexistuje pro dotyčná území již žádného partikulárního zákonodárství. Příčinou toho sjednocování v zákonodárství nejsou tedy *právní normy* jednotným (spolkovým) zákonodárstvím stanovené, nýbrž předně vhodnost a osvědčení se zákona zavedeného již v nějakém jiném

spolkovém státu a potom poznání jednotlivých států, že jednotností cedulového zákonodárství budou získavati, čili krátce — *praktická potřeba*. Tato praktická potřeba sjednocování spojuje novoanglické státy Suffolk-Systémem v jeden celek, a zavádí ne centralisací, nýbrž parallelitou Novo-yorský zákon o bankovní svobodě v 16 státech, t. j. téměř v polovici celého území Unie a tak připravuje v zákonodárství centralisaci období příštího.

Rozporu mezi zákonodárstvím cedulovým, spolkovým a státním v tomto období není, poněvadž spolkové zákonodárství v tomto období do cedulových poměrů nezasahuje.

O bankovní svobodě dlužno říci, že je význačným rysem celého tohoto období. Učení¹⁾ o ní se zaneslo do Spojených Států v letech 20tých a 30tých minulého století; teoreticky vzniklo tedy teprve v té době, ač praktický stav před tím mnoho jí neodporoval. V posledních dobách arci se o ní nemohlo již dobře mluvit, ježto typ bank zřízených na akciovém základě, tedy s ručením bank omezeným na vlastní jmění, zcela převládá a proto zřizování bank se dělo nyní téměř výhradně prostřednictvím „charters“.²⁾ V posledních letech pak před zákonným zavedením bankovní svobody přiházely se v udělování „charters“ různé nešvary. Povšechně se nemůže sice říci, že by zřizování bank bylo bývalo v posledním čase více omezováno než v předešlých obdobích, ale ujímal se u jednotlivých států stále více zvyk, že se zúčastňovaly státy samy výdeje bankovek tím, že buď část nebo celý akciový kapitál některé banky ve státě přebíraly ve svoje ruce. Přirozeně taková banka se těšila obzvláštním výsadám, tak že počínal zavládat system privilegií a zvláštních výhod. Při tom se dosti často stávalo, že stát svůj podíl na bankovním podniku nesplácel v hotových, nýbrž vyrovnával svými dlužními úpisy nebo dokonce pouhým nasazením svého úvěru. V jiných státech, na př. ve státě New-Yorku, který první zavedl zákonně bankovní svobodu, bylo pro každý nový „charter“ potřebí dokonce zvláštního zákonodárského aktu. Tomuto stavu je připsati ono veliké nadšení, s jakým učení o bankovní svobodě bylo všude přijímáno, které se projevovalo do té míry, že „bankovní svoboda“ se stávala i částí volebního

¹⁾ Tak jak vyloženo bylo na str. 37. a 38.

²⁾ Srov. o tom str. 41. a 42.

programu politických stran. Její následky jsou: posila decentralizace ohledně bank samotných, ježto zřizování bank bylo nyní velice usnadněno; a dále sjednocování zákonodárství cedulového tím, že tentýž zákon byl přejímán různými státy.

Období IV. 1863—1913. Období čtvrté počíná přijetím National Currency Actu 1863¹⁾ a trvá až do 23. prosince roku 1913. Zákon o Národních Bankách byl sice několika novellami pozmeněn, ale jeho původní ustanovení zůstalo vždy základem a vytvořilo onen stav cedulového bankovníctví, jenž zavalil příčinu k nedávné reformě a jehož vylíčení a kritické posouzení je z hlavních úkolů této práce. Ustanovení zákona z r. 1863 budou rozdělena na ustanovení týkající se ústavů cedulových samých (Bank Národních) a na ustanovení týkající se výdeje bankovek a v tom pořadí budou v dalším probrána.

Za příčinou úplnosti linií dějinného vývoje budiž však na tomto místě podán také **celkový ráz tohoto období**, než přejdeme k podrobnostem.

I v tomto období se opět střetlo *zákonodárství spolkové a státní*. Avšak nyní nikomu již nenapadá upírati právo ústředním zákonodárným sborům upravit cedulové poměry. Oba centrální ústavy z období druhého a rozhodnutí Nejvyššího soudu z r. 1819 odzbrojily podobné námitky na vždy. Ba zákonodárství spolkové vychází z tohoto nového střetnutí tak vítězně, že ochromilo, ba vlastně potlačilo zákonodárství státní v ohledu cedulovém. Zákon o Národních Bankách ovšem nemohl Státním Bankám zapovědět vydávání bankovek, k tomu nebylo tu žádného ústavního oprávnění, avšak on stanovil pro výdej bankovek Státními Bankami takové podmínky, že jej znemožnil, uvaliv na něj 10%ní daň.

De iure tedy do reformy z r. 1913 existuje možnost výdeje bankovek Státními Bankami, de facto však výdej zastaven a sotva se nalezne asi nějaká státní bankovka v oběhu, ač spisovatelé ještě před několika léty uvádějí jejich oběh za několik tisíc doll.

Tajemník pokladu se o nich zmiňuje naposled ve své zprávě z r. 1876.²⁾ Toto faktické znemožnění výdeje bankovek Státními Bankami nestalo se hned r. 1863, nýbrž teprve novellou z 3. března

¹⁾ Změnění názvu zákona v National Bank Act nastalo teprve novellou z 20. června 1874.

²⁾ Tenkrát uvádí obnos jejich oběhu 1.047.335 dollarů Indianapolis Report str. 549. Vzhledem k tomu, že ještě r. 1864 bylo jich v oběhu téměř 170 millionů doll., dlužno uznati, že rychle z oběhu vymizely.

r. 1865. Druhý prostředek ku posílení jednotitého výdeje bankovek bylo umožnění Státním Bankám, aby se přeměňovaly v Banky Národní.

Tímto dvojitým opatřením se docílilo, že Banky Státní přestávají úplně býti ústavy cedulovými a zákonodárství partikulárních států v cedulovém ohledu pozbývá významu.

Decentralisace ústavů samých nejen že není zastavena, nýbrž je v tomto období stále na postupu, takže 9. srpna r. 1913 je (dle výkazu Comptr. of Currency za r. 1913, str. 2) 7488 Bank Národních, t. j. bank cedulových, nehledě ke 14.011 Bankám Státním,¹⁾ jež po právu by též směly bankovky vydávati. Zákon z r. 1863 *bankovní svobodu* totiž neodstranil. Ač snad stav zákonem tím vyvolaný neodpovídá do písmeny dogmatům bankovní svobody, přece nelze též o opaku jejím, totiž nějakých výsadách a koncessování mluvit. Povolení založiti Národní Banku ovšem předpokládá podání nejméně 5 osob, kdežto bankovní svoboda by vyžadovala, aby i jednotlivé osobě bylo dovoleno Národní Banku založiti. Avšak správně podotýká Marcuse,²⁾ že o tuto podmínku se ještě žádné založení Národní Banky neztroskotalo, poněvadž by se nalezly vždy 4 nastrčené osoby (Strohmänner), byly-li by ostatní podmínky řádně splněny. V další úvaze se Marcusovi zdá, že systém Národních Bank je hodně vzdálen od bankovní svobody. Proti tomu se však na druhé straně dá namítati, že je neméně pravdou, že historicky stává souvislost mezi zákonem z r. 1838 a 1863, ba že tento byl vybudován na základě onoho a že bankovní svoboda připouští z důvodu vhodnosti mnohá restriktivní ustanovení, tak že rozličná omezení co do výdeje bankovek a přivedení jich z oběhu a co do úhrady, jež se v zákoně z r. 1863 nalézají, jsou s učením o bankovní svobodě slučitelná.

Období V. (od r. 1913). O směru a rázu, jež cedulovým poměrům vtiskuje zákon z 23. prosince 1913, promluvíme v kapitole poslední při líčení reformní úpravy cedulového bankovníctví.

Pro přehled budiž zde schematicky uveden celkový ráz všech 4 období.

¹⁾ Comptr. of Curr. 1913, str. 6.

²⁾ Cit. d. str. 43. a násl.

Rozpor mezi zákonodárstvím spolkovým a jednotlivých států:	Decentralisace v zákonodárství cedulovém:	Bankovní svoboda:	Decentralisace ústavů cedulových:
I. -1791 Téměř po celé období neexistují, poněvadž existují toliko jednotlivé kolonie s vlastním zákonodárstvím. Na sklonku období vzniká (B. of North America), avšak zůstává nerozhodnut.	Existuje, ježto každý stát (bývalá kolonie) si udržel své zákonodárství. Spolkového zákonodárství není, teprve na sklonku období vzniká jeho počátky, které však jako neústavní jsou ihned potlačovány.	Teoretického učení v té době ještě není, avšak jakési její zárodky lze viděti v praktických zásadách platících pro bankovníctví.	Ještě není; (ve 3 různých státech jsou 3 cedulové ústavy), ale není předpisu, jenž by byl ji na překážku.
II. 1791-1836 Vzniká: spolkové zákonodárné akty ustavující ústřední banky prohlášenými za neústavní (1791, 1816), až teprve výrokem Nejvyššího soudu r. 1819 připuštěna oprávněnost spolkového zákonodárství. Státní zákonodárství udržuje plně svoji váhu a platnost.	Zůstává a současně vedle státního zákonodárství uplatňuje se i zákonodárství spolkové.	Nastává. Rozvíjí se hlavně v mezidobí, kdy nebylo ústřední banky 1811—1816 a po r. 1829, kdy počíná t. zv. bankovní válka pres. Jacksona.	

III. 1836-1863 Není; ježto spolkové zákonodárství v cedulové potřebě působuje pomaleji než v tomto období nezasahuje. Jediné státní zákonodárství zůstává v platnosti.	Zůstává, ale praktická potřeba způsobuje pomalejší jednání zákonodárství a státní je ve Spolkového zákonodárství v tomto období není.	Nyní je podporována teoretickým učení, jež stanoví svobodu stavů na vědecký základ a dokazuje její oprávněnost.	Je na postupu, podporována učením o bankovní svobodě.
IV. 1863-1913 Spolkové zákonodárství ne- potká se již tentokrát s odporem, jsouc od roz- hodnutí Nejvyššího soudu z r. 1819 uznáváno. Zasa- huje energicky v úpravu cedulových poměrů a zne- možňuje (ne sice de iure, avšak de facto) zákonodárství jednotlivých států v tomto ohledu.	Zakonodárství je konečně soustředěno, ježto spolkové zákonodárství a státní je ve skutečnosti znemožňováno. Prostředky k tomu jsou: 1. prohibitivní 10%ní daň na výdej bankovek Státními Bankami. 2. Umožnění Státním Bankám, aby se lehce mohly přeměňovati v nové Národní Banky.	Se udržuje, ježto různá ustanovení omezující jsou jí přímo na odpor a výsady a koncese ani nyní neexistují.	Zůstává, ježto žádné překážky jí nestojí v cestě, naopak zákaz, že Národní Banky nesmí zřizovati filie, decentralisaci ještě silně podporuje.

II. Organizace cedulových bank.

a) Cedulové banky v rámci bank Spojených Států vůbec.

Vidíme, že z dějinného vývoje cedulového bankovníctví vyšly tedy dva typy bank, jež směřují vydávati bankovky: *Banky Národní*, ustavené na základě zákonodárství spolkového, jejichž sídlo může se nalézati kdekoli ve Spoj. Státech a *Banky Státní* (které v praxi výdeje bankovek zanechaly), organisované na základě zákonodárství jednotlivých spolkových států, jichž sídlo může býti toliko v území státu, dle jehož zákonů se banka ustavila. Vedle těchto dvou druhů bank, jež úzce jsou spojeny s cedulovým bankovníctvím, dlužno ještě zmíniti se o ostatních druzích bank ve Spojených Státech, které nejsou sice oprávněny vydávati bankovky, jichž seznání však je nutno, máme-li si utvořiti správný obraz o cedulovém bankovníctví, jež je úžeji spjato s ostatním bankovníctvím ve Spojených Státech než v každé jiné zemi a jichž znalost se ukáže potřebnou během dalšího pojednání. Všechny ústavy bankovní jakéhokoli druhu, kromě Bank Národních, podléhají *zákonům jednotlivých států*.

Dle toho můžeme rozdělití bankovní ústavy Spojených Států takto:

1. *Banky podléhající zákonům spolkovým*

Jimi jsou *jedinně Banky Národní* (National Banks), nyní vlastně jediné cedulové ústavy, jichž organisací a obchody se budeme tuto podrobně zabývat. Jako zvláštní jejich druh byly zákonem z 12. července r. 1870 zřízeny t. zvané *National Gold Banks* (Národní banky zlatové), jež měly používat jako úhrady spolkových dluhopisů splatných ve zlatě.¹⁾ Bankovky měly býti vydávány jen do 80% nominální ceny složených dluhopisů a byly povinny směřovati svoje bankovky ve zlatých mincích Unie.²⁾ Nejmenší appoint vydatelny zněl na 5 doll. Článek (section) 5185 t. zv. Revised Statutes, který dovoloval ustavování Gold Banks, nebyl nikdy odvolán, avšak zákon ze 14. února 1880 dovoloval, aby

¹⁾ Čl. 3. zákona; Revised Statutes čl. 5185.

²⁾ Původně byl zákonem výdej bankovek jednotlivé Goldbank omezen na 1 mill. doll., což však zák. z 19. ledna 1875 bylo odstraněno.

tyto Gold Banks se přeměňovaly v „currency banks“, t. j. obyčejné Národní Banky. Následek toho byl, že Gold Banks (jichž bylo celkem 10) se většinou přeměnily v Národní Banky a již se nevyskytují.¹⁾

2. *Banky podléhající zákonům jednotlivých spolkových států.*

To jsou:

α) *Banky Státní* (State Banks), jichž dějinný vývoj jsme již seznali. Vydávání bankovek se vzdaly, avšak jejich bankovní činnost je velice rozsáhlá. V roce 1913 bylo jich 14.011.²⁾ Čítají se mezi obchodní banky (commercial banks).

*Obsť*³⁾ je rozděluje dle minimálně vyžadovaného kapitálu na 4 skupiny:

Novoanglické a východní státy vyžadují vyjma státu New-Yorku minimálně kapitál 50.000 doll.

Stát New-York, Indiana, Illinois a Ohio, tichomořské státy a státy západní, ne výslovně zemědělské, kapitál nejméně 25.000 doll.

Střední státy, vyjma Indianu, Illinois a Ohio, a jižní státy kapitál nejméně 10—15.000 doll.

Výslovně zemědělské státy západu nejméně kapitál 5000 doll.

Jejich činnost spočívá hlavně: na jedné straně v přijímání vkladů (deposits), na druhé straně v poskytování zápůjček a eskontování směnek (loans and discounts).

K posouzení jejich významu služtež následující údaje vzaté z Comptroller's of Currency Report za rok 1913 str. 61:

Kapitál Státních Bank obnáší celkem 483,103,779·15 doll. a celkové jejich zdroje (resources) 4,143,052,802·86 doll. Vzrůst jejich proti roku předešlému, t. j. 1912 se jeví následovně: přibýlo jich počtem

¹⁾ Comptr. of Currency Rep. z 1913, str. 25 a 26 uvádí ještě oběh gold bank notes (zlatých bankovek) v obnose 74.339 doll. Bližší o Gold Banks srv. na př. Knox, cit. d. str. 108.

²⁾ Compt. of Curr. Rep. 1913, str. 57, 61.

³⁾ Cit. dílo 31. a násl., srv. o nich též George M. Coffin: The ABC of Banks and Banking New-York 1903, str. 21 a násl. Nutno upozorniti též na to, že některé státy pod „State Banks“ rozumějí jen úvěrní ústavy stojící pod státním dozorem (vyklučující tedy spořitelny, hypoteční banky, atd.), jiné státy však bohužel tak přesně nerozlišují a v úředních statistikách jmenují „State banks“ všechny ústavy bankovního rázu v určitém státu se nacházející, vyjma Národních Bank. (Srov. o tom Compt. of Curr. Rep. 1913, str. 67, též Marcuse, c. d. str. 124.)

630, na kapitále jim přibylo 24,036,572·34 doll. a na celkových zdrojích 245,281,976·15 doll. Přijatých vkladů (individual deposits) bylo celkem 3,081,000,000 a poskytnutých půjček¹⁾ (loans) 2,746,600,000. Ostatní položky uváděné jsou menší důležitosti.

β) *Trustové společnosti*²⁾ (loan and trust companies)³⁾ jsou původně společnostmi k věrné ruce (Treuhandgesellschaften), které na základě zákonů spolkového státu, v němž se nalézají jejich sídla, spravují majetek osob nezpůsobilých k právním jednáním, pozůstalosti v mezidobí atd. Od r. asi 1897 počínaly se též věnovati obchodům depositním, diskontování směnek a jiným pravidelným bankovním obchodům; v nynější době provádějí všechny bankovní obchody, vyjma výdej bankovek, vedle toho však podržely obchody původního rázu, jež jiným bankám nejsou dovoleny, takže pole jejich činnosti je obzvláště široké, čímž je vysvětlitelný nesmírný jejich rozmach v posledních letech. Mimo to poskytují na vklady úroky obyčejně 2—3%ní, kdežto Národní Banky nezúročují vkladů buď vůbec nebo níže. Proto též zejména na poli depositním mají největší úspěchy.⁴⁾

Letos se jich čítalo celkem 1515 s celkovými zdroji kapitálovými v obnose 5,123,920,197·46 (tedy většími než mají Státní Banky, jichž co do počtu je téměř 10krát tolik). Jejich kapitál obnáší 452,382,839 doll. Proti předešlému roku 1912 vzrostly o 105 ústavů, jejich kapitál vzrostl o 33,401,068 mill. doll. a celkové jejich zdroje o 16,475,815 mill. doll. Největší jejich počet (513) se nalézají ve východních státech (zejména Novém Yorku).⁵⁾

¹⁾ V tom zahrnuty jsou i eskontované směnky.

²⁾ Nesmí býti zaměňovány s trusty t. j. podnikatelskými svazy rázu podobného, (ač na jiném základě založené), jako kartely, směřující k monopolisování jistého odvětví výroby nebo tržby.

³⁾ Viz též: Sereno S. Pratt: The Work of Wall Street New-York 1903, str. 176. a násl. Coffin, cit. d., str. 27. a násl. Rollins, cit. d., str. 416. a 417. Stubbe: Organisation des amerik. Bankwesens, Schmollers Jahrbuch, 31. Jahrgang, str. 1249. a násl.

⁴⁾ Tak na př. Guaranty Trust Co. a Bankers Trust Co. v New-Yorku jsou ústavy mající největší vklady ze všech amerických bank; prvně jmenovaný ústav má totiž 292 mill. doll. vkladů, druhý 205 mill. doll.; kdežto největší Národní Banka (National City Bank v New-Yorku) 274 mill. doll. vkladů.

⁵⁾ Všechny uvedené číslice jsou vzaty z Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 68. a 69.

γ) *Soukromí bankéři* (private bankers and banks). Též tito přijímají vklady, eskontují směnky a poskytují zápůjčky. Tvoří obyčejně ve spojení s nějakou Národní Bankou nebo mezi sebou konsorcia k emittování dlužních úpisů velkých společností; bývají „financial“ nebo „transfer Agents“ takovýchto společností.¹⁾ Obchodují též v devisách, vyváží a dováží zlatý kov a j.

V roce 1913 bylo přes 3500 soukromých bankéřů ve Spoj. Státech, leč méně než $\frac{1}{2}$ dodala statistické výkazy Comptrollerovi oběživa.²⁾ Soukromých bankéřů bylo nejvíce ve středo-západních státech (Middle Western States),³⁾ ve kterýchž se nachází 76% oněch, již dodali Compt. oběživa statistické výkazy. Dle výkazů podaných měli soukromí bankéři kapitálu: 19,601,717 doll.; rezerv 7,925,570 doll.; celkem zdrojů 182,785,398 doll.; vkladů (deposit) 143,457,229 doll., naproti tomu poskytli půjček a diskontovali směnek ve výši 124,282,694 doll.

δ) *Spořitelny vzájemné* (mutual saving banks), které pracují bez vlastního kapitálu, přijímají vklady záručitelné, které půjčují dále na hypotéky nebo i zástavu bezpečných dluhopisů (ku př. spolkových, státních).

R. 1913 (4. června) dodaly výkazy Comptrollerovi oběživa 623 vzájemné spořitelny (proti 630 v roku předešlém) s úhrnnými vklady s 3,769,555,330 doll. připsanými k dobru 8,101,238 vkladatelů, takže průměrný vklad obnášel 465·31 doll. Největší část vzájemných spořitelen se nalézají v továrních střediscích novoanglických⁴⁾ a východních států,⁵⁾ kdežto na všechny ostatní státy dohromady připadají pouze 23 ústavy.

¹⁾ „Financial agents“ provádějí peněžní obchody společností, na př. vyplácejí u svých pokladen dividendové kupony dotyčných společností a j. Transfer Agents provádějí převody vlastnictví v akciích dotyčné společnosti (ve Spoj. Státech znějí totiž akcie obyčejně na jméno).

²⁾ Comptroll. of Curr. Rep. 1913, str. 68, odkudž i další údaje jsou čerpány.

³⁾ Jsou to: Ohio, Indiana, Illinois, Michigan, Wisconsin, Minnesota, Iowa, Missouri.

⁴⁾ Viz str. 44.

⁵⁾ Východními státy jsou zvány: New-York, New Jersey, Pennsylvania, Delaware, Maryland, District of Columbia. Kromě toho rozeznává Comptr. of Curr. Report ještě následující skupiny států:

Jižní státy: Virginia, West Virginia, North Carolina, South Carolina, Georgia, Florida, Alabama, Mississippi, Louisiana, Texas, Arkansas, Kentucky, Tennessee.

Západní státy: North Dakota, South Dakota, Nebraska, Kansas, Montana, Wyoming, Colorado, New Mexiko, Oklahoma, Indian Territory.

Celkové zdroje vzájemných spořitelen, jež obnášejí 4,104,639.651, jsou investovány následovně: v zápůjčkách 2,038,915.500 doll., z nichž převážná většina je pojištěna pozemky; dále v dlužních úpisech (spolkových, státních, obcí, atd.) 1,818,633.823 doll.; ostatní položky jsou nepatrného významu. Průměrný úrok placený vkladatelům obnáší 3.94% proti 3.90% za rok 1912 a 3.95 za rok 1911.¹⁾ Třeba ještě podotknouti, že většina vkladů je vázána na výpovědní lhůtu (je tedy vystavení šeků vyloučeno).

ε) *Spořitelny akciové* (stock saving banks). Tyto se liší od předešlých tím, že mají vlastní akciový kapitál. Jinak se obchody obou těchto druhů spořitelen mnoho od sebe neliší. Jsou však dosti četné akciové spořitelny, které jsou jimi jen dle jména, provádějí však pravidelné obchody bank obchodních (commercial banks) a chovají velmi málo spořitelních vkladů (saving accounts)²⁾.

Za rok 1913 (z 4. června) podalo výkazy 1355 akciových spořitelen. Jejich kapitál obnášel 84,837.733 doll. Vkladatelů je 2,665.698, z nichž převážná většina má u banky spořitelní účty (s výpovědní lhůtou). Vkladů měly 956,917.437 doll. Naproti tomu bylo poskytnuto zápůjček 787,543.252 doll. pojištěných většinou pozemky. Průměrně placená úroční míra za vklady obnášela 3.12%—3.70%, při čemž níže zúročené vklady (3.12%) nebyly podrobeny omezením ohledně vybirání.³⁾

Vedle těchto jmenovaných druhů bank existují ještě jiné úvěrní ústavy podřízenějšího významu jako: školní spořitelny (School saving banks) k povzbuzení smyslu pro spořivost u školní mládeže,⁴⁾ společnosti k poskytování stavebního úvěru (Building and Loan Associations).

Názorný přehled o jednotlivých položkách všech bank kromě Národních podají tyto číslice⁵⁾.

Tichomořské státy: Washington, Oregon, California, Idaho, Utah, Nevada, Arizona, Alaska. Takže se rozeznává 6 skupin států:

1. *novoanglické* viz str. 44., 2. *východní*, 3. *jižní*, 4. *středozápadní* viz str. 63., poznámku sub 3, 5. *západní*, 6. *tichomořské*.

¹⁾ Všechna udávaná čísla jsou brána z Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 65. a násl.

²⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 67.

³⁾ Statistická data ohledně akc. spořitelen čerpána z Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 67.

⁴⁾ Jejich statistika uvedena v Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 77.

⁵⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 60.

	14,001 Stát. Banka	623 vzájemné spořitelny	1,355 akc. spořitelien	1,016 soukromých bank	1,515 rustavových společ.	Celkem 18,520 bank (Banky Národní v to nepočítaje).
A k t i v a						
Poskytnuté půjčky a diskontované směny	483,103,779.15	269,709.107.95	84,837,733.59	19,601,717.94	452,386,839.07	1,039,930,069.75
Dluhopisy a akcie	196,271,287.22	60,466.467.47	36,828,108.77	7,925,570.48	445,285,028.38	955,019,102.80
Budovy, náradí	88,845,027.44	26.315.11	23,314,431.82	3,362,365.36	129,084,210.66	305,072,502.75
Jiná pozemková držba. Pohledávky na jiné banky	162,922,049.90	1,254,764.61	6,960,045.09	1,878,292.91	291,892,804.20	463,679,507.21
Šeky a jiné pokladní položky	1,254,764.61	3,081,011,582.79	37,674.43	30,250.58	738,954.57	2,061,644.19
Pohledávky z clearingového sčítování	3,081,011,582.79	3,769,555.330.59	956,917,437.09	143,457,229.32	3,571,361,003.90	11,522,302,583.69
Hotovost	1,800,966.21	155,619.625.57	103,626,810.32	26,763,368.40	553,042,052.26	1,380,425,430.88
Jiná aktiva	10,713,999.90	751,886.87	863,443.81	689,476.90	31,795,918.71	104,691,594.23
Celkem aktiva	1,800,966.21	155,619.625.57	103,626,810.32	26,763,368.40	553,042,052.26	1,380,425,430.88
P a s s i v a						
Kapitál	1,800,966.21	751,886.87	863,443.81	689,476.90	31,795,918.71	104,691,594.23
Reservy	10,713,999.90	177,844.87	2,973,023.22	150,720.16	15,529,208.34	27,568,705.07
Nerozdělené zisky	68,763,322.91	17,105,290.03	35,631,731.49	7,238,552.87	285,384,815.57	591,607,515.60
Pohledávky jiných bank	48,366,022.73	22,346,175.02	6,685,363.11	1,158,096.38	113,100,106.69	173,395,693.87
Nevyplacené dividendy	48,366,022.73	30,105,952.67	6,685,363.11	1,158,096.38	113,100,106.69	173,395,693.87
Vklady	3,081,011,582.79	4,104,639,651.11	1,120,845,792.84	182,785,398.17	5,123,920,197.46	14,675,243,842.44
Vklady post. spořitelien a Spoj. Států	1,800,966.21	751,886.87	863,443.81	689,476.90	31,795,918.71	104,691,594.23
Rediskontované směny	10,713,999.90	177,844.87	2,973,023.22	150,720.16	15,529,208.34	27,568,705.07
Splatné směny	68,763,322.91	17,105,290.03	35,631,731.49	7,238,552.87	285,384,815.57	591,607,515.60
Jiná passiva	48,366,022.73	22,346,175.02	6,685,363.11	1,158,096.38	113,100,106.69	173,395,693.87
Celkem passiva	4,104,639,651.11	4,104,639,651.11	1,120,845,792.84	182,785,398.17	5,123,920,197.46	14,675,243,842.44

K těmto 18520 bankám nutno ještě přidati
3261 bank, jež nedávaly výkazů Comptr. of Currency
7473 Bank Národních. Je tedy ve Spojených Státech
kolem 4. června 1913¹⁾

celkem 29254 bankovních ústavů.

b) Legislativní prameny organizace cedulových bank.

National Currency Act, čili jak od 1874²⁾ byl zván, National Bank Act, byl přijat 25. února r. 1863. Tento zákon není však tak jednoduše sestaven, jako bývají na př. občanské zákonníky evropských států. Obsahoval ve svém původním znění tolik nedostatků a nejasností, že již 3. března 1864 byl přepracován. Toto nové znění z r. 1864 je vlastně podkladem organizace cedulového bankovníctví, jež však také doznalo v pozdějších letech ještě četných změn různými novellami. Nově paragrafovaný a rozříděný byl tento zákon též pojat do sbírky zákonů z r. 1873 t. zv. „Revised Statutes“, úřední to sbírky v té době platných finančních zákonů Spoj. Států (spolkových). Avšak i po tomto roce bylo vydáno ještě hojně novell k tomuto zákonu.³⁾ V dalším nebude přihlíženo ke všem změnám, jež jednotlivá ustanovení průběhem doby doznala. Pouze změny nejdůležitějších ustanovení a pouze takové, jež podstatně měnily účinky zákona, budou pojaty do této práce. V ostatních případech vylíšíme ihned stav platný přímo před reformou provedenou minulého prosince. Pokud stav ten je původní, či zaveden pozdějšími novellami zákonů, bude zjevně z citace pramenů všude uváděných. Ustanovení podružného rázu budou vynechána.

c) Zřízení a ústrojí cedulových bank.⁴⁾

Každý libovolný počet osob fyzických, ne však menší počet než pět, může zřídit společnost (Národní Banky), jež smějí pro-

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 45.

²⁾ Zákon z 20. června 1874, čl. 1.

³⁾ O nejasnostech, jež vznikají z toho, že novelly často stanoví nové normy, aniž by příslušný starší předpis rušily, srov. P. M a r c u s e: Das Bundesgesetz der Ver. Staaten v. Amerika über das Notenbankwesen, Stuttgart u. Berlin 1907, předmluva str. 5. a násl.

⁴⁾ Velice názorný spis o zřízení, řízení a vedení Národních Bank, opatřený všemi prakticky upotřebitelnými formuláři vydala National City Bank, New-York, 1910, pod jménem: National Banks of the United States.

váděti bankovní obchody dle cedulového zákona.¹⁾ Zakladatelé musí ujednat *společenskou smlouvu*, která obsahovati musí účel společnosti a jiné podmínky, týkající se organizace a způsobu obchodu. Dále musí společně vyhotoviti *organisační listinu*, jež musí obsahovati:

1. jméno, jež společnost míní přijmouti,
2. místo, ve kterém banka chce prováděti obchody diskontní a vkladové (sídlo společnosti),
3. výši akciového kapitálu a počet akcií, na něž je kapitál rozdělen,
4. jméno a bydliště akcionářů a počet akcií, které jednotlivý akcionář má,
5. konečně prohlášení, že tato listina byla vyhotovena, aby účastníky uvedla v práva cedulovým zákonem zaručená.²⁾

Vyhotovením a podáním smlouvy společenské a listiny organisační dozorčímu úřadu (Comptroller of Currency) obdrží společnost na 20 let (leďa by se rozešla dříve neb byla by předčasně rozpuštěna) právo osoby právnické, které ji opravňuje:

Smlouvy uzavíratí, žalovati aneb býti žalovánu, voliti správní radu (board of directors), která opět jmenuje ředitele (president), místoředitele (vicepresident), obchodvedoucího (cashier)³⁾ a ostatní úřednictvo, přikazuje jim obor činnosti, propouští a nahrazuje je jinými úředníky.

Společnost může prostřednictvím správní rady vydávati prováděcí nařízení, zejména co do volby správní rady, přenosnosti akcií atd. a konečně prováděti bankovní obchody, jako: diskont směn, přijímání vkladů, poskytování zápůjček a výdej bankovek, s kterýmiž obchody ovšem může se počítí teprve, když od dozorčího úřadu dojde zmocnění k početí obchodů,⁴⁾ kteréž může

¹⁾ Čl. 5. zákona z r. 1863 a 1864 Revised Statutes čl. 5133.

²⁾ Čl. 6. zákona z r. 1863 a čl. 5134 Rev. Statutes.

³⁾ Předsedou správní rady (presidentem banky) je t. zv. „chairman of the board of directors“, kdežto t. zv. president odpovídá spíše našemu řediteli banky. Cashier (překládáme obchodvedoucí, doslovně pokladník) neodpovídá našemu pokladníku, jenž v Unii je zván „paying teller“ nýbrž je vrchním úředníkem, jenž je jakýmsi ředitelem obzvláště vnitřní organizace ústavu; má dozor nad celým úřednictvem, podpisuje šeky kupuje a prodává směnky atd.

⁴⁾ Čl. 6. zák. z 1863 a 1864 a čl. 5136 Rev. Stat.

býti uděleno teprve když nejméně 50% akciov. kapitálu bylo splaceno¹⁾ (ostatek může býti doplacen v 10%ních měsíčních splátkách) a když provedeno důkladné šetření (o splaceném akc. kapitálu, o bydlišti členů správní rady atd.) a zjištěno, že početi obchodů nestojí žádná zákonná překážka v cestě. Toto zmocnění musí býti podepsáno Comptrollerem of Currency a opatřeno úřední pečeti.²⁾

Nejmenší možný akciový kapitál měl dle zák. z r. 1863 obnášeti 50.000 doll. v místech až do 10.000 obyvatelů, v městech majících větší počet obyvatelů měl akc. kapitál obnášeti nejméně 100.000 doll. Tato ustanovení byla změněna již novellou z 3. června r. 1864 a upravena konečným způsobem novellou z 14. března 1900, dle níž platí, že v městech

s obyvatelstvem	nejmenší přípustný kapitál má obnášeti:
ne větším než 3000 obyv.	25.000 doll.
„ „ „ 6000 „	50.000 „
„ „ „ 50000 „	100.000 „
větším než 50000 „	200.000 „

Kapitál banky může též býti po usnesení $\frac{2}{3}$ ové většiny akcionářů libovolně zvýšen; snížen pak může býti až do nejmenších přípustných shora uvedených obnosů.³⁾

Správní rada má míti nejméně 5 členů⁴⁾ a každý její člen musí býti po celou dobu svého úřadování, jež trvá jeden rok, občanem Spoj. Států a z vlastního práva mu musí náležeti nejméně 10 akcií příslušné Národní Banky.

Banka Národní může též vzniknouti přeměněním ze stávající Banky Státní. Smlouva společenská a organizační listina k tomu potřebná může býti vyhotovena usnesením většiny správní rady.⁵⁾ Ovšem je připojití do organizační listiny poznámku, že správní

¹⁾ Čl. 14. zák. z 1863 a čl. 5140 R. St.

²⁾ Čl. 12., 17. a 18. zák. o N. B. a čl. 5168 a 5169 R. St.

³⁾ Čl. 13. zák. o N. B. čl. 5142 a 5143 R. St. a čl. 1. zákona z 1. května 1886.

⁴⁾ Čl. 9. a 10. zák. o N. B., upravené novellou z 28. února 1905, čl. 5146 R. St.

⁵⁾ Kdežto při zřízení nové Banky Národní musí býti obě vyhotoveno usnesením akcionářů.

rada ke přeměně byla zmocněna většinou akcionářů, kteří představují $\frac{2}{3}$ akciového kapitálu. Též všechny další kroky k organizaci potřebné připadají správní radě, jež zůstává až do zvolení nové v úřadě. Jakmile jsou všechny podmínky k organizaci potřebné splněny, dostávají se nové Národní Bance všechna práva, stíhají je však stejné povinnosti jako Banky Národní, jež byly jako Národní hned od počátku organisovány. To platí zejména též o obnosu minimálně vyžadovaného akciov. kapitálu.¹⁾

O přeměně zlatových bank dle novelly z 14./II. 1880 již bylo mluveno (viz str. 61.)

Bance Národní konečně může býti její právo korporální prodlouženo na dobu delší než původních 20 let. Návrh na prodloužení může býti správní radou podán kdykoli během posledních dvou let trvání banky. Musí býti schválen většinou akcionářů představujících $\frac{2}{3}$ akc. kapitálu a musí dojítí schválení dozorčího úřadu. Prodloužení nemůže býti povoleno na dobu delší než opětně 20 let.²⁾ Avšak návrh na prodloužení může vždy opět se opakovati.³⁾

Banka Národní musí prováděti svoje obchody pouze v jediné budově bankovní, která se nalézá na místě v organizační listině označeném.⁴⁾ Toto ustanovení je velice důležité, neboť plyne z něho, že bance Národní je zakázáno zřizovati filiálky. Tento zákaz je největším pomocníkem stále postupující decentralisace ústavů.

¹⁾ Čl. 44. zák. o N. B., čl. 5154 R. St. Od r. 1863—1913 bylo přeměněno v Banky Národní 1.729 Státních Bank s kapitálem v době, kdy přeměna se stala, 339,955.928 doll. (Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 29.)

²⁾ Předpisy o prodloužení obsahují: čl. 1.—6. novelly z 12. července r. 1882.

³⁾ Novella z 12. dubna 1902. (Dříve prodloužení se udělovalo pouze jednou.) Dne 31. října r. 1913 skončilo právo korporální 80 bankám a bylo prodlouženo na dalších 20 let dle zák. z 12. července 1882 (t. j. poprvé). V témže minulém roce bylo 26 bankám řečené právo prodlouženo na dalších 20 let dle zákona z 12. dubna 1902 (t. j. po druhé). V tomto roce (1914) vyprší právo korporální 39 bankám poprvé a 36 bankám po druhé. Celkem bylo prodlouženo právo korporální dle zák. z r. 1882 (t. j. poprvé) 3.268 bankám a dle zák. z r. 1902 (t. j. podruhé) 1167 bankám. (Comptr. of Curr. Report 1913, str. 31. a 32.)

⁴⁾ Čl. 8. zák. o Nár. B., čl. 5190 R. St.

Jinak tomu je při Státních Bankách, jež se přeměnily v Banky Národní: ty smějí filiálky nebo část jich, jež měly před tím jako Státní Banky, podržeti.¹⁾

Přípustno je ovšem, aby banka přesídlila, t. j. změnila sídlo svého působení, avšak je při tom vázána dvěma omezeními: nesmí opustiti hranice státu, v němž se její sídlo nachází a nové její sídlo nesmí býti od starého vzdáleno více než 30 mil.²⁾ ³⁾

Podotknouti sluší ještě, že jméno „Národní“ (National) je zákonně chráněno, tak že ústavy, osoby fyzické a právnické, které provádějí bankovní obchody, nesmí pod trestem ve firmě slova toho použití, nejsou-li organisovány dle předpisů zákona o Národních Bankách.⁴⁾

O rozpuštění a likvidaci Národních Bank, pokud nás vůbec bude zajímati, bude jednáno při směnitélosti bankovek.

Příslušnost soudní Národních Bank nemá pro nás zajímavosti.

d) Poměr Národních Bank k Unii, jakožto státnímu celku.

Národní Banky se setkávají se státním ústrojím spolkovým na trojím poli, jež tvoří:

1. *Dozorčí moc spolková.*
2. *Daň s výdeje bankovek.*
3. *Přijímání spolkových vkladů.*

ad 1. *Dozorčí moc spolková.* „V pokladničním úřadě je zřízeno zvláštní oddělení, které má za úkol prováděti všechny spolkovými zákonodárnými sbory vydané zákony, které se týkají výdeje a úpravy „národního“ oběživa, krytého spolkovými úpisy.“⁵⁾ Toto oddělení se zove dozorčí oddělení a jemu v čele stojí „Comptroller of the Currency“ (dozorčí oběživa), který je podřízen tajemníku pokladu (Secretary of the Treasury = ministru financí). Comptroller je jmenován k návrhu tajemníka pokladu se svolením senátu. Jeho služební doba obnáší 5let.⁶⁾ Kromě dozorčí moci, jež přísluší Comp-

¹⁾ Čl. 5155 R. St.

²⁾ 1 míle = asi 1600 m.

³⁾ Předpisy o přesídlení N. Banky obsahují čl. 2., 3. a 4. novelly z 1. května 1886.

⁴⁾ Čl. 3. novelly z 3. března 1873, čl. 5243 R. St.

⁵⁾ Čl. 1. zák. o N. B., čl. 324 R. St.

⁶⁾ Čl. 1. zák. o N. B., čl. 325 R. St.

trollerovi of Currency nad Národními Bankami v celé Unii, přísluší jemu ještě zvláštní dozor nad všemi bankami vůbec zřízenými v distriktu Columbiu (s městem Washingtonem v čele).¹⁾ Jedním z nejdůležitějších úkolů Comptrollera je předložiti kongressu každoročně zprávu, která obsahuje²⁾:

Přehled o stavu každé Národní Banky, která dodala v předešlé roce v předepsaných lhůtách výkazy; údaje o akciovém kapitálu, vydaných bankovkách, veškerých aktivech, o závazcích a ostatních položkách Národních Bank, které dle mínění dozorce oběživa jsou důležité.

Přehled bank, jež během roku zastavily činnost, s údaji, kolik bankovek jejich je ještě v oběhu a kolik z oběhu vzato.

Návrhy ke zlepšení bankovních zákonů a k zvýšení bezpečnosti majitelů bankovek a ostatních věřitelů bank.

Údaje o aktivech, passivech a stavu bankovních ústavů a spořitelen, které jsou organisovány dle zákonů jednotlivých států a teritorií. Údaje o tom si Comptroller má opatřiti od úřadů dotyčných států, jimž ony bankovní ústavy své výkazy dodávají.

Na druhé straně jsou Národní Banky povinny Comptrollerovi každoročně dodati pět zpráv,³⁾ jichž formu si předpisuje Comptroller sám. Též lhůty si stanoví Comptroller libovolně sám,⁴⁾ patrně, aby banky nemohly bilanci žádným umělým způsobem upravit. Zprávy ty musí býti Comptrollerovi do 5 dnů po obdržení vyzvání dodány a musí býti uveřejněny v téže formě v některém denním listě.

Též výši dividendy 10 dní po jejím stanovení nutno Comptrollerovi oznámiti.⁵⁾

Povinností Comptrollerovou je též, aby v souhlase s tajemníkem pokladu, kdykoli se to jemu zdá býti potřebným, zjednal

¹⁾ Čl. 332 R. St.

²⁾ Čl. 61 zákona o N. B., čl. 333 R. St.

³⁾ Čl. 34. zák. o N. B., čl. 5211 Rev. St., čl. 1. zákona z 3. března 1869. Tento poslední zákon zavedl libovolné lhůty.

⁴⁾ Tak na př. za finanční období 1912—1913 si vyžádal Comptroller of Curr. dle své zprávy str. 2 výkazy dne 26.XI. /1912, dne 4./II., 4./IV., 4./VI., 9./VIII., 1913.

⁵⁾ Čl. 5212 R. St. a čl. 2. novelly z 3. března 1869.

důkladnou revisi veškerých Národních Bank pomocí vhodných revisorů.

Na dozorčí moc Comptrollera částečně již bylo (při zřízení Národních Bank) a bude ještě poukázáno.

ad 2. **Daň s výdeje bankovek.** Národní Banky platí spolkové pokladně výlučně tuto daň: Každá Národní Banka musí v měsíci lednu a červnu platit státnímu pokladu půlroční daň $\frac{1}{2}\%$ z průměrného obnosu svých obíhajících bankovek.¹⁾

Avšak:

„Pokud Národní Banky použijí jako úhrady svých bankovek 2%ních spolkových dlužních úpisů, které na základě zákona z 14. března 1900 byly vydány, musí platit tajemníku pokladu Spojených Států v měsících lednu a červnu jen půlroční daň $\frac{1}{4}\%$ z průměrného obnosu svých bankovek, které byly vydány na základě složených 2%ních dlužních úpisů.“²⁾ Tento nový předpis neruší úplně starších daňových předpisů a tak zůstává shora zmíněný starší předpis v platnosti, pokud Národní Banky použijí jako úhrady jiných dlužních úpisů než 2%ních.

Dle tohoto nového předpisu obnáší daň celoročně tedy *pouze* $\frac{1}{2}\%$ z průměrného obnosu vydaných bankovek.

Bankám je volno, aby zaměnily úhradu, kterou složily ve dlužních úpisech výše zúčitelných, za 2%ní úpisy z r. 1900, které přinášejí výhodu menšího zdanění.³⁾

T. zv. „Panama Bonds“, t. j. úpisy vydané za příčinou stavění panamského průplavu, jež jsou též 2%ní, těší se stejným zákonným výsadám co se týče zdanění, jako 2%ní úpisy z r. 1900, takže výdej bankovek krytý těmito 2%ními Panama Bonds jakožto úhradou, je zdanitelný taktéž $\frac{1}{4}\%$ poloročně čili $\frac{1}{2}\%$ ročně⁴⁾. Za příčinou zjištění zdanitelného obnosu bankovek musí každá Nár. Banka do 10 dní po 1. lednu a po 1. červnu dodatí pokl.

¹⁾ Čl. 5214 R. St., pozměněný novellou z 3. března 1883. — O změnách ve zdanění Nár. Bank srov. též na př. H a s e n k a m p, cit. d. str. 123. pozn. 3.

²⁾ Čl. 13. novelly ze 14. března 1900.

³⁾ Čl. 12. novelly ze 14. března 1900.

⁴⁾ Čl. 1. zákona z 21. prosince 1905.

úřadu pod trestem výkazy o průměrném obnosu vlastních bankovek obíhajících v předcházejícím půlletí.¹⁾

Každá *Státní Banka* musí zaplatiti *dávku 10%* z obnosu bankovek jí samou vydaných.²⁾ Touto prohibitivní daní fakticky byl znemožněn výdej bankovek Státními Bankami.

ad 3. **Přijímání spolkových vkladů.** Národní Banky mohou za jistých podmínek obdržeti vklady spolkových peněz.

Často se stává, že státní pokladny vykazují velké hotovosti, které mohou býti upotřebeny teprve po delších dobách. V evropských zemích namnoze panuje zvyk, že správa státních peněz bývá svěřována ústředním bankám. Tak tomu je ode dávna na př. v Anglii, kde hotovosti bývají svěřovány anglické bance (Bank of England).³⁾ Podobně také v Německu, říšsko-německé bance (Reichsbank).⁴⁾

¹⁾ Čl. 40. zákona o N. B., pozměněný novellou z 3. dubna 1883; čl. 5215 R. St.

²⁾ Čl. 3412 R. St., čl. 7. novelly z 3. března 1865 a čl. 19. novelly z 8. února 1875.

³⁾ V týdenních výkazech banky a to bankovního oddělení (Banking Department, nikoli výdejného oddělení — Issue Department) bývají tyto veřejné vklady pod názvem „public deposits“ uváděny. Obnášívají kolem 13,000,000 £.

⁴⁾ Říšsko-německá banka je zavázána k bezplatné správě říšských státních peněz dle § 22. bankovního zákona a § 11. svých stanov. Je též povinna vésti knihy a skládati počet o přijatých obnosech a konaných platech na účet říšských a státních pokladen.

Dle výroční zprávy za rok 1913 (str. 5 a 6) obnášely říšské a státní pohledávky u banky říšsko-německé:

M 336,015.000	dne 22. března jakožto nejvyšší obnos
M 114,884.000	„ 7. února jakožto nejnižší obnos
a průměrně ... M 213,790.000	(v roce 1912 M 255,243.000).

Na žirovém kontu přijala říšsko-německá banka
za říšské a státní pokladny ..... M 46,045,324.515
a vydala ..... M 46,021,829.391

Vklady a výplaty dohromady obnášely:
za říšskou pokladnu ..... M 40,979,899.761
za pokladny spolkových států ..... M 51,099,036.355
dohromady ..... M 92,078,936.116

Ve Spojených Státech je tomu jinak.¹⁾ Krátký dějinný přehled nejlépe nám objasní vzájemný poměr bank a státu (t. j. Unie jakožto celku) ohledně správy státních peněz v jednotlivých obdobích, z čehož potom též jasněji vyplyne organizace této správy v době nynější.

V ústavě Spojených Států nenacházíme žádných předpisů ohledně správy spolkových peněz. Poklad. úřad (U. S. Treasury) byl sice zřízen již r. 1789, avšak tajemník pokladu o správě spolkových peněz rozhodoval i na dále dle své libovůle. Do r. 1791 byla správa jejich svěřena Bance of North America a menší částí též ostatním dvěma bankám v té době existujícím, totiž Bank of Massachusetts a Bank of New-York. Po nich dostalo se největší části spolkových peněz první ústřední bance, ač dle svých stanov výslovného práva na to neměla. Část vkladů však byla přičtena tehda již se rozvíjejícím Státním Bankám. Po zrušení první ústřední banky připadly *veškeré vklady spolkových peněz* Státním Bankám, takže, když byly zastaveny platy v hotových v r. 1814, nacházelo se v rukou Státních Bank asi 9 mill. spolkových vkladů.²⁾ R. 1816 byla založena II. ústřední banka; ta však obdržela již výslovně *ve stanovách* výlučné právo na spolkové vklady na všech místech, kde měla své pobočky. Takže Státním Bankám i nadále byly svěřovány spolkové peníze, ovšem jen na místech, kde *nebylo* pobočky ústřední banky. Tento stav trval až do 26. září 1833, kdy pres. Jackson ve svém boji proti ústřední bance nařídil ústy tajemníka pokladu Taney, aby spolkové vklady byly odejmuty ústřední bance (t. zv. Removal of the Deposits) a svěřovány Státním Bankám, kteréž byly zvány „pet banks“, ježto často byly voleny jen ze strannické protěckce. Zajištění vkladů spolkových (jakási úhrada) bylo vyžadováno jen tehdy, přesahovaly-li vklady polovici splaceného kapitálu banky.³⁾ Takto lehce a pohodlně získatelné peníze vedly banky k divoké honbě za spolkovými vklady, a často zřizovány na rychlo banky nedostí vyzbrojené v naději, že spolkové peníze jim opatří prostředky k provádění bankovních obchodů.

Právě do této doby padá *první zákonná úprava* správy spolkových peněz z 23. června 1836:

¹⁾ Srovnej Obst: cit. dílo str. 78. a násl. David Kinley: The history, organisation, and Influence of the Independent Treasury of the United States. New-York and Boston 1893. John Benton Phillips: Methods of Keeping the Public Money of the United States. (Publications of the Michigan Polit. Science Associat. vol. IV., Nr. 3 Ann. Arbor (Michig.) Decem. 1900. A. d. Hasenkamp: cit. d. str. 129.—164.

²⁾ Phillips, cit. d. str. 20.

³⁾ Srov. 23. Congress I. Session, House Execut. Docum. vol. I., Nr. 2, str. 36 a také shora str. 48.

Tajemník pokladu má dle možnosti v každém státě zvoliti jednu *vkladovnu* (depository), to jest banku, již se budou svěřovati spolkové vklady.¹⁾ K tomu účelu má banka dodávati výkazy o stavu svého jmění.²⁾ Vklady jí mají býti ponechány, pokud své závazky bude vyrovnávati v hotových.³⁾ Tajemník pokladu může žádati o zajištění vkladu kdykoli.⁴⁾ Vklady však nemají nikdy převyšovati $\frac{3}{4}$ splaceného kapitálu banky.⁵⁾ Tajemníku pokladu bylo však zakázáno, poskytnouti vklady nějaké bance, aby jí pomohl z peněžní tísně.⁶⁾ Banka jednou zvolená neměla býti ze seznamu vkladoven škrtnuta bez udání důvodů.⁷⁾ Veškeré přebytky spolkové pokladny, převyšující 5 millionů doll., měly býti svěřeny jednotlivým státům dle poměru jejich zastoupení v kongressu.⁸⁾

Další honbu po hotových penězích způsobil t. zv. „Specie Circular“ presidenta Jacksona, jenž vyžadoval, aby kupní cena za veřejné pozemky (při kolonizaci) byla skládána v hotových. Tato neobvyklá potřeba hotovostí způsobila otřes v bankách, které, jak jsme řekli, namnoze byly velice slabě vyzbrojeny. Následek byla krise z r. 1837 a téměř všechny banky zastavily placení hotovými. Než, ačkoli též většina vkladoven⁹⁾ zastavila placení hotovými, nebyly ztráty, jež spolková pokladna utrpěla, příliš značné.¹⁰⁾ Přes to ozývaly se četné hlasy, že je nebezpečno svěřovati bankám veškeré spolkové hotovosti. Po četných reformních návrzích došlo konečně k vydání zákona ze 4. července 1840, t. zv. *Subtreasury Bill*. Zákon ten zřídil t. zv. neodvislý pokladniční úřad (*Independent Treasury*, jakž zván dodnes), jenž neměl být závislý na bankách, nýbrž měl být sám správcem spolkových peněz a to tím způsobem, že měly býti zřízeny pobočky (jakýsi

¹⁾ Čl. 1. zákona.

²⁾ Čl. 3. zákona.

³⁾ Čl. 5. zákona.

⁴⁾ Čl. 6. zákona.

⁵⁾ Čl. 1. zákona.

⁶⁾ Čl. 12. zákona.

⁷⁾ Čl. 8. zákona.

⁸⁾ Čl. 13. zákona.

⁹⁾ Z 86 bank, jež měly celkem 26 mill. dollarů spolkových vkladů, pouze 4 nezastavily platy hotovými. Srov. o tom Secr. of Treas. Rep. 5. Sept. 1837: 25. Congress, I. Session, House Doc. vol. I., Nr. 2, str. 16., 17, 63.

¹⁰⁾ Phillips, cit. d. str. 92., pozn. 201. uvádí 50.000 doll. Obst: cit. d. str. 63. uvádí tehdejší ztrátu Unie na vkladech 28 milliony doll., avšak to spočívá zřejmě na omylu, vzbuzeném patrně tím, že všechny tehdejší vkladovny (86), jež měly celkem 26 mill. doll. (nikoli 28 mill.) spolkových vkladů, až na 4 zastavily placení hotovými, což však ještě neznalo definitivní ztrátu pro Unii. Naopak Hasenkamp, cit. d. str. 141. uvádí

filiální systém), t. zvané subtreasuries (nejdříve v Bostonu, New-Yorku, Charlestonu, St. Louis), u nichž měly daňové obnosy a jiné tam došlé spolkové peníze býti ponechávány a dočasně spravovány, a teprve v čas potřeby do Washingtonu pokladničnímu úřadu zaslány. Tím se staly subtreasuries sběrnami veřejných peněz a na druhé straně konaly platy za ústřednu (bylo tedy zbudováno jakési státní žirové zařízení), čímž dřívejší drahé a s obtížemi spojené zaslání hotových peněz mělo odpadnouti.

Tento systém však s volbou nového presidenta (Harrisona) byl odvolán dne 13. srpna 1841, a teprve po mezidobí poměrů zákonitě neuspořádaných byl opětně a to nyní definitivně zákonem z 6. srpna 1846 zaveden. Časem bylo zřízeno 9 subtreasuries a to v městech: New-Yorku, Bostonu, Philadelphii, Baltimore, Cincinnati, Chicagu, St. Louis, New-Orleansu a v San Franciscu.

Je přirozeno, že zákon z r. 1846 odejímal zemi mnoho oběžných prostředků, kteréž ležely mrtvě v pokladnicích hlavního úřadu (treasury) a v subtreasuries. Tento stav nabýval pro oběh nebezpečného rázu tehdy, když příjmy spolkové převyšovaly značně vydání. To se stalo obzvláště patrným v roce 1853. Aby oběhu alespoň část hotovosti byla vrácena, rozhodl se tajemník pokladu Guthrie, že skoupí před dospělostí dlužní úpisy Spoj. Států v celkovém obnosu 7 mill. doll. Tento prostředek byl potom často v dalších letech opakován.

Částečná změna zákona z r. 1846, dle kterého banky vůbec vyloučeny byly ze správy spolkových peněz, nastala v letech 60tých, když tajemník pokladu potřeboval ke spolkovým výpůjčkám spolupráci bank. V tehdejší tísni peněžní před občanskou válkou počala

celkovou ztrátu spolkových peněz u bank za celé období 1817—1845 toliko obnosem 3,265,578 doll., kteráž se rozděluje takto:

V letech:	nastala pro spol. pokl. ztráta
1817—1820	113.993 doll.
1821—1824	623.550 doll.
1825—1828	130.244 doll.
1829—1832	17.520 doll.
1833—1836	9.415 doll.
1837—1840	1,169.343 doll.
1841—1844	440.416 doll.
1845	761.097 doll.
celkem . . . . . 1817—1845	3,265,578 doll.

Jako prameny, z nichž údaje čerpá, uvádí Hasenkamp na cit. místě: zprávu tajemníka pokladu Woodbury z 9. prosince r. 1839 (26. Congress, I. Sess. House Docum. vol. I., Nr. 10, str. 13), jež obsahuje údaje do r. 1836, pro léta pozdější udává statistiku Treasurers Rep. 1903, str. 27. a násl. Též viz Finance Rep. 1853 str. 537.—543. a zprávu tajem. pokladu Shermana z 6./II. 1880.

vláda vydávati poukázky splatné při předložení (payable on demand, pročež též později byly zvány Old Demand Notes). Aby jejich splatnost byla pojištěna a aby banky je ochotněji přijímaly, počal tajemník pokladu umísťovati hotové spolkové peníze v některých bankách. To ovšem vyžadovalo částečné změny „Subtreasury Billu“, kteráž také byla provedena zákonem z 5. srpna 1861. Jím uděleno tajemníku pokladu zmocnění, aby výtěžek půjček spolkových, jež předsevezme, vkládal do bank, jež své závazky vyrovnávají v hotových penězích.¹⁾

Náležitého upravení pak dostalo se poměru mezi bankami a spolkovou vládou zákonem o Národních Bankách (National Currency Act). Dle něho smí (nemusí však) býti kterákoli Národní Banka zvolena za vkladovnu veřejných peněz (jenom výnos cel je ze vkladů vyloučen),²⁾ a může se též státi „Financial Agent“³⁾ vlády. Tajemník pokladu však má žádati vždy za pojištění vkladů⁴⁾ ve způsobu úpisů Spoj. Států. Ukázalo se však, že vyloučení výnosu cel ze vkladů u bank chová v sobě mnoho nevýhod. Neboť výtěžky celní rostly velmi značně, avšak musely nečinně zahálet ve spolkové pokladně, jsouce takto pro oběh ztraceny. Aby se tomu předešlo, bylo tajemníku pokladu dovoleno, aby úroky z veřejných dluhů splácel před dospělostí (až o jeden rok napřed) a dále, aby prodával zásoby zlata, jichž ku splacení úroků nepotřebuje.⁵⁾ Ustanovení, jež platilo o vyloučení výtěžků celních ze vkladů, nebylo však zrušeno.

Prodeje zlata brzy nabyly velikých rozměrů a vedly ke spekulaci, ba i k pokusům se strany spekulantů, aby se zmocnily viditelných zásob zlata (t. zv. bursovní corner), jež vyvrcholily v panice t. zvaného „Černého Pátku“ (Black Friday) dne 24. září 1869.⁶⁾ Pravidelné prodeje zlata byly potom zastaveny. Ježto předčasným splácením úroků mohla vždy jen nepatrná část hotovosti do oběhu býti uvedena, byl tajemník pokladu nucen opět a opět vraceti se k prostředku použitému v roce 1853 (viz shora), totiž zpětně koupiti dlužních úpisů Spojených Států před dospělostí. Toto předčasné umořování spolkového dluhu bylo obzvláště vydatně prováděno od tajemníka pokl. Richardsona za krise v r. 1873, dále v letech 1880—1883. Na tomto poli se pokročilo ještě dále v roce 1887. Všechny úpisy spolkové, jež dle umořovacího plánu měly býti z oběhu vzaty, byly již skoupeny a to již o rok napřed (za finanční období 1887—1888), a přece ležel v pokladně ještě přebytek

¹⁾ Čl. 6. (Statutes at Large, vol. XII., str. 313); Hasenkamp, cit. dílo 143.

²⁾ Zákon z 25./II. 1863, čl. 54.

³⁾ Viz str. 63 pozn. 1.

⁴⁾ Čl. 45. zák. z 3. června 1864; čl. 5153 R. St.

⁵⁾ Čl. 3699 Rev. Stat.

⁶⁾ Srov. o tom zajímavý a podrobný článek Charles A. Conant: The Return to hard money (The Century Magazine, July 1913, str. 442) a násled. „Gold Corner“ pořádali známý Jay Gould a „Jim“ Fisk.

55 mill. doll.¹⁾ V této nesnázi bylo použito ustanovení zákona z 3./III. 1881,²⁾ jenž dovoloval použití spolkových přebytků k vyplacení dlužních úpisů. Pochyby, zda možno takové koupě prováděti i nad umořovací plán, rozptýlil kongress, jenž rozhodl, že i nad umořovací plán jsou zpětné koupě dlužních úpisů přípustny. Ani to nemělo dalšímu umořování dlužních úpisů před dospělostí vaditi, že stály dosti silně nad pari. Další obsáhlé koupě úpisů byly prováděny v roce 1890. S jakými oběťmi to bylo spojeno, možno posouditi z toho, že od 19. července do 13. srpna 1890 bylo zapláceno za dlužní úpisy 83,907.847 doll., jichž nominální cena byla toliko 73,694.850. Přes 10 mill. doll. bylo tedy zapláceno více, než by bývalo bylo nutno při paritním kursu.³⁾

Jak velikého měřítko dosáhlo umořování dluhu, lze viděti z toho, že od 31. srpna 1865 až do 30. června 1892 byl dluh Spojených Států zmenšen o 1,914,905.107 doll. čili o 990,510.681 doll. více než toho vyžadoval umořovací plán.⁴⁾

Pokladní úřad používá také někdy vkladů k tomu účelu, aby usnadnil dovoz zlata do země. Tak na př. tajemník pokladu Shaw v září 1906.⁵⁾ Poskytl totiž N. Bankám vklady v té výši, v jaké provedly banky zakázky zlata z ciziny. Tím posunul „zlatý bod vývozu“ evropských států ve prospěch Spojených Států o úroky za dobu převozu (úroků za půjčku banky vládě neplatily), které jinak dovozce musí nésti. Po provedení těchto obchodů měly banky vklady zase vrátiti.

V novější době zasáhl vydatně pokladniční úřad na peněžním trhu v kritickém roce 1907. V tom roce měly Národní Banky 15. října 162.7 millionů doll., dne 17. listopadu 212.8 mill. doll. spolkových vkladů v rukou.⁶⁾ Ochota pokladního úřadu vypomoci peněžnímu trhu šla tak daleko, že volně použitelné hotovosti ve spolkové pokladnici (t. zv. working balance) klesly na 5 mill. doll. Pomoc pokl. úřadu pomocí spolkových vkladů opakuje se dosud každoročně, ač ne vždy v měřítku tak rozsáhlém. Vyžaduje ji pravidelně doba sklizní, která přináší s sebou vždy napjatost na peněžním trhu. V minulém roce (1913) zvětšily se závazky Národních Bank vůči spolkové vládě od 9. srpna do 31. října z 57,304.000 doll. na 98,069.000 doll.⁷⁾

¹⁾ Finance Report 1887, str. XXVII.

²⁾ Čl. 2. zák. (Statutes at Large, vol. XXI., str. 457.)

³⁾ Finance Report 1890, str. XXVII. a násl.; H a s e n k a m p, cit. d., str. 150.

⁴⁾ Finance Report 1892, str. XXVII. a násl.

⁵⁾ Srov. H a s e n k a m p: cit. d., str. 162. a násl. T e n t ý ž: Die wirtschaft. Krisis 1907, str. 11. R o l l i n s: cit. dílo str. 218, a 219., pozn. 2.

⁶⁾ Journal of Political Economy vol. XVI., str. 31.; Document 208, str. 19; též Treasurers Report 1907, str. 18. a násl.

⁷⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 17. Je viděti, že pomoc byla poskytnuta opět jen za příčinou sklizní (moving the crop) mezi srpnem a říjnem.

Vnitřní ústrojí pokladního úřadu a jeho poměr k bankám pozměnil poněkud zákon z 14./III. 1900.

Co se týče předně *vnitřní organizace* neodvislého pokladního úřadu (Independent Treasury), byl rozdělen ve dvě oddělení: „Division of Issue“ t. j. výdejné oddělení, jež se zabývá výdejem různých druhů papírového oběživa, a „division of redemption“ t. j. oddělení směnné, jež stahuje papírové oběživo. Tomuto poslednímu oddělení je svěřena též péče o onen zvláštní zlatý fond 150 mill. dollarů, o němž již mluveno.¹⁾

*Poměr k Národním Bankám*²⁾ byl upraven takto:

Rozeznávají se dva druhy vkladoven:

Řádné nebo též trvalé vkladovny (permanent or regular depositaries).

Dočasné vkladovny (Temporary depositaries).

Řádné vkladovny označuje dle své libovůle tajemník pokladu.³⁾ Nalézají se v místech, kde jsou úřady daňové, celní a prodejny veřejných pozemků (offices of Internal Revenue, Custom Collectors a Receivers of Public Moneys on Account of Land Sales). Jakmile nějaká Národní Banka je ustanovena za řádnou vkladovnu, má právo na jistou výši vládních peněz. Úředníci jmenovaných veřejných úřadů vkládají denně své příjmy v dotyčné vkladovně. Je-li více bank na témž místě vkladovny, mohou veřejné úřady střídavě vkládati. Přestoupí-li vklady jistý, určitě vymezený nejvyšší obnos, musí banka bez příkazu nadbytečný obnos předati nejbližší subtreasury. V roce 1910 bylo 493 stálých vkladoven.⁴⁾

*Dočasné vkladovny*⁵⁾ (Temporary depositories) jsou, jak jméno naznačuje, povahy dočasné; nedostávají vkladů pravidelně od úředníků zmíněných veřejných úřadů, nýbrž občas a to přímo od tajemníka pokladu prostřednictvím nějaké řádné vkladovny. Neslouží za sběrný vládních příjmů, nýbrž tomu, aby přebytky

¹⁾ Viz str. 13.

²⁾ Pouze *Národní Banky* mohou býti zvoleny ku správě spolkových peněz.

³⁾ Čl. 3211 Rev. Stat., též Kinley, cit. d. str. 285; srov. též National Banks of the U. S., vydáno od N. City Bank, New York 1910, str. 77. a násl.

⁴⁾ Srov. National Banks of the U. S., vydáno od N. City Bank, New York, 1910, str. 82.

⁵⁾ Srov. National Banks of the U. S., vydáno od N. City B., str. 82. a n.

vládních peněz mohly býti vráceny oběhu a neležely ladem ve spolkové pokladně.

Těchto dočasných vkladoven bylo však již před rokem 1900 porůznu použito: tak zejména v letech 70tých při provádění t. zv. Refunding Act z 14. července 1870, t. j. konvertování spolkových úpisů. Tenkrát totiž tajemník pokladu Boutwell dovolil všem Bankám Národním, které část konvertované půjčky převezmou, aby výtěžek dotyčné půjčky podržely jako vládní vklady. Též v roce 1879, kdy se nashromáždily v spolkové pokladně značné hotovosti (za příčinou opětného zavedení placení hotovými dle zák. z r. 1878), použil tajemník pokladu Sherman dočasných vkladoven. Podobně si počínal tajem. pokl. Fairchild v období 1887—1889. Od r. 1898 stalo se zařízení „Temporary depositaries“ stálým. V r. 1899 bylo asi 200 bank ustanoveno dočasnými vkladovými, v r. 1904 již 570, v roce 1910 dokonce již 975.¹⁾

Hlavní rozdíl mezi trvalými a dočasnými vkladovými záleží v tom, že vklady u dočasných vkladoven jsou neměnlivé (inactive). Tajemník pokladu přikáže jim jistou výši vkladů, která ani nestoupá ani neklesá, a teprve v případě potřeby se v celku vybírá.

Po roce 1900 nastaly ještě následující změny v poměru pokladničního úřadu k Národním Bankám.

Banky Národní jsou sice zavázány, jak v dalším ještě uvidíme, chovati jistou hotovost (reserve) v kvotovém poměru ke svým vkladům. Tento závazek se vztahuje přirozeně i ke vkladům spolkovým. Nedodrží-li banky tohoto závazku, může, *nemusí* však, Comptroller of Currency proti nim zakročiti.²⁾ Tohoto zmocnění použil tajemník pokladu Shaw k prohlášení ze dne 29. září r. 1902, že nebude zakročovati proti bankám, jež nechovají hotovostí za vklady spolkové. Stav ten je zachováván dosud, a platí tedy že v praxi nejsou Národní Banky nuceny za vládní vklady držeti žádných hotovostí.³⁾ Stav ten byl též potvrzen zákonem z 30. května 1908 s odůvodněním, že vládní vklady jsou s dostatek zajištěny úpisy spolkovými, které vkladovna musí složit.⁴⁾

Co se týče zajištění vkladů spolkových, platilo od zavedení zákona o Národních Bankách, že má býti provedeno složením

1) Finance Rep. 1904, str. 20; a National B. of the U. S. str. 82.

2) Čl. 5191 Rev. Stat.

3) O b s t, cit. d. 77; H a s e n k a m p, c. d. 158; K n o x, cit. dílo 191.

4) Nat. Banks of the U. S., str. 78.

spolkových úpisů do rukou tajemníka pokladu. Pouze výše, v jaké mohly sloužiti za úhradu, se měnila. Nejdříve byly připuštěny za úhradu pouze do 66% nominální ceny, později do 90%, posléz konečně celou svou nominální hodnotou. To platilo i po zákoně z r. 1900. V roce 1902 však počal tajemník pokladu Shaw vykládati slova zákona,¹⁾ že úhrada vkladů má záležeti „ve spolkových úpisích a jiném způsobu“ (by United States Bonds and otherwise), tím způsobem, že připouštěl i jiné dlužní úpisy jako úhradu, zejména dlužní úpisy spolkových států, obcí, železnic atd. Ač proti tomu byly činěny námitky, které dosáhly, že po kratší dobu byly připouštěny opět jen spolkové dlužní úpisy, přece během času uplatnil se názor Shawův. Zákon ze 4. března 1907 dal této praxi za pravdu, avšak nařídil, aby 1. ledna každého roku nebo před tím tajemník pokladu uveřejnil seznam cenných papírů, které míní připustiti jako úhradu pro veřejné vklady.

Dne 31. října 1913 sloužily následující dlužní úpisy ke krytí spolkových vkladů.²⁾

	ve výši:
Consols z r. 1930 (2%)	doll. 13,510.700
Výpůjčka 1908—1918 (3%)	„ 4,146.200
Výpůjčka 1925 (4%)	spolkové „ 4,037.700
Panama Canal Loan (výpůjčka)	dlužní „
Serie z 1906 2%	úpisů „ 1,287.500
Serie z 1908 2%	„ 622.000
Serie z 1911 2%	„ 17,745.200
Philippinské výpůjčky a železniční úpisy (4%)	„ 6,773.000
Výpůjčky Porto Rica (4%)	„ 1,821.000
Úpisy „district- u of Columbia“ (3.65%)	„ 933.000
Territory of Hawaii: úpisy (různé)	„ 2,012.000
Státní, obecní, železniční úpisy	„ 60,330.533
Celkem....	doll. 113,218.833

Úpisy jsou obyčejně rozděleny na hodnotné skupiny, v nichž možno úpisy jednoho druhu zaměnití úpisem jiného druhu, ježto jejich hodnota se považuje za totožnou. Nemožná však je záměna úpisů skupiny hodnotnější za úpisy skupiny, jež je hodnocena níže. Dlužní úpisy jiné než spolkové bývají často přijímány za úhradu pouze do 90% své nominální ceny. (Tak ku př. Philippinské železn. úpisy.)

1) Čl. 45. zák. o Nár. Bankách a čl. 5153 Rev. Stat.

2) Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 19.

Zákonem z 4. března 1907 byl odstraněn též předpis, jenž znemožňoval, aby výtěžky cel dovozných byly ukládány v bankách.¹⁾

Zákon z 30. května 1908 konečně zmocnil tajemníka pokladu, aby stanovil úrokovou míru, která má býti placena Národními Bankami ze spolkových vkladů.

Z následujícího přehledu patrný jest rozsah spolkových vkladů v Národních Bankách od r. 1865—1913.²⁾

Rok	V millionech dolarů		Rok	Vklady	
	Spoj.	Států		Spoj.	Států
1865.....	58.0		1890.....	30.6	
1866.....	39.1		1891.....	25.9	
1867.....	33.3		1892.....	14.2	
1868.....	28.3		1893.....	13.7	
1869.....	12.8		1894.....	14.1	
1870.....	13.2		1895.....	13.2	
1871.....	11.1		1896.....	15.4	
1872.....	12.4		1897.....	16.4	
1873.....	15.1		1898.....	52.9	
1874.....	10.6		1899.....	76.3	
1875.....	10.2		1900.....	98.9	
1876.....	11.1		1901.....	99.1	
1877.....	10.9		1902.....	124.0	
1878.....	25.6		1903.....	147.3	
1879.....	252.1		1904.....	110.3	
1880.....	10.7		1905.....	75.3	
1881.....	12.2		1906.....	89.9	
1882.....	12.6		1907.....	180.7	
1883.....	13.9		1908.....	130.3	
1884.....	14.2		1909.....	70.4	
1885.....	14.0		1910.....	54.5	
1886.....	17.1		1911.....	48.5	
1887.....	23.2		1912.....	58.9	
1888.....	58.4		1913.....	49.7	
1889.....	46.7				

Vidíme tedy, že správa spolkových peněz v Unii se liší od správy státních peněz v některých evropských státech. Banky

¹⁾ Srov. str. 77.

²⁾ Compt. of Curr. Rep. 1913, str. 44.

(Národní) nemají výhradnou správu státních peněz, jako na př. ústřední banky v Anglii neb Německu, nýbrž ony spravují peníze ty pouze, *pokud jsou jim svěřeny*. Ráz toho svěřování není však povahy nucené, nýbrž spíše výsledkem politiky pokladního úřadu (Independent Treasury), jejíž účelem je uplatnění svůj nestranný vliv ku prospěchu peněžního trhu. A tím je též vysvětleno, proč jsme se šíře zmínili o poměru Independent Treasury k Národním Bankám: Nejen tedy proto, že ustanovení týkající se spolkových vkladů obsažena jsou v zákoně o Národních Bankách a jeho novellách, a spadají tedy v okruh ostatních ustanovení upravujících poměr ústřední moci spolkové k cedulovým bankám (jako ustanovení daňová a dozorcí) — k tomu byla by stačila jen stručná zmínka o nich — nýbrž proto, že Independent Treasury beře na sebe některé úkoly, jež v Evropě přináležejí ústředním cedulovým bankám a nabývá proto pro nás, kteří chceme se obrátiti poznáním a posouzením cedulových poměrů Spojených Států, obzvláštní důležitosti.

Zejména v následujících směrech zaujímá neodvislý pokladniční úřad postavení ústředního cedulového ústavu:

1. Spravuje spolkové peníze a jen dle své libovůle část jich přenechává Národním Bankám ke správě.

2. Pečuje, aby bylo zamezeno znehodnocení měny a aby zlatý poklad uchráněn byl před ztenčením, což dlužno vyvozovati z ustanovení zákona z 14. března 1900, který ukládá tajemníku pokladu povinnost, aby udržoval všechny druhy amerického oběživa v plné hodnotě,¹⁾ aby pečoval o neztenčenou úroveň zlatého pokladu.²⁾ O této povinnosti pokladničního úřadu a zejména o jeho poměru ke směnitelnosti bankovek bude ještě mluveno.

3. Pomocí 9 subtreasuries (svých poboček) má vybudovati jakýsi způsob žirového zařízení.³⁾

4. Má jistý vliv i na cizí trhy peněžní, zejména na dovoz zlata, na což shora bylo poukázáno.

5. Konečně důrazně uplatňuje vliv na domácí trhy peněžní těmito prostředky:

¹⁾ Srov. str. 10. pozn. 2

²⁾ Srov. str. 13.

³⁾ Srov. str. 76.

- a) ukládáním vkladů do bank,
  - b) předčasným umořováním spolkového dluhu, t. j. zpětnou koupí dlužních úpisů,
  - c) předčasným placením úroků ze spolkového dluhu.
- Všechna tato opatření, poklad. úřadu a jich účinnost budou podrobena na patřičných místech kritice.

III. Organisaace výdeje bankovek.

a) Úvod. Souvislost mezi cedulovým a depositním obchodem. Význam a technika depositního obchodu.

Než přejdeme k jednotlivým ustanovením, týkajícím se výdeje bankovek, musíme upozornit na to, že zákon o Národních Bankách není toliko zákonem cedulovým (o výdeji bankovek), nýbrž též depositním (t. j. zákonem o vkladech) a to časově z prvních na světě. Toto spojení dvou na první pohled ne docela stejnorodých odvětví má své odůvodnění v tom, že právě odvětví depositní (vkladové) u Státních Bank krátce před vydáním zákona o Národních Bankách *nesmírně se rozmohlo*, takže krize z r. 1857 všeobecně se připisuje nikoli převýdeji bankovek, nýbrž nepoměru mezi přijatými vklady a chovanou zálohou (reservou).¹⁾ Ježto rozvoj depositního odvětví u Státních Bank byl děkovati z velké části tomu, že byly zároveň též bankami cedulovými, což se pokusíme v dalším vysvětliti, Národní Banky pak měly dle zákona z r. 1863 tyto úkoly Bank Státních převzít, ba dokonce měly z valné části přeměnou z těchto povstati dalo se důvodně očekávati, že odvětví vkladové bude též při Národ. Bankách v rozsáhlém měřítku pěstováno. Jiným důvodem zákonné úpravy vkladovnictví z r. 1863 je *úzká souvislost* panující zejména ve Spojených Státech mezi odvětvím cedulovým a vkladovým. Souvislost ta částečně již *stávala* v době vydání zákona z r. 1863; byla však jednak *zákonem* tímto, ač snad nechtě, jednak pak *vývojem poměrů* stupňována do té míry, že dnes nemůžeme mluvíti o jednom, aniž bychom se důkladně seznámili s druhým.

Řekli jsme, že souvislost ta *stávala*: vysvětlení je na snadě. Cedulové banky, ať již to byly nejprve Banky Státní nebo později

¹⁾ Srov. též str. 52.

Banky Národní, poskytovaly úvěr tím způsobem, že eskontovaly směnky a příslušný obnos vyplácely ve svých bankovkách. Často se však stávalo, že úvěr beroucí nepotřeboval celého obnosu najednou; zařídil si tedy v bance běžný účet, a místo, co by obnos za eskontované směnky si vybral v bankovkách, dal si jej připsati k dobru na běžném účtu; v době potřeby vypisoval na svoji pohledávku šeky.

Řekli jsme dále, že souvislost mezi výdejem bankovek a vkladovnictvím byla podporována, ač snad nechtě, *zákonem* o Národních Bankách. Dlužno totiž uvážiti, že Banky Národní jsou sice oprávněny, nikoli však nuceny bankovky vydávati. V dalším budeme míti příležitost ukázati, že skutečně mnoho bank a z nich právě největší Banky Národní práva cedulového téměř nepoužívají.¹⁾ Nic nebylo tedy přirozenějšího, než že se snažily tím intenzivněji prováděti ostatní bankovní obchody.²⁾ Z pasivních bankovních obchodů, kromě obchodu cedulového a vkladového jsou však Národní Banky vyloučeny (zejména též z reeskontu); výsledkem toho bylo, že veškerá pozornost jejich obrácena byla k pěstování obchodu vkladového, jenž jim sliboval bezpečné a veliké výtěžky. Řekli-li jsme, že účinek nebyl zákonem chtěn, myslili jsme na to, že v úmyslu zákonodárců z r. 1863 nebylo podporovati vývoj depositního odvětví na úkor výdeje bankovek.

Konečně mluvili jsme o tom, že *americké poměry* nemálo přispěly k tomu, že cedulové a vkladové odvětví úzce srostlo.

¹⁾ Srov. též Marcuse, cit. d. str. 117., který mluví o četných Národních bankách jako o *zdánlivých* cedulových bankách. O důvodech tohoto zjevu budeme míti příležitost ještě obsírněji se zmínit.

²⁾ Marcuse v díle již citovaném str. 115. až 130. obsírně dokazuje, že Národní Banky jsou jedinými depositními bankami ve Spojených státech, ježto vklady ostatních bank (státních, trustových společností atd.) nepadají na váhu, jsouce prý většinou spořitelními vklady (saving deposits); u trustových společností pak vklady se většinou prý skládají ze soudních deposit, ze vkladů poručenců atd., jež prý nepodléhají šekovní dispozici (nejsouce „subject to check“, str. 127) a nelze prý je proto staviti za jedné řady se vklady Národních Bank. Tento názor je rozhodně prohlášení za nesprávný. Ač je nepopíratelné, že Národní Banky jsou z *předních* vkladových bank, přece Banky Státní a trustové společnosti na tomto poli dosáhly již velice značných úspěchů a Národní Banky nemají ani polovici vkladů podléhajících šekovní dispozici (subject to check), o jiných vkladech

Stalo se to prostě tím způsobem, že vklady se staly také podkladem oběživa. Američan totiž podobně jako Angličan je v užším spojení s bankéřem než kontinentální Evropan. Téměř každá osoba v oněch zemích má svůj vklad na běžný účet u nějaké banky, která se stává jeho pokladníkem. Majitel běžného účtu posílá bance šeky, jež znějí na jeho řád, aby mu byly připsány k dobru a z druhé strany vyrovnává svoje závazky šeky, jež znějí na řád věřitele (trassatem je tu banka, u níž má konto). V prvním případě tedy ukládá peníze, v druhém vybírá.¹⁾ Banky opět mezi sebou svoje pohledávky vyrovnávají šeky a jsou-li členy clearingového sdružení, vyrovnávají své vzájemné po-

ani nemluvě, o čemž následující sestavení, vyňaté z výkazu Comptr. of Curr. 1913, str. 56, nás přesvědčí:

Rozčlenění soukromých vkladů v Národních a jiných bankách:

Rozčlenění	7.473 Národních bank	18.520 státních trustových atd. bank	Celkem 25.993 banky
Soukromé vklady podrobené dispo- sici šekem	4,041,704.403-21	4,199,237.605-68	8,240,942.008-89
Spořitelní vklady v. též str. 64 ..	824,476.995-42	6,147,592.232-21	6,972,069.227-63
Vkladové potvr- zenky viz též str. 89	944,170.542-35	1,093,044.496-11	2,037,215.038-46
Potvrzené šeky (Certified checks) viz též str. 88 ..	80,823.835-00	48,574.397-75	129,398.232-75
Šeky obchodve- doutčího (Cashier's checks) v oběhu viz též str. 89	62,285.775-14	33,853.851-94	96,139.627-08
Celkem doll.	5,953,461.551-12	11,522,302.583-69	17,475,764.134-81

¹⁾ Případně charakterisuje rozdíl mezi anglo-americkým šekovnictvím a evropsko-kontinentálním *M a r c u s e* cit. d. str. 138: Americký a anglický obchodník, jenž má dejme tomu prvního v měsíci konati 50 platů po 100 M., vypíše 50 šeků, kdežto nejpokročilejší německý obchodník vypíše jeden šek na 5000 marek a potom rozešle 50 peněžních dopisů a poštovních poukázek,

hledávky a závazky Clearing House-y, čímž se ušetří převeliké obnosy hotových výplat, ježto pouze salda (t. j. na kolik vzájemné pohledávky se neruší) jsou vyrovnávány v hotových penězích. Je jasno, že tím, že se vklady disponuje šekem, se nejen oběživa ušetří, nýbrž že se oběživo nově tvoří a proto Američané mluví přímo o „deposit currency“ (vkladovém oběživu).¹⁾

Z řečeného plyne, že ku pochopení zákona o Národních Bankách, ale i též k posouzení cedulových poměrů nynějších, je nezbytno, abychom se seznámili poněkud s technikou vkladového zařízení v Unii a zařízeními s tím souvisejícími.

Předem musíme veliký důraz klásti na to, že pojem „deposit“ ve Spojených Státech a naše pojetí „vkladů“ naprosto se nekryjí. Pod depositem v Unii rozumíme úvěr, který banka poskytuje svému zákazníkovi, čímž však není řečeno, že dotyčnému úvěru musí předcházeti nějaký vklad (na př. v hotových penězích). I úvěr krytý zastavenými cennými papíry (lombard), i úvěr nekrytý vůbec spadá pod pojem „deposit“ a nalézá pouze protipoložku v rubrice „loans and discounts“ (půjčky a diskonty). Může tedy vklad vzniknouti: vkladem hotových peněz (zlata, stříbra, papírových peněz, bankovek), vkladem šeků na řád vkladatele, diskontováním směnek a konečně poskytnutím t. zv. *bianco* úvěru se strany banky.²⁾

Knihovní vedení takovýchto položek provádí se asi následovně: Předpokládejme, že nějaká banka počne obchod s vlastním kapitálem 50.000 doll. a že vkladatelé do ní vloží na hotovosti 450.000 doll. Její bilance bude vypadati následovně:

<i>Passiva</i> (Liabilities)	<i>Aktiva</i> (Assets)
Vklad . . . . . 450.000 doll.	Hotovost . . . . . 500.000 doll.
Kapitál . . . . . 50.000 doll.	
500.000 doll.	

Dejme tomu, že banka počne nyní eskontovat směnky 3měsíční, s úrokovou mírou 6%. Na každých 1000 doll. banka si tedy strhne

¹⁾ Srov. o tom též: *J. L. Laughlin*: Aus dem amerikanischen Wirtschaftsleben (Aus Natur und Geisteswelt, Leipzig 1907) str. 120. a násl.

²⁾ Srov. o tom: *Horace White*: Money and Banking, str. 235. a násl. *Obst*: Cit. díl, str. 38., 39., 43. *Hasenkamp*: cit. d. str. 110. a násl. *Hasenkamp*: Die wirtschtl. Krisis 1907, str. 3; *Coffin*: cit. díl., str. 44 a násl. *Amos K. Fiske*: The needed currency Reform (v North American Review No. DCXC, May 1913) str. 578.

15 doll. a píše k dobru zákazníkovi 985 doll. Těchto 985 doll. je depositem zákaznickovým, poněvadž má tento právo vystaviti šeky na banku do úhrnného obnosu 985 doll., stejným způsobem, jako kdyby onen obnos byl složil v hotovosti. Dejme tomu, že banka eskontuje směnek za 500.000 doll. Zákazníkům připíše k dobru pouze 492.500 doll. a 7500 doll. vede jako zisk. Bilance pak, pokud nebylo povoleným úvěrem ještě disponováno, bude vypadati takto:

<i>Passiva</i>		<i>Aktiva</i>	
Kapitál.....	50.000	Hotovost.....	500.000 doll.
Vklady (deposits).....	942.500	Půjčky a diskonty. 500.000 doll.	
(totiž 450.000+492.500)		(Loans and discounts)	
Zisk (profit)	7.500		1,000.000 doll.
	1,000.000		

Protipoložkou vkladů je tedy vždy položka „půjčky a diskonty“ (loans and discounts). Kdyby místo eskontovaných směnek byl býval povolen bianco úvěr, provedl by se zápis do obchodní knihy obdobně.

Dále se liší vkladovnictví od našich poměrů ještě tím, že ve Spoj. Státech je potřeba jisté kvalifikace (zejména dobrého doporučení) a jistého minimálního obnosu nepoměrně vyššího než u nás, znějícího k dobru vkladatele, pod který nesmí jeho pohledávka klesnouti, k tomu, aby banka otevřela, pokud se týče ponechala běžný účet.¹⁾

Konečně na rozdíl od nás vypěstovali si Američané ještě zvláštní druh platebních surrogátů, které mají vesměs povahu šeků, ale přece jsou od obyčejných šeků odlišné.

Jsou to : 1. t. zv. „*certified check*“ (potvrzený šek). Je to šek, na nějž některý zřízenec bankovní k tomu oprávněný křížem napíše nebo vyrazí, že obnos, na nějž šek zní, je dostatečně kryt vklady, jež vystavitel u banky má.²⁾ Tento šek dostává potvrzením zvýšenou oběživost, ježto bude přijat nyní i osobami, jež majetkových poměrů vystavitele neznají, předpokládajíc ovšem, že banka šek potvrzující je chvalně

¹⁾ O b s t cit. d. str. 38. upozorňuje na to, že často v Německu se stává, že některé firmy učiní vklad u banky, který opět za krátko až na několik marek vyzvednou, jen za tím účelem, aby na své obchodní psací papíry mohly dáti natisknouti: „šekové konto u té či oné banky“. Jedná se zde tedy zřejmě o uvedení veřejnosti v omyl. To je ve Spoj. Státech vyloučeno.

²⁾ Slova, jimiž se to děje, jsou různá, na př. „Good when properly indorsed“, nebo „accepted“ nebo „Good through the Clearing House“, k čemuž se připojí datum a podpis.

známá. Neboť zodpovědnost za vyplacení šeku přejímá nyní banka. Obnos, na který „*certified check*“ zní, se připisuje vystaviteli k tíži ihned v době potvrzení, byť ho vystavitel ihned nepoužil. „*Certified check*“ nabývá tím co do honorování přednosti před jinými šeky majitele běžného účtu, jež dojdou banky po tomto jeho obtížení. Američané používají takových šeků hojně na př. při cestování.¹⁾

2. Tak zv. *Cashiers Check* (šek obchodvedoucího)²⁾ je šek, jež banka vypíše na sebe samu. Je používán osobami, jichž vlastní šek by asi sotva byl přijat. Má-li osoba dotyčná účet v bance, odepíše se jí s účtu obnos, na který šek zní; nemá-li účtu v bance, musí si osoba ta šek koupiti a zaplatí k tomu ještě nepatrnou provisi bance. Šeky takové však používá též banka sama, platíc jimi za cenné papíry, diskontujíc jimi směnky, atd.³⁾ a vyrovnává pak je clearingem.

Oba tyto druhy šeků přispěly nemálo k rozšíření šekovnictví.

Je nutno zmíniti se ještě o zvláštním druhu vkladů, t. zvaných *certificates of deposit* (vkladových potvrzenkách), jež potvrzují, že určitá osoba složila v bance jistý obnos peněz. Obnos složený je splatný buď à vista (*demand certificates of deposit*) neb s výpovědní lhůtou (60, 90 dní). Vypsání šeků na takovou pohledávku je vyloučeno. Vkladatel musí buď sám předložiti potvrzenku k placení, nebo musí potvrzenku přenéstí indosamentem na řád nějaké jiné osoby (není to tedy au porteur papír). Žádá-li se částečné splacení, musí býti stará potvrzenka zničena a vystavena nová.⁴⁾

Řekli jsme již, že většina obyvatelstva Spoj. Států má vkladové účty u bank a vyrovnává závazky šeky, čímž mnoho platů na hotovosti se uspoří. Vyvrcholená však je tato soustava teprve vyrovnáváním vzájemných pohledávek *clearingem* mezi jednotlivými bankami. Vyrovnávání děje se následovně: V městě, kde se nalézá clearingové sdružení, scházejí se denně zástupci veškerých bank, jež jsou členy místního clearingového sdružení, v určité hodiny na místě, jež se zove Clearing House. Zástupci

¹⁾ Srov. o něm též na př.: Rollins: cit. d. str. 72.; Obst: c. d. str. 40; Hasenkamp: c. d. str. 100 pozn. 5; Bolles, Financial History vol. III. str. 365. a násl.; Humphrey Robinson: A simple explanation of modern banking customs, Boston 1910, str. 49.

²⁾ O postavení obchodvedoucího (cashier) v bance srov. str. 67 pozn. 3.

³⁾ Srov. o *Cashier's Check*: Rollins cit. d. str. 68.; stručně Obst: c. d. str. 47. Coffin: c. d. str. 58. (jeho forma).

⁴⁾ Srov. o *Certificates of Deposit*: Rollins: c. d. 70. (s formou podobné potvrzenky); stručně Obst: c. d. 47.; Coffin: c. d. 53. a násl. (též různé formy podob. potvrzenek).

každé banky odevzdávají se tu veškeré šeky, jež jsou trassovány na ni, a jež se nalézají v držbě všech ostatních bank—členů sdružení. Součet těchto šeků naznačuje, kolik banka „dluhuje Clearing-Housu“. Úhrnný obnos šeků, jež banka sama má v držbě, a jež jsou trassovány na ostatní členy sdružení, naznačuje, „kolik Clearing House dluhuje bance“. Rovnají-li se tyto dva obnosy, je banka vyrovnána. Je-li vyšší obnos, jež banka dluhuje Clearing Housu, musí saldo vyplatiti v hotových, v opačném případě obdrží banka saldo v hotových. Úhrnný obnos všech „má dáti“ musí se rovnati úhrnnému obnosu všech „dal“. Pouze tedy salda — zcela nepatrné to zlomky celkových obnosů — se vyrovnávají v hotovosti. Obnosy, které se tímto způsobem ročně ve Spoj. Státech vyrovnávají, dosahují závratných výšek. Největší je ovšem podíl města New-Yorku, jehož clearing obnáší ještě stále přes polovici clearingů Spojených Států (za rok 1913 téměř 56·5%).¹⁾ K posouzení budtež zde uvedeny výkazy Novoyorského Clearing Housu za posledních 10 let (1903—1913).²⁾

Obraty New-Yorského Clearing Housu.

Rok končící 30. září	Počet členů	Jich kapitál	Clearings (obnosy vyrovnané)
1903	57	113,072.700	70.833,655.940
1904	54	115,972.700	59.672,796.804
1905	54	115,972.700	91.879,318.369
1906	55	118,150.000	103.754,100.091
1907	54	129,400.000	95.315,421.238
1908	50	126,350.000	73.630,971.913
1909	51	127,350.000	99.257,662.411
1910	50	132,350.000	102.553,959.069
1911	67	170,275.000	92.420,120.091
1912	65	174,275.000	96.672,300.863
1913	64	179,900.000	98.121,520.000

Pokračování na druhé straně.

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913 str. 34.

²⁾ Číslo do r. 1912 jsou vyňata ze „The World Almanac and Encyclopedia 1913“ str. 271. (Pro World Almanac byly výkazy dodány od Assistant Manager W. J. Gilpin z New-York Clearing Housu.) Číslo za rok 1913 jsou vyňata z Comptr. of Curr. Rep. 1913 str. 34.

Obraty New-Yorského Clearing Housu. Pokračování.

Salda vyplacená v hotovosti	Průměrný denní clearing	Průměrná denní salda splacená v hotovosti	Poměr sald ke clearingů
3.315,516.487	233,005.447	10.906.304	4.68
3.105,858.576	195,648.514	10.183.143	5.20
3.953,875.975	302,234.600	13.006.171	4.33
3.832,621.023	342,422.772	12.648.914	3.69
3.813,926.108	313,357.569	12.545.809	4.00
3.409,632.271	241,413.022	11.179.122	4.63
4.194,484.028	326,505.468	13,797.644	4.22
4.195,293.966	338,461.911	13,845.854	4.09
4.388,563.113	305,016.897	14,483.706	4.74
5.051,262.291	319,050.497	16,670.832	5.22
5.144,130.385	323,833.400	16,977.328	5.24

Následující přehled slouží ku porovnání obrátů Novoyorských ke clearingovým obrátům ostatních větších měst a celkovým clearingovým obrátům Unie:

Clearingové obraty měst Spoj. Států v millionech dolarů.¹⁾

Rok končí vždy 30. zářím.

Clearing House v	O b r a t y		Obraty vzrostly o
	1913	1912	
New-Yorku	98,121·5	96,672·3	—
Chicagu	16,018·2	14,864·5	—
Bostonu	8,018·2	8,865·8	—
Philadelphii	8,543·5	7,787·6	—
St. Louis	4,122·1	3,978·9	—
Pittsburghu	2,951·9	2,688·0	—
San Franciscu	2,666·6	2,621·0	—
Kansas City, Mo.	2,844·6	2,630·4	—
Baltimore	2,011·4	1,878·3	—
Cincinnati	1,329·7	1,347·1	—
Minneapolis	1,326·2	1,109·6	—
Clevelandu	1,271·2	1,101·0	—
New-Orleansu	1,002·1	1,031·7	—
Detroitu	1,286·9	1,087·9	—
Los Angeles	1,234·2	1,093·6	—
Celkem v 15 městech	153,056·3	148,848·7	4,207·6
V 147 jiných městech	20,709·0	19,352·3	1,356·7
Celkem v 162 městech	173,765·3	168,201·0	5,564·3

¹⁾ Výkazy vyňaty z Comptr. of Curr. Report 1913 str. 35.

Banky, které tvoří clearingová sdružení, nazývají se *Associated Banks* a celá sdružení se nazývají *Clearing House Association*. Nás v první řadě musí zajímati poměry Novo-Yorské, předně, ježto „New-York Clearing House“ zaujímá nejčelnější postavení a dále, poněvadž dle vzoru Novo-yorského jsou uspořádány též podobným způsobem clearingová sdružení ostatních měst: „New-York Associated Banks“ se skládaly v roce 1913 z 64 členů, totiž: 31 Národních Bank, 17 Státních Bank, 15 trust companies a zástupce Novo-yorské subtreasury totiž „Assistant Treasurer of the United States. Trust companies jsou připuštěny za členy teprve usnesením sdružených bank z 13. února 1908.¹⁾

Zástupce subtreasury súčastňuje se clearingu v zájmu spolkové pokladny, jako zástupcové bank v zájmu svých ústavů.²⁾

Tím však není řečeno, že banky, které nejsou členy *Clearing House Association*, jsou naprosto vyloučeny z odúčtovacího řízení. Banky-nečlenové pomáhají si tím způsobem, že provádějí svoje odúčtování prostřednictvím některé banky, která je členem. V roce 1913 bylo 25 bank a trustových společností v Novém Yorku, které odúčtovaly takto prostřednictvím jiných bank.³⁾

Takovéto sdružení bank nemá však pouze za účel prováděti odúčtovací řízení a platiti výlohy s tím spojené, nýbrž jeho účelem je též, aby pečovalo o bezpečnost svých členů; vydává různá usnesení a trestá jejich porušení (není však „inkorporováno“, není proto právním subjektem a nemůže tedy na př. žalovati ani býti žalován). Pro dobu *hospodářského klidu* je jeho největší zásluhou, že zavedlo, aby každý člen sdružení dodal koncem týdne Managerovi *Clearing Housu* výkaz t. zvaný *Statement*, z něhož má býti jasně zřejmý stav banky za uplynulý týden. Výkazy ty potom bývají v sobotu v poledne sestavovány v jeden výkaz, kterýž jakožto „*Clearing House Bank Statement*“ bývá

¹⁾ O důvodech, proč s jejich přijetím bylo tak dlouho otáleno, bude ještě pojednáno.

²⁾ Za rok 1913 obsahovalo jeho súčtování s *Cl. Housem* následující obraty: položky (exchanges) přijaté od clearing housů 679,617,548 doll.; položky odevzdané *cl. housům* 746,383,010. Rozdíly přijaté od *cl. housů* 139,021,273 a zaplacené *cl. housům* 72,255,811, čili rozdíly k jeho dobru obnášely 66,765,462 doll. (Comptr. of Curr. Rep. 1913 str. 34.)

³⁾ Comptr. of Curr. 1913 str. 34.

uverejňován. Výkazy ty obsahovaly do nedávna pouze *průměrné* údaje (average) za uplynulý týden. Důvod byl ten, že banky byly by jinak mohly svůj stav v den výkazu uměle polepšiti.¹⁾ Avšak ježto tyto průměry nepodávaly přece jasný obraz stavu bank, bylo v posledních letech zavedeno, že banky uverejňují kromě průměrného stavu posledního týdne ještě výkaz o svém stavu za pátek po skončeném úřadování. Krom toho bývají uvedeny i změny vzhledem k poslednímu výkazu (t. zv. *Weeks changes*).

Kromě onoho „*Clearing House Statement*“ bývá nyní uverejňován i výkaz *Státních Bank* a trustových společností, avšak jen těch, které nejsou členy clearingového sdružení. Takže výkazy nyní uverejňované poskytují jasný přehled o stavu bank ve Velikém New-Yorku. Vidíme z něho:

U členů clearingového sdružení: průměrný stav za poslední týden a stav za poslední pátek před výkazem; *u nečlenů*: průměrný stav bank za poslední týden. Takže přesouvání nepohodlných položek na banky, jež výkazů nevydávají, jako tomu bylo dříve, je vyloučeno. (O tom ještě později.)

Výkazy ty bývají uverejňovány i v našich listech týdně a musejí býti sledovány s velikou pozorností, ježto se v nich zračí dosti průzračně hospodářský stav Unie.²⁾

Sestavovány jsou výkazy dle určitého schematu. Uvádíme příklady takového týdenního výkazu³⁾.

Výkaz *New York Associated Banks* za průměr posledního týdne:

	18. prosince 1909	Změny proti po- slednímu výkazu:
Půjčky a diskonty	1,191,041.000	+ 9,046.800
Kovová hotovost	232,991.500	+ 2,149.900
Legal tenders	70,630.500	+ 1,732.400
Celkové vklady	1,172,713.200	+ 13,603.200
Oběh bankovek	52,755.500	— 132.300
Chovaná záloha	303,622.000	+ 3,882.300
Zákonem předepsaná záloha	293,178.300	+ 3,400.800
Nadbytečná záloha (surplus)	10,443.700	+ 481.500

¹⁾ O tom bude později ještě mluveno.

²⁾ Tyto výkazy jsou jakousi náhražkou za výkazy evropských ústředních bank.

³⁾ Viz *Rollins* cit. dílo str. 33.

Výkaz Associated Banks za poslední pátek před uveřejněním (t. j. z předcházejícího dne):

	17. prosince 1909	Změny proti pře- dešlému výkazu:
Půjčky a diskonty	1,206,890.500	+ 19,217.100
Kovová hotovost	233,658.700	+ 2,758.900
Legal tenders	70,394.200	— 663.000
Celkové vklady	1,188,572.300	+ 20,577.000
Oběh bankovek	52,789.500	— 40.800
Nadbytečná záloha	7,367.225	— 3,048.350

Výkaz Státních Bank a trustových společností, které nejsou členy Clear. Housu.

	18. prosince 1909	Změny proti pře- dešlému výkazu:
Půjčky a diskonty	1,184,090.600	5,370.200
Kovová hotovost	116,350.900	1,377.900
Legal tenders	21,814.200	435.200
Celkové vklady	1,221,958.800	2,622.800
Záloha	160,496.700	1,054.200

Neméně důležité úkoly připadají sdružení Associated Banks v době *panik*. V té době pěstuje toto sdružení co nejobsáhlejší vzájemnost.¹⁾ V nejvyšší tísní pak se obyčejně usnává na výdeji Clearing House Loan Certificates, o nichž již obsírněji bylo mluveno (str. 27 a násl.). Takovouto kooperací stává se toto sdružení částečnou náhradou za ústřední banku cedulovou. Clearingová sdružení různých měst však nejsou spolu ve spojení a důsledkem toho Clearing House Loan Certificates nikdy neobíhají mezi členy různých clearingových sdružení, nýbrž vždy jen mezi členy téhož sdružení clearingového.

Ovšem na druhé straně clearingové sdružení může se státi nástrojem boje silných bank proti slabým bankám. Neboť vy-

¹⁾ Tak ku př. v kritickém roce 1907 poskytlo vydatnou pomoc Mercantile National Bance, vyžádavši si pouze odstoupení tehdejší správní rady. Banka tím byla zachráněna. Naproti tomu odeřela pomoc Knickerbocker Trustu Co. dne 21. října téhož roku, ježto stav banky činil záchranný krok nezodpověditelným. Příští den pak Knickerbocker Trust Co. musela se prohlásiti insolventní. Tím počala krize z r. 1907. V dalším průběhu krize však Clear. House Committee, t. jest činný výbor sdružených bank často ještě poskytl pomoc různým bankovním ústavům, jako Trust Co. of America a j. mnohým.

loučením banky ze sdružení clearingového podepisuje se jí téměř ortel smrti.¹⁾

Nehledě však k těmto celkem výjimečným případům, skytá tato organizace vkladovnictví, šekovnictví a clearingových sdružení (s jeho odúčtovacím řízením, pěstováním vzájemnosti atd.) pro celou peněžní a úvěrní soustavu Spoj. Států veliké výhody.

Seznámivše se takto zběžně s technikou vkladovnictví a zařízením s ním souvisejícími, můžeme nyní na základě této průpravy přistoupiti k výkladu předpisů zákonných o organizaci výdeje bankovek dle zákona o Národních Bankách, a s nimi v těsné souvislosti stojících předpisů o vkladech dle téhož zákona.

b) Tisk a formální úprava bankovek.

Bankovky jsou tištěny od spolkové vlády, banka je pouze opatřuje svojí firmou a podpisem a dává v oběh. Tím se zachovává jednotnost v jich vnějším vzhledu. Appointy smějí zníti jen na tyto obnosy: 5, 10, 20, 50, 100, 500 a 1000 doll.²⁾ V následujícím

¹⁾ Tak na př. v Salt Lake City se usneslo clearingové sdružení, že členové sdružení nesmějí platiti na šekových účtech žádných úroků. Jedna z bank (The National Copper Bank) odeřela usnesení to podepsati, ježto odporuje Shermanově protikartelnímu zákonu. Ostatní banky zahájily proto proti ní boj na nůž, který počal tím, že založily nové clearingové sdružení, do něhož zpurná banka nebyla přijata. Tím banka byla fakticky z clearingového sdružení vyloučena a tím přirozeně z odúčtovacího řízení atd. (Tento případ uveden jejím presidentem V. W. Armstrongem před úřední anketou t. zv. „Pujo Committee“. (Srov. New-York Times ze 7. ledna 1913.)

²⁾ Dle původního znění zák. o Nár. Bankách měly býti povoleny též appointy 1, 2 a 3dollarové. Avšak již čl. 5175 Rev. St. stanovil, že nesmí býti vydáno žádné Národní Bance více než $\frac{1}{8}$ bankovek, znejších na menší obnosy než 5dollarové a že bankovky 1, 2 a 3dollarové mají úplně vzaty býti z oběhu, jakmile pokladna spolková předsevezme opět placení v hotových, což se stalo dne 1. října r. 1879 na základě čl. 3. zákona ze 14. ledna 1875. Od těch dob není tedy dovoleno, aby banky vydávaly nižší appointy než 5dollarové; před tímto datem bylo vydáno 1dollar. bankovek za 23,169.677 a 2dollarových za 15,495.038. Z tohoto obnosu však zůstalo v oběhu jen 343.587 bankovek 1dollarových a za 164.312 doll. 2dollarových bankovek. 500dollarová bankovka nebyla vydána od r. 1885 a 1000dollarová od r. 1884. Celkový obnos 500doll. bankovek vydaných byl 11,947.000 doll., z nichž za 87.000 doll. dosud nebylo předloženo ke

přehledu jsou uvedeny obnosy všech obíhajících appointů ze dne 14. března r. 1900 a z 31. října r. 1913.¹⁾

Appointy	14. března 1900	31. října 1913
1 dollarové	348,275-00	343,587-00
2 „	167,466-00	164,312-00
5 „ ^{a)}	79,310,710-00	145,992,510-00
10 „	79,378,160-00	330,783,110-00
20 „	58,770,660-00	229,948,980-00
50 „	11,784,150-00	19,614,550-00
100 „	24,103,400-00	33,367,350-00
500 „	104,000-00	87,000-00
1000 „	27,000-00	23,000-00
Zlomkové obnosy dosud ne- stažené (unredeemed fractions)	32,409-00	52,375-00
Celkem	760,376,774-00	

Na přední straně bankovky je poznamenáno, že bankovky jsou kryty dlužními úpisy Spoj. Států, jež jsou složeny u pokladničního úřadu. Toto prohlášení je opatřeno podpisem tajemníka pokladu a registrátora poklad. úřadu, a otiskem pečeti poklad. úřadu. Na téže přední straně je poznamenáno dále, že banka je povinna bankovky při předložení směniti v hotových v jejich nominální ceně. Toto prohlášení je opatřeno podpisem ředitele (president) a místoředitele (vicepresident) a obchodvedoucího (cashier) banky.³⁾

Bankovky musí býti též opatřeny číslem listiny, jíž ustavení banky bylo schváleno.⁴⁾

Desky a matrice, dle nichž bankovky se tisknou, musí býti každoročně dozorcem oběživa přezkoumány.⁵⁾

směně; výdej 1000dollarových obnášel 7,379.000 a z těchto appointů jsou ještě 23 v oběhu. Celkově všech appointů od r. 1863 do r. 1913 bylo vydáno za 6,385.153.375 doll. a vzato z oběhu za 5.,624,828.976. (Srov. M a r c u s e: „Bundesgesetz atd. str. 44; statistická data vyňata z Compt. of Curr. Rep. 1913 str. 25.)

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913 str. 26.

²⁾ Dle čl. 12. novelly z 14./III. 1900 nesmí býti vydáno od Národních Bank 5dollarových appointů za více než za jednu třetinu celkového obnosu výdeje.

³⁾ Čl. §172 Rev. Stat. čl. 22. zákona o Národ. Bankách, pozměn. novellou ze 14. ledna 1875.

⁴⁾ Čl. 5. novelly z 20. června 1874.

⁵⁾ Čl. 5174 R. St. a čl. 4. novelly z 3. března 1873.

c) Předpisy o úhradě a rezervě.

1. Pojem úhrady a rezervy.

Úhrada i reserva slouží jednomu společnému účelu, totiž uchránění bankovek před znehodnocením, avšak dvojím různým směrem. Běží jednak o to, aby byla bankovka majetkově skutečně zabezpečena, kryta, při čemž ku jejímu zabezpečení nezáleží na tom, jakého druhu majetkem kryta je. Úkol ten má úhrada. Běží však dále i o to, aby pohledávka z bankovky byla i kdykoliv realizovatelná, čili aby byla bankovka směnitelná. K tomu potřebuje banka určité pohotovosti peněžní — zálohy (reservy). Různé úkoly úhrady a rezervy vysvitnou nejlépe z toho, že bankovka sebe lépe majetkově zajištěná, není-li v případě potřeby směnitelná, není před znehodnocením dostatečně chráněna. Úhrada dále musí majetkově zabezpečovati *všechny* bankovky. Realizovatelnost pohledávek z bankovek je dostatečně zabezpečena *i menším* peněžním obnosem, vrací-li se ke směňování normálně jen část bankovek. Konečně, jak podotčeno, může tvořiti úhradu majetek jakéhokoli druhu, rezervu, jak z pojmu vyplývá, jen hotovost peněžní.

Oběma účelům (úhrady a rezervy) by se mohlo dostáti jediným prostředkem, na př. zlatem. Kdyby totiž bylo chováno zlata tolik, aby krylo celou nominální hodnotu vydaných bankovek, bylo by tím postaráno úplně také o jich směnu. Avšak taková zásoba zlata, kromě toho, že by byla zbytečná, jak jsme shora podotkli, byla by přímo v odporu s úkoly bankovky jako úvěrního papíru. U cedulových bank evropských je tedy kryta jen část výdeje bankovek kovem, ostatek je kryt bankovně.¹⁾ Na kolik bankovky jsou kryty kovem, splývá u nás úhrada a záloha v jediný pojem. Kovový poklad zajišťuje hodnotu bankovky a zároveň slouží směně bankovky. Pouze bankovní krytí (směnkami) tvoří úhradu, která není zároveň zálohou. Naproti tomu

¹⁾ Pouze v Anglii musí každá bankovka přestupující určitý kontingent (£ 18,450.000) býti kryta zlatem. Tento systém Peelovou aktou v r. 1844 zavedený, je výsledkem t. zv. currenční theorie (currency theory), jež hlásala, že přebytek oběživa, pokud nespočívá v kovu, působí znehodnocení oběživa a stoupání cen zboží. Proto měl výdej bankovek býti podroben samočinné regulaci působené příbytkem nebo úbytkem zlatého kovu.

zálohy, která by nebyla zároveň úhradou, není. Pojem úhrady zavírá, tedy v sobě u evropských cedulových ústavů též pojem zálohy a následkem toho poslední pojem je *zbytečný* a neúčinný ho.

V Americe je tomu jinak. Tam zvoleny byly pro úhradu a pro zálohu *různé prostředky*. Zálohou samozřejmě mohou být i opět jen hotové peníze, úhradou však jsou dlužní úpisy Spojených Států.

2. Předpisy o úhradě.

Předpisy o úhradě v zákoně o Národních Bankách jsou alespoň co do základní myšlenky převzaty z Novo-yorského zákona o svobodném bankovníctví (Free banking Law) z r. 1838. Dle tohoto zákona totiž záleží úhrada v různých dlužních úpisech.

Zákonem o Národních Bankách a jeho pozdějšími novellami byly zavedeny následující předpisy co do úhrady:

Úhradu pro výdej bankovek tvoří pouze *dlužní úpisy Spojených Států*. Národní Banky musí složit jistý minimální obnos dlužních úpisů Spoj. Států ještě před tím, než jim je uděleno svolení k započetí činnosti bankovní,¹⁾ čili složení to musí nastati i v tom případě, že by Národní Banky výdeje bankovek se chtěly vůbec zříci.

Nominální hodnota spolkových dluhopisů, jež u tajemníka pokladu mají být složeny, musí minimálně obnášeti²⁾:

u bank s kapitálem:

150.000 doll. nebo méně 25% akciového kapitálu
větším než 150.000 ..... nejméně 50.000 doll.

Spolkové dluhopisy, na kolik jsou složeny v minimálním obnosu zákonem předepsaném, nazývají se „charter bonds“, ježto

¹⁾ Čl. 5159 Rev. St. čl. 16. zák. o Nár. Bankách.

²⁾ Čl. 16. zák. o Nár. Bankách z 3. června 1864 a článek 5159 Rev. Stat., které dosud nejsou *odvolány*, stanoví, že Nár. Banky musí jakožto minimální úhradu složit dluhopisy, jichž nominální hodnota obnáší nejméně 30.000 doll. a nejméně $\frac{1}{8}$ splaceného akciov. kapitálu. Avšak dotyčné předpisy se považují za zrušeny zákony z 20. června 1874 a z 12. července 1882. Článek 4. zákona z 20. června 1874 stanoví totiž, že úhrada složená v dluhopisech spolkových nesmí být snížena pod 50.000 doll. To se vykládá tak, že úhrada *smí* být snížena na 50.000 doll. Tento předpis zlepšil sice stav věcí pro banky, mající kapitál přes 150.000 doll., avšak ztlžil postavení bank majících menší akc. kapitály. Proto bylo stanoveno

složení jich je podmínkou, aby bylo uděleno svolení k započetí činnosti bankovní. Zákon dovoluje, aby bankovky byly vydávány již na základě těchto „charter bonds“, na kolik skýtají úhradu. Ovšem, chce-li banka výdej bankovek rozmnožiti nad tuto míru, musí se postarati také o úhradu přiměřeně větší.

Složené dluhopisy¹⁾ skýtají úhradu, jsou-li v kursu nad pari nebo al pari, pouze svou hodnotou nominální.²⁾ Jsou-li pod pari, tvoří úhradu toliko svou hodnotou kursovní, z čehož plyne, že v tom případě musí buď oběh bankovek být snížen nebo úhrada v dlužních úpisech o kursovní rozdíl zvýšena.³⁾

Předpisů o minimální úhradě zákonně předepsané je dbáti zejména při zvýšení akciov. kapitálu. Chce-li banka svoji úhradu snížit na zákonné minimum, musí vzít napřed z oběhu bankovky, jichž obnos převyšuje nominální pokud se týče kursovní (je-li papír pod pari) hodnotu zákonné minimální úhrady.⁴⁾ Ač dlužní úpisy sloužící za úhradu jsou v depositu u tajemníka pokladu, přece vlastnictví zůstává Národním Bankám. Zejména jsou tedy

zákonem z 12. července 1882 (chapter 290, section 8), že banky mající kapitál 150.000 doll. nebo menší, nemusí skládati větší úhrady ve spolkových úpisech než 25% akc. kapitálu. Uvedený příklad je jednou z mnohých nesrovnalostí v cedulovém zákonodárství Spojených Států. (Srov. o tom: *Federal Reserve and National Bank Acts Indexed*, vyd. od Nat. City Bank New-York 1914, § 57 str. 119; Marcuse: Bundesgesetz atd. § 51 a 52 str. 36., 37.; citov. již dílo *Nat. Banks of the U. S.* str. 10.; Hasenkamp cit. d. str. 105.; Has. však zapomíná podotknouti, že původní předpis zrušen nebyl.)

¹⁾ Mluvíme-li o úhradě, myslíme vždy pod slovy „dluhopisy“ dluhopisy Spoj. Států.

²⁾ Původně sloužily spolkové dluhopisy za úhradu jen do 90% nominální hodnoty; teprve čl. 12. novelly z 14. března 1900 připustil je za úhradu do plné hodnoty nominální. Obsť: c. d. str. 35. mylně rozlišuje mezi dluhopisy 2%ními a jinými. Tvrdí totiž že spolkové dluhopisy zúročitelné výše než 2%, mohou sloužit jako úhrada jen do 90%. Téže chyby se dopouští též Scheffler: c. d. str. 103, Marcuse: c. d. str. 83, ač čl. 12. zákona ze 14. března 1900 takového rozlišování nezná a výslovně praví: „That upon the deposit . . . of any bonds of the United States . . . such association shall be entitled to receive from the Comptroller of the Currency circulating notes in blank . . . equal in amount to the par value of the bonds so deposited.“

³⁾ Čl. 5167 R. St.; čl. 26 zák. o Nár. Bankách.

⁴⁾ Čl. 16. zák. o Nár. Bankách z 3. června 1864; čl. 5160 Rev. Stat.

oprávněny k vybírání úroků ze složených úpisů,¹⁾ leda že by nekonaly svých povinností, jako: neplatily řádně daní z oběhu bankovek, nedodávaly řádně zpráv Comptrollerovi, nesměňovaly svých bankovek a j.

Složené dlužní úpisy se nalézají ve správě tajemníka pokladu.²⁾ Comptroller of Currency musí o nich vésti seznam, do kterého má zanést každé vrácení a převod spolkových dluhopisů, které byly složeny jako úhrada. Vrácení neb převod může se díti jen na rozkaz tajemníka pokladu a se svolením Comptrollera of Currency.³⁾ Tajemník pokladu má právo nahlížeti do seznamu Comptrollera, a naopak tento do knih tajemníka pokladu, aby se vzájemně mohli přesvědčovati o správnosti knihovních zápisů.⁴⁾ Národní Banka musí alespoň jednou do roka své zápisy o složených spolkových dluhopisech srovnati se záznamy Comptrollera.⁵⁾

Do přijetí nového zákona (23. prosince 1913) byly za úhradu přípustny následující spolkové dluhopisy⁶⁾:

	v celkovém obnose:
2% Consols splatné po r. 1930.....	646,250,150 doll.
2% Panama Canal Bonds splatné po r. 1936 ...	54,631,980 „
2% Panama Canal Bonds ⁷⁾ splatné po r. 1938	30,000,000 „
3% Bonds splatné po r. 1908.....	63,945,460 „
4% Bonds splatné po r. 1925.....	118,489,900 „
Celkem	913,317,490 doll.

Dne 31. října 1913 byly následující dluhopisy spolkové složeny jako úhrada pro výdej bankovek.⁸⁾

	v obnose:
2% Consols splatné po r. 1930.....	604,264,950 doll.
3% Bonds splatné v letech 1908—1918.....	22,245,100 „
4% Bonds splatné po r. 1925.....	35,302,700 „
2% Panama Canal Bonds:	
serie splatná po r. 1936.....	52,915,100 dol.
serie splatná po r. 1938.....	28,786,140 „
Celkem	743,513,990 doll.

¹⁾ Čl. 26. zák. o Nár. Bankách; čl. 5167 Rev. Stat.

²⁾ Čl. 19. zák. o Nár. Bankách; čl. 5162 Rev. Stat.

³⁾ Čl. 19. zák. o Nár. Bankách; čl. 5163 R. St.

⁴⁾ Čl. 20. zák. o Nár. Bankách; čl. 5165 R. St.

⁵⁾ Čl. 25. zák. o Nár. Bankách; čl. 5166 R. St.

⁶⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913. Str. 19.

⁷⁾ Panama Canal Bonds (3%) vydané v r. 1911, nemohou dle zákona býti použity jako úhrada. O důvodech toho se zmíníme později.

Comptroller of Currency může dovoliti bankám, aby zaměnily jedny spolkové dluhopisy složené jako úhradu za jiné za úhradu připuštěné spolkové dluhopisy, není-li tato záměna spojena s nevýhodami pro Spojené Státy.¹⁾

Jak se z úhrady uspokojují pohledávky majitelů bankovek v případě, že banka buď dobrovolně likviduje, nebo že se zpěčuje bankovky za hotové směniti, bude řečeno v odstavci o stahování a směňování bankovek.

3. Předpisy o záloze (reserve).

a) *Druhy oběživa, jež slouží za rezervy Národních Bank. Pojem lawful money.*

Za zákonnou zálohu jsou přípustny následující druhy oběživa:

1. zlatá mince,
2. stříbrná mince,
3. státovky (greenbacks),
4. poklad. poukázky z r. 1890.
5. zlaté poukázky,
6. stříbrné poukázky,
7. Clearing House Certificates.

Bankovky Národních Bank do zákonné zálohy vpočítávány býti nesmějí, a to ani bankovky vlastní banky ani jiné Národní Banky, zřejmě z toho důvodu, že by banky mohly navzájem si vyměnit vlastní bankovky za cizí a tak uměle své zálohy zlepšiti. Oběživo, které slouží za rezervy Národních Bank, nazývá se v praxi obyčejně lawful money. Ježto však tento pojem „lawful money“ není vždy stejnoznačný, třeba k uvarování nedorozumění přesně jej vymeziti.

Pojem lawful money vytvořilo zákonodárství spolkové.

Výrazu toho užívá poprvé článek 1. spolkového „Legal Tender Billu“ z 25. února r. 1862 pro všechny druhy peněz, které mají legal tender character a jsou tedy zákonným platidlem (viz str. 7 a 8), Tento pojem „lawful money“ má význam jednak při platech, jednak při vzájemném směňování různých druhů peněz. V době té byly jako spolkové peníze s legal tender characterem v oběhu dollary zlaté a stříbrné, mince drobné, papírové peníze drobné

¹⁾ Čl. 26. zák. o Národních Bankách (1864) a čl. 5167 R. St.

(postage currency) a státovky Unie (greenbacks zákonem z 1862 právě vydané). Při směňování stály proti sobě mince drobné a všechny ostatní druhy lawful money a to proto, ježto jediné mince drobné byly směnitelný za kterýkoli jiný druh lawful money, kdežto ostatní druhy lawful money nebyly směnitelný vůbec (tedy ani papírové peníze drobné). Pro směňování peněz značí tedy lawful money všechny peníze Unie s legal tender characterem, kromě mincí drobných a tento pojem zachoval se i na dále ustálený, i když postupem doby běželo o to, aby i jiné nové druhy peněz Unie byly směňovány za „lawful money“. V tom smyslu se používá už častěji výrazu lawful money v zákoně o Národních Bankách. Běží tu o směňování bankovek.

Směňování bankovek ve Spojených Státech slouží bankovní rezervy (ač ne výlučně, poněvadž jich účelem je též zabezpečování deposita) a bylo přirozeno, že i rezervy sloužící ku směňování bankovek se musily skládati z „lawful money“. Bylo však hned v zákoně o Národních Bankách z 3. června 1864 a v novelle k němu (z 1. března 1872 čl. 5192 Rev. St.) připuštěno, že rezervy tvořiti mohou i Clearing House Certificates,¹⁾ tedy, pokud o rezervy b ě ž í, že je lze posuzovati jako by byly lawful money. Dále bylo zákonem ze 12. července 1882, v novelle to k zákonu o Národních Bankách, vydáno obdobné ustanovení o zlatých a stříbrných poukázkách.²⁾

Tím však nebyl všeobecný zákonný pojem „lawful money“ nikterak změněn nebo snad o stříbrné a zlaté poukázky a Clearing House Certificates rozšířen. Neboť by nebyl mohl ještě v posledních letech vrchní prokurátor Spoj. Států (attorney general of the United States)³⁾, byv v té příčině požádán o dobrozdání, prohlásiti, že lawful money zahrnuje každý druh peněz, jemuž zákon

¹⁾ Čl. 31. zák. z 3. června 1864; zák. z 1. března 1872; čl. 5192 Rev. St. „Clearing House Certificates representing specie or lawful money... shall also be deemed to be Lawful money“.

²⁾ Čl. 12. zák. z 12. července 1882: „such certificates (t. j. gold certificates) as also silver certificates when held by any national banking-association shall be counted as a part of its lawful reserve“.

³⁾ „Opinions of the Attorney General of the United States 17; 123: „The term ‚lawful money‘ is understood to apply to every form of money, which is endowed by law with the legal tender quality“. Srov. též R o l l i n s: cit. d. 230, 231 a Federal Reserve a National Bank Acts, str. 141 pozn.

přiznává legal tender character. Vždyť character ten chybí, jak Clearing House Certificates, tak i zlatým a stříbrným poukázkám. Všeobecný pojem lawful money zůstal tedy nezměněn a všude tam, kde se praví, že ten který druh peněz (peníze drobné, bankovky) jsou směnitelné za lawful money, míní se všechny druhy peněz s legal tender characterem s vyloučením arci těch, kterým se taková směnitelnost v lawful money zaručuje. Neboť by jinak nastal circulus vitiosus. Jsou tedy vyloučeny z lawful money jednak peníze drobné a též i bankovky, kteréž oboje jsou směnitelný za lawful money; bankovky ovšem už též proto, že jim chybí legal tender character.

Naproti tomu nejsou vyloučeny z lawful money stříbrné dolarity, poněvadž se sice směňují, avšak ne po právu, nýbrž de facto a nikoli za lawful money, nýbrž za zlato. A též státovky z téhož důvodu nepřestaly býti lawful money, nabyvše po zákonu z r. 1900 směnitelnosti ve zlatě. K výše uvedeným druhům „lawful money“ z doby legal tender billu, z nichž vymizely papírové peníze drobné, přistoupily pouze ještě pokladniční poukázky z r. 1890, opatřené legal tender characterem a směnitelné nikoli v lawful money, nýbrž ve stříbře a později ve zlatě.

Ačkoliv tedy se může používati jako rezerv stříbrných a zlatých poukázek a Clearing House Certificates na základě speciálních zákonů, nesmí jich býti použito ku směňování bankovek a drobných peněz, jež se díti má v lawful money. Spisovatelé dopouštějí se hlavně té chyby, že nerozeznávají mezi lawful money a oběživem, které je přípustno za rezervy bank Národních, a nazývají paušálně, avšak nesprávně, „lawful money“ všechno rezervní oběživo Národních Bank a přece bylo velmi důležité pojem tento přesně vyhraniti, má-li se spleťtým otázkám papírových peněz ve Spoj. Státech náležitě rozuměti. To bylo tím obtížnější, ježto i zákon sám vedle užšího a vlastního pojmu lawful money, zná na některých místech širší pojem lawful money, značící všeobecně¹⁾ oběživo, přípustné pro rezervy Národních Bank.²⁾

¹⁾ Z té příčiny lze snad omluviti F i s k e - h o: The Modern Bank, New-York 1906 str. 32 a J o h n s o n a: Money and Currency in relation to Industry, Prices and the rate of Interest, Boston 1906 (str. 354, 364 a násl.), když zahrnují pod lawful money i zlaté i stříbrné poukázky, neboť též všechny bankovní příručky projevují týž názor. Nelze ovšem také

Kde však zákon tak činí, výslovně to podotýká. Praxe (příručky bankovní) toho rozdílu však nedbá a užívá ve své nomenklatuře bez výhrady názvu lawful money pro všechno oběživo rezervové.³⁾ Taková nomenklatura arciť není nikterak na závadu, pokud jsme si toho vědomi, že lawful money má zcela jiný obsah při rezervách a při směřování bankovek a tak bude i v této práci používáno názvu lawful money pro oba tyto pojmy, avšak s vědomím, že předeslán byl takový výklad o nich, který nemůže zanechat pochyby o tom, co se v konkrétním případě pod názvem tím míní.

β) *Druhy zákonných rezerv.*

aa) *Rozhled.*

Ku zabezpečení směnitelnosti bankovek je zákonem předepsána zvláštní 5%ní záloha z oběhu bankovek té které banky, které nechovají banky ve svých pokladnách, nýbrž ji skládají u pokladničního úřadu. Prakticky však mohou sloužit ku zabezpečení směnitelnosti bankovek i zálohy, které zákon předepisuje bankám za účelem jiným, t. j. ku zabezpečení vkladů, ježto zálohy ty každým způsobem alespoň z části Národní Banky chovají ve svých pokladnách a nemajíce hotovosti jiné, musily by jich použití ku směřování bankovek, byly-li by jim ku směnění

schvalovati pojetí Hepburnovo: History of coinage atd. str. 343, jakožto příliš úzké, jež pod „lawful money“ rozumí jen státovky (greenbacks) a Ostovo: str. 35., pozn. 2, jež považuje za lawful money všechno oběživo, mající legal tender character a potom při výčtu jmenuje jen zlaté mince, stříbrné dollary a poukázky z r. 1890, opomijeje zcela státovky (greenbacks). Správně chápe pojem „lawful money“ Hasenkamp c. d. str. 99. pozn., aniž by jej však nějak blíže vysvětloval.

²⁾ Což je na př. viděti z toho, že články 3—5 novelly z 12. července 1870 a čl. 5186 Rev. St. pro „Gold Banks“, chtějíce označiti, jaké druhy peněz jsou přípustny pro zálohu v Gold Banks, praví, že pod *lawful money*, bude-li mluveno o gold banks, bude se rozuměti pouze zlatý nebo stříbrný kov. Činí se tedy z lawful money a peněz přípustných do zákonné rezervy synonymum. (Provided that in applying the same to associations organized for issuing gold notes, the terms „lawful money“... shall be construed to mean gold or silver coin of the U. S.).

³⁾ Tak na př. viz str. 66. a 67 citované příručky bankovní „National Banks of United States“, vydané od National City Bank of New-York. N.-Y. 1910.

předkládány. To ovšem, ač právně je přípustným, z pravidla se neděje, ježto bankovky směřuje nyní téměř výlučně pokladní úřad sám. Poněvadž však alespoň pojmově zálohy ku zabezpečení deposit slouží též ku zabezpečení směnitelnosti bankovek, dlužno se zabývatí obojími.

bb) 5%ní záloha ku zabezpečení směnitelnosti bankovek.

Každá Národní Banka skládá, jak praveno, u pokladničního úřadu zvláštní zálohu pro zabezpečení směnitelnosti bankovek ve výši 5% oběhu těchto a to v lawful money v širším smyslu. Zálohy ty dohromady tvoří u pokladničního úřadu zvláštní samostatný fond pro směřování bankovek, t. zv. redemption fund.¹⁾ Tuto zálohu mohou banky složit: šekem na Nový York na řád „Assistant Treasurer of the United States in New York“, dále u všech subtreasuries²⁾ do rukou pomocníka tajemníka pokladu (Assistant Treasurer); nenachází-li se v městě subtreasury, lze tak učiniti prostřednictvím nějaké banky — korrespondenta; a konečně přímým zasláním tajemníku pokladu do Washingtonu D. C.

cc) *Zálohy bankovní ku zabezpečení vkladů.*

Nepoměrně důležitější jsou bankovní zálohy, jichž předpisem se stal právě zákon o Národních Bankách, též zákonem o vkladech.³⁾

Veškeré Národní Banky jsou rozděleny vzhledem k této záloze na tři stupně dle míst, kde se nacházejí, a to na Národní Banky: 1. *v centrálních rezervních městech* (Central Reserve Cities); 2. *rezervních městech* (Reserve Cities); 3. *ostatních místech* (country banks). Veškeré Národní Banky nalézající se buď v centrálních rezervních městech nebo rezervních městech, musí chovati zálohu

¹⁾ Čl. 2. a 3. zák. z 20. června 1874. Jak se této zálohy používá, viz níže při směnitelnosti bankovek.

²⁾ Viz str. 75, 76.

³⁾ Držení zálohy za vklady není předepsáno pouze ve Spoj. Státech, jak Obsť cit. d. str. 73. má za to, nýbrž již v době, kdy jeho práce vyšla, nacházely se podobné předpisy též na př. v Belgii a Holandsku; a lze se domnívati, že též v Německu dojde brzo k vydání depositního zákona, o němž se stále jedná.

nejméně 25% svých vkladů v zákonných penězích (lawful money). Národní Banky ostatních měst pak nejméně 15%.¹⁾

Banky měst a míst, jež zákon neprohlásil za rezervní a jež musí mít toliko 15%ní zálohu svých deposit, mohou $\frac{3}{5}$ své zálohy, (t. j. 9% celkových svých vkladů) uložit u některé Národní Banky města rezervního nebo centrálního rezervního, jež se potom nazývá jejím „Reserve Agent“. Ostatek své zálohy, to jest $\frac{2}{5}$ (čili 6% vkladů) musí chovati ve svých pokladnách.²⁾

Nár. Banky měst rezervních, jež musí mít 25%ní zálohu celkových vkladů, mohou 50% této zálohy ($12\frac{1}{2}$ % vkladů) uložit dále v některé Národní Bance měst centrálních rezervních (též Reserve Agent). Ostatek zálohy t. j. 50% ($12\frac{1}{2}$ % vkladů) musí chovati ve svých pokladnách.³⁾

Nár. Banky měst centrálních rezervních musí chovati celou, zákonem jim předepsanou zálohu (t. j. 25% celkových vkladů) ve svých pokladnách.

V roce 1913 byla tato města rezervními městy:⁴⁾

Albany	Indianapolis	St. Joseph
Baltimore	Kansas City, Kansas	St. Paul
Boston	Kansas City, Mo.	Salt Lake City
Brooklyn	Lincoln	San Antonio
Cedar Rapids	Los Angeles	San Francisco
Cincinnati	Louisville	Savannah
Cleveland	Milwaukee	Seattle
Columbus	Minneapolis	Sioux City
Dallas	Muskogee	South Omaha
Denver	New Orleans	Spokane
Des Moines	Oklahoma City	Tacoma
Detroit	Omaha	Topeka
Dubuque	Philadelphia	Waco
Fort Worth	Pittsburg	Washington
Galveston	Portland	Wichita
Houston	Pueblo	

¹⁾ Čl. 31. zák. z 3. června 1864, upravený novellou z 20. června 1874.

²⁾ Čl. 31. zák. z 3. června 1864; čl. 5192 R. St.

³⁾ Čl. 32. zák. z 3. června 1864 (M a r c u s e : ve svém Bundesgesetz udává mylně čl. 52. téhož zákona; viz § 89 jeho vydání); čl. 5195 Rev. St.

⁴⁾ Srov. R o b i n s o n : cit. d. str. 94; cit. d. N. Banks of the U. S. str. 71. a násl. F i s k e : The needed currency reform May 1913, North American Rev. Nro. DCXC str. 579, též Comptroller of Currency Rep. 1913, str. 282.

Centrálními rezervními městy byly v roce 1913: *New-York*, *Chicago* a *St. Louis*.

Kterékoli město Spojených Států, mající alespoň 25.000 obyvatelů, může být prohlášeno za rezervní město, jestliže $\frac{3}{4}$ jeho Národních Bank se o tom usnese a podá příslušnou žádost na Comptrollera of Currency.¹⁾

Kterékoli město Spoj. Států, mající alespoň 250.000 obyvatelů, může být prohlášeno za centrální rezervní město, jestliže $\frac{3}{4}$ jeho Národních Bank se o tom usnese a podá příslušnou žádost na Comptrollera of Currency.²⁾

Tyto rezervy zdají se býti na první pohled příliš veliké, avšak vezmeme-li praktický příklad, nabudeme názoru poněkud jiného: Dejme tomu, že nějaká venkovská banka (country bank) obdrží 1.000.000 doll. vkladů. Její záloha má obnášeti 15% vkladů, t. j. 150.000, z kterýchž může další $\frac{3}{5}$, t. j. 90.000 doll. uložit v rezervním městě u nějaké N. Banky (Reserve Agent), kdežto 60.000 musí v hotovosti podržeti ve své pokladně. N. Banka v rezervním městě (Reserve Agent) má ve vkladu 90.000 doll., jež obdržela, chovati zálohu 25% t. j. 22.500 doll., z čehož musí podržeti doma v hotovosti 50%, t. j. 11.250 doll., kdežto zbylých 50%, t. j. 11.250 doll. může uložit u nějaké N. Banky v centrálním rezervním městě, kteráž z tohoto vkladu musí na hotovosti chovati 25%, t. j. 2.812·50 doll.

Za vklad 1.000.0000 doll. musí tedy býti chovány tyto zálohy:

u venkovské banky	60.000— doll.
u N. B. v rezervním městě	11.250— „
u N. B. v centrálním rezervním městě	2.812·50 „
	<hr/>
	74.062·50 doll.

čili 7·4% vkladu, z něhož se záloha vyměřuje. Z téhož má 6% v rukou venkovská banka, kde se vklad stal, ostatek mají Reserve Agents.

Podobně postupující nalezneme, že za depositum hned původně vložené do Národní Banky v rezervním městě, chová se záloha 15·6%ní, z kteréž podrží ve své pokladně rezervní banka 12·5% původního vkladu.

Pouze za vklad v centrálním rezervním městě musí Národní Banka držeti neztenčenou zálohu 25% původního vkladu.

¹⁾ Čl. 1. zákona z 3. března 1887 a čl. 1. zák. z 3. března 1903; původně bylo rezervních měst pouze 16, mezi nimiž nynější 3 centrální rezervní města.

²⁾ Čl. 3. zákona z 3. března 1887. Původně byl jen New-York centrálním rezervním městem. (Zákon praví „any city of the U. States“; nevztahují se tyto předpisy tedy jen k Chicagu a St. Louisu, jak by se mohlo soudit z historického líčení *Hasenkampova*: c. d. str. 104, 105.)

Ještě je upozorniti na dva důležité předpisy, týkající se zákonných záloh bankovních:

Banky Národní nejsou povinny chovati zálohy za vklady veřejných spolkových peněz, svěřené bankám jako vkladovněm.¹⁾

Záloha 5% z oběhu bankovek, chovaná u pokladničního úřadu v zákonných penězích pro směňování bankovek (redemption fund), smí od každé Národní Banky býti vpočítávána do zákonné její zálohy.²⁾

Zákonná záloha za vklady vypočítává se takto:

Národní Banka přičte k úhrnnému obnosu, kterýž dluhuje Národním a jiným bankám, nevyplacené dividendy a soukromé vklady (ne tedy vklady spolkových peněz). Od tohoto hrubého obnosu odečte banka: šeky vydané na jiné banky v témž místě, pohledávky na Clearing House (plynouce z odúčtovacího řízení, exchanges for clearing houses) a bankovky jiných Národních Bank. Rozdíl takto získaný tvoří obnos, z něhož se určuje záloha. Od zálohy tímto způsobem zjištěné se odpočítává ještě 5%ní záloha, chovaná u pokladničního úřadu (redemption fund) a jako konečný výsledek zbývá záloha, kterouž zákon od banky vyžaduje.³⁾ Tato záloha se objevuje v týdenních výkazech bank, o nichž jsme mluvili.⁴⁾ Obnos v hotových, chovaný nad tuto zákonnou zálohu, se nazývá „surplus reserve“. Objeví-li se ve výkazech v clearingovém sdružení sjednocených (associated) bank (zejména Novo-Yorských) schodek v zákonné záloze, zmocňuje se peněžního trhu obyčejně jistá podrážděnost a znepokojení, ježto bývá znamením přepětí úvěru.⁵⁾

¹⁾ Srov. též str. 80; čl. 14. zákona z 30. května 1908. Dle zákona z 24. srpna 1912, týkajícího se příjmů z pásma Panamského průplavu, mají všechny vklady spolkových peněz, pocházející z těchto příjmů, býti podrobeny stejným předpisům, jako ostatní vklady spolkových peněz (t. j. není třeba za ně chovati zálohy).

²⁾ which sum (5% of it's circulation) shall be counted as a part of it's lawful reserve; čl. 3; zák. z 20. června 1874.

³⁾ Srov. Comptr. of Curr. Rep. 1913 str. 8.

⁴⁾ Viz str. 93 a násl.

⁵⁾ Asi podobně, jako když evropské cedulové banky s nepřímým kontingentem (Rakousko-Uherská a říšsko-německá) se octnou větším obnosem bankovek v povinnosti daňové.

Klesne-li záloha za vklady pod stav zákonem vyžadovaný (tedy pod 25%, resp. 15%), nesmějí Národní Banky, u nichž schodek nastal, rozmnožovati svoje závazky půjčkami a diskontováním směnek, vyjma koupí a prodejem směnek splatných à vista, nesmějí dále vypláceti dividend do té doby, až žádaný poměr mezi vklady a zákonnými penězy se opět dostaví. Comptroller of Currency smí¹⁾ (nemusí) vyzvati banku, jež vykazuje schodek zálohy, aby zálohu uvedla opět na pravou míru. Jestliže banka do 30 dnů této výzvě nevyhoví, smí v souhlase s tajemníkem pokladu²⁾ ustanoviti likvidatora, jenž banku rozpustí.³⁾

Budíž na tomto místě uvedena statistika záloh bankovních v procentech, jak se jevíly při pěti přehlídkách (calls) Comptrollera of Currency za poslední finanční období.⁴⁾

a) = Zákonná záloha chov. v pokl. banky. b) = Celá použitel. záloha.

	26. listop. 1912.		4. února 1913.		4. dubna 1913.	
	a	b	a	b	a	b
Banky ústředních rezervních měst	24·39	24·39	25·58	25·58	24·33	24·33
Banky jiných rezervních měst	24·48	26·05	25·09	28·13	24·75	26·65
Venkovské banky	16·41	22·52	16·45	23·01	16·42	22·40
Všechny banky	20·35	23·89	20·91	24·99	20·44	23·99

	4. června 1913		9. srpna 1913.	
	a	b	a	b
Banky ústředních rezervních měst	26·12	26·12	25·41	25·41
Banky jiných rezervních měst	24·83	26·50	25·27	27·48
Venkovské banky	16·62	21·78	16·23	21·57
Všechny banky	20·95	24·02	20·72	24·01

V prvním sloupci je vždy udána záloha v %, kterou dotyčná Národní Banka chová u sebe v pokladně; v druhém sloupci je udána záloha v % celá, t. j. záloha, již banky chovají u sebe, plus záloha, kterou banky dále uložily u svých Reserve Agents (ježto banky ústředních rezervních měst nesmějí znovu ukládati předeepsané zálohy, nýbrž

¹⁾ may notify.

²⁾ With the concurrence of the secretary of the Treasury; tato slova Marcuse ve svém textu zákona vynechal.

³⁾ Čl. 31. zák. z 3. června 1864, čl. 5191 Rev. St.

⁴⁾ Comptr. of Curr. 1913, str. 9.

musí celou zálohu chovati u sebe, jsou u těchto bank oba sloupce stejné). Z této statistiky vidíme, že nastal schodek u bank ústředních rezervních měst dne 26. listopadu 1912 a dne 4. dubna 1913. U bank rezervních měst nenastal vůbec schodek, ježto k posouzení schodku je třeba přihlížeti k celé použitelné záloze. Ve svých pokladnách neměly ovšem banky rezervních měst plnou zálohu dne 26./II. 1912, dne 4./IV. 1913, dne 4./VI. 1913. Venkovské banky měly přebytnou zálohu dle obou sloupců ve všech revisních lhůtách.

Následující přehled nám ukazuje statistiku obnosu záloh u bank chovaných, jich procentuální velikost a statistiku jich výkyvů nad nebo pod zákonnou míru.¹⁾

Druhy bank a revisní lhůty	Obnos zálohy doma chované	Záloha doma chovaná, vyjádřená v % k celkovým vkladům	Zálohy doma chované jsou větší (+), menší (—), nežli zálohy předepsané
<i>Banky Ústředních rezervních měst</i>			
26. listop. (1912) ...	371,135.255	24·39	— 9,281.420
4. února (1913) ...	429,225.430	25·58	+ 9,680.568
4. dubna.....	387,491.954	24·33	—10,738.162
4. června.....	409,601.424	26·12	+17,579.660
9. srpna.....	411,454.004	25·41	+ 6,620.184
<i>Banky ostatních rezervních měst</i>			
26. listop.	471,759.700	24·48	—10,063.533
4. února.....	496,227.297	25·09	+ 1,797.414
4. dubna.....	488,611.168	24·75	— 4,953.621
4. června.....	483,188.605	24·83	— 3,285.009
9. srpna.....	475,447.359	25·27	+ 5,035.534

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913 str. 10. Na str. 278—282 téže zprávy Comptrollera se nalézají obšírné statistiky zálohy chované, zálohy žádané vzhledem ke vkladům a %ní poměr její za poslední pětiletí: pro jednotlivá ústřední rezervní města, celkově pro rezervní města a venkovské banky.

Na str. 282.—285. pro rok 1913 táž statistika s uvedením čísel pro jednotlivá ústřední rezervní města, pro jednotlivá rezervní města a pro venkovské banky dle jednotlivých skupin států.

Na str. 270—275. se nalézají specifikované údaje, kolik obnášela držba Národních Bank v jednotlivých druzích zákonných peněz mezi rokem 1880—1913.

H a s e n k a m p c. d. str. 119. uvádí statistiku bankovních záloh mezi r. 1879—1905 čerpaje z výkazu Comptr. of. Curr. 1905 str. 162 a násl.

Druhy bank a revisní lhůta	Obnos zálohy doma chované	Záloha doma chovaná, vyjádřená v % k celkovým vkladům	Zálohy doma chované jsou větší (+) menší (—) nežli zálohy předepsané
<i>Banky veškerých rezervních měst</i>			
26. listop.	842,894.956	24·44	—19,344.954
4. února.....	925,452.727	25·31	+11,477.982
4. dubna.....	876,103.122	24·56	—15,691.783
4. července.....	892,785.029	25·41	+14,294.651
9. srpna.....	886,901.362	25·33	+11,655.717
<i>Venkovské banky:</i>			
<i>V novoanglických státech:</i>			
26. listop.	55,573.888	16·46	+ 4,922.040
4. února.....	55,256.525	16·39	+ 4,700.860
4. dubna.....	54,223.554	16·32	+ 4,377.214
4. června.....	55,194.843	16·78	+ 5,867.924
9. srpna.....	52,713.053	16·07	+ 3,516.235
<i>Ve východních státech:</i>			
26. listop.	172,062.453	16·03	+11,049.035
4. února.....	173,904.518	16·08	+11,654.219
4. dubna.....	175,558.820	15·97	+10,712.638
4. června.....	178,268.783	16·23	+13,518.000
9. srpna.....	173,716.515	15·72	+ 7,972.918
<i>V jižních státech:</i>			
26. listop.	103,957.101	16·56	+ 9,795.499
4. února.....	104,276.844	16·51	+ 9,519.758
4. dubna.....	103,967.325	16·70	+10,571.570
4. června.....	101,166.069	16·91	+11,419.844
9. srpna.....	95,470.019	16·69	+ 9,663.517
<i>V středozápadních státech:</i>			
26. listop.	156,961.569	16·26	+12,152.698
4. února.....	162,257.691	16·37	+13,606.420
4. dubna.....	164,877.882	16·32	+13,299.371
4. června.....	166,168.498	16·47	+14,859.678
9. srpna.....	163,481.222	16·09	+11,103.043
<i>V západních státech:</i>			
26. listop.	57,432.595	16·75	+ 6,010.758
4. února.....	58,018.165	16·83	+ 6,302.485
4. dubna.....	58,866.375	16·81	+ 6,325.658
4. června.....	57,939.192	16·85	+ 6,347.865
9. srpna.....	58,062.534	16·66	+ 5,778.844

Druhy bank a revisní lhůty	Obnos zálohy doma chované	Záloha doma chovaná, vyjádřená v % k celkovým vkladům	Zálohy doma chované jsou větší (+) menší (-) nežli zálohy předepsané
<i>V tichomořských státech:</i>			
26. listop.	41,493.250	17·55	+ 6,037.312
4. února	41,305.373	17·73	+ 6,358.264
4. dubna	41,363.215	17·61	+ 6,124.346
4. června	40,641.361	17·63	+ 6,055.745
9. srpna	39,385.048	17·55	+ 5,724.976
<i>Na Havajských ostrovech:</i>			
26. listop.	899.745	36·56	+ 530.546
4. února	897.340	36·23	+ 525.849
4. dubna	837.380	38·05	+ 507.285
4. června	702.568	36·18	+ 411.323
9. srpna	757.528	39·56	+ 470.262
<i>Ve všech Státech:</i>			
26. listop.	588,380.600	16·41	+ 50,497.886
4. února	595,918.861	16·45	+ 52,672.553
4. dubna	599,694.552	16·42	+ 51,918.081
4. června	600,081.306	16·62	+ 58,480.377
9. srpna	583,585.917	16·23	+ 44,229.794
<i>V celých Spojených Státech:</i>			
26. listop.	1.431,275.556	20·35	+ 31,152.932
4. února	1.521,371.588	20·91	+ 64,150.535
4. dubna	1.475,797.674	20·44	+ 36,226.298
4. června	1.492,866.335	20·95	+ 72,775,028
9. srpna	1.470,487.279	20·72	+ 55,885,510

Z hořejšího přehledu plyne, že v tomto roce téměř veškeré zákonné rezervy chovaly banky ve svých pokladnách.

d) Obmezení výdeje bankovek.

Výdej bankovek je u amerických bank jako všude na světě obmezen. Přehlížíme-li, jaké soustavy v té příčině platí u různých bank, shledáváme dvě skupiny. U jedné skupiny cedulových bank je toto obmezení vyměřeno bez ohledu, u druhé s ohledem na úhradu bankovek.

Skupina I. Výdej bankovek je buď omezen absolutní cifrou, jako u banky francouzské,¹⁾ anebo jinými momenty mimo úhradu,

¹⁾ Výdej obmezen nyní na 6.800 millionů franků dle zákona z 11. února 1906.

jako na př. akciovým kapitálem banky. Tak ve Venezuele, Costa Ricce, Kanadě a ve Spoj. Státech.

Skupina II. Výdej bankovek je omezen poměrem k úhradě a to buď opět

a) k úhradě kovové, při čemž se stanoví pevnou cifrou, kolik smí obíhati bankovek kovem nekrytých, jako v Anglii¹⁾ (přímý kontingent), aneb kvotově, že se stanoví, jaká kvota z obíhajících bankovek musí býti kryta kovem (kvotový system), aneb konečně tak, že bankovky kovem nekryté, přesahující určitý kontingent, jsou podrobeny dani, jako na př. v Rakousku-Uhersku²⁾ a Německu³⁾ (nepřímý kontingent).

b) Poměrem k úhradě je omezen výdej bankovek i tam, kde je stanoveno, že každá bankovka musí býti kryta zvláštní úhradou kromě aktiv, která vznikají pro banku při výdeji bankovky. Takovou zvláštní úhradou bývají státní dluhopisy, jako ve Spoj. Státech a Kanadě.

Je myslitelná arci kombinace těchto systémů. Tak tomu je právě ve Spoj. Státech, kde výdej bankovek u jednotlivé banky je omezen jednak výší jejího akciového kapitálu, jednak nominální, pokud se týče kursovní hodnotou (jsou-li pod pari) spolkových dluhopisů, jež banka složila u pokladního úřadu jako úhradu. Pro veškerost Národních Bank ve Spoj. Státech plyne, že maximum rozpětí výdeje jich bankovek nemůže býti vyšší, nežli úhrnný akciový kapitál všech Národních Bank dohromady a v daném okamžiku, nežli činí nominální, pokud se týče kursovní hodnota všech spolkových dluhopisů jako úhrada složených, vůbec pak, nežli činí nominální, pokud se týče kursovní hodnota všech spolkových dluhopisů za úhradu připuštěných. V konkrétním případě rozhoduje cifra menší. Maximum oběhu bankovek, dané akciovým kapitálem bank, jest jen důsledkem zákonné normy,

¹⁾ Obnos bankovek, ježž není třeba krýti kovem obnáší 18·45 milionů £.

²⁾ U této obnáší kontingent daně prostý (t. j. obnos bankovek, který ačkoli již není kryt kovovou úhradou, nepodléhá ještě daňové povinnosti) 600 mill. K; nadbytečný obnos stíhá 5%ní daň.

³⁾ Daně prostý kontingent u říšsko-německé banky obnáší 550 mill. marek (dle zákona z 1. června 1909, R. G. Bl. str. 515) a pro I./III; I./VI; I./IX; I./XII. 750 mill. marek; daň z nadbytečného obnosu je 5%ní.

že jednotlivá banka nesmí vydávati více bankovek, nežli kolik obnáší její akciový kapitál.¹⁾ Jinak je tomu v Kanadě, kde je stanoveno maximum bankovek pro veškerost bank jich úhrnným akciovým kapitálem, takže jednotlivá banka při výdeji bankovek není, jako je tomu ve Spoj. Státech, vázána na výši svého akciového kapitálu, je-li jen pro veškerost bank vyhověno zákonné normě.

Kromě těchto omezení, platných pro jednotlivou cedulovou banku, byl dříve omezen kontingent oběhu bankovek na 300 a později (r. 1870) na 354 mill. doll., avšak již zákonem ze 14. ledna r. 1875 odstraněn byl tento absolutní kontingent.

Budíž zde uveden poměr oběhu bankovek ke kapitálu Národních Bank za poslední rok:²⁾

1913	Počet Národ. Bank	Splacený kapitál v millionech doll.	Oběh bankovek	Poměr oběhu bankovek ke kapitálu v %
4. února	7425	1,048.9	717.5	68.4
4. dubna	7440	1,052.3	719.0	68.3
4. června	7473	1,056.9	722.1	68.3
9. srpna	7488	1,056.3	724.5	68.6

e) Návrat bankovek: stahování bankovek a jich směňování.

Bankovky se dostávají z oběhu tím způsobem, buď že banka, jež je vydala, si toho přeje, což jmenujeme *stahováním bankovek*, nebo že majetník bankovky přeje si ji míti zaměněnu za hotové peníze, což jmenujeme *směňováním bankovek*. V prvním případě jedná se o přání dlužníka, v druhém o přání věřitele.

Nejdříve promluvíme o stahování bankovek a na druhém místě o směňování bankovek.

1. *Stahování bankovek.*

nastává :

α) chce-li banka oběh svých bankovek obmeziti nebo zrušiti, nebo

β) usnese-li se o dobrovolné likvidaci.

¹⁾ Čl. 5171 R. St.; zák. z 11. července 1882; čl. 12. zákona ze 14. března 1900.

²⁾ Comptr. of Curr. 1913 str. 219. Comptr. uvádí tutéž statistiku na str. 216.—219. zevrubně od roku 1863—1913.

ad α) Chce-li banka oběh svých bankovek obmeziti nebo zrušiti, musí složiti v obnosech nejméně 9000dollarových u tajemníka pokladu lawful money; pokladní úřad je za to zavázán ve výši složeného obnosu bankovky na požádání směňovati, aniž by banka se o ně musila dále starati. Spolkové úpisy, složené jako úhrada, se bance ve výši složených zákonných peněz vrátí. Spolkové dlužní úpisy, složené od dotyčné banky u pokl. úřadu, nesmí však klesnouti pod obnos 50.000 doll. po dobu existence banky, ani kdyby oběh bankovek klesl pod tento obnos, nebo kdyby banka byla již stáhla veškeré své bankovky.¹⁾

Pro zmenšení oběhu bankovek platí však jedno velice důležité omezení: Obnos, o který se oběh bankovek zmenšuje, nesmí v jednom měsíci pro všechny Národní Banky Spojených Států převyšovati 9 millionů doll.²⁾ Tento předpis se však nevztahuje na spolkové dluhopisy, které byly od tajemníka pokladu vylosovány podle umořovacího plánu a mají z toho důvodu v zápětí zmenšení oběhu bankovek.³⁾

ad β) Každá Národní Banka může usnesením akcionářů, kteří představují $\frac{2}{3}$ akciového kapitálu, vstoupiti v dobrovolnou likvidaci.⁴⁾

Do šesti měsíců po rozhodnutí, že banka má býti likvidována, musí býti u tajemníka pokladu složen obnos v zákonných penězích (lawful money) dostatečný, aby všechny bankovky dotyčné banky, jež jsou ještě v oběhu, mohly býti směněny.⁵⁾ Jakmile příslušný obnos zákonných peněz byl složen, má býti bance vrácena úhrada, pozůstávající ze spolkových dluhopisů.⁶⁾

¹⁾ Čl. 4. novely z 20. června 1874.

²⁾ Původní předpis z 12. července 1882 (čl. 12) stanovil zmenšení oběhu bankovek pro všechny banky dohromady na 3 milliony doll. a stanovil dále, že banky, které oběh svých bankovek sníží, nesmí před uplynutím 6 měsíců od dotyčného snížení oběh bankovek opět rozmnožiti. Toto omezení bylo odstraněno zák. ze 14. března 1900.

Čl. 4. zákona z 4. března 1907 zvýšil konečně přípustné zmenšení oběhu bankovek ze 3 millionů na 9 millionů.

³⁾ Čl. 12 zákona z 12. července 1882, pozměněný zákony z 14. března 1900 (čl. 12.) a z 4. března 1907 (čl. 4).

⁴⁾ Čl. 5220 R. St. a čl. 42. zák. o Nár. Bankách.

⁵⁾ Čl. 5222 R. St. a čl. 43. zák. o Nár. Bankách, novella z 14. července 1870.

⁶⁾ Čl. 5224 R. St. a čl. 42. o Nár. Bankách.

Zpěčuje-li se však banka do 30 dnů po uplynutí 6měsíční lhůty složití zákonné peníze a převzítí zpět spolkové dluhopisy, má Comptroller of Curr. právo, dotyčné dluhopisy, sloužící co úhrada, ve veřejné dražbě v městě Novém Yorku prodati a z výnosu bankovky směniti. Případný přebytek se vrátí bance. Směněné bankovky pak se zničí.¹⁾

Budiž zde uvedena statistika bankovek za poslední finanční období, jež jsou kryty zákonnými penězi v souhlase s předpisy právě uvedenými.²⁾

Datum	Počet bank	Úhrnný oběh bankovek	Z toho jest uhrazeno:	
			výmí dluhopisy	lawful money a určeno ke stažení.
1912				
30. listopadu	7.426	750,185.776	728,515.285	21,670.491
31. prosince	7.431	750,972.246	729,778.823	21,193.423
1913				
31. ledna	7.438	750,481.769	729,931.621	20,550.148
28. února	7.446	751,117.794	728,246.755	22,871.039
31. března	7.455	752,059.332	729,400.001	22,659.331
30. dubna	7.468	753,076.674	731,044.591	22,032.083
31. května	7.845	755,294.066	733,754.815	21,539.251
30. června	7.492	759,157.906	737,065.050	22,092.856
31. července	7.498	759,293.191	738,502.408	20,790.783
30. srpna	7.504	761,720.029	740,029.948	21,690.081
30. září	7.513	759,030.694	738,467.068	20,563.626
31. října	7.514	758,899.709	740,063.776	18,835.933

2. Směňování bankovek.

Jak již bylo řečeno, nastává směňování bankovek z popudu majetníka bankovky. Chce-li tento bankovku směniti, t. j. zaměniti za hotové peníze, může se obrátiti buď na pokladniční úřad, nebo na banku výdejní samu. Zúmyslně jmenujeme pokladniční úřad na prvním místě, ježto směňování provádí ve skutečnosti téměř výlučně sám.³⁾

¹⁾ Čl. 5224 a 5225 R. St.; čl. 42. zák. o Nár. Bankách.

²⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913 str. 25. Táž statistika za celé poslední desetiletí je uvedena v témž Compt. Rep. na str. 114—115.

³⁾ Dle čl. 5195 Rev. Stat. a čl. 32. zákona z 3. června 1864 byly Národní Banky povinny své bankovky směňovati nejen u svých pokladen, nýbrž

Právě ke směňování bankovek slouží 5%ní záloha, kterou musejí Národní Banky u pokladničního úřadu chovati.¹⁾ Tajemník pokladu je povinen směňovati bankovky Národních Bank, které mu jsou ke směně předkládány v obnosu 1000 dollarů a násobcích tohoto obnosu, za lawful money v užším smyslu (do r. 1908 mělo se tak díti jenom ve státovkách).²⁾

Obnos směněných bankovek má oznamovati příslušným bankám každého 1. v měsíci, po případě častěji. Převyšuje-li obnos směněných bankovek za jednotlivou Národní Banku 500 doll., má tato neprodleně u tajemníka pokladu složit obnos státovek,³⁾ rovnající se obnosu směněných bankovek. Dostanou-li se opotřebované a znetvořené bankovky do rukou některému pomocníku tajemníka pokladu (Assistant Treasurer), má je tento okamžitě zaslati ke směně tajemníkovi pokladu. Jakmile Národní Banka vyrovná dlužný obnos za směnu bankovek, mají jí být směněna bankovky zaslány; pouze opotřebované, znetvořené a k oběhu nezpůsobilé bankovky mají býti vydány Comptrollerovi oběživa a tímto zničeny; za staré bankovky mají pak bance býti poslány nové.⁴⁾ Oddělení v pokladničním úřadě, jež směňuje bankovky, se nazývá National Bank Redemption Agency.

Následující přehled nám ukazuje objem, v jakém pokl. úřad směňování bankovek prováděl v loňském roce:⁵⁾

Listopad 1912	46,030 678
Prosinec 1912	52,532 627

měly zvoliti alespoň jednu banku v rezervních nebo centrálních rezervních městech, u které její bankovky měly býti směňovány. Tento předpis byl však zrušen čl. 3. zákona z 20. června 1874.

¹⁾ Viz str. 105.

²⁾ Zákon sice výslovně pravil, „United States notes“, avšak ježto státovky dle zákona ze 14. března 1900 měly býti směňovány ve zlato, stal se tento předpis nepraktickým. Proto čl. 12. zákona z 30. května 1908 nařizuje, aby bankovky Národních Bank byly od pokl. úřadu směňovány v „lawful money of the United States“ v zákonných penězích Spojených Států.

³⁾ V zákoně ze 20. června 1874 (čl. 3) stojí „United States notes“, což, patrně nedopatřením, překládá Marcuse ve svém Bundesgesetz § 75 str. 52 „Bundesobligationen“; takový předpis by onu 5%ní rezervu musil ovšem časem učiniti illusorní.

⁴⁾ Čl. 3. zákona z 20. června 1874.

⁵⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 27.

Leden 1913.....	79,753.664
Únor 1913.....	51,790.011
Březen 1913.....	53,306.522
Duben 1913.....	61,163.185
Květen 1913.....	66,525.360
Červen 1913.....	60,929.020
Červenec 1913.....	61,250.730
Srpen 1913.....	52,458.530
Září 1913.....	49,570.226
Ríjen 1913.....	48,120.447

Zajímavé je též zjistiti, odkud nejvíce bankovek bývá předkládáno ke směně, což nalezneme v tomto přehledu:¹⁾

New-York.....	322,825.800
Chicago.....	77,730.000
Boston.....	61,996.000
Philadelphia.....	44,206.200
St. Louis.....	33,854.000
Cincinnati.....	16,265.000
Baltimore.....	13,961.500
New Orleans.....	7,920.900
Celkem.....	578,759.400
Ostatní prameny.....	104,671.600
Celkem.....	683,431.000

Z tohoto celkového obnosu 683,431.000 byly bankovky v obnosu 218,275,150 doll. schopny dalšího oběhu a vráceny bankám, kdežto bankovky v obnosu 465,155.850 doll. byly odevzdány Comptrollerovi oběživa ke zničení, jakožto příliš opotřebované.

Majitel bankovky může se žádostí o směnu obrátiti se na banku samu. Banka není povinna chovati u sebe zvláštní zálohu pro směňování bankovek, poněvadž se předpokládá, že záloha, chovaná pro vklady postačí i pro tento účel. Ostatně obnos bankovek, směňovaný tímto způsobem je zcela nepatrný.²⁾ Banka je povinna směňovati bankovky za lawful money v užším smyslu.

Kdyby se banka zpěchovala bankovky směňovati, může majitel předložiti bankovky k protestu u veřejného notáře, leda že by sám ředitel nebo obchodvedoucí banky vystavili prohlášení, že kterého je zřejma doba, kdy bankovka byla ke směně předložena,

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep 1913, str. 27.

²⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 26.

obnos, jenž měl být směněn a skutečnost, že bankovka směněna nebyla.¹⁾

Jakmile skutečnost, že banka své bankovky nesměnila, je zjištěna od Comptrollera oběživa, dochází k nucené likvidaci: spolkové dluhopisy složené jako úhrada jsou prohlášeny za propadlé, a banka musí zastaviti svou činnost.²⁾ Po prohlášení dluhopisů propadlými,³⁾ má Comptroller vyzvati všechny majitele bankovek dotyčné banky, aby je předložili u pokl. úřadu ku směně.⁴⁾

Směnění bankovek v případě nucené likvidace pak může nastati trojím způsobem:

α) Buď pokladniční úřad dotyčné bankovky směňují a v stejném obnose prohlásí propadlé dluhopisy za vzaty z oběhu, bera za základ jejich trhovou (kursovní) hodnotu, nepřevyšuje-li ona arci nominální hodnotu.⁵⁾ Je to směňování bankovek prostřednictvím umořování spolkového dluhu.

β) Nebo může zpeněžiti propadlé dluhopisy ve veřejné dražbě a z výtěžku směňovati bankovky. Dražba musí provedena býti v Novém Yorku. Bankovky mají býti směněny celým obnosem i kdyby dražba vykazovala schodek. Pro tento schodek má spolková vláda zákonně zástavní právo na všechna aktiva banky, které má přednost před pohledávkami ostatních věřitelů.

γ) Konečně může Comptroller oběživa, kdyby se mu to zdálo býti výhodnějším, prodati propadlé dluhopisy z volné ruky, avšak takový prodej je vyloučen pod nominální hodnotou dluhopisů. Uspokojení majitelů bankovek nastává pak jako sub β).⁷⁾

¹⁾ Čl. 5226 R. St. čl. 46. zákona z 3. června 1864.

²⁾ Čl. 5228 R. St. čl. 46. zákona z 3. června 1864; novella z 18. února 1875.

³⁾ Marcuse: ve svém Bundesgesetz § 122 str. 77. překládá nedopatřením: „Nachdem die Banknoten einer Nationalbank ... für verfallen erklärt worden sind“ což by nemělo smyslu; v zákoně stojí jasně: ... upon declaring the bonds of an association forfeited (čl. 5229 Rev. St.).

⁴⁾ Čl. 5229 Rev. St. čl. 47. zák. z 3. června 1864.

⁵⁾ Ibidem jako sub. pozn. 4.

⁶⁾ Čl. 5230 Rev. St. čl. 47. a 48. zák. z 3. června 1864.

⁷⁾ Čl. 5231 Rev. St. čl. 49. zák. z 3. června 1864.

f) Právní povaha bankovek (viz str. 24., 25.).

g) Předpisy ku zvýšení všeobecné bezpečnosti
Národních bank.

Veškeré tyto předpisy náležejí svojí povahou pod ustanovení, týkající se jak výdeje bankovek tak i vkladů, ježto jejich úkolem je pojistiti i cedulové i depositní věřitele.¹⁾

Do jaké míry úkoly tyto splňují, nenáleží ovšem sem, nýbrž do kritické části.

¹⁾ *Obst.* cit. d. str. 36. pokládá tyto předpisy za pojištění věřitelů cedulových, kdežto *Marcuse*: Betrachtungen über das Notenbankwesen str. 130. a násl. je pokládá spíše za pojištění věřitelů depositních. Podobně v předmluvě ke svému Bundesgesetz str. 4. prohlašuje *Marcuse* tyto předpisy za ustanovení týkající se vkladů. Ježto však není pravděpodobno, že zákonodárci, usnášejíce se na dotyčných předpisech, měli na mysli výlučně pojištění buď cedulových nebo depositních věřitelů, nýbrž spíše zvýšení bezpečnosti Nár. Bank všeobecně, lze míti za to, že je správnější *nezařazovati* tyto předpisy výlučně pod ustanovení týkající se výdeje bankovek nebo vkladů a považovati je za prospěšné ve stejné míře oběma těmito odvětvím. Tendencí zákona o Národních Bankách je ovšem, aby v první řadě byly chráněny zájmy cedulových věřitelů, o čemž svědčí čl. 5230 a čl. 5236 R. St., čili čl. 47. a 50. zák. o Národních Bankách, které ukládají vládě povinnost, aby uspokojila majitele bankovek, i kdyby úhrada nestačila; začež má vláda přednostní zástavní právo na jmění banky — čili věřitelé ceduloví musí býti uspokojeni před depositními. (To je ostatně přirozeno, ježto má-li bankovka býti v oběhu bez rozmyšlení přijímána, musí býti naprosto bezpečná, kdežto vkladatel má příležitost o bance napřed se informovati, nežli si dá u ní otevřítí účet. „Kdyby stát se měl starat podobným způsobem o vkladatele jako o majitele bankovek, praví Laughlin, musil by se starat i o pohledávky jiných soukromníků, na př. aby pradlena při svých účtech nepřišla o peníze“. *Srov. J. Laurence Laughlin* professor of Political Economy, University of Chicago: Elasticity of credit and currency, The American Review of Reviews, July 1913, str. 72. a násl.; podobně Laughlinovi též *Obst.* d. str. 39.) Avšak z toho se nemůže vyvozovat, že tyto předpisy jsou myšleny výlučně ve prospěch cedulových věřitelů, protože ti jsou dostatečně chráněni již předpisy ostatními (jako: předpisy o úhradě, o 5%ní záloze a ručením státu, které ač ne výslovně, přece ve skutečnosti existuje, ježto stát dle čl. 5230 R. St. směřuje bankovky i nestačí-li úhrada).

Tyto předpisy jakožto předstízně (preventivní) jsou tedy

v zájmu *obou druhů věřitelů*;

v zájmu *cedulových věřitelů*: ježto je záhodno, aby *cedulové banky* měly *pověst a prestiž* pokud možno největší bezpečnosti, nehledě k tomu,

Zmíněné předpisy jsou trojího druhu:

Buď v zákoně je přímo vysloven *zákaz*, nebo *zákaz* ten plyne z *nedostatku jistého povolení*, nebo konečně předpisy, zvyšující bezpečnost Nár. Bank nejsou rázu negativního a restriktivního, nýbrž rázu *positivního*.

Předpisy prvního druhu jsou tyto:

Národní Banky smějí nabývati *nemovitého jmění* všelikého druhu (zejména pozemků) jen v těchto případech:

1. pokud to slouží bezprostřednímu ulehčení jejího obchodu (týká se to zejména bankovních budov),

2. pokud jí bylo zastaveno v dobré víře za dřívější dluhy,

3. pokud bylo na ni přeneseno, aby dřívější dluhy byly vyrovnány,

4. pokud je získá banka při dražbě na základě soudcovského rozsudku.

Banky však nesmějí — kromě případu sub 1. uvedeného — držeti pozemek ani jako zástavu po delší dobu nežli 5 let.¹⁾

Půjčky, poskytnuté od Národní Banky jednotlivé osobě, společnosti nebo korporaci nesmí nikdy převyšovati 10% jejího splaceného kapitálu včetně rezervního fondu, nebo 30% jejího prostého kapitálu. Avšak diskont obchodních směnek krytých skutečnými hodnotami se nepovažuje za půjčky ve smyslu tohoto článku.²⁾

Národním Bankám není dovoleno, aby povolily půjčku nebo diskontovaly směnkou, za něž byla složena jistota v jejich *vlastních akciích*; rovněž nesmí vlastních akcií ani kupovati ani míti, leda že by tím předešly ztrátě vzniklé z dřívějšího dluhu. Avšak i v tomto případě musí banka akcie během 6 měsíců prodati veřejně nebo z volné ruky.³⁾

že bankovky jsou již jinak zabezpečeny a že tedy cedulovým věřitelům materiální ztráta nehrozí;

v zájmu *depositních věřitelů*: aby byli chráněni před materiální ztrátou, ježto v případě úpadku Nár. Banky by jim spíše hrozila ztráta než cedulovým věřitelům, kteří by musili býti uspokojeni napřed.

¹⁾ Čl. 5137 R. St., čl. 28. zák. z 3. června 1864.

²⁾ Čl. 5260 R. St., čl. 29. zákona z 3. června 1864; upravený zákonem z 22. června 1906.

³⁾ Čl. 5201 R. St. čl. 35. zákona z 3. června 1864.

Závazky Národní Banky nesmí nikdy převyšovati jejího akciového kapitálu nezmenšeného ztrátami. Mezi závazky banky ve smyslu tohoto článku však se nepočítají:

1. bankovky,
2. vklady,¹⁾
3. směnky vypsané na vklady chované u banky,
4. závazky banky oproti akcionářům z nevyplacených dividend a nerozdělených zisků.²⁾

Národní Banky nesmí ani přímo ani nepřímo *zastaviti svých bankovek*, aby si opatřily peněžní prostředky pro svůj akciový kapitál, nebo aby výtěžku nějak jinak použily.³⁾

Úředník Národní Banky nesmí *potvrditi šek* (certifying check) vypsany na banku, jestliže dotyčná osoba nebo společnost, která šek vystavila, nemá obnos, na šeku vyznačený, v době potvrzení u banky k dobru.⁴⁾

Pokud Národní Banka svoji bankovní činnost provádí, nesmí býti akciový kapitál zmenšen ku *vyplacení dividendy*; a vyplacená dividendy nesmí nikdy převyšovati čistý zisk, jak se jeví po odečtení ztrát a pochybných pohledávek.⁵⁾

Některé další zákazy plynou pro Banky Národní z té okolnosti, že některé obchody jim *nejdou výslovně dovoleny*. Dle praxe amerického výkladu zákonů platí totiž vše za zakázáno, co není v zákoně výslovně dovoleno.⁶⁾ Dle toho není tedy Národním Bankám zejména dovoleno:

prováděti *bursovní obchody*⁷⁾ a

opatřovati svým *akceptem směnky na čas*, kteréžto zákazy plynou z článku 5136 Rev. St. (čl. 8. zák. z 3. června 1864), ve

1) Tím jsou vlastně Národní Banky odkázány na vkladový obchod jakožto jediný passivní obchod, přípustný ve větším měřítku, nechtějí-li pěstovati výdej bankovek.

2) Čl. 5202 R. St. čl. 36. zákona z 3. června 1864.

3) Čl. 5203 R. St. čl. 37. zákona z 3. června 1864.

4) Čl. 5208 R. St.

5) Čl. 5204 R. St. čl. 39. zákona z 3. června 1864.

6) Opačně je tomu v Canadě, kde platí vše za dovoleno, co není výslovně zakázáno.

7) Bursovní obchody, t. j. přijímání a provádění bursovních rozkazů, nepovažuje se ve Spoj. Státech vůbec za bankovní obchody jako u nás, nýbrž jako v Anglii za obchody brokerské, sensálské. Pravidelně bývají

kterém všechny obchody, Národním Bankám dovolené, jsou vyjmenovány.

Konečně mezi *positivní* předpisy mající za účel zvýšiti bezpečnost Národních Bank můžeme zařaditi tyto:

Zvýšené ručení akcionářů, kteří neručí toliko svým podílem na akciovém kapitálu banky (tedy prakticky kupní cenou akcií), nýbrž kromě toho ještě osobně, avšak nikoli solidárně, dalším obnosem, rovnajícím se nominální hodnotě získaných akcií.¹⁾

Správa banky má se též starati o *20%ní rezervní fond* (pro všeobecné ztráty), tím způsobem, že 10% čistého zisku se vždy za půl roku připiše k rezervnímu fondu před tím, než se stanoví dividendy. Toto připisování se opakuje tak dlouho, až rezervní fond dosáhne 20% akciového kapitálu.²⁾

Ředitel a obchodvedoucí banky mají se postarati, aby v obchodních místnostech banky byl povždy úplný *seznam jmen a bydlišť akcionářů banky*. Akcionáři, věřitelé banky a výběřčí daní jednotlivých států mají právo kdykoli nahlédnouti do tohoto seznamu. Opis tohoto seznamu má vždy první pondělek v měsíci červenci každého roku býti zaslán Comptrollerovi oběživa.³⁾

brokery „private bankers“. Existují ovšem soukromí bankéři, kteří nejsou brokery, a na druhé straně brokeři, kteří se bankovními obchody nezabývají. Chce-li nějaká osoba prováděti brokerské obchody, musí se státi členem bursy (na New-Yorské burse cenných papírů — New York Stock Exchange — je počet členů bursy omezen na 1100 a hodnota člena jest prodejná; cena „místa“ na burse (seat) kolísá mezi 60.000 a 100.000 doll.).

1) Čl. 5151 Rev. St. čl. 12. zákona z 3. června 1864. Poněkud mírnější podmínky jsou stanoveny pro Národní Banky, jež vznikly přeměnou ze Státních.

Z překladu Marcuse-ova Bundesgesetz str. 25, § 34, nutno by bylo souditi, že osobní ručení akcionáře rovná se obnosu nominální hodnoty akcie zvětšené o kupní cenu její (persönlich . . . mit ihrer Einlage bis zu deren Kaufwert, zuzüglich des beim Erwerbe der Aktien investierten Betrages). Takové ustanovení by bylo neproveditelné, ježto by předpokládalo nutnost zjistiti u každého akcionáře kupní cenu akcie. Kromě toho stylisace Marcuse-ova (haftet persönlich) dopouští výklad, že by v krajním případě mohl akcionář ztratiti svůj podíl a ručiti ještě nominální hodnotou a k tomu ještě kupní cenou akcie.

2) Čl. 5199 R. St. čl. 33. zák. z 3. června 1864.

3) Čl. 5210 R. St. čl. 40. zák. z 3. června 1864.

h). Předpisy o úrokové sazbě.

Jako *zvláštní o sobě stojící předpisy* jsou ještě uvést ustanovení platící o *úrokové sazbě*. Národní Banky mohou totiž bráti (při půjčkách, diskontu) jakýkoli úrok, který je státem, v němž se nacházejí, dovolen. Platí-li pro Státní Banky dotyčného státu zvláštní sazba úroková, platí za dovolenu i pro Národní Banky. Není-li v zákonech dotyčného státu žádná maximální úroková sazba stanovena, jsou Národní Banky oprávněny bráti nejvýše 7%ní úrok.¹⁾

Tím jsme se seznámili s hlavními ustanoveními cedulového zákona Spoj. Států ve formě, v jaké platil do 23. prosince 1913 (t. j. do přijetí nového cedulového zákona), a můžeme na základě těchto poznatků přistoupiti k jeho kritice. Teprve z nedostatku tohoto zákona poznáme nutnost a směry potřebné reformy a doceníme její význam.

¹⁾ Takže, je-li v státních zákonech stanoveno: nejvyšší míra úroková 5%, platí to i pro Nár. Banky. Je-li však stanoveno: nejvyšší míra úroková 5%, pro Státní Banky 6%, smejí i Národní Banky bráti 6%. Není-li nic stanoveno, platí za nejvyšší sazbu úrokovou 7%₀. (Čl. 5197 R. St.; čl. 30, zák. z 4. června 1834.).

C.

Kritika cedulového bankovníctví Spojených Států před jeho reformou v r. 1913.

I. Co do organisace cedulových bank.

a) Decentralisace celé soustavy. Rozhled.

Zkoumáme-li organisaci cedulových bank amerických, jak byla vylíčena v popisné části a porovnáme-li ji s organisací cedulových bank evropských, upoutá naši pozornost jako hlavní, ba základní rozdíl mezi oběma *úplná decentralisace soustavy americké* oproti evropským soustavám převážně centrálním.

O příčinách tohoto zjevu jsme již částečně mluvili: v první řadě je to *historický vývoj*, který podporoval decentralisaci ústavů učením o bankovní svobodě a sobeckou nepřízní bank státních vůči jakémukoli ústřednímu ústavu. Druhou příčinu této decentralisace, na což jsme také již poukázali, je hledati v *zákonodárství*: Z 8. článku zákona z 3. června 1864 plyne nepřímo, — výslovného zákazu není — že Národní Banky nesmějí zřizovati filiálek. Tím překaženo v zárodku soustředění, které by bývalo mohlo nastati tím, že několik ústavů by bylo v zemi zřídilo na sta filiálek.¹⁾ Třetí příčinou, které jsme dosud nevytkli, je *nepatrný počet ústavů s velkými kapitály*.

¹⁾ *London City and Midland Bank* má na 700 filiálek. Z cedulových ústavů: *říšsko-německá banka* (koncem 1913) 487 filiálek:

t. zv. Reichsbankhauptstellen	20
Reichsbankstellen	77
Reichsbanknebenstellen mit Kasseneinrichtung	379
Reichsbanknebenstellen ohne Kasseneinrichtung	7
Reichsbankwarendepot	4
celkem	487 (Výkaz říšsko-německé banky 1913 str. 16.)

Vezměme k ruce statistiku Bank Národních, rozdělených dle kapitálu, ze dne 9. srpna 1913:¹⁾

Třída Bank Národních	Počet	% úhrného počtu	Obnos kapitálu	% úhrného obnosu kapitálu
Kap. 25.000 doll.	2.037	27·20	51,082·061	4·84
Více než 25.000 doll. a méně než 50.000 doll. . .	385	5·14	12,978·451	1·23
50.000 doll. a méně než 100.000	2.339	31·24	125,199·220	11·85
100.000 doll. a méně než 250.000	2.044	27·30	256,198·125	24·25
250.000 doll. a méně než 1,000.000;	506	6·76	201,882·230	19·11
1,000.000 doll. a méně než 5,000,000;	159	2·12	234,005·700	22·15
5,000.000 a více	18	24	175,000·000	16·57
Celkem	7,488	100·00	1.056,345·786	100·00

Z této statistiky plyne, že bank, majících menší kapitály než 50.000 doll. je ve Spoj. Státech 32.34%, t. j. téměř $\frac{1}{3}$ všech Národních Bank. Ústavů, majících kapitál přes 5 mill. doll. je celkem 18, což na zemi finančně tak vyspělé je jistě málo.²⁾ Příčiny toho jsou několikere: Na prvním místě je uvést, že banky v Unii se téměř výhradně zabývají

Rakousko-uherská banka (koncem 1913) 292 ústavů a filiálék.

	Hlavní ústavy:	Filiálky:	Expositury:	Celkem
Rakousko	1	56	83	140
Uhersko	1	42	106	149
Bosna a Hercegovina	—	3	—	3
	2	101	189	292

Výkaz rakousko-uherské banky 1913 str. 16.

¹⁾ Compt. of Curr. 1913 str. 13 a 14.

²⁾ Největší Národní Banky Unie, jež se nacházejí v Novém Yorku a Chicagu, mají tyto kapitály:

National City Bank . . . akc. kap. 25 millionů doll.
 National Commerce Bank „ „ 25 „ „
 First National Bank . . . „ „ 10 „ „ „ vesměs v N. Yorku.
 Continental and Commercial National Bank s akc. kapitálem 21·5 mill. doll. a First National Bank s akc. kap. 10 mill. doll., jsou obě v Chicagu.
 Ostatní banky mají buď 5 mill. doll. akc. kapitálu nebo méně. Srov. náš článek „O koncentraci peněžnictví ve Spojených Státech severoamerických“ v Peněžní revui, čís. 4 str. 93. (r. 1913).

bankovními obchody krátkodobými, k čemuž jim pravidelně tedy stačí cizí prostředky (vklady). Dlouhodobých obchodů, jež vyžadují velkých vlastních prostředků a u evropských bank značnou část jich skutečně vážou, Národní Banky jednak nesmějí prováděti (tak hypoteční obchody a účast na průmyslových podnicích), jednak jich ve velikém měřítku nevyhledávají, ani pokud smějí. (Účast na umístování dluhopisů průmyslových podniků¹⁾). Následkem toho velkých akciových kapitálů nepotřebují.

Další příčinou malých akciových kapitálů při Národních Bankách je předpis zákona z 14. března 1900, který snížil *minimální nutný kapitál* pro Národní Banky z 50.000 na 25.000 doll. Předpis ten byl odůvodňován potřebou, aby též krajiny kapitálově chudé netrpěly nouzí obživa. Od té doby vzrostl neobyčejně počet Národních Bank, totiž ze 3604 dne 3. února 1900 na 7488 dne 9. srpna 1913.²⁾ Počet se tedy více než zdvojnásobil. Výkaz Comptrollerova obživa za r. 1905 (str. 28) též statisticky dokazuje, že na vzrůstu mají největší podíl banky s minimálně nutným kapitálem 25.000 doll. Dle statistiky shora uvedené je viděti, že také v předešlém roce zaujímal jejich počet 27·2% všech Národních Bank.³⁾

¹⁾ Výjimkou jsou tu některé čelné Novoyorské Národní Banky, jež se zúčastňují občas t. zv. konsorciálních obchodů, týkají-li se obligací velikých průmyslových a dopravních společností. Ty však, jak dle předešlé pozn. zjevně, mají také větší akciové kapitály. Umístování průmyslových a jiných hodnot provádějí obyčejně soukromí bankéři jako: J. P. Morgan & Co., Kuhn Loeb and Co. atd.

²⁾ Compt. of Curr. Rep. 1913, str. 218, 219.

³⁾ Marcuse ve svém „Betrachtungen atd.“ str. 99. uvádí jako přední důvod malých kapitálů N. Bank předpis zákona o Nár. Bankách, dle něhož musí Národní Banky složit jako úhradu spolkové dluhopisy, jejichž nominální hodnota se rovná minimálně jedné třetině akc. kapitálu banky. A uvádí jako příklad, že by banka s kapitálem 25 mill. doll. musela složit 8 mill. doll. v dluhopisech jako úhradu. *O tom nemůže býti řeči.* Poukázali jsme již na str. 98. pozn. 2. na nesrovnalost zákonných předpisů, která vyvolala theoretický spor, zda dotyčný předpis byl pozdějšími zákony zrušen čili nic. V praxi však nikdy takového sporu nebylo a vždy bylo zachovááno, že stačí pro banky s kapitálem větším než 150.000 doll., ať dosahuje výše jakékoliv, minimální úhrada ve výši 50.000 doll. Proto tento předpis na určování kapitálu nemohl míti vlivu. Že praxe zaujímá zde vytčené stanovisko, uznává Marcuse ve svém pozdějším díle (Bundesgesetz § 52, str. 37 pozn. 1.) také. Mylný názor, který Marcuse zaujímal v prvním svém díle, vedl ho k nesprávnému závěru na str. 100, že totiž největší Národní Banky mají největší oběh bankovek. Právě opak je pravdou, což on sám několik stránek dále potvrzuje, totiž na str. 118: Die Banken mit großem Kapital . . . haben meist eine außerordentlich geringe Zirkulation.

Tato nepatrnost akciových kapitálů vynikne ještě lépe, srovnáme-li je s ostatními bankovními položkami, z čehož vyplyne patrný rozdíl mezi americkými a evropskými bankovními poměry.¹⁾

Položky	1910	1911	1912	1913
Kapitál v poměru k soukromým depositům	1 : 5·13	1 : 5·35	1 : 5·63	1 : 5·45
Kapitál v poměru k půjčkám	1 : 5·45	1 : 5·52	1 : 5·77	1 : 5·84
Kapitál k poměru k celkovým zdrojům banky	1 : 9·80	1 : 10·12	1 : 10·48	1 : 10·30
Kapitál, rezervní fondy a jiné zisky v poměru k soukromým vkladům.....	1 : 2·74	1 : 2·84	1 : 2·96	1 : 2·82

Shrneme-li tedy příčiny decentralisace ještě jednou, shledáváme, že historický vývoj připravil půdu decentralisaci, poněvadž připustil možnost neobmezeného počtu cedulových ústavů, čehož v Evropě není. Zákaz filiál ji upevnil, poněvadž každé bance vymezil působíště na zcela malý okruh území. Nedostatek bank pak s větším kapitálem ji dokonal tím, že celou soustavu rozšířil na velký počet malých ústavů.

Nyní je nám posouditi, zda tato decentralisace je pro americké cedulové bankovníctví výhodou či nevýhodou.

Při rozhodování této otázky musíme přihlížeti ke zvláštnosti poměrů amerických a nemůžeme se spokojiti vytčením abstraktních výhod a nevýhod, jak se pro system decentralisační obyčejně uvádějí. Tak příkladně jako výhoda decentralisace platívá, že banky roztroušené po celé zemi mohou spíše přihlížeti k úvěrním potřebám jednotlivých jejích částí, než by to mohla ústřední banka. Naproti tomu lze uvést, že filiály ústřední banky nebo ústředních bank alespoň pro jednotlivá území (territoria) by mohly stejně přihlížeti ke zvláštním poměrům toho či onoho území. Taková individualisace tedy není nerozlučně spojená s decentralisací cedulového bankovníctví, nýbrž je důsledkem rozdělení bank, a možná tudíž i při centrální cedulové soustavě. Ostatně ve Spojených Státech je o tuto individualisaci aspoň

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 14. Pro zajímavost budíž uvedeno, že na př. National City Bank v Nov. Yorku má na akc. kapitál 25 millionů doll. vkladů 274 mill. doll. (t. j. více než 10násobný obnos), First National Bank s kapitálem 10 mill. doll. vkladů 149 mill. doll. (t. j. 15násobný obnos) a Chase National Bank s akc. kap. 5 mill. doll. vkladů 125 mill. doll. (t. j. 25násobný obnos). Číslo uvedená byla úředně zjištěna před anketou, zvanou Pujo Committee. (Srov. též New York Times z 16. ledna 1913.)

v mimocedulovém obchodu postaráno velikou sítí Státních Bank a trustových společností, která by ani centralisací cedulového bankovníctví nebyla dotčena.

Těž volnější poměr státu k bankám cedulovým, související s decentralisací, jenž, jak se tvrdívá, zabraňuje zneužití ústavů cedulových ku prospěchu státnímu, není takovou výhodou pro Unii. Ani jedna z oněch dvou ústředních bank, které ve Spoj. Státech byly zřízeny, nepocítila nějakého zneužití se strany spolkové vlády, a veřejné mínění, jež tam rozhoduje daleko více než u nás, by jistě nebylo žádného zneužití dopustilo. Na druhé straně spolková vláda nemohla míti většího prospěchu z ústředního ústavu než má (bohužel!) z nešťastného úhradového systému za platnosti decentralisace.

Jako výhoda decentralisace pro Spojené Státy se též uvádí,¹⁾ že prý rozšířila bankovníctví do nejširších vrstev lidu a do krajů nejjídněji obydených. Lze oprávněně pochybovati, že to je výsledkem americké cedulové soustavy. Při podnikavosti Američanů by Státní Banky a trustové společnosti i při centralisačním systému byly zakládány ve stejném rozměru, jak se to dělo do dnes, a ústřední cedulová banka nebo ústřední cedulové banky jednotlivých území by byly, pokud by toho praktická potřeba a veřejný prospěch vyžadovaly, úplnost soustavy mohly doplniti filiálkami dokonalým způsobem, tím spíše, ježto Národní Banka je ústavem soukromým a tedy výdělečným, kdežto filiálka ústřední banky, vyžaduje-li toho prospěch veřejný, může pracovati místně i se ztrátou, nehledě k tomu, že provozování obchodu u Národní Banky je dražší, ježto vyžaduje více osob než vedení filiálky.

Naproti těmto velice pochybným výhodám, přinesla decentralisace celé cedulové soustavě následující těžké nevýhody:

1. Nemožnost regulativní činnosti cedulových (Národních) bank.
2. Decentralisaci rezerv.
3. Slabost jednotlivých ústavů.
4. Nedostatek přehledu hospodářského stavu země.

¹⁾ Srov. Marcuse: cit. d. str. 104. a násl.

ad 1. Nemožnost regulativní činnosti cedulových (Národních) bank.

a) Úvod. Prostředky této činnosti sloužící: Diskontní, devisní politika a jiné prostředky.

Cedulové banky v Evropě jsou svým posláním určeny předně k tomu, aby regulovaly domácí peněžní trh. Činí tak prostředky, které usnadňují neb ztěžují výdej bankovek a to tím, že

1. snižují neb zvyšují úrokovou míru; dále tím, že
2. diskont určité části směnek odmítají,¹⁾
3. upravují dobu mezi diskontováním směnky a její dospělostí,²⁾
4. vyžadují třetí podpis a pod.³⁾

Z těchto prostředků je první daleko nejdůležitější a tvoří tak zv. diskontní politiku bankovní, kterou se stává cedulová banka regulátorem celého domácího národního hospodářství.

Působnost cedulových bank vztahuje se dále i na styky mezi-národní:

Důležitým úkolem cedulových bank evropských je v tom směru, aby střežily zlatý poklad země, ježto, třeba cedulové evropské soustavy se od sebe lišily,⁴⁾ společným znakem všech je, že výdej

¹⁾ Tak na př. v únoru r. 1912 dvorní rada Pranger, generální tajemník rakousko-uherské banky ve valné hromadě vídeňského odúčtovacího sdružení přimlouval se za obmezení úvěru tím, že by tak zvané finanční směnky a směnky ze stavebního úvěru byly odmítány: důvodem tu byla ovšem ne jejich nedobytnost, nýbrž nelikvidnost (zejména finanční směnky se opět a opět vracívají). Obvykle mívají ostatně banky úmluvy s cedulovou bankou, do jakého obnosu jim tato poskytne úvěr. Kontingent takový není nepřekročitelný, ale slouží tomu, že banky, blíží-li se této hranici, stávají se hlavně v dobách napnutých zdržlivými při přijímání nového směnečného materiálu.

²⁾ Na př. zkracují lhůtu, po kterou směnka má ještě běžeti. Tento prostředek by ovšem nemohla použít na př. francouzská banka, k níž přicházejí směnky právě teprve před splatností (ač o tom nějakého ustanovení ve stanovách není), tak že bývá zvána inkasním ústavem.

³⁾ Na př. u francouzské banky.

⁴⁾ Tak žádají stanovы rakousko-uherské banky, aby zlatý poklad tvořil 40% celého výdeje, říšsko-německé, aby tvořil 33 1/3% výdeje, anglické, aby se rovnal výdeji bankovek, jakmile tento přestoupí obnos 18,450.000 £. Jedině francouzská není stanovami sice nucena udržovati určitý poměr mezi výdejem bankovek a zlatým pokladem; ve skutečnosti však má vedle ruské banky nejsilnější zlatý poklad v Evropě.

bankovek a zlatý poklad musí býti udržovány v určitém poměru, následkem čehož ztenčení zlatého pokladu značí zmenšení obnosu vydatelných bankovek, což může míti v zápětí nežádoucí obmezení poskytnutelného úvěru. Zlatý poklad pak může býti ohrožen rozdílem v úrokové míře oproti cizině a passivní platební bilancí, jež se v té které chvíli jeví v devisních kursech.

Stoupne-li totiž devisní kurs nad určitý bod, t. zv. zlatý bod, může dojít k vývozu zlata.

Prostředky, jimiž chrání cedulová banka svůj poklad proti cizině, je jednak opět *diskontní politika*, jednak *devisní politika*¹⁾ a konečně jistá *opatření technického rázu*.

Diskontní politika uplatňuje svůj vliv za hranicemi²⁾ jen tehdy, bude-li míti diskontní sazba skutečně pronikavý vliv i na domácím trhu. Kdyby však soukromý diskont a oficiální sazba bankovní jevily veliké rozpětí, mohlo by se státi, že by účinky selhaly.

¹⁾ Jestliže bankovky nejsou směnitelné, působí se devisní politikou k udržování směnné hodnoty bankovek al pari s kovovou měnou ve styku mezinárodním (ku př. v Rakousko-Uhersku a Rusku).

²⁾ Vysokou sazbou úrokovou se lákávají cizí peněžní kapitály do země. Ovšem ne každé rozpětí postačí. Tak na př. mezi Londýnem a Berlínem musí býti rozpětí aspoň 1% v diskontní sazbě, aby se vývoz zlata vyplatil: poněvadž útraty spojené se zasláním zlata obnášejí 1 3/4‰, dále musí se čítati jakýsi zisk z uložení zlata v cizině oproti úroku domácímu, takže rozdíl musí obnášeti alespoň 2 1/2‰ = 1/4%. Má-li pro 3měsíční směnku obnášeti rozdíl 1/4%, musí rozdíl pro diskontní sazbu (4 × 3 měsíce) obnášeti 1%. Z toho se vysvětluje, že cedulové banky následují se zvýšením jen, nastane-li rozpětí, jež přináší nebezpečí odlivu zlata. Ovšem na odliv zlata nejví rozhodný vliv vždy jen rozpětí sazeb diskontních, nýbrž i jiné okolnosti, na př. devisní kursy atd.; takže často i při větším rozpětí úrokové míry nedochází k vývozu zlata. Diskontní politika se považuje dosud za jeden z neúčinnějších prostředků cedulových bank, aby projevíly svůj vliv na devisní kursy. Mr. Campbell, gouverneur anglické banky v době americké krise (1907) docílil zvýšením sazby ze 4% na 7%, že zlato z 24 různých zemí se stékalo do Londýna, aby nahradilo odtok zlata, plynoucí do Spojených Států. Tázán byv americkým exsenátorem Aldrichem, co by byl činil, kdyby 7% nebylo dostačilo, odpověděl: Byli bychom zvýšili sazbu na 10%, a 10% diskontní sazby vyssaje zlato z lůna země. („We should have advanced the rate up to 10% if necessary and 10% will bring gold out of the earth“.) Citováno Mr. Aldrichem v jeho řeči ze dne 29. listopadu 1909 před Novyorským „Economic Club“ o práci, již provedla „National Monetary Commission“.

Neboť výše *soukromého*, nikoli oficielního diskontu, je rozhodná pro mezinárodní přenášení krátkodobých kapitálů.¹⁾ a je-li tento nízký, nebude dostatečným lákadlem pro cizí peněžní kapitály ani vysoká sazba úroková cedulové banky. (V Rakousko-Uhersku lze málo kdy pozorovat veliké rozpětí mezi oficielní a soukromou sazbou. Za to však v Německu se přechoť stává, že rozpětí je nad míru veliké.²⁾ A tak se stává, že v Německu oficielní diskont velmi často nevyjadřuje skutečný stav peněžního trhu³⁾.)

Pro tuto příčinu jsou často cedulové banky nuceny při provádění své diskontní politiky přihlížeti i k soukromému diskontu, aby zůstaly s peněžním trhem ve spojitosti.

Pročež za doplněk diskontní politiky možno považovati *umělé upětí oběhujícího peněžního trhu*.⁴⁾

¹⁾ Srov. též Dr. Karl von Lumm: Die Stellung der Notenbanken in der heutigen Volkswirtschaft, Berlin 1909 str. 22.

²⁾ Tak v únoru 1909 dle L u m m a c. d. str. 21 obnášel soukromý diskont 17/8%, kdežto oficielní sazba říšsko-německé banky byla 4%. Zajímavou statistiku poměru soukromé sazby k oficielní sazbě pro Německo, Francii a Anglii vyjímáme z časopisu „Peněžní Revue“ z 10. prosince 1913, číslo 5., str. 127., jež udává jako pramen pro Německo časopis „Der deutsche Oekonomist“, pro Francii: dle E. Théryho „Econ. Européen“, pro Anglii: „The Economist“.

	Německo		Francie		Anglie	
	prům. ofic. saz.	disk. soukr. saz.	prům. ofic. saz.	disk. soukr. saz.	prům. ofic. saz.	disk. soukr. sazba
1903	3·84	3·01	3—	2·78	3·75	3·40
1904	4·22	3·13	3—	2·19	3·30	2·70
1905	3·81	2·84	3—	2·10	3·01	2·66
1906	5·15	4·04	3—	2·72	4·27	4·05
1907	6·03	5·12	3·46	3·40	4·93	4·53
1908	4·76	3·52	3·04	2·25	3·01	2·31
1909	3·93	2·87	3—	1·79	3·10	2·31
1910	4·35	3·56	3—	2·44	3·72	3·18
1911	4·40	3·49	3·14	2·64	3·47	2·92
1912	4·95	4·21	3·38	3·12	3·77	3·57

Z číslic je patrné, že rozpětí je největší v Německu. Průměrné rozpětí ve Vídni a v Paříži mezi těmito sazbami bývá 1/2%, v Londýně sotva 3/4%, kdežto v Německu 1% a více.

³⁾ Důvod je asi hledati ve veliké samostatnosti soukromých bank oproti cedulové bance.

⁴⁾ V Německu se to děje na př. rediskontováním pokladničních poukazek (Schatzscheine), v Anglii prodejem státních dlužních úpisů za hotové

Devisní politika záleží v tom, že si cedulová banka zajistí zásobu devis a pohledávek v cizině, aby v dobách tísně posloužila posílení vnitrozemské měny v cizině a zabránila přílišnému stoupaní devis tím, že zvýšené poptávce po devisách vyhoví příslušnou nabídkou.¹⁾ Slouží též tomu, aby cizozemské ústavy cedulové, mající vnitrozemské devisy, nemohly jich použití ke snížení hodnocení vnitrozemské měny.²⁾

Mezi prostředky na ochranu zlatého pokladu náleží též všechna *opatření technická*, jež poskytují výhody za rozmnožení zlatého pokladu a stěžují odliv zlata různými újmami.

a zpětnou jich koupí na účet za cenu poněkud vyšší (t. zvané borrowing on leave). Tím se docíljuje zvýšení soukromé sazby a přiblížení její sazbě oficielní.

¹⁾ Proti nerozumnému přečehování účinků devisní politiky poukazuje správně Dr. Julius Wolf, ve svém „Das internationale Zahlungsverwesen Leipzig 1913 str. 34. a násl. na to, že obyčejně chvalořečníci devisní politiky zcela nesprávně kladou důraz toliko na prodej devis, aniž by přihlíželi k jejich koupi. Je sice pravda, že prodává-li cedulová banka devisy, často ušetří svůj zlatý poklad před ztenčením, ale na druhé straně koupí devis se často získala přílivu zlata z ciziny. Neznačí tedy tato devisní politika nic jiného, než že činí zbytečným příliv zlata, který dříve neb později by musil odplynouti. Nepřihlíží-li se ke koupím devis, vzbuzuje se lehká domněnka, že devisní politika na přílivu zlata naprosto ničeho nemění, odliv pak zlata rázně zadržuje. To by jí pak lehce mohlo dodávati lesku, že je prostředkem k obohacování zlatého pokladu. To ovšem je zřejmý omyl. Wolf vystupuje proti šablonovitému kupování devis při nízkých kursech a prodávání jich při vysokých se strany cedulových bank. Devisní politika dle něho má přihlížeti zejména k tomu, zda devisy se připočítávají k zlatému pokladu čili nic.

²⁾ Výborně se osvědčila devisní politika u Rakousko-uherské banky k ustálení devisního kursu a tím i k ustálení diskontní sazby zejména od r. 1896. Po příkladu rakouském i Německo pěstuje nyní úsilovněji devisní politiku. Dle L u m m a c. d. str. 39, obnášela zásoba říšsko-německé banky na devisách v lednu 1908 asi 36 millionů M., t. j. 3% její zásoby směnek vnitrozemských. Dle výkazu říšsko-německé banky za rok 1913 str. 43, obnášela její zásoba devis dne 31. prosince 1913 M. 140,245,827, t. j. téměř 10% celé její zásoby směnek (včetně devis), obnášející 1,497,860,281. Z téhož výkazu str. 70, plyne, že banka nakoupila devis v r. 1876 (počátek její činnosti) za 17·6 mill. M., v r. 1886 za 105·2 mill. M., v r. 1900 za 211·7 mill. M., a v r. 1913 za 832·5 mill. M. U Rakousko-uherské banky obnášela zásoba devis dne 3. prosince 1913 dle jejího výkazu za 1913 str. 6, a str. 76.: devisy splatné ve zlatě 60,000,000 K, devisy jiné 24,606,287.

Mezi takové výhody náležejí: bezúročné půjčky, jedná-li se o dovoz zlata,¹⁾ poskytování jisté premie za dodání zlata.²⁾

Mezi újmy: vyžadování jisté premie za zlato, určené k vývozu, směňování bankovek v zlatých mincích, jichž váha vykazuje zákonně přípustné manco a jež se proto nehodí k vývozu.³⁾

V krajních případech konečně může přistoupiti cedulová banka k výpůjčce zlatého kovu od jiné cedulové banky,⁴⁾ aby sesílila svůj zlatý poklad a zlepšila devisní kursy.⁵⁾

Tento stručný nástin prostředků, sloužících regulativní činnosti cedulových bank, umožní nám srovnání s poměry americkými.

Zkoumejmež tedy, zda americké cedulové banky mohou použití některých shora jmenovaných prostředků, aby mohly dostáti dvěma úkolům, jež, jak jsme vytkli, obzvláštní měrou přináležejí cedulovým ústavům: *pro vnitrozemí* totiž, úpravě peněžního trhu pomocí regulace výdeje bankovek, *pro mezinárodní styk* péči o platební bilanci a dostatečnou zlatovou pohotovost.

β) *Ve vnitrozemí. Nemožnost úpravy peněžního trhu.*

Začněmež nejdůležitějším prostředkem regulativní činnosti cedulových bank ve vnitrozemí, jenž jim slouží k dosažení úpravy *domácího národního hospodářství*, — totiž *diskontní politikou*.

Ta ve Spojených státech není možná, poněvadž následkem decentralisace soustavy

není tu jednotné úrokové míry.

¹⁾ Poskytuje anglická banka, říšsko-německá banka, hollandská banka, Independent Treasury ve Spoj. Státech.

²⁾ U francouzské banky.

³⁾ Anglická banka, říšsko-německá, francouzská banka. Tato poslední směňuje někdy bankovky ve stříbře, je-li nebezpečí velkého odlivu zlata, a každému ústavu bankovnímu povoluje jen omezené množství zlata k vývozu.

⁴⁾ Učinila tak na př. naposledy anglická banka (za americké krise 1907), vypůjčivši si od francouzské banky asi 75,000,000 fr. ve zlatě (3 mil. £.)

⁵⁾ Vliv na devisní kursy a proudění zlata (zejména odliv) musí přirozeně též míti. (Rakousko-uherská banka na př. je zatím této povinnosti sprostěna. O výhodách a nevýhodách tohoto opatření srov. na př.: Dr. Mildschuh: O obligatorním placení hotovými. (Národohospodářský Obzor, leden 1911, str. 11. a násl.)

Není tu totiž žádného ústavu, který by ji určoval, ani vzájemné dohody bank o tom. Ve Spojených Státech je úroková míra pro různá místa rozdílná, což nese s sebou již hospodářská vyspělost a finanční síla jednotlivých území. Na východě na př. v novoanglických a východních státech (Nový York) nalezneme úrok daleko nižší než ve státech jižních a západních.¹⁾ Avšak i v tomtéž místě neplatí jednotná míra úroková pro všechny bankovní ústavy stejná, nýbrž je výsledkem vzájemného ujednání banky a dlužníka. Jednotnost pro totéž místo v úrokové míře nalezneme jen při t. zv. „call money rate“ a „time loans rate“. Oboje jsou denně uváděny v bursovním záznamu. Call money rate je sazba pro krátkodobé úvěry (do odvolání), poskytované

¹⁾ Výkaz Comptrollera oběživa neuvádí za rok 1913 úrokové průměrné sazby pro jednotlivé skupiny států. Starší statistiky, nám přístupné, obsahuje cit. dílo Hasenkampovo, jež uvádí statistiky (ovšem za jiným účelem) za rok 1889, 1894 a 1899 na str. 120. a 122., čerpaje z výkazu Comptrollera za rok 1899. Dle toho obnášejí rozdíly úrokové mezi východem a západem asi 3—4%. Od té doby se poměry v tomto ohledu mnoho nezměnily.

Podrobnější statistiky novější uvádí Dr. Richard Hauser v díle: Die amerikanische Bankreform, Jena 1914, str. 9. a 10., čerpaje z J. Laurence Laughlina: Banking Reform, Chicago 1912.

	Peníze na čas	Denní peníze
Novoanglické Státy:		
Maine	5·85	5·67
New Hampshire	5·48	5·55
Vermont	5·88	5·78
Massachusetts	5·31	5·10
Rhode Island	5·30	5·21
Connecticut	5·56	5·11
Průměrně	5·53	5·31
Východní Státy:		
New-York	5·85	5·63
New Jersey	5·80	5·52
Pennsylvania	5·51	5·67
Delaware	5·80	5·51
Maryland	5·83	5·63
Dist. of Columbia	5·70	5·07
Průměrně	5·66	5·63

pro účely spekulacní na burse cenných papírů (Stock exchange). Time loans jsou dlouhodobé úvěry (na 30, 60, 90denní neb i 4, 5 a 6 měsíců). K evropské diskontní sazbě se obyčejně přirovnává t. zv. „call money rate“ města New-Yorku, jakožto zevní výraz

	Peníze na čas	Denní peníze
Jižní Státy:		
Virginia	6-06	5-93
Západ. Virginia	4-82	4-54
Sev. Carolina	6-50	6-28
Již. Carolina	7-32	7-01
Georgia	8-49	8-10
Florida	8-35	8-07
Alabama	8-74	8-08
Mississippi	8-60	8-26
Louisiana	7-72	7-22
Texas	9-57	9-19
Arkansas	9-10	8-10
Kentucky	6-58	6-14
Tennessee	7-29	6-87
Průměrně	7-99	7-63
Střední Státy:		
Ohio	6-09	5-80
Indiana	6-32	5-50
Illinois	6-51	6-08
Michigan	6-16	5-99
Wisconsin	6-01	5-84
Minnesota	6-67	6-93
Iowa	7-36	7-19
Missouri	7-60	6-68
Průměrně	6-55	6-25
Západní Státy:		
Severní Dakota	10-43	9-72
Jižní Dakota	8-69	8-51
Nebraska	7-87	7-55
Kansas	8-03	7-19
Montana	9-78	9-58
Wyoming	9-15	9-30
Colorado	8-94	8-09
Nové Mexiko	10-12	10-12
Oklahoma	12-60	9-85
Průměrně	9-27	8-70

stavu tamního peněžního trhu.¹⁾ Přirovnání to se však zdá býti velice pochybené, poněvadž sazba ta nevyjadřuje stav peněžního trhu celého, nýbrž *místního*, byť i místa tak důležitého jako Nový York. Nevyjadřuje dále výsledek normální nabídky a poptávky po penězích, nýbrž nabídky a poptávky, která je *určována spekulacní horečkou*. Nabídka spekuluje na vysoký úrok, poptávka na kursovní výdělky. Následkem soustavy záloh, které mohou od venkovských bank 3 pětinami putovati do míst rezervních a odtud jednou polovinou do míst centrálních rezervních, z nichž na Nový York připadá lví podíl, nastane občas v Novém Yorku záplava hotovostí, které stlačují sazbu call money na minimum, hlavně je-li spekulace nečinná. Vstoupí-li však spekulace v činnost, stoupá call money do závratných výšek,²⁾ a láká do hlavního města zálohy, které by jinak bez tohoto vnadidla prospěly zemědělství, obchodu a průmyslu, jenž je třeba právě v té době potřebuje, nemůže však tak vysokých úroků platiti. Z této povahy sazby „call money“ plyne, že je ohromně *vratká*. Poskočí v několika dnech ba i hodinách o mnoho procent. Z toho plyne též její *malá vlivnost*. Změna diskontní sazby evropské cedulové banky o 1% má na posuzování peněžního trhu nepoměrně větší vliv, než tamní pohyb „call money rate“ o 5 a 6%.³⁾ Konečně netýká se call money rate vůbec diskontu směnek, nýbrž *půjček*

	Peníze na čas	Denní peníze
Tichomořské Státy:		
Washington	8-57	8-55
Oregon	8-14	7-99
California	6-61	7-14
Idaho	9-63	9-50
Utah	8-34	8-16
Nevada	9-40	9-82
Arizona	9-76	9-70
Alaska	11-50	11-50
Průměr	7-83	7-76
Průměr Spojených Států	7-33	7-00

¹⁾ Činí tak na př. *Obst:* c. d. str. 74. a násl.

²⁾ V roce 1906 až 45%, 1907 až 125%, 1912 až na 20%, 1913 až na 10% (*Comptr. of Curr. Rep.* 1913 str. 36).

³⁾ Tak docílil se u nás zvýšením úrokové míry o 1% daleko většího omezení spekulace bursovní, než tam stoupanutím call money o 5—6%.

krytých cennými papíry (t. zv. collaterals). Ze všeho toho plyne, že tato sazba neodpovídá ani zdaleka úrokové míře evropských cedulových bank. Spíše se blíží sazbě londýnského contanga.¹⁾

Tím méně se rovná úrokové míře cedulových bank evropských „time loans rate“, jež se týká dlouhodobých půjček, které nemohou Národními Bankami ani zcela volně býti uzavírány pro předpisy o braní úroků.²⁾ Pouze „call money“ není omezeno na nějakou úrokovou sazbu, převyšuje-li půjčku 5000 doll.

Spíše naši úrokové míře odpovídá sazba pro směnky prvotřídního druhu, t. zv. „prime commercial paper“.

Směnky ve Spojených Státech se rozdělují na:³⁾

„promissory notes“: to jsou vlastní (sola) směnky, jež jsou neobvyklejší. Ty jsou opět buď: „single name paper“, jsou-li opatřeny jedním podpisem, nebo „two name paper“ též „double name paper“, jsou-li opatřeny dvěma podpisy, nebo podepsány jedním a indossovány druhým,

„drafts“ (jež odpovídají našim trattám), jichž se užívá zpravidla, nalézají-li se vystavitel a trassát na různých místech,

„bills of exchange“ (t. j. of foreign exchange), jimiž se zpravidla rozumějí devisy, ač často se toho výrazu užívá promísere se sloven draft,

„finance bills“, to jsou devisy, vydané americkými bankami na banky cizozemské, na základě úvěru povoleného vystavitelům, (jejichž podklad nespočívá ve zboží).

Comptroller oběživa uvádí průměrnou sazbu úrokovou pro směnky „single name paper“, jež rozřídí na prvotřídní (prime) a dobré (good), a pro „double name paper“ vybrané (choice). Prime commercial paper může se tedy vztahovati na „prime single name paper“ aneb na „double names paper choice“. (Oboje promissory notes.)

Avšak i tyto sazby se daleko nekryjí s naší diskontní sazbou, poněvadž tyto sazby nespočívají na vzájemné dohodě bank, nýbrž jsou jen *průměrem*, nejsou tedy pro banky závazny a jsou též velice nestálé (ač v daleko užších mezích než call money). Mluvíti o nějaké diskontní politice pomocí těchto sazeb bylo by tedy nemístno.

¹⁾ Contango rate jednotná sazba určovaná na londýnské bursě pro contango day (The first of the fortnightly Settling days), podobný vídeňskému arrangement.

²⁾ Viz str. 124.

³⁾ Srov. na př. Coffin: cit. d. str. 69. a násled.

Ku lepšímu porozumění rozpětí a měnlivosti všech těchto jmenovaných úrokových sazeb přispěje tato statistika:¹⁾

Rozpětí a průměr úrokových sazeb peněžních na Novo-yorkském trhu peněžním:

Povaha půjček	1912		1913			
	listopad	prosinec	leden	únor	březen	duben
Call money rate:						
Rozpětí	3 : 20	1 1/2 : 16	2 1/2 : 6	2 1/2 : 4	2 : 6	2 1/4 : 7
Průměr	6	6	2 7/8	3 1/2	4	3 1/4
Time loan rate:						
pro 30 dnů						
pro 60 dnů	5 3/4 : 6	5 1/2 : 6 1/2	3 1/4 : 5 1/4	3 3/4 : 5	4 3/4 : 6	3 3/4 : 4 1/2
pro 90 dnů	5 3/4 : 6	5 1/2 : 6 1/2	3 3/4 : 5	4 : 5	4 3/4 : 6	4 : 5
pro 4 měs.	5 1/2 : 6	5 1/4 : 6	4 : 5	4 : 5	4 3/4 : 6	4 : 5
pro 5 měs.	5 1/4 : 6	5 1/4 : 5 3/4	4 : 5	4 : 5	4 3/4 : 6	4 : 5
pro 6 měs.	5 1/2 : 6	5 1/4 : 5 3/4	4 : 5	4 1/4 : 5	4 3/4 : 6	4 : 5
Commercial paper (směnky):						
Double names						
choice	5 1/2 : 6	6	4 1/4 : 6	4 1/2 : 5 1/4	5 1/4 : 6	5 : 6
běžící 60—90 dnů						
Single names						
Prvotí. běž. 4—6						
měsíců	5 3/4 : 6	6	4 1/4 : 6	4 1/2 : 5 1/4	5 1/4 : 6	5 : 6
Dobré běž. 4—6						
měsíců	6 1/2	6 1/2	4 3/4 : 6 1/2	5 : 5 3/4	5 3/4 : 6 1/2	5 3/4 : 6 1/2

Povaha půjček	1913					
	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen
Call money rate:						
Rozpětí	2 : 3	1 : 3	1 1/2 : 2 1/2	1 3/4 : 2 1/2	2 : 4 1/2	2 1/2 : 10
Průměr	2 1/2	2 1/2	2 1/8	2 1/4	2 7/8	3 1/2
Time loans rate:						
pro 60 dnů	3 1/2 : 4	3 : 4 1/4	2 3/4 : 4 1/2	3 1/4 : 4	4 : 4 1/2	4 : 5 1/4
pro 90 dnů	3 3/4 : 4	3 3/4 : 5	3 1/2 : 5	4 1/4 : 5	4 1/2 : 4 3/4	4 1/2 : 5 1/4
pro 4 měs.	3 3/4 : 4 1/4	4 1/4 : 5	4 1/2 : 5 3/4	4 3/4 : 5 1/2	4 3/4 : 5 1/4	4 3/4 : 5 1/4
pro 5 měs.	4 1/4 : 4 3/2	4 3/4 : 5 3/4	5 1/4 : 6	5 : 6	4 3/4 : 5 1/4	4 3/4 : 5 1/4
pro 6 měs.	4 1/2 : 5	5 1/4 : 6	5 1/2 : 6	5 : 6	4 3/4 : 5 1/4	4 3/4 : 5 1/4

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913 str. 35. a 36.

1913

Považa půjček	květen	červen	červenec	srpen	září	říjen
Commercial paper (směnky):						
Double names choice						
běžící 60—90 dnů 5	: 5 ¹ / ₂	5 ³ / ₄ : 6	5 ³ / ₄ : 6 ¹ / ₄	5 ³ / ₄ : 6 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂ : 6	5 ¹ / ₄ : 6
Single names						
Prvotř. běž. 4—6						
měsíců 5	: 5 ¹ / ₂	5 ³ / ₄ : 6	5 ³ / ₄ : 6 ¹ / ₄	5 ³ / ₄ : 6 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂ : 6	5 ¹ / ₄ : 6
Dobré běž. 4—6						
měsíců . . . . . 5 ³ / ₄ : 6	6 ¹ / ₄ : 6 ¹ / ₂	6 ¹ / ₄ : 7	6 ¹ / ₄ : 7	6 ¹ / ₄ : 6 ³ / ₄	6	: 6 ³ / ₄

Avšak i kdyby došlo ku sjednocenému postupu všech bank ohledně úrokové míry, mohla by míti nanejvýše povahu evropského „soukromého diskontu“¹⁾

Další příčina nemožnosti diskontní politiky ve Spoj. Státech plyne z dalšího následku americké decentralisace v cedulovém bankovníctví, totiž z vyloučení všeliké možnosti nějakého *rediskontu*.

Rediskont je totiž nutným předpokladem, má-li míti diskontní sazba vliv na peněžní trh, bez čehož je každá diskontní politika vyloučena. Obyčejně se totiž nedostanou směnky do majetku cedulové banky přímo od vystavitele, nýbrž teprve z druhé ruky — rediskontem. Vyžadují-li předpisy cedulové banky více podpisů, stává se tato oklika nevyhnutelnou. I v Anglii, kde není tak obvyklé jako v ostatní Evropě, aby velké banky rediskontovaly u cedulové banky, přichází oficiální sazba k platnosti, jakmile peněžní trh je jen poněkud napiatější. Eskonteuři směnek (tak zvaní bill brokers) se totiž v tom případě obracejí se žádostí o rediskont přímo na anglickou banku místo na velké soukromé banky.

¹⁾ Úroková míra cedulových bank amerických (Národních bank) nemá vůbec rázu *oficiální úrokové míry*.

Materiální rozdíl mezi oficiálním a soukromým diskontem je ten, že soukromý diskont je výsledkem nabídky a poptávky, kdežto oficiální diskont si poptávku sám reguluje, poněvadž banka jej prohlašující má v mezích zákonných nabídku neobmezenou a jest takto posledním zdrojem úvěru v zemi, který uvolňuje nebo upíná, řídíc se ohledy na národohospodářské potřeby země. Diskontní sazba Národních Bank nemá vůbec této povahy oficiální, jsouc výsledkem nabídky a poptávky jako u kterékoli jiné soukromé banky.

Teprve rediskontem tedy uplatní se plně diskontní sazba a umožní diskontní politika. V Unii však není ústředního ústavu, u něhož by banky mohly rediskontovati. U sebe navzájem banky nerediskontují, poněvadž se má za známku slabosti a otřesení ústavu, uteče-li se k tomuto prostředku. Mimo to banka nikdy nemůže býti jista, že se tento krok potká s úspěchem.

Nedostatek rediskontu skrývá v sobě pro Spojené Státy ještě jiné újmy než nemožnost provádění účinné diskontní politiky. Výhoda rediskontu pro evropské banky spočívá v tom, že mohou svou zásobu směnek považovati za hotovost, ježto, kdykoli hotovosti potřebují, opatří si ji rediskontem. Zvýšená diskontní sazba neznemožňuje obdržení hotovosti, nýbrž jen ztěžuje. Této výhody jsou banky ve Spojených Státech zbaveny. Nabude-li banka zásoby směnek, musí ji považovati za nelikvidní položku až do splatnosti směnek. To má za následek, že americké banky musí chovati *velké zálohy v hotovostech*. Za těchto poměrů nejsou zálohy, jak byly vyloženy v popisné části, a jež v centrálních rezervních městech musí obnášeti plných 25% vkladů, nijak přílišné veliké, jakými by se musily zdáti u nás.

Dalším následkem nedostatku rediskontu je, že banky nerady vážou své hotovosti až do splatnosti směnek a proto *nerady diskontují* vůbec. Za dob kritických nelze obdržeti hotovost za nejprvořadnější směnku. Tím ovšem se jen krize uspíší. Proto nalezneme, že v Unii u porovnání s Evropou směnečný obchod je daleko méně vyspělý a směnečný materiál nedostatečný. Za diskont směnek banky ovšem hledají náhradu pro uložení svých peněz jinde a nalézají ji na burse cenných papírů. Jednak vyšší úrok, jehož tam jejich půjčky docilují, jim musí býti náhradou za veliké 25%ní zálohy, jež nečinné a bezúročně odpočívají v jejich pokladnách, jednak ty půjčky, t. zv. „call loan“ neboli „call money“ (o jejichž sazbách jsme výše mluvili), jsou krátkodobé a platné jen do odvolání.¹⁾ Je to tedy uložení u porovnání s tamními směnkami velice likvidní. Je to též bezpečné uložení, ježto takové

¹⁾ Půjčku může tedy banka vypověděti kdykoli; stačí, oznámí-li banka (pravidelně do 1 hodiny odpolední), že půjčku vypovídá. O jak veliké obnosy se tu jedná, plyne z úředních statistik, předložených J. B. Nivenem t. zv. certified public accountant (mohlo by se přeložiti slovy: veřejně oprávněný revisor účtů) vyšetřujícímu výboru, zvanému „Pujo Committee“ a zřízenému zákonodárními sbory. Z těchto statistik plyne, že 35 předních novo-yorkských bank a Trust companies je ve spojení s 19.015 bankami v celých Spojených Státech, jichž kapitál a rezervy obnášejí 9, 293, 091.000 doll. Tyto mimoměstské ústavy mají neustále depozita v novo-yorkských bankách a to buď přímo jako vklady, anebo jakožto půjčky na novo-yorkské burse (call loans), sprostředkované jménem venkovských bank (t. zv. venkovské ústavy = ústavy jsoucí mimo město New-York, out of town banks)

půjčky jsou plně kryty cennými papíry (collaterals). Důsledky tohoto bursovního uložení jsou ovšem příčinou velikých pohrom pro Spojené Státy, jak později ukážeme, nehledě k tomu, že peníze, které by mohly a měly být obráceny ku prospěchu obchodu, průmyslu a zemědělství, jsou pouze vnadidlem a povzbuzením spekulaci vášně v širokých vrstvách amerického lidu.

Z decentralisace cedulového systému následuje, že banky nemohou použití ani jiných prostředků, jež sloužívají k soustavné úpravě peněžního trhu a výdeje bankovek, ježto podmínky diskontu bývají ujednávány obyčejně mezi bankou a jejími zákazníky; bez jednotného postupu všech cedulových bank dotyčné prostředky pozbývají tedy významu.

V jednotlivostech vadí na př. tomu, aby banky vyžadovaly více podpisů, neobvyklost rediskontu, tomu, aby banky odmítaly část směnečného materiálu, jehož je beztoho málo, obava, že by veřejnost považovala banku za otřesenou, tomu, aby banky braly z oběhu část svých bankovek, předpis, že v jednom měsíci smí všechny Národní Banky dohromady stáhnouti jen za 9 mill. doll. bankovek atd.

γ) *V zahraničním styku. Nemožnost péče o platební bilanci a dostatečnou zlatou pohotovost.*

O nic lépe nemohou, resp. do zákona z 23./XII. 1913, nemohly cedulové banky vyhověti svému poslání v mezinárodním styku,

novo-yorkskými bankami. Obnos kapitálů venkovskými bankami New-Yorku poskytnutý, dosahuje průměrné výše 600,000.000 doll. Obnos ten však stoupá, je-li „call money rate“ (úroční sazba) vysoká, až na 800,000.000 doll. Avšak i tu část vkladů venkovských bank, jež ony samy nepropůjčují přímo burse, propůjčují jako call loans novo-yorkské banky svým vlastním jménem. Tak 1. ledna 1912 obnášely tyto venkovské vklady v Novém Yorku celkem 664,474.000 doll; 1. července téhož roku více než 691,000.000 doll. a 1. listopadu 1912 více než 723,000.000 doll. Jaký vliv jeví výše úrokové sazby pro call loans na přilákání mimoměstských vkladů, dokazuje Niven statisticky u přečetných bank, na př. Chase National Bank, jež při nízkém úroku (call money rate) v červnu 1912 měla za svá venkovská bankovní spojení na burse půjčeno 27 mill. doll., měla za tytéž při vysoké sazbě úrokové v listopadu 1912 půjčeno 57 mill. doll. Niven z toho uzavíral, že venkovské ústavy umísťují peněžní kapitály v Novém Yorku jen za tím účelem, aby byly půjčovány na burse a dále, že čím vyšší „call money rate“, tím větší příliv peněz do Nového Yorku. Srov. New-York Times ze dne 17. a 18. prosince 1912 a náš článek již cit. v „Peněžní Revui“ číslo 4. z 25. listopadu 1913 str. 91. a násl.

totiž *péči o zlatý poklad v zemi a úpravě devisních kursů a tím i dočasné platební bilance.* I když evropské banky starají se o mezinárodní platební bilanci a zahraniční úrokovou sazbu a chrání v souvislosti s tím svůj zlatý poklad především v zájmu ochrany hodnoty svých bankovek, slouží současně ochraně zlaté měny v zemi, která není udržitelnou, není-li v zemi dostatečného zlatého pokladu, který v Evropě ovšem je nashromážděn jako úhrada bankovek v cedulových bankách. Národní banky (jakožto cedulové) nemají arci zájmu na zlatu jakožto podkladu směnitelnosti svých bankovek, ježto jsou tyto uhrazeny nikoliv zlatem, nýbrž spolkovými dluhopisy a směnitelnými v lawful money v užším smyslu, ale i pro Spojené Státy jako pro každou jinou zemi se zlatou měnou je nezbytná politika na ochranu kovového pokladu v zemi. Avšak politiky té, i kdyby byla ve Spojených Státech předepsána kovová úhrada jako u nás, nemohly by Národní Banky prováděti pro naprostou svou decentralisaci. Jsou sice i jiné příčiny, které znemožňují Národním Bankám prováděti politiku tu (na př. akceptní zákaz, jak ještě bude řečeno), než po našem názoru nejvýznamnější překážkou politiky té je decentralisace cedulového bankovníctví, kterýžto názor byl rozhodný pro zařazení této otázky na tomto místě.

Hlavním nástrojem politiky na ochranu zlatého pokladu je, jak bylo řečeno, *diskontní politika*, pokud její vliv se uplatňuje za hranicemi, čili pokud domácí úroková míra jeví dostatek přitažlivosti na cizozemské kruhy kapitalistické, aby jí spekulativně — byť i dočasně — využily.

Na první pohled vidíme, že Spojené Státy takové přitažlivosti mítí nemohou. Nejen, že tam nemůže býti oficiální bankovní úrokové míry, že tam není jednotného soukromého diskontu, ale ani call money sazba nemůže býti vnadidlem pro cizozemské kapitalisty, poněvadž její vrtkavost (i během téhož dne vykazující veliké skoky) znemožňuje, aby někdo počítal s trvalejším uložením.¹⁾

¹⁾ Nejen půjčitel může totiž kdykoli půjčku vypovědět, nýbrž i vypůjčitel, což ovšem by vždy učinil, kdyby našel příznivější podmínky. O nějakém smluvním závazku na delší dobu nemůže býti přirozeně ani řeči.

Také uložení v amerických devisách je téměř vyloučeno, poněvadž je jich příliš málo.¹⁾ Směnečného materiálu je vůbec daleko méně než u nás, což souvisí s jejich *škrovním zařízením* a jejich odlišnými platebními podmínkami. Též proto, že u bank *není* směnka tak vítaným (ježto nelikvidním) uložením, jako u nás, o čemž jsem se výše zmínil. Konečně z hlavních důvodů tohoto nedostatku je předpis, že Národní Banky *nesmějí opatřiti svým akceptem směnky na čas.*²⁾

O následcích tohoto předpisu je nutno pro jeho důležitost se zmíniti poněkud šíře. Předně musíme si uvědomiti, že tento zákaz znamená vlastně zákaz akceptního úvěru. Kdežto pak v Evropě akceptní úvěry u všech bank stoupají, byly v Unii u Národních Bank samým zákonem znemožněny. Akceptní úvěry mají ovšem jeden nepříznivý následek; bývá jich totiž někdy zneužíváno pomocí tak zvaných finančních smenek³⁾ i k dlouhodobým půjčkám, ježto při dospělosti bývají tyto směnky znovu a znovu prodlužovány. Tím tedy vážou na delší dobu jistou část volných peněžních kapitálů, sůžují jejich trh a po případě žnou i do výše diskontní sazbu, což v napnutějších dobách legitimní krátkodobé úvěry těžce nesou. Jimi přirozeně trpí i likvidita cedulové

¹⁾ Tak na př. zásoba devis říšsko-německé banky dle jejího výkazu za rok 1913 str. 9. obsahuje:

	devisy na:		v hodnotě:
Doll.	374,763·32	Ameriku	M 1,562,934·90
Frs.	7,615,033·48	Belgii	M 6,101,006·40
Kr.	6,012,466·48	Dánsko	M 6,717,015·50
£	2,875,710·64	Anglii	M 58,490,611·30
Frs.	26,112,334·29	Francii	M 21,031,673·40
fl.	9,442,570·80	Hollandsko	M 15,841,879·90
Lir	5,964,841·82	Italii	M 4,782,903·70
Kr.	11,429,037·44	Rakousko-Uher. . .	M 9,640,461·40
Frs.	11,445,170·21	Švýcarsko	M 9,216,924·00
Kr.	6,129,053·21	Skandinávii . . .	M 6,860,417·40
		dohromady	M 140,245,827·90

čili ze zásoby devis 140 millionů marek toliko 1·5 mill. M. devis na Spojené Státy, což při čilém obchodním spojení Německa a Spojených Států je velice málo. Jeť Německo druhým nejlepším zákazníkem Spoj. Států, Anglie prvním a Canada teprve po Německu třetím. (Dle práv amerických konsulů. Srov. The World Almanac and Encyclopedia 1913, str. 137.)

²⁾ Viz str. 122., 123.

³⁾ Finančními směnkami rozumíme takové, jichž podkladem není zboží, nýbrž úvěry (at již kryté či nekryté).

banky, ježto se jí tyto finanční směnky znovu a znovu vrací.¹⁾ Ale přes to mají akceptní úvěry velice důležitý hospodářský význam a to zejména v mezinárodní tržbě. Tak na př. koupí-li rakouský obchodník od německého obchodníka zboží a použije-li k vyrovnání svého závazku vlastního akceptu, bude německý vývozce sotva moci tuto devisu výhodně zpeněžit, poněvadž nebude solventnost podpisu rakouského dovozce v Německu s dostatek známa. Dovede-li si však dovozce získat akceptní úvěr nějaké velké banky a opatří-li ona dotyčnou směnku svým akceptem, bude dosti německých bank, které potom tu směnku budou ochotně eskontovati, a tak vývozce dojde zaplacení před dospělostí směnky beze ztráty.

Ježto ve Spojených Státech je Národním Bankám udělování akceptního úvěru znemožněno, ocitl se americký dovozce ve značných nesnázích: buď cizozemský vývozce bude nucen s vyrovnáním své pohledávky sečkat až do splatnosti směnky, což však těžce ponese, aneb se odškodní vyšší cenou svého zboží. Pravděnepodobněji však americký dovozce bude se snažiti obdržeti akceptní úvěr v cizině. Nejspíše obrátí se na londýnské bankovní ústavy, ježto Londýn dosud je peněžním střediskem světa, a krom toho vážou Ameriku s Anglií nejlepší styky obchodní. Tím sice bude i vývozci i dovozci pomozeno, avšak plyne z toho pro Spojené Státy ta nevýhoda, že *akceptní provise*, jež banka za povolení úvěru vybírá, budou plynouti do ciziny a budou národnímu jmění ztraceny. Ve skutečnosti mívá Londýn z akceptních provisi, plynoucích mu ze Spojených Států, zdroj millionových příjmů.

Americký dovozce bude nucen platit *dvojnásobnou provisi* a to akceptní provisi londýnské bance a své domácí bance provisi za to, že mu vymohla akceptní úvěr u londýnské banky.

Konečně bude též trátiti na *dvojnásobném přepočítávání měny* (ze všech cizích na anglickou a z anglické na americkou), což vše tvoří velké ztráty pro americké obchodnictvo.

Nejhorší následek měl tento zákaz akceptních úvěrů *pro devisní trh*.

Devisa, má-li se pro mezinárodní trh devisní hoditi, musí se honositi podpisy nezvratné bezpečnosti a všeobecné známosti. Zejména poslední požadavek americkým devisám následkem akceptního zákazu vždy chybil. Následkem toho nebyly vyhledávány a na devisním trhu jsou řídkým zjevem. Většina amerických závazků pak je vyrovnávána přes Anglii.

Zákaz akceptních úvěrů to byl též hlavně, který vedl k rozšířenému užívání „promissory notes“, vlastním (sola) směnkám,

¹⁾ Z té příčiny proti nim gener. sekretář rak.-uher. banky Pranger vystupoval, jak jsme výše podotkli.

které se ovšem za devisní materiál už vůbec nehodí, poněvadž vystavitel v cizině nebude znám.

Je tedy vyloučeno, aby Spojené Státy diskontní politikou mohly počítati při napiatém peněžním trhu na cizí peněžní pomoc a tak každá platební bilance v tom kterém okamžiku nepříznivá pro Spojené Státy, má za následek odliv zlata, jakmile tam devisní kurs dosáhne zlatého bodu, aniž by diskontní politikou mohlo předstižně tomu býti zabráněno, nebo zjednána v nejkratším čase náprava.

U Národních Bank nejsou obvyklé ani ostatní prostředky, jež byly jmenovány jakožto vhodné pro dosažení druhého úkolu cedulových bank. Důvodem je tu nemožnost jednotného postupu vyplývající z decentralisace a vedle toho též čistě soukromohospodářské spravování bank

Soustavného a jednotného postupu by vyžadovalo zejména *umělé upětí oplývajícího peněžního trhu*. Takové upětí by ve Spojených Státech ovšem necílilo k tomu, aby soukromá sazba a veřejná sazba byly sobě přiblíženy, avšak bylo by občas žádoucí, neboť malá výnosnost domácího uložení vede ke spekulativnímu uložení za hranicemi a může vésti k vývozu zlata.

(Čistě soukromohospodářské spravování bank je také přirozeným důsledkem jejich decentralisace; kdežto u ústřední cedulové banky jsou vodítkem jejího jednání jediné hospodářské potřeby země, je americká Národní Banka společností čistě výdělečnou, jak to je zcela přirozeno, považíme-li, že jich je půl osma tisíce. V zemi může býti jeden veřejnohospodářský bankovní ústav, ale nikoli 1/28 tisíce).

Soukromohospodářský princip vyplývající tedy také z decentralisace by se musil projevit při každém pokusu *devisní politiky*. *Wolf*¹⁾ podotýká, že cedulové banky obyčejně spekulaci v devisách neprovádějí za ziskovými účely a proto se prý u nich nemluví o devisní spekulaci, nýbrž o devisní politice. Opačně ve Spojených Státech by se devisní politika musila obrátiti v devisní spekulaci, t. j. banky by ji prováděly tak dlouho, pokud by byla výnosná. Pohnutky však, jež rozdělují devisní transakce na devisní spekulaci a devisní politiku, se rozcházejí asi zrovna tak mnoho, jako výsledky, jichž docilují, t. j. soukromý zisk banky a veřejný

¹⁾ V cit. již dle str. 34.

prospěch peněžního trhu. Proto ani o devisní politice amerických cedulových bank mluvit nemůžeme.

Půjčka zlaté hotovosti cizí cedulovou bankou, jež bývá posledním, avšak nikterak podcenitelným prostředkem, je pro americký peněžní trh též vyloučena, ježto se obyčejně poskytuje za vhodný diskontní materiál oné země.¹⁾ Toho však Spojené Státy pro jeho nedostatek, pro akceptní zákaz a neobvyklost rediskontu nemohou poskytnouti. Tak cizí trhy nemohou vypomoci Spojeným Státům v tísní ani rediskontem amerických směnek. Banky v Unii si vypomáhají tak zvanými „finance bills“, t. j. směnkami finančními na cizozemské banky, avšak prostředek ten často selže.²⁾

Zbývají konečně ony *technické prostředky*, jichž cedulové evropské banky používají k rozmnožení, resp. k udržení zlatého pokladu: poskytující výhody za přívoz zlata, stíhající újmami jeho vývoz. Národní Banky jsou daleky toho, aby podobných prostředků používaly, poněvadž mezinárodní proudění zlata se jich přímo vlastně netýče.

Pokladniční úřad zde zaujímá místo evropského ústředního cedulového ústavu a to z následujících důvodů: Ve státech, kde zlato je konečným (definitivním) platidlem, opatřují si je vývozci tím způsobem, že nezlatové oběživo směňují ve zlato.³⁾ Směňovány budou obyčejně bankovky, po případě stříbrné oběživo. Vývozci zlata tedy přirozeně obracejí se na cedulový ústav, jehož poklad je přímo dotčen. Ve Spojených Státech je tomu jinak. Pro každý druh oběživa musíme rozeznávat zvlášť:

Zlaté poukázky, Státovky a Poklad. poukázky z r. 1890	}	jsou směnitelný ve zlatě u poklad. úřadu.
---	---	--

¹⁾ Tak na př. v r. 1907 se jednalo o to, aby francouzská banka půjčila v době krise americkému trhu část zlaté hotovosti. Ježto francouzská banka žádala ručení spolkové vlády za půjčku, sešlo s ní. Za to půjčila francouzská banka asi 75 mill. Fr. ve zlatě anglické bance, obdrževši za to prvotřídní anglické směny. Teprve tím způsobem našlo zlato cestu do Spoj. Států přes Anglii.

²⁾ Tak na př. na podzim 1906 počala je anglická banka a po ní celý anglický peněžní trh odmítati, což urychlilo ve Spoj. Státech krizi z r. 1907.

³⁾ Bezpodmínečně se tak musí státi v Německu a v Anglii. V Rakousko-Uhersku banka je sprostěna zatím povinností směňovati bankovky v hotové, ve Francii může banka směňovati bankovky též ve stříbře.

Stříbrné dollary jsou samy konečným platidlem.

Stříbrné poukázky jsou směnitelný ve stříbrné dollary u pokl. úřadu.

Drobnější stříbrné mince } jsou směnitelný v „lawful money“
a drobné mince } v užším smyslu u poklad. úřadu.

Bankovky jsou směnitelný v „lawful money“ v užším smyslu u poklad. úřadu nebo u banky, jež je vydala

Co se týče stříbrných dollarů, řekli jsme již však, že nepřímý je tajemník pokladu nucen směňovati je v zlatý kov, jinak by mohly upadnouti v znehodnocení, čemuž dle zákona ze 14. března 1900 má zabrániti. Skutečně též na požádání jsou směňovány za zlato. Totéž platí o stříbrných poukázkách, které tedy jsou konečně směnitelný ve zlatě u pokladního úřadu.

Všechny druhy *lawful money* jsou tedy konec konců přímo nebo nepřímý směnitelný ve zlatě.

Konečně bankovky a drobné mince stříbrné a jiné jsou směnitelný v *lawful money*, jsou také směnitelný konečně za zlato, ovšem jen u poklad. úřadu, u bank *pouze* v *lawful money*, což však je nepraktické, poněvadž ve skutečnosti se směna bankovek děje výhradně u poklad. úřadu.

Vidíme z toho, že všechny druhy oběživa Spojených Států jsou směnitelný ve zlatě, ať již přímým či nepřímým ustanovením zákona. Místem směny je pak výhradně pokladniční úřad. Z toho plyne, že jeho zlatý poklad je nejvíce ohrožen, že jemu na tom záleží, aby nebyl ztenčován, nýbrž spíše rozmnožován. Neboť péče o plnohodnotnost a pojištění zlaté měny spočívá zcela na něm. Kdyby na př. tajemník pokladu se zpěchoval směniti stříbrné dollary ve zlatě (jako ovšem dle přímých ustanovení zákona by mohl), mohly by vzniknouti v cizině pochyby o bezpečnosti zlaté měny a následek by byl, že by cizina mohla svou značnou zásobu amerických cenných papírů (akcií, dlužních úpisů) vrateti¹⁾ do Spoj.

¹⁾ Toto zpětné proudění amerických cenných papírů do vlasti lze pozorovati při každém větším znepokojení peněžních trhů evropských ať již následkem domácích (evropských) nebo amerických příčin. Posledně za balkánské krise (v r. 1913) musily Spojené Státy v jednom měsíci pojmouti za 70 mill. doll. vrátivších se cenných papírů.

Států, což by vedlo k velkým vývozům zlata a k vážnému ohrožení zlaté měny.¹⁾

Národní Banky mohou tedy péči o chování zlaté pohotovosti ponechati vlastně úplně pokl. úřadu. Bankovky směňovati jsou ovšem povinny, avšak toliko v zákonných penězích, které nemusí záležeti ve zlatě. Chovají-li zlatou zálohu, chovají ji dobrovolně nejsouce ani zákonem, ani okolnostmi k tomu nuceny.

Z toho plyne též, že pokl. úřad bude tedy přece používati některých prostředků, aby zásoby svého zlata doplnil a aby předešel jejich ztenčení. Možnost jeho působnosti je však proti evropským cedulovým bankám velice úzká. Zejména je vyloučena pro jeho povahu (neprovádí diskontních obchodů, neudržuje bankovně obchodních styků s cizinou) diskontní a devisní politika, ač jsou to neúčinnější prostředky. Zbývají mu tedy vlastně jen ony prostředky, jež jsme nazvali technickými:

Poskytování výhod za dovoz zlata, což činí bezúročnými půjčkami Národním Bankám,²⁾ jichž používal pokl. úřad v obsáhlém rozměru zejména v roce 1906 a za krise v r. 1907.

Stíhání újmami vývozce zlata, což činí tím způsobem, že dodává zlaté mince, jejichž váha vykazuje zákonně přípustné manco aneb že vyžaduje jistý poplatek za pruty zlata. Pokladniční úřad totiž nechová zásoby cizích zlatých mincí, jak to činívají evropské cedulové banky, nýbrž tavívá je v pruty. K vývozu mohou tedy býti použity buď americké zlaté mince nebo pruty. Před r. 1891 bylo nařízeno, aby vývozcům se vydávaly zlaté pruty za zlaté mince beze všech poplatků. Ježto však vzniklo domnění, že se tím podporuje vývoz zlata, byl zaveden zmíněný poplatek.³⁾ Vývozci, rozumí se, dávají přednost prutům před mincemi, ježto

¹⁾ Jako odpomoc proti takovým možnostem navrhuje H a s e n k a m p cit. d. str. 171., a) aby zákon *výslovně* nařídil směňování stříbrných dollarů a poukázek ve zlatou minci, b) aby opotřebované stříbrné dollary byly obraženy v drobnou minci stříbrnou, c) nebo aby veškerá ražba drobné mince stříbrné se děla ze stávajících stříbrných dollarů, d) aby též drobná stříbrná mince byla směnitelná za zlato a nikoli jen za zákonné peníze, e) aby všechny úročné a bezúročné půjčky Spoj. Států byly splatny ve zlatě. Částečně tyto návrhy byly ovšem již činěny i s vládní strany. Srov. Finance Report. 1904 str. 14. a násl., 1905 str. 19.

²⁾ Viz též str. 78.

³⁾ Poplatek ten kolísává mezi 0.40 a 0.60 doll. za 1000 doll.

mince podléhají snadněji tření a opotřebenosti než pruty, a krom toho pruty jsou opatřeny úředním označením váhy.

Konečně dlužno zmíniti se ještě o *jednom kroku*, jež učinil poklad. úřad ve prospěch svého zlatého pokladu roku 1895, který je ojedinělý v dějinách ochrany zlatých hotovostí.

V letech 1889—1896 došlo k velkým vývozům zlata, jež převyšovaly dovoz¹⁾:

Za rok	Za rok
1889 o 49·6 mill. doll.	1893 o 87·5 mill. doll.
1890 o 4·3 „ „	1894 o 4·6 „ „
1891 o 68·1 „ „	1895 o 31·0 „ „
1892 o 0·5 „ „	1896 o 80·6 „ „

Zlatá pohotovost, jež měla býti chována pro směnu státovek, měla tehdy obnášeti 100 mill. doll. (dnes 150 mill. doll.), klesla však v lednu r. 1894 na 65·6 mill. doll. Aby zlatá zásoba bylo doplněna, prodal tajemník pokladu 50 mill. doll. 5%ních dluhopisů ve zlatě. Následkem toho v únoru téhož roku stoupla zlatá zásoba na 106·5 mill. doll., klesla však v červnu a v červenci opět na 55·0 a 55·2 mill. doll. Proto opakoval tajemník pokladu v listopadu zase zlatou půjčku v téže formě jako předešlou. Leč zlatá záloha klesla v lednu 1895 dokonce na 44·7 mill. doll.²⁾ Tajemník pokladu viděl, že přímé zlaté půjčky ničeho nespomohou. Utekł se tedy k následujícímu neobvyklému prostředku.

Obrátil se 8. února 1895 na anglo-americké „consortium“ bankéřů s Morganem, Belmontem a Rotschildem v čele. Tyto bankovní domy se zavázaly dodati ihned pokl. úřadu 3·5 mill. uncí zlata, z čehož polovina měla býti poskytnuta Evropou. Vláda jim zadala za to 4%ní půjčku splatnou během 30 let ve zlatě, v nominální výši 62,317,000 doll. Nejdůležitější a neobvyklý byl pak dodatek, že bankovní „consortium“ se má celým svým finančním vlivem zasaditi o to, aby pokl. úřad chránilo před odlivem zlata.³⁾

¹⁾ Srov. Finance Report 1897 str. 140.

²⁾ O číslicích zde udávaných srov. Finance Report 1897, str. 55, 61, 139, 149.

³⁾ Srov. o této transakci Obst c. d. str. 67., 68., Hasenkamp c. d. str. 59., 60., Scheffler c. d. 75., 76., White c. d. str. 206. a násl. Muhleman c. d. str. 190. a násl. Dotyčný dodatek o ochraně spolko-

Consortium vyplnilo přesně své závazky, zejména ochránilo spolkový zlatý poklad tím, že provádělo *devisní politiku*. Na místě však, aby vyváželo zlato a tak si sjednávalo pohledávky v Evropě, na něž by mohlo vypisovati šeky a devisy, prodávalo cenné americké papíry na evropských burzách, a takto získaných pohledávek používalo k tomu, aby stlačovalo devisní kursy, přinášely-li nebezpečí vývozu zlata.

Vidíme, že poklad. úřad, který je jediným ochráncem zlaté hotovosti Spoj. Států, vládne prostředky, které pro takovou ochranu jsou velmi málo účinnými, jak také jasně ukázal posléz uvedený případ, ježto ukázal závislost pokl. úřadu na finančním vlivu mezinárodního bankovního consortia.

Shrneme-li nevýhody plynoucí pro Unii z decentralisace, která přináší nemožnost regulativní činnosti cedulových bank, nalézáme

Ohledně vnitrozemí:

Že není možno na domácím trhu regulovati poptávku po úvěru přiměřenou úpravou jeho nabídky, což vede k úvěrnímu přepětí a často ke krisím.

Příčiny nemožnosti provádění diskontní politiky, kteréž jsou nedjednotnost úrokové míry a zejména naprostý nedostatek rediskontu, mají ještě ovšem samostatné zhoubné následky na hospodaření Unie, a to: Národní Banky musí chovati neobyčejně velké zálohy v hotových, nemožouce považovati svou zásobu směnek za likvidní položku. Proto též nepěstují diskontní obchod v té míře, jak by toho americký vyvinutý hospodářský život vyžadoval a na druhé straně umísťují příliš mnoho peněžních prostředků na burse, která jim slibuje vysoce záručité a poměrně nejlikvidnější uložení. To děje se ovšem na úkor zemědělství, průmyslu a obchodu a ku podpoře spekulací vášní.

Ohledně mezinárodního hospodaření Unie.

Následek toho, že je nemožno náležitě chrániti zlatý poklad, není ovšem, že by snad zlatá měna Spoj. Států byla vystavena stálému nebezpečí, a že by jejich zlatý poklad podléhal stálému zmenšování. O tom rozhoduje výsledek celkové platební bilance, která je dle všeho ve Spojených Státech skvělá. Avšak jedná se tu

vého zlatého pokladu zněl: ... the parties of the second part and their associates ... as far as lies in their power, will exert all financial influence and will make all legitimate efforts to protect the Treasury of the U. S. against the withdrawals of gold ...

o okamžitou platební bilanci, která bývá vyznačena kursem devis. Ta může být okamžik v pohybu zcela protichůdným s celkovou platební bilanci: může se tu jednat o spekulativní umístění peněz do ciziny, která se budou odrážeti ve vysokém devisním kursu vzhledem k oné dotyčné zemi. Tyto spekulativně uložené peníze v cizině budou ovšem pro ten okamžik ztraceny pro domácí zemi, ač snad právě by jich bylo potřebí. Vysoký devisní kurs ukazuje nebezpečí vývozu zlata a ukazuje-li hospodářský stav země, že tento vývoz je nežádoucí, může v Evropě cedulová banka zvýšit úrokovou míru, která omezí úvěr a přiměje asi spekulanta, aby hledal uložení svých peněz doma. Nebo opět může se jednat o přechodné napětí peněžního trhu, způsobené třeba přílišnými investicemi v průmyslu, kde by cizí pomoc třeba i přechodného rázu zažehnala nedohledné újmy; v Evropě v tom případě banka zvýší úrokovou míru a přiláká cizí peníze na dobu, po kterou jich bude zapotřebí. To vše je ve Spoj. Státech vyloučeno. V prvním případě musí pokl. úřad nečinně přihlížeti, jak domácí zlato odplývá do ciziny, aniž by tomu mohl zabránit,¹⁾ v druhém případě se nalézají Spoj. Státy jako za čínskou zdí, aniž by mohly očekávat cizí pomoci.

K těmto nevýhodám přistupují ještě v mezinárodním obchodování zmíněné peněžní újmy, plynoucí pro americké obchodnictvo a národ jako celek z té okolnosti, že je nemožno dosíci doma vydatných²⁾ akceptních úvěrů.

ad 2. Decentralisace rezerv.

Jako druhá nevýhoda decentralisačního systému Unie byla jmenována decentralisace rezerv.

¹⁾ Též v tomto roce (1914) nastaly již značné vývozy zlata, které, poněvadž nový cedulový systém ještě není úplně v činnosti, nemohou být rázně zastaveny. Tak v jediném týdnu od 5.—12. června 1914 bylo vyvezeno zlata za 19,700,000 doll., což je nejvyšší obnos zlata v jediném týdnu vyvezeného v celých dějinách Spojených států. (Srov. o tom: New York Herald, European Edition, Paris, 13. června 1914.)

Poplatek za zlaté pruty obnášející 0.40—0.60 za 1000 doll., značí jen asi 1/2‰ celkového obnosu, o kteroužto částku se tedy vývoz zlata zdražuje. Je jasné, že je to zdražení příliš nepatrné, než aby mohlo být pronikavě působivé.

²⁾ Říkáme „vydatných“, poněvadž částečně jsou ovšem poskytovány Státními Bankami a Trust companies, pro něž akceptní zákaz neplatí.

Předním účinkem decentralisace na soustavu záloh je ten, že každá banka je odkázána pouze na své zálohy a na cizí pomoc spoléhati nemůže, ježto spolehnutí na nějakou ústřední zálohu tu je vyloučeno. Ostatek o rezervách bude jednáno ve stati, zabývající se kritikou celého rezervního systému.

ad 3. Slabost jednotlivých ústavů.

Dále jsme uvedli slabost jednotlivých ústavů jako přímý následek decentralisace. Je přímo osudným pro kteroukoli úvěrní soustavu, mohou-li vzniknouti vůbec pochyby o její naprosté bezpečnosti a pevnosti.

Banky Spoj. Států dobře vycítily, že roztržštěnost v kritických dobách je jim osudná. Proto, kdykoli nastala větší krise, přikročily v největší tísní k vydávání Clearing House Loan Certificates, které neznačí nic jiného, než že autorita jednotlivých bank je tu nahrazena autoritou všech bank sdružených v Clearing House Association. Není to tedy řešení snad úplně centralisační, nýbrž kooperační. Vydávání těchto poukázek není vlastně nic jiného, jak jsme viděli, než lombard cenných papírů a směnek, tedy vlastně zlikvidování nelikvidních jinak položek. Zařízení toto působí k uklidnění paniky dvěma směry: kooperací dodává se vážnosti tomuto zařízení (jednotlivé ústavy by jistě vydáváním těchto poukázek ničeho nepořídily) a zároveň se vrací též veřejnosti důvěra v likviditu ústavů.¹⁾ Následek tohoto kroku bývá obyčejně též uklidnění.²⁾ „Runy“ bývají téměř obratem zažehnány. Tak silným dojmem působí tedy krok vlastně nepatrný. Jak by musila teprve působit vážnost silného ústředního ústavu a možnost opatřovati si stále u něho hotovost.

Skutečností, že v dobách paniky bývá přikročeno k vydávání těchto poukázek, není ovšem výtkou decentralisace, působící slabost

¹⁾ Tím totiž, že banky navzájem mohou vyrovnávat své pohledávky clearingovými poukázkami, ušetří své zásoby hotovosti pro vkladatele.

²⁾ Tak na př. v roce 1895 při tak zvané Venezuelské panice nemusilo k vydávání Clearing House Loan Certificates vůbec být přikročeno. Pouhé ohlášení, že budou vydávány, působilo naprosto uklidňujícím dojmem na veřejnost. (Srov. H a s e n k a m p : Wirtschaftliche Krisis 1907, str. 24.)

a vratkost jednotlivých bank, nikterak odklizena. Předně, jak v popisné části jsme již řekli, je vydávání Clearing House Loan Certificates, *mimozákonně* nouzové opatření. Dále výsledky jimi docílené nemožou se nikdy rovnati pravidelné působnosti řádně organisované ústřední cedulové banky. Ohlášení, že budou vydávány, značí dále, že hospodářský život byl postižen krisí, což na cizinu nemůže lhostejně působiti. Též výdejem poukázek vlastně prohlášeno je zastavení platů v hotových, byť z počátku jenom mezi bankami navzájem. Mimo to, není to prostředek předstižní, ježto se k němu banky utíkají jen v době největší tísně a velmi často, když je již *pozdě*.

Pozdě k němu došlo též za poslední krise v roce 1907. Vrcholný bod paniky byl 24. října a teprve 26. října došlo k ohlášení, že dojde k výdeji clearingových poukázek. K runům na banky již sice nedocházelo, avšak nedalo se již zadržeti, aby banky neohlásily zastavení platů v hotových téměř v celé Unii. Došlo proto též k pozitivnímu ažiu na hotové peníze. Do jaké míry opozdění vydání těchto poukázek v r. 1907 působilo na menší jejich účinnost, posoudíme nejlépe, srovnáme-li paniky z r. 1893 a z r. 1907. V dřívější panice vydávalo clearingové poukázky jen asi 12 měst a to v obnosu celkem asi 65 milionů doll., kdežto v pozdější asi 60 měst¹⁾ a to v obnose asi 255 milionů doll. V roce 1907 byly též clearingové poukázky o dva týdny déle v používání než v r. 1893. Konečně pozitivní ažio na hotové peníze se udrželo v roce 1907 dva měsíce, kdežto v r. 1893 sotva jeden měsíc.²⁾

Ostatně není vydávání clearingových poukázek jediným důkazem toho, že v Unii jsou si dobře vědomi toho, že slabost a vratkost bank, důsledek to decentralisace, je obyčejně podnětem panik. Brzo po poslední panice z roku 1907, totiž dne 30. května 1908 byl přijat prozatímní zákon Vreeland-Aldrichův, který hledí působiti předstižně proti panikám tím, že připouští zřizování sdružení bank (tak zvané National Currency Associations) za účelem výdeje nouzového oběživa (emergency circulation). Řešení se tu tedy ubírá opět ku kooperaci, ku zřízení silnějších jednotek

¹⁾ Mezi nimiž na př. též Chicago, jež v r. 1893 se sice usneslo o výdeji clearing. poukázek, nevydávalo jich však. (Srov. E. v. Halle „Die wirtschafliche Krisis des Jahres 1893 in den Vereinigten Staaten von Nordamerika, Schmoller's Jahrbuch, 18. Jahrg. str. 1201. a násl.)

²⁾ Stran udaných číslic srovnej H a s e n k a m p: Wirtschaft. Krisis 1907 str. 22. a násl., 48. a násl.

a ku zvýšení likvidnosti bank. (O zákonu tom budeme ještě v dalším podrobněji mluvíti.) Též všechny ostatní pozdější návrhy reformní cedulového bankovníctví se ubírají naznačeným směrem, totiž ku kooperaci a aspoň částečné centralisaci.

Je tedy patrné, že i po této stránce decentralisace v cedulovém bankovníctví přivodila Unii mnoho pohrom, jichž by byla jinak bývala ušetřena.¹⁾

ad 4. Nedostatečný přehled hospodářského stavu země.

Jako poslední vadu decentralisačního systému amerického jsme uvedli *nedostatečný přehled hospodářského stavu země*, ježto chybí pravidelný jednotný výkaz cedulových bank.

Jasný obraz hospodářského stavu Spoj. Států, zejména jeho úvěrního napětí mohli bychom obdržeti, a) kdyby všechny banky pravidelně a současně uveřejňovaly výkazy, b) kdyby výkazy, jež banky vydávají, zrcadlily jasný obraz skutečnosti.

ad a) O situačních výkazech, jež se pravidelně ve Spoj. Státech uveřejňují, byla již řeč na str. 93. a násl. Stav těchto výkazů ovšem je hodně vzdálen toho, aby byl nazván dokonalým, poněvadž se týkají jen samotného města Nového Yorku. Avšak kromě tohoto jediného města (byť bylo i nejdůležitější), nemáme žádného jednotného výkazu bank a bylo by neopatrné, abychom s naprostou jistotou usuzovali na hospodářský stav celé země z výkazu bank jediného města, jak se velmi často stávalo. Hlavním kořenem této vady je zjevně decentralní ustrojení cedulových bank.

ad b) Ani ty výkazy, které máme, nezrcadlily — alespoň ne do nedávna — pravý obraz skutečnosti. Obsahují sice položky, které by o sobě dovolovaly posouditi rozpětí úvěru, neboť z poměru mezi zálohami a vklady je možno usuzovati, jak dalece se

¹⁾ L u m m c. d. str. 25. a násl. tvrdí ovšem, že ústřední ústavy cedulové ztrácejí na své bývalé váze: jednak z toho důvodu, že směnečný materiál se stále menší, jednak proto, že diskontování směnek přebírají vždy více do svých rukou veliké soukromé banky. Naproti tomu však nutno zdůrazniti, což ovšem v. Lumm nikterak snad nepopírá, že *v dobách kritických* je ústřední ústav stéblem, jehož se všechny ostatní banky chytají. A čím více soukromé banky v pokojných dobách diskontovaly, tím větší budou asi jejich požadavky na ústřední banku v době krise.

rozpětí úvěru přiblížilo svému maximu, kdyby arci čísla vkladů a záloh odpovídala skutečnosti. Tomu však tak není.

Příčinou malé věrohodnosti řečených výkazů, jak z dalšího uvidíme, byla nestejná výše předepsaných záloh u různých druhů bank.

Národní Banky jsou arci na známé nám již rezervní předpisy vázány. Ohledně ostatních druhů bankovních ústavů zejména Státních Bank a Trust Companies není však jednotných předpisů. Každý stát má svoje zvláštní předpisy. Ve státě Novém Yorku (který pro nás je nejdůležitější) je na př. pro Státní Banky předepsána 15%ní záloha, pro Trust Companies nebyly předepsány původně vůbec žádné zálohy a i později jen nepatrné. Boj o zvýšení záloh u bank jiných než Národních byl zahájen ve státě Novém Yorku z konkurenčních důvodů bankami sjednocenými v clearingovém sdružení. Těmi (Associated Banks) byly původně pouze Národní Banky a Banky Státní. Banky Národní byly přirozeně vázány na 25%ní zálohu. Banky Státní, jež byly členy sdružení, se podrobily též 25%ní záloze, ježto byla stanovami sdružení nařízena, ač dle předpisů státních byly zavázány jenom k 15%ní záloze. Než sdružení clearingové v únoru 1903 žádalo, aby Trust Companies, jež se účastňují odúčtovacího řízení Clearing Housu prostřednictvím některého člena sdružení, byly povinovány také chovati jistou zálohu. To však mělo jen ten důsledek, že během dvou let Trust Companies větším dílem se vzdaly výhody účastniti se odúčtovacího řízení prostřednictvím Clearing Housu, takže jejich počet používajících té výhody klesl ze 6 v r. 1903 na 2 v r. 1905.

Teprve v dubnu 1906 byl přijat ve Státě Novém Yorku zákon, zvaný Wainwright Law,¹⁾ jímž byla pro Trust Companies zavedena povinnost chovati zálohy 15% ze vkladů pro město Nový York, 10% v ostatních částech státu. Než i dle toho zákona musely Trust Companies chovati v hotovosti pouze 5%, pokud se týče 3% vkladů, ostatek zálohy mohly uložit jako vklad u jiných bank, nebo zakoupiti jisté bonds (dlužní úpisy). To ovšem je na obrovské obnosy vkladů, jež přijímaly, zcela nepatrná záloha. Za to ukládaly Trust Companies značné hotovosti u Národních Bank. Těm byl ovšem takový příbytek hotovostí velice vítán. Jejich vklady

¹⁾ Laws of 1906, chapter 357.

síce byly tím zvýšeny, a $\frac{1}{4}$ vložené hotovosti musela býti chována jako záloha za vklad. Avšak $\frac{3}{4}$ ostatní mohly sloužiti jako poklad pro nové půjčky na burse (on call). Tato zvyklost dávala podnět k těmto přesunům: Zmenšily-li se zálohy Národních Bank nebo ukázal-li se schodek v jejich zálohách, tu úrok za call loans přirozeně stoupl. Za těchto okolností bylo tedy výhodnější pro Národní Banky, aby vypověděly půjčky a posílily svůj stav. Na druhé straně bylo opět neméně výhodné pro Trust Companies, aby vyšší sazby za call loans využily a převzaly půjčky na burse na vlastní účet, ježto úrok za call loans byl vyšší než úrok placený jim Národními Bankami za vklad. Národní banky tedy vypověděly zápůjčku na burse a Trust Companies vypověděly vklad u Národních Bank a převzaly půjčku na burse. Tímto přesunem, který bývá zván „*shifting of loans*“, událo se následující: Národní Banky zmenšily své zápůjčky na burse, ale i též závazky ze vkladů, jež Trust Companies vypověděly. Ježto však tento přesun se stával bez použití hotovostí, značilo to na jedné straně zmenšení závazků Národních Bank, na druhé straně nezměněný stav záloh, čili naprosté polepšení jejich postavení. Trust Companies převzaly větší závazky, svou zálohu však neposílily, čili: pohoršily svoje postavení.

Vzhledem však k tomu, že Trust Companies měly povinnost chovati jen zcela nepatrné zálohy, mohly se toho odvážiti. Z výkazů, jež Národní Banky v sobotu uveřejňují, ovšem tyto přesuny zřejmy nebyly a jejich zálohy zdánlivě vykazovaly přebytky, kdežto úvěr byl velmi napiatý, ne-li přepiatý.

Částečně tento zlořád byl odstraněn předně tím, že předepsaná záloha pro Státní Banky byla r. 1908 zvýšena z 15% na 25% vkladů pro město Nový York a z 10% na 15% pro ostatní části státu Nového Yorku; u Trust Companies zůstala sice záloha omezena na 10% pokud se týče 15% vkladů, avšak pro město Nový York stanoveno, že celá 15%ní záloha musí býti chována v hotovosti u banky samé (znovuukládání této hotovosti u Národních bank mělo tedy býti vyloučeno). Druhé zlepšení nastalo v tom směru, že v posledních letech jsou Novo-yorksské Státní Banky i Trust Companies také nuceny uveřejňovati výkazy, čímž takovéto přesunování by se stalo zjevným. Avšak i dosud nejsou přesuny naprosto vyloučeny, ježto zálohy trustových společností jsou přece

ještě daleko menší, než u Národních Bank, a ježto výkazy u nich se týkají jen průměru minulého týdne. Též toho, že Státní Banky a trustové společnosti mohou používat bankovek Národních Bank pro svou zákonnou zálohu, může býti zneužito ku zastření pravého stavu hotovostí.

Z hlavních příčin pochybné věrohodnosti amerických bankovních výkazů byla tedy jejich soukromohospodářská povaha a tím ovšem nepřímá (viz str. 146.) *decentralisace cedulového bankovníctví*. Proto tedy též je dáti přednost výkazům ústředních cedulových bank, že jejich veřejnohospodářská povaha zaručuje naprostou pravdivost jejich údajů a vylučuje machinace podobného rázu, jako byly uvedeny.

Tímto nedostatkem však uchází americkému peněžnictví důležitý přehled peněžního trhu. Z týdenního výkazu evropských cedulových bank se zjistí téměř okamžitě, kdy nadešlo přepětí úvěru, a cedulové banky podle toho zařizují své další jednání. Ve Spojených Státech však téměř do posledního okamžiku nejsou obeznámeny s pravým stavem věcí, a proto je každý úvěrní otřes najde nepřipraveny.

b) Nedostatek filiální soustavy.

Jako druhou vadu organizace cedulových bank nutno vytknouti zákaz, aby nebyly zřizovány filiálky.

Újmy pro Spojené Státy z toho vznikající působí dvojím směrem: zákaz filiálek *uvnitř země* je jednou ze složek, jež živí, podporují a upevňují decentralisaci cedulového bankovníctví. Z této stránky bylo o zákazu filiálek již mluveno ve stati o decentralisaci. Zákaz zřizování filiálek *v cizině* nemá však s decentralisací ničeho společného, a bylo proto nutno jeho následkům vyhraditi stať zvláštní.

Důvody, proč vůbec (doma i v cizině) zřizování filiálek bylo zákonem zapovězeno, nejsou docela jasné. Nejspíše ještě možno hledati vysvětlení v silném postavení Státních Bank v době vydání National Bank Actu, které patrně chtěly stůj co stůj zabrániti, aby ani v budoucnosti nemohla vzniknouti nějaká ústřední banka. A obava ta jistě nebyla neodůvodněna. Dříve neb později by byly větší banky pohltily menší, z nichž by byly nadělaly pobočné ústavy. Hospodářský rozvoj ve Spoj. Státech se ubíral z východu na západ a východ již byl dávno vyspělý, když

západ teprve se začínal probouzeti. Nic by nebyvalo bylo přirozenější než že silné východní banky by byly postupně zaplavovány pobočkami západ, proti nimž by nové slabé ústavy nebyly mohly bojovati. Vzduchující ústavy by byly prostě podlehly hospodářské přesile. Že decentralisační soustava není takovéto koncentraci via facti, je-li dovoleno zřizování filiálek, na překážku, lze viděti nejlépe na susedovi Unie, totiž Kanadě, která, ač má soustavu cedulovou vybudovanu téměř na témž základě jako Unie, soustředila své bankovníctví na 25 „chartered banks“, jež směji vydávati bankovky, jež však mají více než 2500 pobočných ústavů.¹⁾

Při tom následkem rozvětvené filiální sítě je bankovníctví tam ještě rozšířenější než v Unii. V Kanadě připadá totiž jeden bankovní ústav na 3100 osob, kdežto v Unii na 9700.²⁾ Též ve Skotsku, kde panuje cedulová soustava decentralisační, soustředilo se cedulové bankovníctví na 8 bank, jež mají asi 1250 filiálek. Oč spíše by tedy tento pochod koncentrační byl zvítězil v Unii, kde soustředění bylo provedeno téměř ve všech odvětvích hospodářského života, jako v průmyslu, obchodě, v dopravnictví, v zemědělství. Též v bankovníctví nastalo soustředění, kde nastati mohlo, totiž v depositním obchodu.³⁾ A tak by se snad oklikou bylo došlo k ústřední bance, čemuž se předešlo právě znemožněním pobočných ústavů.

Ani pozdějšími novellami National Bank Actu nebylo na tomto zákazu ničeho měněno, patrně pro odpor, jež do dnes chovají ve Spoj. Státech před ústředním ústavem v evropském smyslu.⁴⁾ Tento odpor odůvodňuje se obyčejně tvrzením, že by žádný ústřední ústav se netěšil

¹⁾ Tato koncentrace zdá se býti ještě na postupu, ježto Obst: c. d. udává počet bank (patrně za r. 1902) na 34 ústavy s 500 filiálkami, kdežto Hulftegger: Das Notenbankwesen der Vereinigten Staaten Nordamerikas und seine Reform (Zeitschrift für Handelswissenschaft und Handelspraxis, Leipzig, Dezember 1912) str. 260. na 29 bank a *Compt. of Curr. Rep.* 1913, str. 793. na 26 bank v březnu 1913 a 25 v září 1913. Počet bank tedy klesá, počet filiálek nápadně stoupá.

²⁾ Srov. Hulftegger c. d. str. 260.

³⁾ K tomuto soustředění se ještě vrátíme.

⁴⁾ Tak senátor Aldrich, jenž byl pověřen tím, aby vypracoval reformní návrhy cedulového bankovníctví, vyhýbá se úzkostlivě ve své předloze slovu „ústřední banka“ a nazývá svůj reformní výtvar „National Reserve Association“, ač je tato ústředna pravou bankou bank a zcela ústředně řešena. Popírá též výslovně, že by měl úmysl zříditi nějaký ústřední ústav. Ve svém návrhu, jež podal v lednu 1911, praví: ač jsme našli mnoho podivuhodného v činnosti evropských cedulových ústavů, nemůžeme žádného z těchto ústavů u nás použiti. A dobrých výsledků, takových jako ony, můžeme, myslím, dosíci bez zřízení ústředního ústavu. Proti ústřednímu ústavu se rázně staví též literatura, na př. Victor Morawetz: *The Banking and Currency Problem and its solution*, New-York 1911. a j. mn.

dlouho neodvislosti, nýbrž že by padl brzy v područí mocných finančních magnátů z „Wall Streetu“ (t. jest finančního a bankovního střediska Nového Yorku.)¹⁾

Za důvod se též uvádí,²⁾ že s filiální soustavou dožili se v Unii smutných zkušeností, ježto užívalo se prý pobočných ústavů k různým podvodným účelům; sídlo společnosti bývalo prý na odlehlých místech, filiálky pak umísťovány do velkých měst se všemi bankovními právy, avšak bez dotyčných povinností.

Konečně se filiální zákaz připisuje³⁾ značné rozloze Unie a odůvodňuje se tím, že by ústav zřízený v Novém Yorku nedovedl ani filiálkou vyhověti potřebám nejzazšího západu.

Největší však váha přináleží, jak se zdá, prvně uvedenému důvodu, totiž odporu proti myšlence ústřední banky.

Újmy plynoucí pro Spojené Státy z té okolnosti, že nesmí v cizině zřizovati filiálky, jsou velmi hojné:

Filiálky amerických bank v evropských zemích by předně učinily zbytečným otevírání akceptních úvěrů u londýnských bank a placení millionových akceptních provisí. Evropské filiálky by na poukaz americké centrály mohly totiž eskontovati směnky vypsané na americké dovozce a uspořiti tím americkému národnímu jmění velké obnosy, jež přicházejí do cizích rukou.

Americké filiálky by se dále zmocnily jistě bursovního obchodu v amerických cenných papírech na evropských bursách, jenž nabyt (zejména v Londýně) velikých rozměrů. Tím by jim, rozumí se, byla dána i příležitost, zabrániti včasným zakročováním

¹⁾ To plyne též z poselství presidenta Tafta z 21. prosince 1911, jež praví: „Mám důvěru, že všechny banky v zemi budou postaveny na stanovisku rovnosti, a že nové zákonodárství bude pozorně a úplně chrániti neodvislost a osobitost každé banky, aby každý pokus k soustředění peněžní a bankovní moci byl zdolán“. President Taft tu myslel na pokusy „setrustovací“ v bankovníctví.

Tyto obavy jeví též Victor Morawetz: v c. d. a Edward R. Wood: As to suggested Plan for Monetary Legislation with detailed Account of Bank of France. Srov. Bendix: Der Aldrich Plan. Hallgarten & Co., Nový York 1912, str. 96. a násl. Naproti tomu David Forgan, president (ředitel) National City Bank v Chicagu snažil se vyvrátiti ve své řeči před 500 členy „New York Credit Men's Association“ domněni těch, kteří si myslí, že by ústřední ústav cedulový musil padnouti v područí Wall Streetových bankérů. (New York Times, 24. ledna 1913.)

²⁾ Tak Marcuse c. d. str. 102.

³⁾ Hulftegger c. čl. str. 259.

tomu, aby při nejmenších otřesech nebyly americké cenné papíry posílány zpět do vlasti, což má v zápětí zužování tamního peněžního trhu po případě i veliké vývozy zlata v dobách nejméně tomu příhodných.

V případě, že by devisní kursy byly proti Spoj. Státům a platební bilance tedy pro ten okamžik nepříznivá, mohly by filiálky amerických bank v cizině prokázati velice platné služby své vlasti tím, že by na základě svého spojení s cizími peněžními trhy pomáhaly cizí peněžní kapitál převáděti do své vlasti a tak dočasně domácímu trhu pomoci z tísně. Za kritických dob jako v r. 1907 byly by jejich služby přímo nedocenitelné.¹⁾

Nemalé ztráty vznikají též americkým bankám tím, že všechny bankovní obchody značného počtu Američanů, kteří navštěvují každoročně Evropu, bývají prováděny evropskými bankami, kdežto přece je nejvýše pravděpodobno, že by Američan cestující v Evropě šel do filiálek amerických bank, jednak z důvodu národnostního, jednak z toho důvodu, že bankovní transakce jsou i pro zákazníka zjednodušeny, jsou-li prováděny mezi centrálou a filiálkami, konečně pak ze srozumivacích důvodů, ježto by Američan byl jist, že bude obsloužen anglicky, což mu je vítáno, protože z pravidla jiných řečí nemluví.²⁾

Shrneme-li tedy výsledky šetření o organizaci cedulových bank ve Spoj. Státech, přijdeme k závěru, že nejprvotnější podmínky „soustavy“, totiž přehlednost a možnost rychlé orientace, americké budově cedulového bankovníctví chybí. Není možno v kterémkoli okamžiku podati bezpečný úsudek o stavu peněžního trhu a proto přecasto dochází k úvěrním přestřelkům, které jsou u nás zpravidla vyloučeny; avšak i kdyby bylo možno

¹⁾ Na tento poslední požadavek klade důraz National Association of Credit Men ve své výroční zprávě, jejichž výbor pro bankovníctví a oběživo prohlašuje cedulovou soustavu Spoj. Států za ohrožení a překážku obchodu. (New York Times ze 6. ledna 1913, str. 16.)

²⁾ Jen vzhledem k americkému cestujícímu zákaznictvu zřizují mnohé podniky Spoj. Států filiály na evropské půdě. Peněžní pak obchody, jež provádějí v Evropě tak zvané Express Companies (jako Wells Fargo Express Co., American Express Co. atd., americké to společnosti) pomocí travellers checks, a filiálky soukromých amerických bankovních domů, zmírňují jen nepatrně ztráty, jež vznikají pro Unii z nedostatku cizozemských filiálek Národních Bank.

z některých známek dohádati se poměrů panujících na peněžním trhu, není tu předstízních prostředků, jež by blížící se krizi dovedly v čas zabrániti (na př. zvýšení diskontní sazby, obmezení úvěru, pomoc cizího kapitálu). Dostaví-li se konečně těmito poměry uspíšená panika, strne celá bankovní soustava v bezradném přihlížení, nemohouc pomoci, ač pokladny jsou ještě zásobeny hotovostí. A tak často menší panika vede k těžkým hospodářským krisím, poněvadž roztržštěnost rezerv, malá likvidnost ústavů a nutně sobecké a nedůvěřivé jednání bank samých nedovede veřejnosti vrátiti důvěru, jež by přivodila uklidnění.

Ve všech fázích hospodářského života tedy, od dob nejklidnějších až k největším poruchám, musí Spojené Státy trpěti nesoustavností své soustavy.

II. Co do organisace výdeje bankovek.

a) Úvod. Pojem pružnosti.

Úkolem bankovky dnes jest doplňovati oběživo podle proměnlivých hospodářských potřeb. Hospodářskou potřebou oběživa pak nerozumíme nedostatek peněz k účelům konsumním, nýbrž toliko k účelům výrobním. Při výrobě pak samé neslouží bankovka potřebě peněz za účelem zařizovacím, nýbrž toliko provozovacím. Ona tedy slouží pouze k vyrovnávání rozdílů v potřebě oběživa, které vzniká tím, že podniky během své finanční periody musí konati platy běžné, avšak tvoří hodnoty, jichž nemohou pro jich nehotovost aneb z jiných příčin zpeněžit, tedy likvidními učiniti v době, kdy konají platy. Jedná se tedy o to, aby tyto nelikvidní hodnoty staly se dle potřeby likvidními a aby jimi i před skutečným zpeněžením mohlo býti disponováno tak, jako kdyby již aspoň částečně zpeněženy byly, a tu je úkolem bankovky, aby tyto nelikvidní hodnoty zmobilisovala, arci jen na ten čas, dokud nelikvidnost oněch hodnot trvá. Tuto vlastnost bankovky, která ji charakterisuje proti všem druhům oběživa, nazýváme pružností bankovek, a budou tedy ony bankovky dokonale pružnými, jichž výdej není ničím jiným obmezen, leda tím, že jich výdej se obmezuje pouze na hodnoty dočasně nelikvidní a na dobu trvání této nelikvidity. Ve skutku však ohledy na stálost hodnoty bankovky

a veřejnou její bezpečnost a národohospodářské ohledy vedly k různým omezením bank vydávajících bankovky. Obmezení ta týkají se pružnosti hlavně ve trojím směru:

a) Především je důležité, aby absolutní výše obíhajících bankovek nebyla příliš veliká, t. j. tak veliká, že by mohla ploditi poruchy v hospodářském životě (přílišné rozpětí úvěru, spekulace, krise atd.). Za tím účelem je všude přímo nebo nepřímo vymezeno maximum výdejních bankovek, tak ve Francii absolutní cifrou, ve Spojených Státech úhrnným akciovým kapitálem bank a nominální, resp. kursovní hodnotou všech spolkových dluhopisů přípustných za úhradu, v Anglii pak je stanoveno, že bankovky přes určitou absolutně vymezenou výši, v Rakousku-Uhersku a Německu pak do určité v poměru ku celkovému výdeji vymezené výše musí býti kryty kovem a tudíž, že vlastně přestávají míti vlastní funkci bankovky, neboť pokud jsou bankovky kryty kovem, nekonají jiné funkce, než kovové nebo jiné nepružné oběživo.

Kromě této maximální výše oběhu, stlačuje, ale nevylučuje se výdej bankovek už i při nižším stavu oběhu, tak výslovně u nás a v Německu daní z bankovek vydaných nad kontingent bankovek daně prostých a ve Francii a v Anglii tím, že banka blížící se už jen k maximu, jest nucena téměř prohibitivně zvyšovati úrokovou míru.

Tato omezení ruší pružnost bankovek prakticky jen potud, pokud stlačuje bod výdeje pod skutečnou potřebu. Tak ve Francii absolutní kontingent pružnosti nevaří, ježto nikdy není praktickou potřebou dostiženo. Naproti tomu jest příliš nízký kontingent anglický velikou překážkou pružnosti bankovek. Maximum u nás a v Německu je vlastně nejlépe upraveno, ježto automaticky roste se vzrůstem kovového pokladu a skutečně zůstává vždy výdej bankovek hluboko pod ním. Naproti tomu bude kontingent daně prostých bankovek asi brzy potřebovati přiměřeného zvýšení, až oběh bankovek jemu odpovídající nebude lze považovati za nijak abnormální. Pokud se Spoj. Států týče, tu by snad bylo možno maximum výdeje bankovek zde platně považovati pro normální doby a dočasně za dostatečné, kdyby arci pružnosti bankovek tam nevařily momenty jiné; avšak pro doby poněkud kritické naprosto nedostačuje.

Než i v mezích zákonného maximálního oběhu bankovek jest namnoze nutno v zájmu národohospodářském tlumiti výdej bankovek a tím omezovati pružnost, aniž by bylo možno stanoviti proto přesnější zákonné normy. Záruky, že cedulová banka bez zákonného donucení nebude se řídití svou ziskovostí, nýbrž prospěchy národohospodářskými, se dosahuje tím, že se zákonem dal správě banky veřejnohospodářský ráz (složení, vliv vlády) a že se jí béře zájem na přílišném zisku (účasť státu na zisku). Toho všeho ve Spoj. Státech není; zde jsou Národní Banky ústavy zcela soukromými a výdělečnými.

Naproti tomu je ojedinělou výjimkou, ale velikou překážkou pružnosti, že se v Unii zapovídá stlačiti oběh bankovek pro všechny Národní Banky o více než 9 millionů doll. měsíčně.

b) V jiném směru obmezuje pružnost výdeje bankovek snaha, aby byly směnitelné. Směnitelnost udržuje bankovku na úrovni hodnoty (kovové) měny. Směňování bankovek bývá proto ukládáno cedulovým bankám jako povinnost (která je u nás dočasně suspendována, ač ji banka plnívá). Má-li banka této povinnosti dostáti, musí chovati pohotovost peněžní (reservu). Zákon pak buď ponechává bance samé, jak vysokou rezervu chce míti (Francie), anebo nepovažuje za potřebno nařizovati výši rezervy, ježto výdej bankovek je vůbec podmíněn kovovým pokladem jakožto úhradou (Rakousko-Uhersko, Německo), anebo se takový kovový poklad při nízkém kontingentu bankovek kovem nekrytých předpokládá (Anglie). Naproti tomu ve Spoj. Státech, kde úhradu nechovají banky a kde povaha úhrady se vůbec nehodí ke směnitelnosti bankovek, výše rezervy předepsané pro směnitelnost bankovek přímo se předpisuje a dle oběhu bankovek vyměřuje.

Účinky těchto obmezení na pružnost bankovky mohou býti pocitovány toliko ve Spoj. Státech, ježto v ostatních státech zde vyjmenovaných úhrada a reserva spadá v jedno. Avšak obmezení pružnosti, plynoucí z ustanovení o rezervě se ani ve Spojených Státech nikterak nepocitují, poněvadž rezervy, předepsané pro směnitelnost bankovek tvoří součástku daleko větších rezerv vkladových, jež chovají všechny banky, neobmezující se pouze na obchod cedulový.

c) Konečně plyne obmezení pružnosti ze snahy pojistiti obíhající bankovky i mimo ony hodnoty, které bankovka vlastně představuje, ještě zvláštní úhradou. U nás představuje bankovka, pokud jest kryta zlatem, určité quantum drahého kovu, pokud není kryta zlatem, ony nelikvidní hodnoty, které na čas mobilisovala. Takové zvláštní úhrady u nás tedy není. Existuje však ve Spoj. Státech, kde každá bankovka musí míti kromě samozřejmé úhrady bankovní (jest ovšem není předepsána), ještě zvláštní úhradu ve spolkových dluhopisech.

Ustanovení to neobmezuje výdeje bankovek kromě maxima sub a) uvedeného, nýbrž tlačí výdej bankovek nahoru i nad potřebu, po případě až do přístupného maxima proto, poněvadž banky, kdyby nevyčerpaly svého výdejního práva až do maxima složených dluhopisů, utrpěly by ztrátu, což by se s jejich soukromohospodářským rázem špatně snášelo (o tom viz níže.)

Pružnost bankovky je zajištěna, jak výše podotčeno bylo, jen tenkrát, činí-li nelikvidní hodnoty likvidními jen na dobu nezbytné potřeby. Obíhá-li bankovka, když již ona nelikvidní hodnota byla zpeněžena, obíhá nad potřebu a naduřuje oběživo. Zájem národohospodářský pak žádá právě tak, jako vyžadoval jistých negativních obmezení pružnosti bankovek, s druhé strany opět pozitivní zabezpečení této pružnosti. To se děje tenkrát, vydávají-li se bankovky pouze jako záloha (nikoli ve smyslu rezervy) na dočasně nelikvidní hodnoty. Z toho plyne jednak, že se nesmí vydávati bankovky na půjčky dlouhodobé, jednak na hodnoty, jež dle své povahy, nejsou určeny pro trh, nemají nikdy likvidity. Zajištění dokonalé pružnosti po této stránce by vyžadovalo přísné individualisace, zákon proto přenechává úkol ten někde bez výhrady bance samotné, spoléhaje na její veřejnohospodářský ráz (Francie), jinde předpisuje přímo maximální trvání půjčky a způsob její úhrady (směnka, lombard), tak že je vyloučeno, aby vydávala cedulová banka bankovky i při půjčkách jiného druhu.

Toho všeho v Unii není. Cedulový obchod není nikterak po zákonu odloučen od ostatního obchodu cedulových bank a také výdělečný a soukromohospodářský ráz Národních Bank nezaručuje, že budou tohoto pozitivního požadavku pružnosti dbáti.

b) Cedulová soustava Unie z hlediska pružnosti.

I. Doklady o nepružnosti cedulové soustavy.

Na jakém stupni nepružnosti se cedulová soustava Unie nalézá, podá nám doklad předně *rozpětí* mezi největším a nejmenším oběhem bankovek, které ukazuje, do jaké míry výdej bankovek se přizpůsobuje hospodářským poměrům; za druhé nám to ukáže *délka oběhu bankovek*, poněvadž úkolem pružné bankovky je udělení krátkodobý úvěr; čím déle tedy bankovka prodlévá v oběhu, tím zřejmější je, že této schopnosti pozbyla. Abychom z číslíc rozpětí správně usuzovali na pružnost oběhu bankovek, musíme ovšem uvážit, že rozpětí to závisí na hospodářské vyspělosti národa (na množství platů konaných) a na důležitosti, jež bankovce v oběžní soustavě přináší (na množství zařízení platy v hotových uspořujících)

α) *Rozpětí oběhu bankovek.*

Rozpětí mezi největším a nejmenším oběhem bankovek obnášelo:

u banky říšsko-německé (v r. 1913) ¹⁾	881,745,000 M
u banky rakousko-uherské (v r. 1913) ²⁾	472,294,000 K
u bank kanadských (v r. 1913) ³⁾	asi 9 mill. doll. ⁴⁾

¹⁾ Nejvyšší obnos bankovek byl v oběhu dne 31. prosince, totiž M. 2.593,445.000, nejnižší obnos bankovek byl v oběhu dne 22. února, totiž M. 1.711,700.000 (dle výroční zprávy říšsko-německé banky za r. 1913 str. 4.)

²⁾ Nejvyšší obnos bankovek byl v oběhu dne 7. ledna, totiž Kor. 2,644,946,000, nejnižší obnos bankovek byl v oběhu dne 23. července, totiž K 2.172,652.000, (dle výroční zprávy rakousko-uherské banky za r. 1913, str. 5).

³⁾ Comptr. of Curr. Rep. za r. 1913 uvádí na str. 793. oběh bankovek v Kanadě

pro březen na	102,202.047
pro červen na	102,011.848
pro září na	111,075.519 (nejvyšší a nejnižší obnos

oběhu není udáván).

⁴⁾ Poslední údaje o rozpětí oběhu bankovek v Anglii a ve Francii, jež nám jsou po ruce, uvádí L u m m c. d. str. 9. pro rok 1908:

v Anglii obnáší	60 mill. M.
ve Francii obnáší	460 mill. M.

u Národních Bank Spojených Států v 5 ročních lhůtách výkazních:¹⁾

Datum:	Obnos obíhajících bankovek:	Datum:	Obnos obíhajících bankovek:
1903		1908	
únor 6.	335.2	únor 14.	627.6
duben 9.	335.1	květen 14.	614.1
červen 9.	359.3	červenec 15.	613.7
září 9.	375.0	září 23.	613.7
listopad 17.	376.2	listopad 27.	599.3
1904		1909	
leden 22.	381.0	únor 5.	615.3
březen 28.	385.9	duben 28.	636.4
červen 9.	399.6	červen 30.	641.3
září 6.	411.2	září 1.	658.0
listopad 10.	419.1	listopad 16.	668.4
1905		1910	
leden 11.	424.3	leden 31.	667.5
březen 14.	431.0	březen 29.	669.2
květen 29.	445.5	červen 30.	675.6
srpen 25.	469.0	září 1.	674.8
listopad 9.	485.5	listopad 10.	680.4
1906		1911	
leden 29.	498.2	leden 7.	684.1
duben 6.	505.5	březen 7.	680.7
červen 18.	510.9	červen 7.	681.7
září 4.	518.0	září 1.	697.0
listopad 12.	537.0	prosinec 5.	702.6
1907		1912	
leden 26.	545.5	únor 20.	704.2
březen 22.	543.3	duben 18.	707.0
květen 20.	547.9	červen 14.	708.7
srpen 22.	551.9	září 4.	713.8
prosinec 3.	601.8	listopad 26.	721.5
		1913	
		únor 4.	717.5
		duben 4.	719.0
		červen 4.	722.1
		srpen 9.	724.5

U anglické banky je nepatrné rozpětí připsati částečně zmíněné nepružnosti soustavy, ale hlavně též tomu, že bankovka byla zatlačena šekem.

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. za rok 1913, str. 17. a 18.

Vidíme, že rozpětí oběhu bankovek ve Spojených Státech je zcela nepatrné proti rozpětím, jež se objevují u evropských cedulových soustav, avšak i to rozpětí, jež nalézáme, není výsledkem nějaké pružnosti, poněvadž vykazuje při každé položce (až na zcela nepatrné výminky) *stoupnutí* oběhu bankovek proti předešlé lhůtě, kdežto pružná bankovka v určitých dobách ročních vykazuje stoupnutí oběhu, v jiných však také *klesnutí*. Ono stálé stoupání oběhu má tedy jiné příčiny, jež v dalším vysvětlíme.

β) Délka oběhu bankovek.

Délka oběhu bývá udávána:

u bankovek Národních Bank na 730 dní,

u kanadských bankovek na 30 dní,

u skotských bankovek na 18 dní,

u bankovek novoanglického Suffolk systému na 45 dní.¹⁾

Treasurers Report za rok 1905 (str. 26) udává dokonce délku oběhu bankovek Národních Bank na 3·9 roku.²⁾ Tyto odhady se zdají býti upřílišené, ježto z celkového oběhu bankovek 725 mill. doll. bylo předloženo ke směně v r. 1913 683 mill. doll. bankovek,³⁾ takže téměř všechny byly během roku jednou směněny, čili délka oběhu by dle těchto údajů nepřevyšovala příliš dobu 1 roku. Leč i podle těchto dat je patrné, že bankovky dlí v oběhu příliš dlouho, stávají se stálou jeho součástí a bývají směňovány nikoli za tím účelem, aby byly vzaty z oběhu, jakmile větší potřeba oběživa byla ukojena, nýbrž teprve tehdy, jsou-li přespříliš opotřebovány (takových bylo směněno za rok 1913 465 mill. doll., t. j. více než $\frac{2}{3}$ celkového obnosu) nebo, aby Národní Banky obdržely za bankovky zákonné peníze ku doplnění svých záloh, o čemž svědčí ta okolnost, že 84·6% směněných bankovek (t. j. 578 mill. doll.) bylo zasláno ke směně z 8 předních měst Unie.

Z řečeného plyne tedy dosti jasně, že cedulová soustava v Unii je skutečně nepružná.

¹⁾ Obst c. d. str. 60, dle Fowlera; též Marcuse: c. d. str. 78.; evropské cedulové banky neudávají délky oběhu svých bankovek, ani odhady.

²⁾ Srov. Hasenkamp: c. d. str. 185.

³⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 27.

2. Příčiny nepružnosti.

Nepružnost bankovek v Unii plyne hlavně, jak jsme ze všeobecného pojmu pružnosti dovodili, ze způsobu jich *úhrady* (α), která stlačuje maximum výdeje jich bankovek, ale nutká banky alespoň k takovému oběhu bankovek, při kterém netratí, dále ze *soukromohospodářské povahy* (β) tamních cedulových bank, které se přirozeně budou snažiti využítkovati co nejplněji svého přípustného maxima oběhu bankovek. Dále z nedostatku *pozitivního pojištění* (γ) pružnosti bankovek, což umožňuje bankám, aby se neobmezovaly při výdeji bankovek jen na pravé cedulové obchody. Konečně je překážkou pružnosti též *zápověď* (δ), že se nesmí ztenčiti oběh bankovek všech Národních Bank o více než 9 millionů dollarů měsíčně.

Všimněme si nyní blíže těchto jednotlivých příčin nepružnosti.

α) Vliv úhrady.

Závislost úhrady na objemu spolkového dluhu je bez dalšího jasná. Plyneť z předpisů, že k výdeji bankovek je třeba složití úhradu ve spolkových dlužních úpisech, jichž nominální, pokud se týče kursovní hodnota se rovná obnosu zamýšleného objemu výdeje. Úhrada nemůže býti pružná, pokud je spolkový dluh nepružný.

Byly tu tedy nerozlučně spojeny dva zřejmě nesouvislé zájmy: spolkové finance a potřeba oběživa, plynoucí z hospodářské konjunktury. Následky jsou zajímavé:

Nemůže překvapovati při spojitosti spolkových financí a oběhu bankovek, že spolková vláda je nucena často podniknouti půjčku, když peněz nepotřebuje, když země však potřebuje rozmnožení oběživa.¹⁾ Když však země je nasycena oběživem a spolková vláda právě v takové době potřebuje peněz, musí býti nařizováno,

¹⁾ Takový případ nastal na př. v roce 1907, když bylo 18. listopadu ohlášeno vydání 50,000,000 2%ních Panama Canal Bonds, jež měly sloužiti za podklad pro výdej bankovek, ač tajemník pokladu musil přiznati, že peněz nepotřebuje. (Srov. obšírněji Hasenkamp, Wirtschaftskrisis 1907, str. 35—41.)

že té či oné nové emise spolkových dluhopisů nemá se používati k úhradě.¹⁾

Jedinou výhodou úhradového systému Unie je, že tvoří výborný a stálý trh pro spolkové dluhopisy²⁾, což se přirozeně jeví též ve vysokých kursech amerických dluhopisů, jak z následujících číslic vidíme:³⁾

Rok	Anglické Consols 2 1/2 %	Fran- couzská 3 % renta	Německé dluhopisy			Bonds Spojených Států		
			4 %	3 1/2 %	3 %	4 % splatné r. 1925	2 % splatné r. 1930	3 % splatné 1908-1918
1908	86.06	96.24	100.39	92.58	83.24	121.25	103.93	100.94
1909	83.43	97.77	102.92	95.15	85.84	119.11	101.47	101.75
1910	81.09	97.98	102.09	93.17	84.41	115.18	100.87	102.28
1911	79.31	95.61	102.09	93.32	83.65	114.84	101.38	101.92

Skutečná výnosnost těchto dluhopisů v %.

Rok	Anglické Consols 2 1/2 %	Fran- couzská 3 % renta	Německé dluhopisy			Bonds spojených států		
			4 %	3 1/2 %	3 %	4 % splatné r. 1925	2 % splatné r. 1930	3 % splatné 1908-1918
1908	2.90	3.12	3.98	3.78	3.60	2.44	1.78	—
1909	3.00	3.07	3.89	3.68	3.49	2.52	1.92	—
1910	3.08	3.06	3.92	3.76	3.55	2.73	1.95	—
1911	3.19	3.14	3.92	3.75	3.59	2.69	1.95	—

Vidíme, že kurs amerických dluhopisů je vesměs nad pari a výnosnost jejich že je nejmenší.

Zajímavé je pozorovati vývoj cen 2%ních consols splat. 1930 (jakožto pro výdej bankovek nejdůležitějších) v posledním roce.⁴⁾

¹⁾ Tak na př. 1906 a 1908 bylo vydáno přibližně 85,000,000 2%ních Panama Canal Bonds a potřeba oběživa v zemi tak byla nasycena. V roce 1911 chtěla spolková vláda vydati za 50,000,000 doll. 3%ních dlužnických úpisů (Panama Canal Bonds III. serie). Aby se vláda tedy vyhnula nutnému převýdeji bankovek, nařídila, že poslední emise dluhopisů nesmí býti použita za úhradu.

²⁾ Nemožno však souhlasiti s Marcusem, jenž v cit. d. str. 95. tvrdí, že americký kapitalista je pro nedostatek rentových uložení výlučně odkázán na hodnoty průmyslové, obchodní a dopravní. Nehledě k tomu, že některé spolkové dluhopisy nesmí býti pro úhradu vůbec používány (jako emise z r. 1911), existuje ještě spousta dlužnických úpisů jednotlivých států, okresů, míst atd. (state, city, county, municipal bonds.)

³⁾ World Almanac str. 262 (s udáním pramenů).

⁴⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 25.

Datum		Průměrná měsíční cena 2%ních consols z 1930	Datum		Průměrná měsíční cena 2%ních consols z 1930
1912			1913		
listopad	30.	101.2201	duben	30.	100.3173
prosinec	31.	101.1500	květen	31.	100.2150
			červen	30.	100.0000
			červenec	31.	97.9000
			srpen	30.	98.7700
			září	30.	98.1450
			říjen	31.	96.6346
leden	31.	101.2548			
únor	28.	101.1307			
březen	31.	100.8802			

Náhly pokles cen se ukazuje od června 1913, t. j. od doby, kdy byla projednávána nová předloha reformního zákona, jímž měl býti a byl skutečně zaveden nový způsob úhrady.¹⁾

Kursovni úroveň dluhopisů Spoj. Států nezrcadlila tedy — obzvláště v posledních letech — výši státního úvěru,²⁾ jako tomu je obyčejně u evropských států,³⁾ poněvadž byla vždy hnána do výše uměle spojitostí s úhradovým systémem. Je tedy i tato výhoda úhradové soustavy Unie pochybného rázu a dávno vyvážena těžkými újmami, jež na druhé straně přináší.

β) Soukromohospodářská povaha bank.

Z tohoto rázu amerických cedulových bank plyne přirozeně závislost výdeje bankovek na kalkulaci bank co do výnosnosti jeho.

Již při vadách decentralizačního systému zmínili jsme se o tom, že americká Národní Banka je bankou výdělečnou, jež předem přihlíží ku prospěchu svých akcionářů, oproti evropským cedulovým ústavům ústředním, jež předem přihlížejí ku prospěchu veřejnému.⁴⁾

Na tomto stavu nemění nic ani výzvy tajemníka pokladu, aby banky přihlížely více ku prospěchu veřejnému.⁵⁾ Výnosnost výdeje

¹⁾ Tajemník pokladu Mc. Adoo v červenci minulého roku se prý vyslovil, že vlivné banky samy uměle stlačily úroveň kursovni oněch dluhopisů, aby zamezily přijetí nového zákona o oběživu (currency bill). Munsey's Magazine, Financial Department, September 1913, str. 1026, 1028.

²⁾ Jak mylně tvrdí Marcuse c. d. str. 62.

³⁾ Obraz státního úvěru v kursech dluhopisů nepotlačuje ovšem umělé podporování trhu rent tím, že na př. spořitelny jsou povinny část svých prostředků uložit v státních dluhopisech (jako ve Francii a Itálii.)

⁴⁾ To přehlíží Marcuse c. d. str. 59.

⁵⁾ Tajemník Shaw v roce 1902 vyčítal bankám nevlastenecké jednání, ježto v době potřeby nevydávají dostatečně bankovek.

bankovek a poptávka po něm mohou se značně rozcházet a Národní Banky řídí se jen výnosností.

Zisk bank na výdeji bankovek je určován zejména třemi okolnostmi:

cenou, za kterou banka získá spolkový dlužní úpis, jenž má sloužiti co úhrada,

průměrnou sazbou úrokovou na peněžním trhu,
zúročitelností dotyčného spolkového dlužního úpisu.

Je jasno, že banka vyplatí za úhradu více, než může dát do oběhu bankovek, poněvadž spolkové dluhopisy stojí pravidelně nad pari.¹⁾ Banka složí určitý obnos v penězích, jenž jí přinese dvoji zúročení: jedno ze složené úhrady, druhé za vydané bankovky. Ukázka kalkulace bank, než přikročí k výdeji bankovek, vypadá takto:²⁾

Vezměme příkladně 2%ní Bonds Spojených Států, splatné 1930 při kursu 101, při úroční sazbě 6%ní na peněžním trhu.

Cena úpisů 101.000 doll.³⁾

Nominální hodnota koupených dluhopisů 100.000 doll.	
Výnos z dluhopisů	2000 doll.
Výnos z oběhu bankovek při sazbě 6% na peněžním trhu	6000 doll.
	8000 doll.

Odečte se:

$\frac{1}{4}$ % poloroční daně za obíhající bankovky 500 doll.	
Amortizační částka (aby se umořila kur- sovní premie nad pari)	26 doll.
Výlohy (štočky bankovek atd.)	63 doll.
	589 doll.
	7411 doll.

¹⁾ K výmínečnému stavu, jenž nadešel krátce před vydáním nového zákona, nesmíme přihlížeti.

²⁾ Podrobné ukázky kalkulací bank pro různě zúročitelné spolkové dlužní úpisy viz na př.: National Banks of United States vyd. od Nat. City Bank, New-York 1910, str. 52, 54, 57; též Compt. of Curr. R. e. p. 1913, str. 131, 132.

³⁾ V kursu dluhopisů spolkových je od 1. ledna 1909 zahrnut již také úrok.

Výnos ze zápůjčky 101.000 doll., t. j. kupní ceny dluhopisů, sloužících co úhrada by obnášel při 6%	6060 doll.
Zisk z výdeje bankovek je tedy větší než z peněz přímo zapůjčených	1351 doll.
Tento vyšší zisk vyjádřený v %	1.34% „

Z hořejšího výpočtu je tedy patrné, že kupní cena spolkového dluhopisu, průměrná úroková sazba na trhu peněžním a zúročitelnost dluhopisů mají největší vliv na konečný výsledek rozpočtu. Ne bezvýznamné jsou položky: daň, umořovací podíl, výlohy atd.

Zajímavé však je zkoumati, zda je výhodnější pro banku vydávati bankovky, převládá-li na peněžním trhu úroková sazba vyšší či nižší.

Kdyby kupní cena spolkových dluhopisů se rovnala jejich nominální hodnotě, stala by se tato otázka zbytečnou, poněvadž obnos půjčený peněžnímu trhu přímo by se rovnal obnosu půjčenému v podobě bankovek. Jinak však tomu bude, pohybuje-li se (a tak tomu bylo téměř vždy) kursovní hodnota dotyčného dluhopisu nad pari. V tomto případě je obnos věnovaný ke koupi úhrady, čili obnos schopný ku přímému zapůjčení vyšší, nežli obnos půjčený v podobě bankovek, i je na snadě, že při vysoké míře úrokové na peněžním trhu bance vzchází menší zisk z výdeje bankovek než při nízké míře úrokové. Půjčujíc totiž přímo onen obnos, jež věnuje ke koupi úhrady, obdržela by banka úroky nejen za nominální hodnotu (jako tomu je, vydá-li bankovky), nýbrž též za onu premii, o kterou jsou dluhopisy v kursu nad pari. Tudiž, když banka vydává v takové době bankovky, uchází jí vysoký úrok na oné premii. Při nízké míře úrokové je tento ušlý zisk menší.

Tím způsobem se nalézá organizace amerického cedulového bankovníctví v *přímém odporu s potřebami hospodářskými*. Neboť stoupá-li míra úroková na peněžním trhu, značí to rozpínání úvěru a větší potřebu oběživa. Je-li již vydávání bankovek závislé na výdělnosti bank, měl by vyššímu úroku na peněžním trhu odpovídati větší zisk za výdej bankovek. Jak jsme však

viděli, je tomu právě naopak. Na tento zjev si též bankéřstvo všeobecně stěžuje.¹⁾

Čím nižší tedy *kursovní úroveň* spolkových dluhopisů, čím nižší *sazba úroková* na trhu peněžním, čím vyšší za to *zúročitelnost* dluhopisů, tím větší pravděpodobnost, že výdej bankovek bude stoupati a naopak. Potvrzení těchto předpokladů nalézáme ve změnách objemu cedulového oběhu od zavedení zákona o Nár. Bankách. Oběh ten obnášel:²⁾

Rok	Oběh bankovek v <i>millionech</i> doll.	Rok	Oběh bankovek
1864	163·3	1888	155·5
	189·1	1889	129·0
1865	131·5	1890	126·5
1866	267·8	1891	124·0
1867	291·8	1892	141·2
1868	294·9	1893	155·1
1869	292·7	1894	171·8
1870	291·8	1895	178·8
1871	315·5	1896	199·2
1872	327·1	1897	196·6
1873	340·2	1898	189·9
1874	338·7	1899	199·4
1875	318·1	1900	265·3
1876	294·8	1901	319·0
1877	290·4	1902	309·4
1878	300·4	1903	359·2
1879	307·7	1904	399·6
1880	318·4	1905	445·4
1881	312·5	1906	510·9
1882	309·2	1907	547·9
1883	312·2	1908	613·7
1884	295·3	1909	636·3
1885	269·2	1910	675·6
1886	238·0	1911	681·7
1887	166·8	1912	708·7
		1913	722·1

Od zavedení zákona o Národních Bankách rostl oběh bankovek, až dosáhl r. 1873 svého vrcholu. Odtud klesá až do r. 1877, ježto v té době právě kursovní hodnota dluhopisů stoupá ná-

¹⁾ Srov. Nation. Banks of the U. S., str. 48. a 49.

²⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 44.

sledkem ustálenějších vnitřních poměrů. Po tomto roce počíná oběhu přibývati, ježto cena dluhopisů klesá. Zejména 5%ní dlužní úpis, který ještě v roce 1876 byl v kursu na 118, klesá po té přechodně až pod nominální hodnotu, což částečně souviselo s jeho konverzí. Celé následující desetiletí však od 1880—1890 pozorujeme nápadné klesání objemu obíhajících bankovek, což je v naprostém odporu s tehdejšími hospodářským rozmachem Spojených Států. Výdej bankovek klesá z 318 mill. v roce 1880 na 124 mill. doll. v roce 1891, tedy téměř o $\frac{2}{3}$. Tento úbytek lze vysvětliti velikým zmenšením spolkového dluhu,¹⁾ jenž od 30. června 1881 klesl ze 1690 mill. doll. na 675 mill. doll. v roce 1891.²⁾ Přírozený následek byl zmenšená nabídka dluhopisů a zvýšená poptávka po nich, a důsledek toho, vysoký kurs jejich. Vysoký kurs pak lákal jednak banky k prodeji dluhopisů a zajištění kursovního výdělku, na druhé straně pak vylučoval téměř veškerý zisk na výdeji bankovek. Při tom však stoupl počet Národních Bank ze 2094 r. 1881 na 3597 r. 1891.³⁾ Mírné stoupání oběhu bankovek, jež pozorujeme od r. 1891 až do r. 1900, je výsledkem klesnutí kursů spolkových dluhopisů. Tomuto poklesu předcházela jako příčina panika z r. 1890, krize z r. 1893 a konečně válka americko-španělská v r. 1898. Ta přinesla též uzavření nové půjčky 3%ní ve výši 200 mill. doll. na základě War Revenue Actu z r. 1898, čímž byl dán podklad pro nový výdej bankovek, jenž byl svrchovaně potřebný, poněvadž dle uměřovacího plánu, jak byl rozvržen před válkou z r. 1898, byly by bývaly splaceny veškeré dlužní úpisy Spojených Států již r. 1907 a tím výdej bankovek dle stávající soustavy vůbec znemožněn. Jak málo byla potřeba oběživa směrodatná pro výdej bankovek, toho novým dokladem je, že zvýšený oběh počínáme pozorovati v době, kdy země počala býti zaplavována stříbrem nakupovaným dle Shermanova zákona ze 14. července 1890 a přesycenost oběživem počínala se jeviti vývozem zlata ze země.

Mluvili jsme až *dosud o kursu spolkových dluhopisů* jakožto hlavním podnětu ku zvětšení nebo zmenšení oběhu bankovek. Stalo

¹⁾ O uměřování dluhu v těch letech mluveno již na str. 78.

²⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1902, str. 128.

³⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 106.

se tak, poněvadž kurs dluhopisů je nejzávažnější a při tom v dějinách nejspíše zachytitelná složka mající vliv na výnosnost cedulového výdeje. Proto ovšem nesmí ještě býti podceňována jiná složka výnosnosti, totiž *úroková míra peněžního trhu*. Zde se šetření však bude vztahovati spíše k místním než k dějinným jejím rozdílům, poněvadž častá měnlivost a místní rozdílnost její v téže době znemožňuje, aby z jejího stoupání nebo klesání bylo dovozováno pro *celé Spojené Státy* klesání nebo stoupání oběhu bankovek. Naproti časové nestálosti je však stálého rázu rozdíl úrokové míry mezi východem hospodářsky vyspělým a západem a jím méně pokročilým. O tomto teritoriálním rozdílu v míře úrokové jsme již mluvili.¹⁾ Je-li tedy předpoklad, že nízká sazba úroková na trhu peněžním podporuje výdej bankovek, vysoká sazba pak jej zadržuje, správný, musil by výdej bankovek na východě, kde převládal vždy daleko nižší úrok, než na jihu, a na západě býti poměrně čilejší a vydatnější než na západě, ač nedokonalé šekovnictví v těch krajích by předpokládalo opak. Předpoklad ten jako správný potvrzuje výkaz Comptrollera oběživa z roku 1899.²⁾ Dle něho banky mnohých západních států nesložily vůbec více spolkových dlužních úpisů jako úhradu, než kolik je předepsáno za tím účelem, aby bylo uděleno svolení k započetí činnosti bankovní (čili obmezily se na složení t. zv. charter bonds),³⁾ banky ostatních západních a jižních států překročily tuto minimální úhradu jen zcela nepatrně.⁴⁾

Nejlépe však možno sledovati vliv výdělečnosti bank na výdej bankovek *od r. 1900*. Bylo prokázáno, že výnosnost je jediným vodítkem, kterým se banky při výdeji bankovek řídí. Měl-li býti tedy oběh jejich zvýšen, což se stávalo nutným, poněvadž kraje, kde šekovnictví nebylo ještě vžito, počaly pocíťovati citelný nedostatek oběživa, musela býti bankám poskytnuta možnost většího zisku z výdeje, a dále musel podklad oběhu t. j. spolkový dluh býti zvětšen, ježto ona 200millionová válečná půjčka z r. 1898 měla býti již v 10 letech splatna.

1) Viz str. 135. pozn. 1.

2) Str. 412 a násl.

3) Viz str. 98. a násl.

4) Srov. též statistiku, již uvádí H a s e n k a m p, c. d., str. 122., jež potvrzuje, co bylo shora řečeno.

Prostředky, jimiž tyto úkoly měly býti splněny, byly usku-
tečeny zák. ze 14. března 1900 a byly následující: Byly vydány
2%ní dlužní úpisy (t. zv. Consols), splatné po r. 1930 ve výši
646,250.150 doll.

Všechny spolkové dluhopisy¹⁾ měly nadále býti připuštěny
za úhradu do plné hodnoty nominální, nikoli jako dříve jen do
90% nominální hodnoty.

Daň měla obnášeti pouze $\frac{1}{2}\%$ za rok z průměrného obnosu
vydaných bankovek, byly-li použity nové 2%ní dlužní úpisy jako
úhrada.

Pro místa s obyvatelstvem nevětším než 3000 obyvatelů,
měl minimální kapitál Národních Bank obnášeti 25.000 doll.
místo dřívějších 50.000 doll.

Tím ovšem nejsou předpisy zákona z 14./3. 1900 o výdeji ban-
kovek vyčerpány (byla o nich již jinde obsírněji řeč), nýbrž
jsou uvedeny jen ony, jež měly zvýšiti výnosnost a objem výdeje
bankovek.

Vydání nových dlužních úpisů zvětšilo značně možnost výdeje
na dlouhou dobu.

Snížení zúročitelnosti z 5, 4, 3%ních úpisů na 2%ní bylo
značně vyváženo výhodou daňovou, která platila jen pro tyto
nízko zúročitelné dluhopisy. Krom toho nízká zúročitelnost do-
volovala tušiti též nižší kursovní úroveň dluhopisů.

Značnou výhodou bylo připuštění všech dlužních úpisů za
úhradu do plné hodnoty, což značilo nemalé zvýšení zisku pro
banky.

Konečně snížení minimálního kapitálu mělo umožniti zřízení
Národních Bank i v malých venkovských městech, čímž měl výdej
bankovek býti zanesen i do krajín méně zalidněných.

Následek těchto opatření byl skutečně překvapující: Jak
z hořejšího přehledu vidno, stoupl oběh bankovek ze 265.3 mill.
doll. v roce 1900 na 722.1 mill. doll. v roce 1913, t. j. ztroj-
násobil se.

¹⁾ Nikoli jen ony nové 2%ní, jak běžná literatura téměř veskrze
omylem tvrdí.

Rozvoj Bank Národních se jeví v těchto stručných číslech ¹⁾

Rok	Počet bank	Kapitál N. B.		Soukromé vklady	
		obnos mill. doll.	% z vešker. bank Unie	obnos mill. doll.	% z vešker. bank Unie
1900	3.732	621.5	54.0	2,458.1	31.9
1904	5.331	767.4	52.0	3,312.4	31.7
1908	6.824	919.1	50.1	4,374.5	32.9
1912	7.372	1.033.6	49.7	5,825.5	33.3
1913	7.473	1.056.9	48.9	5,953.5	33.2

Počet bank, jejich kapitál i jejich vklady se tedy zdvojnásobily. Zejména zřizování malých bank kvetlo, podporováno snížením minimálně nutného kapitálu. Též mnoho Státních Bank dalo se zlákat ziskem, jež se zdál kynouti z výdeje bankovek a proměňovalo se v Banky Národní.

Příznivé podmínky, jež pro výdej bankovek skýtaly 2%ní dlužní úpisy, musily mítí přirozeně velký vliv na kursovní hodnotu jejich.

V roce	byl jich kurs: ²⁾	V roce	byl jich kurs:
1900.....	104.04	1907.....	105.18
1901.....	107.30	1908.....	103.93
1902.....	108.78	1909.....	101.47
1903.....	107.09	1910.....	100.87
1904.....	104.99	1911.....	101.38
1905.....	104.16	1912 (v pros.)	101.15
1906.....	103.95	1913.....	101.25 (v lednu) 96.64 (v říjnu)

Z těchto záchvěvů kursů můžeme opět sledovat větší nebo menší oběh bankovek. Jakmile na př. kurs dostoupl svého vrcholu v roce 1902, klesl ihned oběh o 15 mill. doll. Od té doby kurs 2%ních consols stále klesal a oběh stoupal. Mezi květnem 1907 a únorem 1908 oběh se zvětšil asi o 80 mill. doll., což bylo výsledkem úsilí vlády za paniky kritického roku 1907. Leč banky již v listopadu 1908 zmenšily opět oběh o 28 mill. doll. Začátkem roku 1909 2%ní consols klesly na kurs 101¹/₄; na tomto kursu se držely více méně stále až do července 1913, kdy klesly na kurs 97.09. Tyto změny v kursech vyvolaly opět nápadné zvýšení

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 45.

²⁾ Worlds almanac 1913, str. 262. dle Treasury Report; za rok 1912 a 1913 čísla vzata z Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 131.

oběhu bankovek, jež od podzimu 1908 do srpna 1913 obnáší 125 mill. doll.¹⁾ Klesáním kursovní hodnoty dluhopisů tedy a nikoli pružností bankovek musíme odůvodniti rozpětí, jež se jeví mezi objemem oběhu bankovek v různých obdobích, jež se však pohybuje stále směrem vzestupným.²⁾

Ještě pochopitelnějším nám učiní závislost oběhu bankovek na výnosnosti jejich výdeje srovnání mezi vyšším ziskem, jež bankám přinášel výdej bankovek, oproti přímému půjčení peněz v 1899 a mezi ziskem v roce 1913.

Tento obnáší v roce 1899 za předpokladu 6%ní sazby úrokové na peněžním trhu:³⁾

Při složení	2%ních dluhopisů z r.	1891 jakožto úhrady	0.405%
„ „	3%ních „ „ „	1908 „ „	0.677%
„ „	4%ních „ „ „	1907 „ „	0.256%
„ „	4%ních „ „ „	1925 „ „	0.099%
„ „	5%ních „ „ „	1904 „ „	0.243%

Za předpokladu téže sazby 6%ní obnášel zisk v roce 1912 a 1913:⁴⁾

Při složení:	2%ních consols splatn. po r. 1930	4%ních dluhopisů splat. po r. 1925	2%ních dluhopisů (Panama Canal Loan) spl. mezi 1916—1936.	
	Při kursu	Zisk Při kursu	Zisk Při kursu	Zisk
1912				
listopad	101.2	1.308	114.0	1.154
prosinec	101.1	1.315	113.9	1.154
1913				
leden	101.2	1.303	113.8	1.160
únor	101.1	1.317	114.0	1.125
březen	100.8	1.343	114.0	1.118
duben	100.3	1.403	113.8	1.133
květen	100.2	1.414	114.1	1.094
červen	100.0	1.438	114.0	1.105
červenec	97.9	1.673	112.0	1.316
srpen	98.7	1.574	111.0	1.439
září	98.1	1.645	110.5	1.488
říjen	96.6	1.821	109.8	1.575

¹⁾ Srov Comptr. of Curr. 1913, str. 16.

²⁾ Srov. str. 167.

³⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1902, str. 33.

⁴⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 131. a 132.

Na první pohled je patrné, že vyšší zisk bank z výdeje oproti přímému půjčení obnášel v r. 1899 průměrně sotva $\frac{1}{4}\%$, nejvýše však něco málo přes $\frac{1}{2}\%$, kdežto ke konci roku 1912 a v r. 1913 obnášel vyšší zisk průměrně $1\frac{1}{2}\%$, v říjnu 1913 při složení 2%ních consols spl. po r. 1930 dokonce 1.8%. Účinek, jaký tento rozdíl ve výnosu musí mít na výdej bankovek, je za předpokladu výdělečnosti bank docela jasný.

Je docela přirozeno, že 2%ních dlužných úpisů vydaných v r. 1900, ani 2%ních Panama Canal Bonds z r. 1906 a 1908 jako ukládacích papírů pro nízkou zúročitelnost a vysokou cenu kursovní téměř používáno nebylo, což je viděti z následujících číslic:¹⁾

Rok	Oběh bankovek mill. doll.	2% consols spl. po r. 1930 slouž. jako úhrada mill. doll.	Rok	Oběh bankovek mill. doll.	2% consols spl. po r. 1930 slouž. jako úhrada mill. doll.
1900	265.3	270.0	1907	547.9	532.5
1901	319.0	316.6	1908	613.7	554.7
1902	309.4	320.7	1909	636.3	573.3
1903	359.2	376.0	1910	675.6	580.1
1904	399.6	416.9	1911	681.7	593.0
1905	445.4	483.2	1912	708.7	601.8
1906	510.9	492.2	1913	722.1	604.3

γ) *Nedostatek pozitivního pojištění pružnosti bankovek.*

Výhoda takového pozitivního pojištění pružnosti leží v účelném blízkém a přirozeném spojení mezi poptávkou po oběživu, t. j. životem hospodářským a výdejem oběživa. Spojení to je dokonale provedeno u nás ve způsobě směnky.²⁾ Vzniká-li potřeba po novém oběživu, bývá podávána k eskontu směnka, jejíž hodnota bývá po srážce eskontu vyplácena v bankovkách, čímž tyto přicházejí do oběhu. Při tom však zároveň, vydává-li banka novou bankovku a zvětšuje tím množství oběživa, přijímá za to směnku, t. j. jistotu, že bankovka se vrátí, jakmile doba úvěru dlužníkovi poskytnutého mine, t. j. v den splatnosti směnky. Spojitost tedy mezi potřebou

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 44. a 139.

²⁾ Na důležitost této úzké spojitosti poukazuje též Schumacher: Die deutsche Geldverfassung und ihre Reform. (Schmollers Jahrbuch Band 32, Heft 4) a Lumm: cit. dílo str. 5. a následující.

oběživa a výdejem je tu úplná a přirozená: Rozpětí úvěru — výdej nové bankovky — sepětí úvěru — návrat bankovky, při čem právě následkem této spojitosti banka může sledovati poměry peněžního trhu a lišiti mezi zdravým a nezdravým rozpínáním úvěru a dle toho prostředky jí po ruce stojícími (na př. změnou diskontní sazby) zakročiti. Hospodářský život sám si tedy tvoří oběživo zadáváním smének k eskontu a sám je vypuzuje z oběhu splácením jich. V tom leží tak důležitá samočinnost našich soustav, za kterouž jest děkovati zmíněnému pozitivnímu pojištění pružnosti.

Teprve tento nedostatek vtlačuje americké cedulové soustavě nejdůležitější známku nepružnosti a nikoli, jak téměř vesměs sem spadající, nám známá literatura tvrdí, nepružná úhrada sama, což nejlépe nám potvrdí úvaha, že bychom nemohli upříti jistou pružnost americké cedulové soustavě alespoň do mezí daného maxima, kdyby při úhradě, pozůstávající ze spolkových dluhopisů, bylo cedulovým bankám předepsáno, aby vydávaly bankovky jen na krátkodobé půjčky (směnky, lombard).

δ) *9millionový předpis.*

Konečně poslední příčinou nepružnosti cedulové soustavy ve Spojených Státech je předpis, že oběh bankovek od všech Národních Bank dohromady nesmí v jednom měsíci býti zmenšen o více než 9 mill. doll.

Pohnutkou k tomuto předpisu bylo, aby alespoň poněkud bylo stíženo spekulativní využití kursovních změn. Kdyby tohoto předpisu nebylo, nic by Národním Bankám nemohlo zameziti, aby za vysokých kursů dluhopisů nezmenšily oběhu bankovek na nejmenší míru, čímž by oběžní soustavě mohly způsobiti poruchy vážného rázu. Původně bylo zákonem z r. 1882 stanoveno, že ono zmenšení oběhu v jednom měsíci nesmí převyšovati obnos 3 mill. doll. a zároveň že banka, která je provedla, nesmí během následujících 6 měsíců oběhu svého zvětšiti. Toto poslední omezení bylo odstraněno zákonem ze 14./III. 1900. Článek 4. zákona z 4. března 1907 zvýšil pak přípustné zmenšení oběhu ze 3 millionů na 9 millionů. (Viz též str. 115 a pozn. 2. tamže.)

Tento předpis ochrnuje ovšem již předem každé volné rozhodnutí bank o tom, mají-li vydávati aneb vzíti z oběhu bankovky. Hranice je ovšem po r. 1907 volnější, než tomu bylo při 3millionovém omezení, avšak kdyby banky chtěly hromadně bráti ban-

kovky z oběhu, nemohlo by všem býti vyhověno. Z toho důvodu si však banky též důkladně rozmyslí, než přistoupí k rozmnožení svého výdeje a učiní tak jenom tehdy, mohou-li pravděpodobně počítati s tím, že v dohledné době nebudou nuceny oběh zmenšovati, čili, že výnosnost výdeje je zaručena pro delší dobu. Tím, to se rozumí, jsou poslední zbytky pružnosti uvedeny v níže. Jedná-li se o to, aby výdej bankovek byl rozmnožen jen na krátkou dobu — a to právě je příznakem pravé pružnosti — neodhodlá se banka k tomu, poněvadž není zcela jista, že by v žádaném okamžiku mohla oběh snížit a to v tom měřítku, jak by si toho přála. Jindy opět vyžaduje hospodářský stav, aby oběh mimořádně zvětšený (jako byl v roce 1907) byl rychle zmenšen, čemuž 9millionová mez opětně překáží.

Tím by byly příčiny nepružnosti americké cedulové soustavy objasněny a našim dalším úkolem bude, abychom si povšimli, čím tato nepružnost je částečně zmírňována.

3. Momenty smírňující nepružnost cedulové soustavy.

α) Šekovnictví.

Vedle Spojených Států je cedulová soustava nejméně pružná v Anglii.

Důsledkem toho jsou v Anglii:

občasné suspendování bankovní akty Peelovy,
časté a intenzivní měnění diskontní sazby.¹⁾
nutnost pomoci a intervence některé jiné cedulové banky.²⁾

Ve Spojených Státech pak povstávají v důsledku toho na jedné straně převýdeje oběživa a na druhé straně časté paniky a těžké hospodářské krise.

¹⁾ Tak měnila diskontní sazbu:
dle Wörterbuch der Volkswirtschaft

dle Lumma c. d. str. 30., 32., 33.,
od r. 1876—1908:

Anglická banka	60 krát	195krát
Říšsko-německá banka:	51 „	122 „
Rakousko-uherská banka	18 „	43 „
Francouzská banka:	10 „	31 „

²⁾ Naposledy pomohla angl. bance francouzská banka v r. 1907 asi 75 milliony frcs. ve zlatě.

Tato nepružnost cedulové soustavy nutila asi obě tyto země, aby hledaly jiné organické pojítko mezi oběživem a hospodářským životem, a našly je v podobě systému depositního, jenž pracuje šekem a vyrovnává Clearing Housem. Anglická a americká soustava, ač tedy jinak značně se od sebe různí, mají společné to, že úhrada obou je nedokonalá a že bankovka není v používání tak všeobecném jako u nás. Platy se nekonají většinou bankovkami, nýbrž šeky.

Je jisté, že za poměrů, jaké panují ve Spojených Státech, je šekovnictví pro ně štěstím. Kdyby svou potřebou oběživa byly odkázány na pružnost bankovek jako evropské kontinentální státy, byly by se nedostatky jejich cedulové soustavy objevily ještě daleko pronikavěji, než se stalo.

Převaha šekovnictví pomocí vkladového zařízení nad výdejem bankovek je patrna číselně, jednak z výkazů jednotlivých clearingových sdružení, jednak z nápadné převahy bankovního oddělení depositního nad emisním oddělením.¹⁾ Stává se, že největší a nejlépe postavené Národní Banky provádějí výdej bankovek v míře zcela nepatrné.

Co se týče výkazů clearingových sdružení, budiž poukázáno na str. 91; z uvedených tam výkazů plyne, že k vyrovnání vzájemných pohledávek bankovních není potřebí více hotovostí než průměrně asi 5% vyrovnaných obnosů. Průměr všech 162 clearingových sdružení ohledně sald vyplácených v hotovosti by stoupl asi na 6½%. Může se tedy tvrdit, že 90% veškerých větších platů se koná odúčtovacím řízením, prostřednictvím šeků.²⁾ Ve velkých městech stoupá tento poměr až na 95%.

Převaha depositního platidla (deposit currency) nad bankovkami je dále patrna z toho, že bankovek Národních Bank bylo v roce 1913 v oběhu okrouhle 725 mill. doll. kdežto vkladů soukromých podrobených disposici šekem (individual deposits subject to check)

¹⁾ Prof. Laughlin: ve své práci: Aus dem amer. Wirtschaftsleben sestavil na str. 122 (tab. VII.) zajímavý diagramm, v němž čára představující oběh bankovek a čára představující vklady běží do r. 1879 rovnoběžně. Po tomto roce stoupají vklady nápadně rychle, kdežto výdej bankovek klesá a teprve po r. 1900 začíná poněkud se zvedat. Z toho možno soudit na všeobecný vývoj šekovnictví ve Spoj. Státech.

²⁾ Srov. Laughlin: Aus dem amer. Wirtschaftsleben str. 123.

bylo v roce 1913 8.240,942.009 doll.¹⁾ Jak mnoho by musilo být v Unii rozmnoženo oběživo, kdyby nebylo těchto surrogatů platidel, se dá přibližně soudit z těchto dat:

Oběh bankovek obnáší:²⁾

u banky anglické:	147,923.075 doll.
„ francouzské:	1.092,265.000 „
„ říš. německé:	573,800.000 „
„ rak.-uherské:	518,160.000 „
„ hollandské:	127,090.000 „
„ belgické	179,005.000 „

Z tohoto přehledu je viděti, jak úsporně působí šekovníctví v Anglii na její oběh bankovek. Oběh banky francouzské je 8krát větší, banky německé a rakousko-uherské 4krát větší. (Že oběh bankovek obou posledně jmenovaných bank je menší než oběh bankovek francouzské banky, dá se vysvětliti clearingovým a žirovým zařízením u těchto cedulových bank a vyrovnávacím zařízením poštovním.) Zajímavé je dále, že malé Holandsko stojí v oběhu bankovek nemnoho za Anglií, malá Belgie Anglii dokonce předstihla. Z toho se dá usuzovati, oč by Spojené Státy bez šekovníctví musily obnos oběživa v zemi zvětšiti.

Mimovolně musí se však každému namanouti otázka, jak je možno, že Spojené Státy, které většinu svých platů konají šeky, mají zapotřebí tak ohromného množství oběživa, že vykazují větší podíl oběživa dle hlavy, než každý jiný stát na světě Francii vyjímajíc. Podíl oběživa dle hlav obnáší totiž:³⁾

V Japonsku	4·35 doll.	Kanada	24·41 doll.
V Rusku	7·09 „	Německo	25·03 „
Rakousko-Uhersko ..	10·74 „	Belgie	25·22 „
Mexiko	10·88 „	Nizozemí	27·91 „
Italie	11·80 „	Spojené Státy	33·99 „
Velká Britanie	16·33 „	Francie	40·88 „

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 56. V této číslici nejsou zahrnutý ani vklady úsporné (t. j. s lhůtou výpovědní = saving deposits) ani vkladové potvrzenky (certificates of deposits) ani potvrzené šeky (certified checks) ani šeky obchodvedoucích (cashiers checks outstanding).

²⁾ The Economist z 5. října 1912. Worlds Almanac 1913 na str. 270. k vůli jednotnosti převádí všechna čísla na dollary.

³⁾ Statistical abstract 1907/1908 str. 742 a násl. pro rok 1904 viz podobnou statistiku Mint Report 1905, str. 38 a násl., 100 a násl., 156, a násl.

Není ovšem pochybnosti o tom, že země, čím je hospodářsky vyspělejší a bohatší, tím větší množství oběživa (ceteris paribus) vykazuje, ježto její obyvatelé budou zvyklí míti více peněz u sebe a také budou konati více platů. Tak vidíme, že Anglie, ač šekovníctví jí uspoří ohromné množství hotovostí, má větší podíl oběživa dle hlavy než naše říše a tato opět větší než Rusko. Toho důkazem je také, že tato kvóta dle hlavy stoupá každým rokem (ne tedy jen absolutní množství oběživa). Tento důvod samojediný by však jistě nevysvětlil tuto nápadně vysokou kvotu oběživa dle hlavy v Unii.

Pohledme však na následující statistiku.¹⁾

Rok končící 30. červ- nem	Mince a jiné peníze ve Spoj. Státech mill. doll.	Mince a jiné peníze v poklad. úřadě jako spolkový majetek		Mince a jiné peníze v bankách	
		obnos mill. doll.	%	obnos mill. doll.	%
1900	2.339·7	284·6	12·16	749·9	32·05
1901	2.483·1	307·8	12·39	794·9	32·02
1902	2.563·2	313·9	12·24	837·9	32·69
1903	2.684·7	317·0	11·80	848·0	31·59
1904	2.803·5	284·3	10·14	982·9	35·06
1905	2.883·1	295·2	10·24	987·8	34·27
1906	3.069·9	333·3	10·86	1.010·7	32·92
1907	3.115·6	342·6	11·00	1.106·5	35·51
1908	3.378·8	340·8	10·08	1.362·9	40·34
1909	3.406·3	300·1	8·81	1.444·3	42·40
1910	3.419·5	317·2	9·27	1.414·6	41·37
1911	3.555·9	341·9	9·61	1.545·5	43·46
1912	3.648·8	364·3	9·98	1.563·8	42·86
1913	3.720·0	356·3	9·58	1.552·3	41·73

Rok končící 30. červ- nem	Mince a jiné peníze nenaléz. se ani v pokl. úř. ani v bankách (tedy pen. ve skutečném oběhu)		V oběhu vyjma mincí a j. peněz v pokl. úř. co majetek spolkový	
	obnos mill. doll.	%	Per capita mill. doll.	Per capita
1900	1.305·2	55·79	17·11	2.055·1
1901	1.380·4	55·59	17·75	2.175·3
1902	1.411·4	55·07	17·90	2.249·3
1903	1.519·7	56·61	18·88	2.367·7
1904	1.536·3	54·80	18·77	2.519·2

¹⁾ Comptroll. of Curr. Rep. 1913, str. 54.

Rok končící 30. červ- nem	Mince a jiné peníze nenaléz. se ani v pokl. úř. ani v bankách (tedy pen. ve skutečném oběhu)		V oběhu vyjma mincí a j. peněz v pokl. úř. co majetek spolkový	
	obnos mill. doll.	%	Per capita mill. doll.	Per capita
1905	1.600.1	55.49	19.22	2.587.9
1906	1.725.9	56.22	20.39	2.736.6
1907	1.666.5	53.49	19.36	2.773.0
1908	1.675.1	49.58	19.15	3.038.0
1909	1.661.9	48.78	18.68	3.106.2
1910	1.687.7	49.36	18.68	3.102.3
1911	1.668.5	46.93	17.75	3.214.0
1912	1.720.7	47.16	17.98	3.284.5
1913	1.811.4	48.69	18.61	3.363.7

V tomto přehledu je udán dvojím způsobem podíl oběživa dle hlavy. Nižší číslo značí kvotu dle hlavy z oběživa, které je skutečně v oběhu, kdežto vyšší číslo obdržíme, dělíme-li veškeré oběživo Spoj. Států mimo to, jež se nalézá v poklad. úřadě, počtem obyvatelstva.

Onen nižší podíl dle hlavy je vlastním obrazem skutečného množství oběhu peněz a jeho číselný výraz, totiž 18.61 doll., neliší se valně od podílu, který připadá na jednotlivce ve Velké Británii (16.33 doll.). V žádné zemi totiž není nashromážděno tak velké množství oběživa v pokladnách bank jako v Unii. Ve skutečném oběhu (mezi lidmi) se nalézá totiž za r. 1913 toliko 48.69% veškerého oběživa (tedy ani celá polovina), kdežto 9.58% v pokladnici spolkové a 41.73% oběživa v pokladnách bank. Neobyčejné zásoby hotovostí v bankách vysvětlíme si jednak jejich nešťastnou soustavou záloh, která vyžaduje velikých obnosů, jež potom leží ladem, a jednak tím, že salda, jež jsou výsledkem odúčtovacího řízení clearingového, jsou vyrovnávána hotovými penězi.¹⁾

Z dob, kdy byly vydávány Clearing House Loan Certificates, pak víme, jaké obnosy vybudou pro peněžní trh, když oběživo, jímž odúčtovací salda se jindy vyrovnávají, může býti nahrazeno těmito poukázkami. Kdyby tu byla nějaká ústředna, která by žirovým připsováním a odepisováním tyto pohledávky a závazky vyrovnávala mezi jednotlivými členy sdružení a kdyby konečně její činnost se časem rozšířila i na vyrovnávání mezi jednotlivými clearing-housy, došlo by se teprve k plné dokonalosti a výhodám zásady kompenzační a k veliké úspoře hotovostí.²⁾

¹⁾ Tato salda pohlíží značné obnosy; vždyť jen pro Nový York obnáší jejich denní průměr téměř 17 mill. doll., t. j. asi 85 mill. K.

²⁾ Tohoto vysvětlení značné kvoty dle hlavy ve Spojených Státech pomíjí příslušná literatura, pokud bylo možno, abychom ji seznali a hledí si ji vysvětliti jiným způsobem; tak na př. strachem před nedostatkem oběživa, výlučně inflací, a pod., jako na př. H a s e n k a m p : c. d. str. 173.

Za nynějších poměrů však nějakého hromadného vyrovnávání mezi různými místy Spoj. Států nemáme.

To, co jsme nyní řekli, činí nám tedy pochopitelným, že vzdor vyvinutému šekovníctví nalézáme v Unii též nepoměrně veliké množství oběžných prostředků; činí nám dále zřejmým, jak veliké výhody šekovníctví Spojeným Státům přineslo.

Kdyby šekovníctví dovedlo zcela nahraditi bankovky, byla by šekovní soustava anglo-americká dokonale pružná. Vždyť mluví se často o šekách ve Spojených Státech jako o „depositním oběživu“ (deposit currency). Život hospodářský si tu tvoří sám platidlo a to nikoliv znějící na okrouhlé obnosy, z nichž teprve splatný závazek dlužno skládati, nýbrž znějící přímo na splatný obnos. Avšak bankovka nebude nikdy moci zcela vymizeti z hospodářského života.¹⁾ Šek totiž nebude moci docíliti nikdy oné všeobecnosti jako bankovka, ježto nezní na rovné obnosy a je následkem toho neschopný k oběhu. Rovněž ta okolnost, že vystavovatel je soukromá osoba jen užšímu kruhu osob známá, omezuje jeho pouf zpravidla na cestu od vystavitele k bance. Zejména při hromadných platech jako při koupi divadelních, železničních lístků je používání šeku vyloučeno, ježto bankovka bude přijata i od osob zcela neznámých, nikoli však šek. Též předpokládá používání šeku vyvinuté bankovníctví, takže ve venkovských okresech bude vždy ještě převládati placení bankovkami. Výhoda bankovek spočívá dále v tom, že množství vydaných bankovek může býti sledováno od banky cedulové, jež může přehlížeti snadněji celé hospodářské poměry, což jí umožňuje pečovati o účelnou a hospodárnou zásobu hotovosti. Přednost bude náležeti bankovce také zejména v kritických dobách za paniky, ježto za bankovkou stojí autorita státu (Spojené Státy), nebo skutečné hodnoty (zlata = Evropa), kdežto za šekem autorita soukromého vystavitele, pokud se týče (při „certified check“) autorita banky, na niž je vystaven.²⁾ Ježto při panice právě důvěra v banky bývá otřesena, je zřejmo, že taková záruka nemůže stačiti.

¹⁾ Srov. o tom: Wörterbuch der Volkswirtschaft, sv. II. str. 444; Marcuse c. d. str. 113 a 114; Obst c. d. str. 27; Lumm: c. d. 10, 11; H a u s e r: Amerikanische Bankreform, Jena 1914, str. 7.

²⁾ Nejlepší důkaz toho, že šeky byly za paniky v roce 1907 odmítány, kdežto bankovky nejen přijímány, nýbrž dokonce thesaurovány, jak jsme již na jiném místě řekli.

Připustili-li bychom nepravděpodobný případ, že by i státní úvěr byl ořesen, nestačila by již ani záruka státu a nastal by návrat k původnímu základu úvěrovému vůbec, totiž ke skutečné hodnotě, pravděpodobně tedy ke zlatu. Čím vzdálenější je tedy úvěrní soustava od tohoto původního stavu, čím tedy je větší právní jistota a vzájemná důvěra a jako následek toho menší skutečné záruky za splnění závazků, tím je úvěrní system vyvinutější (značí tedy šekovnictví i po této stránce pokrok v úvěrní organisaci proti bankovce), ale též tím snadněji je celá úvěrní stavba ořesena. A není-li tu ústředního cedulového ústavu, jenž v čas může důvěru vrátit, může panika dostupiti hrozivých rozměrů.

Šek leží jako platidlo mezi bankovkou a směnkou. Bankovka je kryta autoritou státu (nebo zlata = v Evropě), směnka je kryta pouze autoritou solvence jednotlivcovy (není-li ještě indossována anebo akceptována bankou), šek pak kryt autoritou banky (je-li šek „certified“; avšak i když šek není „potvrzen“, poučí telefonický dotaz každého, má-li vystavitel v bance dostatečné krytí). Šek je tedy oběžnější platidlo než směnka (i tehdy, je-li splatna à vista), avšak bankovka daleko oběžnější nežli šek.

Důsledkem hořejšího vývodu je tedy, že bankovka nemůže býti zcela potlačena. Šekovnictví je výborným surrogátem peněz v klidných dobách, avšak v kritických dobách nevyhovuje.

Důvod, že Anglie při svém šekovnictví nedoznává ve své oběžní soustavě podobných poruch jako Spojené Státy, leží v tom, že šekovnictví stlačilo sice význam bankovky na nejmenší míru; pokud však její národohospodářské poslání je nepostradatelné, umožnila cedulová banka jeho provádění a naopak, její málo pružná cedulová soustava může při jejím vyvinutém šekovnictví jakž takž obstáti. Obě zařízení se tedy doplňují a mezery v platební soustavě zanechané od jednoho jsou vyplňovány druhým.

Ve Spojených Státech jsou poměry jiné. Také tam sice stojí šekovnictví na vysokém stupni dokonalosti. Avšak na jedné straně pružnost cedulové soustavy Spoj. Států stojí ještě daleko za anglickou, na druhé straně úkoly vyžadované od pružnosti oběživa, tedy od pružnosti bankovky (ježto ostatní oběživo již svou povahou je naprosto nepružné), jsou tam daleko větší než v kterékoli jiné zemi, protože v Unii panuje v platebních poměrech daleko větší nepravidelnost než jinde. Kdežto pravidelný

obchod se spokojuje šekovním zařízením a nevyžaduje téměř žádných hotovostí, konají se platy spojené se sklizní (moving the crop), které vyžadují na podzim neobyčejně velikých obnosů, převážně v hotových penězích, poněvadž ve venkovských okresech se šekovnictví ještě nevyvinulo. Vzdor vyspělému šekovnímu zařízení zůstává tedy nepružnost bankovky velice citelnou újmou pro Spojené Státy.

β. Působnost pokladničního úřadu.

V popisné části již jsme mluvili o tom, že pokl. úřad zmírňuje napiatost peněžního trhu tím,

že vkládá přebytečné hotovosti do Národních Bank, jež se nazývají vkladovny (depositories),

že před lhůtou, stanovenou umořovacím plánem, vykupuje spolkové dlužní úpisy,

že před dospělostí vyplácí úroky z dluhopisů.

Oplývá-li trh penězi, vybírá spolkové vklady, zastavuje výkup dlužních úpisů atd.

Nyní se ovšem jedná o to, zda takové zasahování poklad. úřadu na peněžním trhu je dostatečnou náhradou za pružné oběživo. Na to dlužno rozhodně odpověděti záporně. Předně proto, že žádný pomocný čin pokl. úřadu nepůsobí *samočinně*. Kdežto pružnost evropských cedulových soustav působí právě v tom okamžiku a v tom měřítku, jak hospodářský život toho potřebuje, může se státi, že pomoc poklad. úřadu mine se nejvhodnějším okamžikem, anebo, že trhu peněžnímu bude poskytnuto příliš mnoho nebo příliš málo hotovostí. Dále jest uvážiti, že poskytnutí pomoci je odvislé od *tajemníka pokladu*, který je úředníkem a dlí opodál ruchu obchodního ve Washingtonu, pročež mu často spojitost s hospodářským životem a trhem peněžním uchází. Je též osobou politickou jako veškerí členové vlády, a může na jeho jednání jeho politické přesvědčení míti značný vliv. Dále leží v jeho libovůli, které Národní Banky za vkladovny zvolí, při čemž by též se mohl dáti vésti stranickými důvody.

Dalším protidůvodem je následující úvaha: Spolkové vklady musí býti *kryty dluhopisy*, které byť ne výlučně, přece z veliké části záleží ze stejných dluhopisů jako úhrada kryjící oběh bankovek. Provádí-li vláda vklady u Národních Bank ve větším měřítku, je

třeba, aby Národní Banky uvolnily část své úhrady, chtějí-li obdržeti vklady. To ovšem bude míti za následek zmenšení oběhu bankovek. Tak na jedné straně příspěvím vlády se oběživo zvětší hotovostmi ve způsobě spolkových vkladů, na druhé straně se zmenší vzetím části bankovek z oběhu.¹⁾ Že totiž Národním Bankám jsou milejší vklady spolkové než oběh bankovek stejné výše, je přirozené, poněvadž hotovosti, jež jsou jim svěřeny vládou, mohou vpočítávati do zákonné zálohy, kdežto bankovek nikoliv. Při tom zákonem z 30. května byla utvrzena prakse před tím již zachovávaná, že Národní Banky za vklady spolkové nemusejí chovati žádných záloh. To jim ovšem dovoluje, aby za každý dollar vkladů spolkových zvýšily položku vkladů soukromých, čili úvěr na účtě depositním nejméně o 4 dollary. V době, kdy panuje úvěrní rozpětí, může tento stav vésti k přepětí úvěru. Tak přepětí úvěru a krise z r. 1907 bývá mimo jiné připisována tomuto štědrému poskytování vládních peněz.²⁾ Kdyby vláda nebyla bankám totiž přispěla, byly by tyto vzhledem k napiatému nebo nedostatečnému stavu záloh hleděly úvěry omeziti. Novou však zásobou spolkových hotovostí byly svedeny k neopatrnosti.

Mimo to navykl pokladniční úřad Národní Banky tomu, že jakmile nastanou stísněnější poměry na trhu peněžním, ony se spolehnou na příspěvi pokladničního úřadu a nehledí zvýšeným výdejem bankovek přizpůsobiti se potřebám hospodářským a tíseň peněžní odstraniti, protože vysoký úrok při napiatém trhu nutně se dostavující je výnosnosti výdeje bankovek, jak jsme řekli, nepříznivý, naproti tomu pomoc pokl. úřadu přináší však bankám posílení zákonných záloh.³⁾

¹⁾ Tento případ se stal na př. v roce 1903. Srov. Treasurers Report 1903 str. 19 a 20. Snížení oběhu bankovek bylo tehdy provedeno tak rychle, že hranice zmenšení (tehdy ještě 3 millionová) byla by bývala málem překročena. Opáčně opět roku 1905 zmenšení spolkových vkladů vedlo k rozmnožení výdeje bankovek o 52 mill. dollarů. (Treasurers Report 1905, str. 13 a násl.)

²⁾ Srov. H a s e n k a m p : Wirtschaftskrisis 1907, str. 67 a 68.

³⁾ Že američtí bankéři tímto způsobem kalkulují, t. j. v době peněžní tísně nevyužívají plně svého práva výdeje, lze souditi z následujícího příkladu:

V polovici prosince 1912 při velice napiatém trhu peněžním vyskytli se návrh, aby pokladniční úřad vypomohl trhu peněžnímu dodatečnými

O jiných prostředcích pokladničním úřadem užívaných, aby jimi bylo působeno na trh peněžní, lze říci, že se jich v poslední době málo užívalo, ježto předčasné umořování dluhopisů je spojeno s velikou škodou pro spolkovou vládu, poněvadž dotyčné dluhopisy musí býti pravidelně vykupovány v kursovní ceně nad pari. Kromě toho může takové umořování míti za následek zmenšení oběhu bankovek z téhož důvodu, jako svěřování spolkových vkladů bankám. Splácení pak úroků z dluhopisů před dospělostí je příliš málo účinné.

Když jsme si takto objasnili nepružnost amerického cedulového systému a přišli k názoru, že i prostředky, jichž Spojené Státy užívaly, aby zmírnily tento nedostatek, nemohou býti náhradou za pružnou cedulovou soustavu, můžeme nyní s větší bezpečností vyšetřovati, jaké důsledky z této nepružnosti pro Unii mohou plynouti, a pátrati, zda výsledky, k nimž takto dojdeme, byly v minulosti skutečností potvrzovány.

4. *Následky nepružnosti cedulové soustavy.*

Nepružností výdeje bankovek může nastati buď převýdej bankovek, jenž může způsobit inflaci (α) nebo nedostatek bankovek (β).

α) Inflation.

Inflaci čili naduřelost oběživa můžeme zváti takový rozsah oběživa, který způsobuje poruchy hospodářské tím, že se vnucuje oběhu více oběživa, než ho jest za daného stavu hospodářského třeba.²⁾ V evropské soustavě cedulové nemůže při normálním

vládními vklady. Pokladniční úřad však tento návrh odmítal, odůvodňuje své rozhodnutí tím, že dle jeho mínění je úroková sazba sice vysoká, nikoli však prohibitivní. Dále, kdyby byla taková tíseň peněžní, jak se tvrdí, nebylo by prý možno, aby banky nebyly využily plně své možnosti výdeje. Dle jeho záznamů by však ještě bylo volno pro úhradní účele 30 mill. doll. 2%ních spolkových dluhopisů. (New York Times 16. prosince 1912, str. 9.)

²⁾ Není správně, dovozovati inflaci z vysokého podílu oběživa dle hlavy, jako to činí H a s e n k a m p : c. d., str. 173, neboť tím se budí dojem, že Spojené Státy se nalézají stále ve stavu inflace. Tomu však tak není. Za určitých dob může i ono množství oběživa, jež se v Unii nalézá, ukázati se nedostatečným (na př. v r. 1907). Inflation tedy nenastává, že by v Unii bylo příliš mnoho oběživa, nýbrž proto, že následkem nepružnosti je v Unii v té které době nadbytečně mnoho oběživa. Příčiny vysokého podílu oběživa dle hlavy byly vysvětleny jinde (viz str. 184. a násl.).

výdeji¹⁾ bankovek a jich směnitelnosti inflace nastati. Ježto hospodářský život si vyssává z cedulové banky jen tolik oběživa, kolik ho potřebuje a ježto cedulové ústavy, spravující se zásadou veřejnohospodářskou, neusilují o výdej bankovek do přípustného maxima, nýbrž naopak diskontní svou politikou čelí takovému vyssávání bankovek, které by bylo způsobeno nezdravou spekulací a vedlo ku přepětí úvěru a krisím — následkům to převýdeje bankovek.

Jinak ve Spoj. Státech, kde není samočinné regulace výdeje bankovek a kde cedulové banky se řídí při jich výdeji jediné jeho výnosností, která vede obyčejně k tomu, že banky hledí *vyčerpati své výdejné maximum* (o čemž jsme již mluvili).

Avšak netoliko výdej bankovek nad potřebu, nýbrž i ta okolnost, že *se nevrací bankovka* vyplnění svůj úkol ve Spoj. Státech tak zpět, jako tomu je u nás, musí vésti k naduřelosti oběživa.

Kromě toho u nás můžeme považovati za oběživo — posuzující jeho naduřelost — jen ony bankovky, které se nalézají mimo cedulovou banku (tedy v pokladnách jiných bank i v ostatním oběhu), nikoli však bankovky vrátivší se zpět do cedulové banky, poněvadž zde netvoří nabídku hledající uložení a působící na úrokovou míru, kterou banka cedulová diktuje sama. Jinak je tomu však v Unii. Cedulové (Národní) Banky neliší se po té stránce od jiných soukromých bank, a oběživo nashromáždívá se u nich tvoří stále nabídku oběživa hledající uložení. Pro posouzení inflace oběživa musíme tedy přihlížeti v Unii nejen k oběživu jsoucímu v pokladnách bank necedulových a v ostatním oběhu, nýbrž i k *oběživu, jež se nalézá u Národních (cedulových) Bank*, tedy mezi jiným i k bankovkám Národních Bank vrátivším se, ano i k těm bankovkám dosud nevydaným, za něž již byly složeny dluhopisy, neboť tvoří nabídku hledající uložení a působící na úrokové sazby. I kdyby tedy se bankovky po vykonání svého úkolu (při splatnosti směnky, předpokládáme-li příznivý případ, že banka vydala bankovky na krátkodobou půjčku, což ve Spoj. Státech, jak jsme řekli, není nikterak nutné) vrátily, nepřestaly

¹⁾ Jinak by tomu bylo ovšem, kdyby výdej bankovek byl způsoben státní výpůjčkou.

by tvořiti nabídku uložení hledající a podporovaly by inflaci. Avšak byla by tu alespoň pravděpodobnost, že Národní Bance, je-li potřeba po oběživu nasycena, bude ztížena možnost bankovky znovu vnutiti do oběhu. Mimo to bylo by vyloučeno, že by jich banka použila ku posílení svých zákonných rezerv a tím současně ku rozpětí úvěru.

Avšak v Unii se nevrací bankovka z oběhu po dlouhou dobu. Při splatnosti směnky dlužník vyrovná dluh na př. ve státovkách (greenbacks), neb zlatých či stříbrných poukázkách, nebo v bankovkách jiné Banky Národní. I kdyby dlužník chtěl, nesehnal by zpravidla bankovky oné banky, již má platiti. Vrátili se však na př. státovky, nebo zlaté či stříbrné poukázky místo bankovek, zůstane banka veřejnosti obnos vydaných bankovek dlužna, její passivní položka nezmizí a zůstane tu nabídka oběživa směřující k jeho inflaci. Ale vedle toho může ještě banka obdržené státovky či kovové poukázky započísti si do zálohy a v poměru k záloze rozšířiti poskytnutí úvěru a tím podporovati úvěrní inflaci. Kdyby banka nedosáhla posílení své zálohy, byla by snad bývala přistoučila k omezení úvěru. Uvážíme-li dále, že Státní Banky a Trust Companies smějí bankovky Národních Bank vpočítávati do svých záloh, můžeme v převýdeji jejich od r. 1900 viděti jednu z příčin krise z r. 1907. Národní Banky nechávající v oběhu své bankovky a povolující úvěr na základě hotovostí, jež se jí místo bankovek vrátí, povolují vlastně úvěry na základě úvěru (bankovek) a budují úvěrovou stavbu, která se musí při lehkém otřesu shroutiti, poněvadž nemá pevného základu. Vzbuzují též na trhu peněžním zdání hojnosti, kteréž tu vlastně není. Čím dříve tedy oběživo, jež sloužilo jen dočasnému úvěru, bude z oběhu vzato, tím věrnější a pravdivější obraz peněžního trhu obdržíme.

Příčinou inflace ve Spojených Státech může býti kromě nepružnosti cedulového systému též v určitých případech uvolnění hotovostí nashromážděných ve spolkové pokladně. Tyto se mohou totiž dostat do oběhu buď vklady do Národních Bank, aneb přímo platy konanými pokladničním úřadem. První případ nastane pravidelně, je-li nouze o oběživo, a účinek těchto hotovostí v podobě vkladů bude pro oběh blahodárný. Druhý případ však nastane asi, bude-li vláda vykazovati schodek a bude-li nucena sáhnouti na hotovosti, jež by jinak zůstaly nedotčeny. Nastane-li tento poslední případ v době, kdy již je potřeba

po oběživu nasycena, aneb, kdy již beztak je v oběhu přebytek peněz, nastane inflace.¹⁾ Důsledkem této inflace bude ovšem také přepětí úvěru.

Panuje-li však hospodářská stísněnost a není-li v obchodním a průmyslovém světě potřebí úvěrů, nutno umístiti volné úvěry jinde. Náhrada bývá nalezena obyčejně ve spekulacích kruzích. Je vždy dosti spekulantů, kteří nabízené úvěry přijmou. Tak bývá uměle vypěstována spekulace buď v cenných papírech, nebo ve zboží, nebo v pozemcích. Jisto je, že se spekulace vyvine, ať již v kterémkoli oboru. Je tedy inflace nezdravé spekulaci obzvláště příznivá.

Ale zlé následky inflace nejsou tím ještě vyčerpány. Dejme tomu, že banky nebudou moci při poskytování úvěru docílit ve vnitrozemí příznivých podmínek, poněvadž není po nich poptávky. Banky budou se snažiti naléztí odškodnění na cizozemských trzích, což povede k vývozu zlata, jakožto jediného oběžního prostředku, jenž se za hranicemi může uplatnit. Skutečně též v dobách přílišného rozmnožení oběživa, převyšujícího potřeby země, můžeme

¹⁾ Příklad takové nesrovnalosti mezi zdánlivou zásobeností trhu peněžního a skutečnými poměry uvádějí New-York Times ze dne 7. ledna 1913, stěžující si, že sotva uplynulo několik málo dní od 12%ní úrokové sazby, nastává již zdánlivý přebytek peněz. Zálohy bank se téměř zdvojnásobily, poněvadž banky obdržely téměř 15 mill. doll. z vnitrozemí. Times uvažují pak dále: „Kdyby tyto vracející se hotovosti byly skutečným (peněžním) kapitálem, bylo by nutno jejich objevení se vítati s jásotem. Ale není naprosto známky, která by opravňovala k domnění, že přebytečné oběživo odpovídá přebytečnému peněžnímu kapitálu. Pohotovost, která se nám nyní vrací do New Yorku, je nám vnucována přebytečností oběživa krytého dluhopisy (totiž bankovek), které není možno snížit. Nemůže u něho nastati kontrakce, poněvadž je též vyloučeno rozpětí.“ Times dodává: „Ač u nás je tak malé rozpětí (v oběhu bankovek) za celý rok (10 mill. doll.), dostoupilo rozpětí v Německu v jediném týdnu obnosu 125 mill. doll. a tak Berlín ušel, ač byl také ve stísněných poměrech, zkušenostem Nového Yorku. Jakmile totiž tohoto zvýšeného oběhu nebude více zapotřebí, zmizí, a Německo nebude mítí *klamného pocitu uvolnění na trhu peněžním* a jeho bankéři nebudou mítí dvojité úlohy, jednak, aby zaměstnali 125 mill. doll., když jich nebude potřebí, jednak, aby je vydupali z jejich dočasného používání, když jich bude potřebí. V té době nastane v Německu nový výdej bankovek, provedený ne s větším úsilím, než samočinný vzrůst našich bankovních šeků, když jich obchod potřebuje.“

pozorovati nápadně vysoké vývozy zlata ze země, tak na př. r. 1892, 1908 atd.¹⁾

Následky inflace ve Spojených Státech jsou tedy: zdánlivá hojnost peněz na domácím trhu, přepínání úvěru, podpora spekulace na burse a v jiných oborech a podpora vývozu zlata ze země.

Dále má inflace vliv i na stoupání cen zboží, jak se též po různu v americké literatuře dovozuje.²⁾

β. Nedostatek oběživa.

Druhým následkem nepružnosti bankovek cedulové soustavy je občasný nedostatek oběživa, žádá-li ho hospodářská potřeba více, než ho dovedou banky při maximu vydatelných bankovek rozmnožit, anebo v mezích toho maxima, rychleji,³⁾ než toho banky dovedou. I jestliže oběh bankovek nevyčerpává ještě objektivně přípustného maxima (souhrnu všech dluhopisů), neodhodlají se banky snadno koupit a složením dalších dluhopisů u poklad. úřadu rozmnožit své maximum vydatelných bankovek, ježto při vysoké úrokové míře (a ta bude v dobách velké poptávky po oběživu pravidlem) je výdej bankovek méně výnosný (viz str. 173.) a ježto musí banky počítati s tím, že nebudou moci při 9millionovém předpisu libovolně bankovek stahovati.

Taková zvýšená potřeba oběživa vzniká hlavně ze *zvýšené potřeby úvěru*. Lze arci rozpínati úvěr i bez současného rozmnožení oběživa, avšak jen potud, pokud lze povoleným úvěrem dispo-

¹⁾ Srov. H a s e n k a m p, str. 117, 174, 176, 178, 179, *tentýž*: Wirtschaftskrisis 1907, str. 49.

²⁾ T. N. C a r v e r : The Quarterly Journal of Economics vol. XXI, str. 443. a násl. F. W. T a u s s i g (Harvard University) The Quart. Journal of Econ.: The Plan for a compensated dollar, May 1913, str. 402. 404. a násl.; dále článek The banking Bill at Washington v týdeníku *Nation*: July 1913, str. 20. (sv. 97, No. 2505), jenž přímo tvrdí, že: „currency inflation automatically drives up prices“.

³⁾ Výdej bankovek vyžaduje dlouhou dobu a zákon zakazuje, aby bankovky jednotlivých bank byly pro výdej chovány již v zásobě. Proto se nesrovnává s pravdou, tvrdí-li O b s t : c. d. str. 60, že rozmnožení bankovek je proveditelné v krátké době. Jako doklad našeho tvrzení slouží průběh paniky z r. 1907, o níž doleji promluvíme. Proti mínění Obstovu srov. též M a r c u s e : c. d. str. 69. a F u c h s : Das Geld u. Bankwesen in den Ver. Staaten v. Amerika (Schmollers Jahrbücher N., F., sv. XX., str. 952).

vati šeky. Pokud však je k tomu účelu potřeba hotových peněz, žádá větší rozpětí úvěru i rozmnožení oběživa. U nás vyhovuje se této potřebě tím, že pokud žádá rozpětí úvěru i rozmnožení oběživa, výdej bankovek a povolení úvěru spadá v jedno. Ve Spoj. Státech však je výdej bankovek nepružný a není konečným a doplňovacím zdrojem úvěru, a může se proto nerozmnožitelnost oběživa státi naprostou překážkou potřebného rozpětí úvěru.

Pokud arci lze povoleným úvěrem disponovati pomocí šeku, není nepružnost bankovky překážkou rozpětí úvěru, nýbrž ovšem předpisy o rezervách vkladových, dle nichž vymezuje výše bankovní rezervy i výši úvěru, který banka vůbec poskytnouti může.

Z pravidla arci bude zvýšená potřeba úvěru žádati i zvýšeného stavu oběživa, poněvadž nelze povolenými úvěry vládnouti veskrze pomocí šeku. Prakticky však snaha po rozmnožení úvěru nejen že nepovede ku rozmnožení oběživa, nýbrž naopak povede ke snaze vyssáti část jeho ze všeobecného oběhu do pokladen bank, za účelem rozmnožení rezerv, aby nebyly banky nuceny obmeziti neb zastaviti úvěr. *Podarí-li se to*, mohly by sice banky částečně poptávce po úvěru vyhověti, ovšem za předpokladu, že nově poskytnuté úvěry nebudou z bank vyčerpávati těžce získaných hotovostí (ježto každé ztenčení rezerv bankovních by značilo opět obmezení neb zastavení úvěru). Tím však nebude peněžnímu trhu nijak pomozeno vzhledem k tomu, že zvýšená poptávka po oběživu se setkala se sníženou jeho nabídkou. Taková úprava peněžního trhu kráčí tedy — na rozdíl od našich poměrů, kde rozpětí úvěru a rozmnožení oběživa spadá v jedno — zcela protichůdně s hospodářskými potřebami. *Nepodaří-li se to*, dojde brzy k obmezování úvěru, jež však ohrozí přirozeně normální hospodářský chod a zvláště psychologický jeho předpoklad, t. j. všeobecnou důvěru, tak že budou lidé i své vklady požadovati zpět a zmenšovati tímto opět rezervy bank. Vznikne tedy tím větší napětí v oběživu, jemuž budou banky čeliti tím, že budou usilovati o import zlata z ciziny pro své rezervy.

Dovoz zlata z ciziny není však věci nikterak snadnou a libovolně řiditelnou ani pro evropské státy s ústřední cedulovou bankou, natož pro decentralisovanou soustavu americkou se všemi vadami, o nichž bylo při organisaci amerických cedulových bank mluveno. Avšak i když se bankám podaří za těžkých obětí zajistiti si dovozem

jistý obnos zlata pro své rezervy, dojde jich taková pomoc zpravidla pozdě — kdy doba největší tísně již zatím minula. Jen částečně zmírňuje tyto nesnáze zasahování pokladního úřadu.

Zvýšená potřeba oběživa však vzniká nejen z potřeby zvýšeného úvěru, nýbrž i z *potřeby likvidovati úvěry a vklady v penězích*. V dobách normálních převládá příčina ona, v dobách kritických tato. Za tím účelem si povšimněme v stručnosti pochodu událostí předcházejících zpravidla krizi ve Spojených Státech. V pokojných a klidných dobách je potřebí následkem šekovnictví pramálo oběživa, a zálohy bank neslouží ani tak výplatám v hotových, jako daleko spíše tomu, aby nerozumnému poskytování a zvyšování úvěrních půjček byly vymezeny hranice. Není-li však potřebí mnoho oběživa v širším oběhu, objem jeho (oběživa) však se neztenčuje, je jasno, že přebytečné oběživo se stéká do pokladen bank v přílišném množství, a hranice možných úvěrů se posouvají nahoru. Předpokládejme nyní nikoli jen napiatý stav peněžního trhu jako shora, nýbrž skutečný úvěrní otřes (na př. insolvenci velikých spekuláčních domů, která způsobí na burse nucené prodeje a paniku). Je zcela přirozeno, že čím méně oběživa bylo potřebí v klidné době předcházející, tím větší bude jeho potřeba po otřesu. Veliký dav vkladatelů bude vyžadovati vyplacení vkladů v hotovosti; rychlé a pružné zvětšení oběhu bankovek by mohlo paniku zažehnati. To však z řečených důvodů není možno. Nastávají runy na banky, venkovské banky vyžadují hromadně vrácení svých hotovostí, banky, aby si je opatřily, vypovídají call loans, což působí hromadně prodeje cenných papírů, nastává bursovní derouta, insolvence bank, všeobecný zápas o poslední zbytky hotovostí, thesaurování hotovostí a konečně zastavení platů v hotových. Počáteční panika pak se obrací v těžkou hospodářskou krizi. Někdy krise vyvrcholí v důsledky právě líčené, jako r. 1864, 1873, 1884, 1890 (t. zv. Baring panic), 1893 (currency panic), 1896 (Bryan panic), 1899, 1907 (rich men's panic),¹⁾ někdy se jeví následky americké nepružné cedulové soustavy pouze v tom, že je nemožno obdržeti úvěr a že úroková

¹⁾ Srov. Nelson: „A. B. C. of Wall Street“ (The Wall Street Library), str. 155. K zastavení platů v hotových došlo v roce: 1873, 1884, 1893, 1907.

sazba stoupá do závratných výší, jako roku 1902, 1905,¹⁾ 1912.²⁾

Krátké vylíčení průběhu poslední paniky a krise z r. 1907 potvrdí správnost líčeného postupu událostí.

Jako příčinu hospodářské krise z roku 1907 je označiti řadu událostí, které souvisí s ohromným rozmachem Spoj. Států v oné době. Je to na př.:

překapitalisování různých podniků; koncentrační pochod, jenž se uskutečňoval ve všech hospodářských odvětvích Unie, vedl k tomu, že budoucí výnos trustů, jež měly vzniknouti splynutím z mnoha menších podniků, byl značně přeceňován, a vzhledem k tomu ony menší podniky, jež měly tvořiti onen budoucí monopolistický útvar, byly úžasně při koupi přeplácneny.³⁾ K řečenému překapitalisování přispělo nemálo známé „watering the stock“, čili rozmnožení akciového kapitálu na základě kapitalisování dividendy (aniž by tedy nějaké skutečné splacení nového kapitálu bylo provedeno). Konečně boje o nadvládu v různých podnicích, jež často vyhnaly kursovní cenu do výší, jež výnosům naprosto neodpovídaly a všeobecná divoká spekulace přispěly nemálo ku překapitalisování všech podniků.

Přílišná podnikavost působila na jedné straně blahodárně k vybudování skvělého dopravnictví zejména železniční sítě a zřízení četných nových průmyslových závodů, na druhé straně však investiční náklady překročovaly mohoucnost domácího peněžního trhu a přispívaly k přepínání úvěru. Je přirozené, že v době, kdy pro příznivou hospodářskou konjunkturu většina závodů prospívá a tím se podnikavost povzbuzuje, každá okolnost ulehčující povolení úvěru svádí banky ke přestřelkům.

Proto též:

převýdej bankovek, jenž novými předpisy zákona z r. 1900 byl obzvláště podporován.⁴⁾

¹⁾ Srov. L a m s o n : What is the matter with the currency (Harper's Weekly, April 1913), str. 12.

²⁾ Srov. L a u g h l i n cit. čl. v „Amer. Review of Reviews str. 70: na podzim 1912 bylo stejně těžko obdržeti úvěr jako v r. 1907.

³⁾ Tak na př. při tvoření obrovských trustů: United States Steel Corporation, který byl vytvořen kapitálem okrouhle 1600 mill. doll. International Mercantile Marine Co (t. zv. Shipping Trust) atd. O krizi ve Spoj. Státech v r. 1907 viz. obsírnější spisy: S c h u h m a c h e r : Die Ursachen der Geldkrise, Dresden 1908 a H a s e n k a m p : Die wirtschaftliche Krisis des Jahres 1907 in den Ver. Staaten von Amerika, Jena 1908.

⁴⁾ Zákon ten je dokonce zván „inflation measure“ inflacionistickým opatřením (srov. Munsey's Magazine, Financial Department ze září 1913, str. 1028), ježto banky byly výnosností výdeje k převýdeji přímo lákány.

každým rokem stoupající obnos *vládních vkladů*, za něž banky nebyly nuceny chovati zálohu, pomocí nichž však značně mohly rozšiřovati objem poskytovaných úvěrů a konečně

nedostatečná úprava *předpisů o zálohách* u trustových společností a Státních Bank a nedostatek přehledných *výkazů* bank, které připouštěly zmíněné již přesuny úvěru (shifting of loans), podporovaly všeobecné přepětí úvěru.

Není divu, že za těchto okolností se poměr zásoby hotovostí ku vkladům (tedy i ku poskytnutým úvěrům) značně v posledních letech před krisí zhoršil, jak lze viděti z této statistiky.¹⁾

	Poměr hotovostí ku vkladům v %	
	r. 1897	1907
U Nár. Bank	20·6	16·0
u Stát. Bank	16·1	8·2
u trustových společ.	5·0	5·0
u soukromých bankéřů	10·1	5·2

V poslední době před vypuknutím paniky se vyskytovaly též častěji schodky v zákonných zálohách Novo-yorkských sdružených bank. Bylo zřejmo, že každý úvěrní otřes bude jiskrou, jež způsobí veliký požár.

Jiskrou tou byl úpadek velikého spekulanta v mědi Heinzeho. Ježto však byly zájmy bratří Heinze-ů spleteny se zájmy různých bank, v jichž správě zaujímal čelná postavení (zejména Mercantile National Bank), budil jejich úpadek nedůvěru i k dotýčným bankovním ústavům. Mercantile National Bank, jejíž presidentem jeden z bratří byl, obstála sice zkoušku, ježto stav její připustil pomocné zakročení sdružení clearingového. Za to však Knickerbocker Trust Co, jež byla s bankou shora jmenovanou ve spojení, musila při runu, jenž byl proveden dne 21. října 1907 na její pokladní hotovost, prohlásiti se hned prvního dne insolventní. Události, jež po této insolvenci následovaly, jsou totožny s oněmi, jež byly po různu označeny jako nutný následek amerického cedulového systému. Nejdříve nastal veliký pokles kursů na Novo-yorkské peněžní burse a sazba call money stoupla na 70% a 24. října dokonce na 130%. Jen tím, že bankéřská firma J. P. Morgan dala peněžnímu trhu k dispozici toho dne 25. mill. doll. a následujícího dne dalších 10 mill. doll., zamezilo se nejhorším následkům. Runy na jiné banky se ovšem opakovaly, a několik jich se musilo prohlásiti insolventními. Při tom banky jsoucí mimo Nový York vyžadovaly bezohledně hotovosti, jež dle zákonného dovolení ze své zálohy novo-yorkským bankám poskytly.²⁾ To ovšem přivodilo citelný nedostatek hotovostí v Novém Yorku, takže

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1907, str. 412. a násl.

²⁾ V prvním týdnu paniky odplynulo z Nového Yorku do vnitrozemí 19·5 mill. doll. (Senate Document No. 208, str. 215.)

sružení clearingové se rozhodlo dne 26. října na výdeji Clearing House Loan Certificates.¹⁾ Toto částečné zastavení platů v hotových svádělo ovšem četné banky k tomu, že se snažily platy provádět prostřednictvím Clearing Housu, odmítaly konati platy v hotových a jen v nejnutejších případech (t. j. když žadatel prokázal nutnou potřebu hotových peněz) uvolovaly se k ústupkům. Jiná města ovšem New-York následovala, a v krátké době 60 clearingových sružení vydávalo Clear. House Loan Certificates. Není divu, že kdo měl příležitost nebo možnost obdržeti něco oběživa, ať již banka nebo soukromé osoby, nevydal ho dále, nýbrž thesouroval je. Následek toho byl, že nouze o oběživo dostoupila vrcholu, což se jevílo v pozitivním ažiu na hotové peníze jakéhokoli druhu (nejen na zlato), jež dostoupilo až 4%; do konce měsíce pak zastavily téměř všechny banky v Unii platy v hotových.²⁾

Zajímavé je, jakých prostředků se používalo ku potlačení krise: Byly to především *dovozy zlata*,³⁾ docilované všemi možnými prostředky a obětmi, zejména též vývozy zboží za značně kleslých cen. Vývozcí (zejména bavlny a obilí) si vymíňovali splacení ve zlatě, což ovšem na prodejní cenu nemohlo zůstatí bez účinku. Jak vývoz zboží ze Spojených Států v kritické době stoupl, lze posouditi z číslic vnějšího obchodu Unie v dotyčné době.⁴⁾

v millionech doll.

	dovoz zboží	vývoz zboží	přebytek vývozu
1907 srpen	125·81	127·27	1·46
září	106·37	135·32	28·95
říjen	111·91	180·26	68·34
listopad	110·94	204·47	93·53
prosinec	92·29	207·18	114·89
1908 leden	85·61	206·21	120·51

Dále podnikla *spolková vláda* četné kroky, aby krise byla co nejdříve přemožena. K tomu účeli:

značně rozmnožila *vkłady* v Národních Bankách, které zejména krátce před panikou měly sloužiti k dovozu zlata, při panice pak měly sloužiti ke zdoání runů na banky. V kritických dnech až do 26. října vložil pokl. úřad do Národních Bank (většinou v Novém Yorku) neméně než 35 mill. doll. a to vzhledem k potřebě, převážně v malých appoin-

¹⁾ Srov. H a s e n k a m p : Wirtschaftskrisis 1907, str. 22—24, 46—49.

²⁾ Tamtéž: str. 26, 28, 30, 45, 50, též H u l f t e g g e r : cit. čl. seš. 8, str. 244.

³⁾ Samotné město Nový York obdrželo z ciziny až do polovice listopadu asi 30 až 40 mill. doll. (New York Evening Post, 14. November 1907). H a s e n k a m p : Wirtschaftskrisis 1907, str. 30.)

⁴⁾ 60th Congress, 1st Session, Senate Document 208, str. 16.

tech.¹⁾ Ve přidělování vkladů se pokračovalo, až volně použitelná zásoba ve spolkové pokladnici klesla na 5 mill. doll.²⁾ Tajemník pokladu Cortelyou dovolil též, aby spolkové dluhopisy, které měly pojišťovati vládní vklady, byly zaměněny jinými cennými papíry. Tímto způsobem uvolněné spolkové dluhopisy mohly býti použity jako úhrada pro výdej nových bankovek. Následkem tohoto opatření stoupl též oběh bankovek od konce října do polovice listopadu asi o 20 mill. doll.

Spolková vláda vypsala dne 18. listopadu *půjčku* dvojího druhu: dlouhodobou, totiž 2%ní Panama Canal Bonds ve výši 50 mill. doll. a krátkodobou, totiž 3%ní pokladniční poukázky ve výši 100 mill. doll. Půjčka záležející v krátkodobých pokl. poukázkách měla bezpochyby sloužiti pouze tomu, aby thesaurované oběživo bylo z úkrytů vylákáno, poněvadž původně nebylo zamýšleno, aby byly použity co úhrada pro výdej nových bankovek. 2%ní Panama Canal Bonds mohly pouze tehdy vyhověti svému poslání, totiž rozmnožení oběhu bankovek, sloužíce co úhrada, kdyby spolková vláda byla upustila od splacení upsaného obnosu a ponechala Nár. Bankám upsaný obnos jako vládní vklady. K tomu se též vláda uvolila. Později připuštěny i 3%ní poukázky za úhradu. Celé toto zakročení vlády však selhalo, protože přišlo příliš pozdě. Počátkem prosince nejhorší dny krise minuly, a před touto dobou na výdej bankovek nebylo pomýšlení. Skutečně také nedošlo k úplnému výdeji těchto půjček, nýbrž jen k výdeji 15 mill. doll. 3%ních poukázek a 25 mill. doll. 2%ních Panama Canal Bonds. Celkem tedy k emisi 40 mill. doll., na jejichž podkladě byl zvýšen oběh bankovek asi o 34 mill. doll., ale teprve po nejtrpčích dnech krise.³⁾

Konečně *sřružení clearingová* nemálo přispěla k zavedení normálních poměrů:

na mnohých místech zjednávala si tato sřružení jistotu v cenných papírech aneb i ve zboží a vydávala za to platební poukázky znějící na malé obnosy, jež měly sloužiti pro oběh. Odtud vznikly názvy, jako: „pšeniční peníze“ (wheat money) atd. O výdeji Clearing House Loan Certificates bylo již mluveno. Clearingové poukázky se liší od platebních poukázek vydávaných v malých obnosech na základě jistoty spočívající ve zboží tím způsobem, že tyto jsou určeny pro široký oběh, kdežto ony, jak opětně s důrazem dlužno podotknouti, slouží toliko ku vyrovnávání

¹⁾ 60th Congress, 1st Session, Senate Document No. 208, str. 8.

²⁾ 15. října obnášely spolkové vklady v Národ. Bankách 162·7 mill. doll. a 17. listopadu 212·8 mill. doll., přibyték za 1 měsíc obnášel tedy 50 mill. doll. (Treasurers Report 1907, str. 18. a násl. Senate Document 208, str. 230; srov. též shora str. 78. Veliký celkový příbytek je viděti z toho, že vládní vklady obnášely ještě 1. března 1906 jen 50 mill. doll.)

³⁾ Srov. H a s e n k a m p : Wirtschaftskrisis 1907, str. 33—41; H u l f t e g g e r : cit. čl. sešit 8, str. 244.

sald clearingových a obíhají jen mezi bankami — členy sdružení.¹⁾ Oběma je však společno, že jsou nouzovými svépomocnými prostředky, jež postrádají jakéhokoli zákonného podkladu.

Všechny tyto prostředky, jak vidíme, sloužily tomu, aby oběživo v zemi bylo rozmnoženo. Vedle toho směřovala různá opatření k tomu, aby peněžní ústavy byly ochráněny po dobu paniky před „runy“ na jejich hotovosti. Tak spořitelny, aby se bránily před náhlým vybíráním vkladů, odvolávaly se na zákonnou dobu výpovědní; v některých státech a to v Kalifornii, v Oregonu, v Nevadě a Washingtonu zabránili gouverneuři runům na peněžní ústavy tím způsobem, že prohlásili zákonné prázdny a tím umožnili zavření bankovních ústavů pro nejhorší dobu.

Dle těchto ochranných opatření by se mohlo souditi, že příčinou americké krise byl pouze nedostatek oběživa. To ovšem by byl omyl. Příčiny krise byly četné a to zejména ony, jež jsme vytkli shora. Bezprostřední příčinou byl však nikoli *nedostatek*, nýbrž *nepružnost* oběživa. Z nepružnosti vyplynul teprve nedostatek. Neboť při znepokojení úroveň platí: Je-li oběživo volně rozmnožitelné, stačí poměrně málo k upokojení myslí, není-li však, a jeví-li se nedostatek hned z počátku, je potom potřebí nedozírného množství oběživa, ježto panika jeho nerozmnožitelností stoupá. Je však nesprávně, srovnává-li někdo podíl oběživa dle hlavy v Unii s poměry evropských států a vyvozuje-li z tamního neobvykle vysokého podílu per capita, že je vyloučeno, aby nedostatek oběživa byl pokládán za příčinu krise.²⁾ Z takových čísel plyne pouze, že v Unii koluje mnoho oběživa. (Proč je ostatně tomu tak, vzdor vyvinutému šekovníctví, vyložili jsme již.) Pro potřeby hospodářské však není směrodatným stav oběživa ve stagnaci, nýbrž v pohybu. Závěr, že nedostatek oběživa v Unii nebyl příčinou krise, je ovšem správný. Jako důvod tohoto tvrzení nesmíme však udávat vysokou kvotu oběživa dle hlavy, nýbrž prokázanou nepružnost oběživa. Za paniky, kdy se vybíraly peníze hromadně a vybrané se thesourovaly, nebylo by stačilo za stávající nepružnosti a nerozmnožitelnosti bankovek ani oběživo, tvořící ještě mnohem větší podíl dle hlavy, než jaký byl tehdy v Unii.

Nejlépeším důkazem našeho tvrzení je, že totéž množství oběživa, jež se ukázalo nedostatečným v době paniky, značilo již několik měsíců později inflaci.

Následek paniky byl, že se Spojené Státy vzchopily k několika reformním zákonům:

¹⁾ Mylné mínění, že Clear. H. Loan Certificates slouží všeobecnému oběhu by mohlo vzniknouti ze slov *H u l f t e g g r o v ý c h* (c. čl. seš. 8, str. 244), jenž je nazývá „uneinlösbares Papiergeld“ a dále o nich praví: „die in Zirkulation kamen“

²⁾ Jako to činí *H a s e n k a m p*: *Wirtschaftskrisis 1907* str. 51.

jsou to předně zákony ve státě Novo-yorkském, o nichž jsme již mluvili, které nově upravují předpisy o zákonných zálohách trustových společností a Státních Bank.

dále je to zákon *Vreeland-Aldrichův* ze dne 20. května 1908 (t. zv. *Vreeland-Aldrich Currency Bill* nebo též *Currency Association Law*), který je zákonem spolkovým, tedy s platností pro celé Spojené Státy. Upravuje výdej „nouzového oběživa“ („emergency currency“) t. j. oběživa dodatečného, pakli totiž by oběh bankovek řádným způsobem vydaných, to jest spolkovými dluhopisy uhrazených, nemohl již býti rozmnožen, a přece by stávala naléhavá potřeba, aby objem oběžných prostředků byl zvětšen. Zákon ten má povahu prozatímní, ježto byl přijat s platností jen do 30. června 1914.

Ježto tímto zákonem stal se již skutečný pokus o reformu cedulové soustavy Spojených Států, budeme se jím blíže zabývat ve stati o reformních snahách.

c) Kritika rezervní soustavy Spojených Států.

Národní Banky, jak bylo řečeno, musejí chovati dvojí rezervu v hotovosti, jednu pro směnitelnost bankovek do 5% jich oběhu u pokladničního úřadu, druhou pro likviditu vkladů do 15%, pokud se týče 25% těchto, při čemž si může banka rezervu první započítat do druhé.

1. Rezervy pro směnitelnost bankovek.

Tyto (5%) rezervy nejsou příliš vysoké a nezatěžují tudíž přílišně bank, nejsou ale též nedostatečné, poněvadž se bankovky příliš mnoho nesměňují.

Bankovka bude předkládána ku směně, je-li buď opotřebována, nebo chce-li někdo míti jiný druh oběživa, nebo konečně, pochybuje-li někdo o její bezpečnosti. V prvních dvou případech jedná se jen o zcela krátký čas, a banka buď staré bankovky nebo její nový exemplář bude s to opět dáti do oběhu. Pouze ve třetím případě by mohla bankovka býti při znovuvydání odmítnuta. O bezpečnosti bankovek Spojených Států však nikdy nebylo pochybností. Úhrada v plném obnosu výdeje, 5%ní reserva a celé jmění banky, jež v první řadě je zavázáno za bezpečnost bankovky, učinilo z této platidlo zcela bezpečné, což dějinný vývoj také potvrdil.¹⁾

¹⁾ Podle *M a r c u s e*: c. d. str. 50. neutrpěli věřitelé ceduloví na bankovkách žádné ztráty od r. 1864, což plyne též ze zprávy *Comptr. of Curr. 1913*, str. 81. a násled., dle něhož měly padlé banky v době úpadku

2. *Reservy sa vklady.*

Ty rezervy slouží arci též jako hotovost banky ku směňování státovek, resp. ku doplnění 5%ní zálohy u pokladničního úřadu. Hlavní jich účel však je zajišťovati likviditu vkladů.

α) Reservy jediným pramenem likvidity vkladů.

Každý úvěrní ústav je přísně vzato nelikvidní, to jest nemůže svým závazkům v jejich celosti v každém okamžiku dostáti. Kdyby mohl, přestal by býti úvěrním ústavem. Měl-li by někdo u banky vklad jdoucí do milionů, sotva by mohl od ní vyžadovati, aby mu jej ihned v hotových vyplatila (ať ve zlatě, ať v bankovkách).

V Evropě by si však banka hotovost opatřila na př. rediskontem svého směnečného materiálu. Proto v Evropě mluvíme o bance, že je likvidní, tehdy, chová-li takové hodnoty, které mohou v každém okamžiku býti likvidovány. Toho ve Spoj. Státech není. Není tam rediskontu, a proto jsou rezervy v hotovosti pro banky *jediným pramenem likvidity* vkladové. Přirozeně musí býti tedy daleko větší, než-li u bank evropských, z čehož plyne značná ztráta úroků pro banky samotné, a což je ještě horší, jejich pramalá likvidita. Tato úprava rezervní soustavy (při současném nedostatku rediskontu) vyžaduje totiž od bank, aby byly připraveny dostáti svým závazkům ať v celku, ať z části, kdykoliv z oně hotovosti, již chovají u sebe (neb u svého Reserve Agent-a) — což ovšem je holá nemožnost, týká-li se ten požadavek většího objemu závazků. Dokud ovšem — což platí pro doby normální — musí banky v běžném obchodu splňovati jen nepatrnou část svých závazků, nepocitují nevýhodu svého postavení. Jakmile však vznikne panika, která vyžaduje na bankách splnění všech jejich závazků

celkem za 23,731,707 doll. bankovek v oběhu. Bankovky ty však byly kryty dluhopisy spolkovými, jichž nominální hodnota obnášela 25,855,400 doll., ježto kurs spolkových dluhopisů byl vždy nad pari. Je zřejmo, že i takové bankovky byly tedy plně kryty. Proto je zcela nepravděpodobný předpoklad O b s t ů v, c. d., str. 61, že by při panice poděšení majitelé bankovek je hromadně předkládali ke směně. Naopak dle Sch u m a c h e r a: Ursachen der Geldkrise, Dresden 1908 byly bankovky za poslední velké krize z r. 1907 ve Spojených Státech thesaurovány jako obzvláště cenné oběživo, ve stejné míře jako kovové mince.

okamžitě, což je druhá nemožnost, a to i pro nejlíkvídnější evropské banky, musí banky podlehnouti. První nemožný požadavek (splnění všech neb veliké části závazků bankou z vlastní hotové rezervy) má svůj původ v soustavě bankovní — je tedy právní a trvalý, druhý (okamžité splnění všech neb většiny závazků banky) má svou příčinu v události obyčejně nepředvídané — je tedy faktický a náhlý. Střetnou-li se oba tyto nemožné požadavky časově i místně, musí nutně nastati pohroma.

Jediný prostředek, působící předstízně, je naprostá *důvěra v bezpečnost ústavu* a naprostá *důvěra v jeho likviditu*. Neboť dovede-li banka prokázati, že je vždy likvidní, nevznikne tak snadno pochybnost o jejich zdravých základech. Obstojí-li banka v prvních dnech proti útokům na její hotovosti (runům), dostaví se brzo uklidnění a důvěra. Těší-li se ale banka všeobecné vážnosti a vzbuzuje-li svou důležitostí, velikostí a významem důvěru, která je podkladem úvěru, nedojde pravděpodobně vůbec k útokům na její hotovosti. Evropa se těší této preventivní ochraně, Unii však chybí: strnulost rezerv a roztříštěnost bank ničí důvěru v jich likvidnost i bezpečnost. Proto tam začasté dochází k runům a ježto záloha — jediný pramen likvidity — je zpravidla co nevidět vyčerpána, též k insolencím bank.

β. Účinky výše rezerv vkladových.

Účinky rezervní soustavy vkladové působí opět na rozpětí úvěru (aa) a na cedulovou soustavu samu (bb).

aa) Bezprostřední účinek na objem *úvěru* je ten, že výška pohotových rezerv vymezuje současně maximum přípustného úvěru.

bb) Účinek sub aa) uvedený působí i na oběh bankovek (tedy *cedulovou soustavu*), neboť banka, která při dané rezervě má vyčerpáno maximum úvěru, i kdyby měla zásobu bankovek, nemůže jich pro poskytnutí úvěru použití ani při sebe větší poptávce, poněvadž si jich do rezervy nesmí započítati, leda nepřimo, že by jich totiž použila ku vyplácení vkladů (a že by byly přijímány, což je pravděpodobno, ne však nutno, ježto nemají legal tender charakteru).

Co se týče předepsané výše pohotových rezerv, nelze nijak říci, že by jakožto jediný prostředek pro likviditu vkladů byla

příliš vysoká, neboť i při menších poruchách na peněžním trhu se ukazuje býti nedostatečnou. Za normálních časů arci nejen dostačuje, nýbrž u srovnání s evropskými bankami banky ve Spojených Státech silně zatěžuje.

Abychom mohli správně posouditi účinky výše rezerv na celou bankovní soustavu ve Spojených Státech, sledujme nyní podrobně a soustavně koloběh hotových rezerv, jehož jsme se povrchně dotkli již na několika místech.

Řekli jsme, že venkovské banky mohou $\frac{3}{5}$ svých záloh, banky rezervních měst pak $\frac{1}{2}$ svých záloh dále ukládati do měst ústředních rezervních, což venkovské banky i banky rezervních měst v pokojných dobách rády činí, nechtějíce, aby jejich tou dobou zbytečně veliké zálohy doma nečinně zahálely. Řekli jsme dále, že zejména Nový York vždy obdrží ze záloh bank celých Spoj. Států, protože úrok poskytovaný na burse je obvyčejně vyšší než při jiném uložení, a bursa novo-yorská je nejdůležitější ze všech amerických peněžních burs. Nastane-li však potřeba větších výplat (jako při žních), je přirozeno, že „out of town“ banky (t. j. banky nacházející se mimo město Nový York) žádají, aby jim jejich zálohy byly vráceny. Je-li doba zcela klidná a peněz hojnost, mohou jim novo-yorské banky vyhověti. Je-li však peněžní trh napiatý aneb jeví-li znepokojení, a venkovské banky žádají vrácení záloh, aby samy byly vyzbrojeny, tu nastávají trpké obtíže. Novo-yorské banky musejí vypovídati půjčky, jež bursovní spekulaci poskytly (t. zvané calling in loans), a následek je, že dochází k hromadnému prodávání cenných papírů, čehož obvyčejně ještě contremina (neboli spekulace à la baisse) bezohledně využije. Děje-li se takové „uvolňování“ bankovních prostředků ve velkých rozměrech, může lehce nastati bursovní panika a může dojíti i ke krizi.

Může se však také státi, že novo-yorské banky si nepřejí vypovídati půjček, na příklad z toho důvodu, že samotny mají veliký zájem na bursovní situaci a bojí se následků, jež vypovědění půjček pravděpodobně bude mít. Nebo též proto, že spekulanti nebo brokeři, jimž půjčky byly poskytnuty, jsou jejich obchodními a finančními přáteli a spojenci, a že si nepřejí uvést je do tísnivého postavení. Z těch a jiných příčin se může státi, že novo-yorské banky vyrovnají v hotovosti své závazky, jen pokud nebude vy-

hnutí. Nyní nastane, rozumí se, mezi bankami bezohledný zápas o hotovosti a banka, jež si nějakou zálohu zajistila, za nic na světě jí nevydá a bojí se vypomoci některé jiné bance sebe menší částí. (Stává se, že některé banky nashromáždí až 50% svých vkladů v hotových penězích, jež úzkostlivě strážejí a nevydají.)

Nemá-li totiž nějaká banka zákonné zásoby hotovosti, vstoupí v platnost předpisy stanovené pro případ, že se vyskytl schodek v záloze. Ustanovení ta, jak z popisné části jasno, záleží prostě v tom, že bance po dobu schodku jsou zakázány všechny passivní obchody (zejména diskontování směnek) a je jí dovoleno diskontovati směnky jen à vista.

Vezměme příklad:

Má-li banka na př. v některém centrálním rezervním městě 100 tisíc doll. vkladů, musí chovati zálohu nejméně 25 tisíc doll. Kdyby nyní diskontovala jakoukoli směnku, stouply by její vklady (byť i diskontovaný obnos nevyplatila, nýbrž připsala k dobrému), a tím by porušila poměr mezi svými vklady a zálohou. Musí se proto každého diskontování vzdáti. Na druhé straně, nechce-li se prohlásiti insolventní, nesmí odepřítí žádného vyplacení vkladů v hotovosti. Kdyby vyplatila za vklady 10 tisíc doll. v hotových, klesla by její záloha na 15 tisíc doll., a její vklady by měly obnáseti vlastně jen 60 tisíc doll. Ježto hotovostí v kritických dobách se jí pravděpodobně nedostane, poněvadž každá banka žárlivě chová, co má, bude po celou kritickou dobu nucena odepřítí obchodnictvu, průmyslu a zemědělství jedinou pomoc, kterou mu může prospěti, t. j. poskytnutí úvěru diskontem směnek, ač její postavení ještě není zlé, a pokladna její chová ještě poměrně dost značnou hotovost. A tu ještě je odkázána na blahovůli Comptrollera oběživa, jenž by měl právo žádati na bance, aby do 30 dnů zálohu uvedla na pravou míru pod pohrůžkou nucené likvidace. Následky těchto předpisů pro banku často nezáleží však toliko v tom, že nečinně musí přihlížeti na tíseň hospodářského života, nýbrž obvyčejně se stává, že odmítnutí směnky se bleskurychle rozhlásí a vzbudí nedůvěru k bance (ježto veřejnost americká je v celku s bankovními předpisy dosti málo obeznámena a vidí v odmítnutí prvotřídních směnek otřesení postavení banky) a urychlí „run“ na banku, jenž končí její insolvenčí.

Největší vadou této rezervní soustavy je tedy její tvrdost (strnulost) a nepružnost. Kdežto shora (str. 196) jsme poukazovali na to, že *nepružnost bankovek* a v důsledku toho jich okamžitá nerozmnožitelnost je překážkou rozpětí úvěru, pokud zvýšený úvěr vyžaduje též rozmnožení oběživa, tedy pouze v jednom směru, musíme na tomto místě položit důraz na to, že *strnulost rezerv* je překážkou rozpětí úvěru v každém směru, tedy také v tom případě, že by se poskytnutými úvěry mohlo disponovati šeky. S nepružností rezervní soustavy spadá tedy v jedno nepružnost úvěru vůbec. Jen částečnou odpomocí v této nesnázi bývá, že pokladniční úřad svěřuje Národním Bankám částí své hotovosti, zvyšuje takto jich rezervu a umožňuje jim takto větší rozpětí úvěru.

Nyní uvažme, zda by se poměry mohly vyvinouti jinak, kdyby tu byla silná ústřední banka, při čemž bude vhodno porovnat americké poměry s evropskými.

Hlavní rozdíl v rezervní soustavě mezi Evropou a Uníí je ten, že v Evropě rezervy za bankovky a rezervy za vklady se neodlišují, nýbrž ony jsou podkladem i těchto.

Evropské banky nechovají zpravidla vymezenou výši zálohy za vklady, nýbrž pravidelně se ponechává rezervní politika bance samotné. Záloha, pokud ji banky chovají, záleží obyčejně v bankovkách. Kdyby nestačila, opatřují si novou zálohu rediskontem směnec. Péče o zálohu za bankovky připadá cedulové bance. Vidíme tedy, že v evropských soustavách je rezervní politika značně zjednodušena; zálohu za vklady převážně tvoří bankovky, a tak zbývá vlastně jen péče cedulové banky o zálohu za bankovky, kteráž záloha je zároveň úhradou.

Zlatá zásoba, již jednotlivé evropské cedulové banky chovají u sebe, není ovšem věrným odleskem a měřítkem bohatství obyvatelstva říše, v níž se nalézají. Zlatá rezerva je zálohou za bankovky a proto její výše bývá odvislá od výše bankovek v oběhu. V zemi, která používá mnoho oběživa, bude oběh bankovek i zlatá hotovost veliká (na př. Francie). V zemích pak, kde je zavedeno mnoho úsporných platebních zařízení (jako šekovníctví, zálovní zařízení, poštovní clearing atd.), bude platiti opak (na př. Anglie). Vidíme tedy v Evropě, že rezervní soustavy jsou co nejhospodárnější, protože na poměrně malých zálohách vybudovaly značné úvěrní systémy. (Klassickým příkladem je tu Anglie). Leč v posledních dobách se namnoze vvažuje o tom, zda přítomné zlaté zálohy jsou postačitelny. Rostoucí obchodní vztahy mezinárodní, jakož i rostoucí obchodní a průmyslová činnost uvnitř hranic zdají se vyžadovati zvýšení kovového pokladu. Meziostatně je to zvýšená potřeba zlata ku vyrovnání rostoucích sald z platebních bilancí, ve

vnitrozemí rostoucí potřeba oběživa, jež stoupá přes zavedení mnohých surrogatů platebních.¹⁾

Můžeme tedy shrnouti charakteristické známky evropských soustav rezervních následovně:

jsou co *nejjednodušší*, ježto vkladům i oběživu slouží vlastně *táž* rezerva (jež u velikých národů evropských spočívá ve zlatě),

1) Sir Felix Schuster, gouverneur „Union of London and Smith Bank“-y v lednu (1913) na valné hromadě akcionářské prohlásil, že s rostoucí výrobností různých zemí, od nichž Evropa dostává svoje zásoby potravin a surovin, poptávka po zlatě pravděpodobně bude stále stoupati. V tomto ohledu lze prý očekávati, že zvýšená světová výroba zlata bude dostatečnou, ale *ne více* než dostatečnou. Navazuje na to, míní, že je nutno, aby zlaté zásoby v peněžních ústředích byly zvýšeny a to zejména též od jednotlivých bank, aby břemeno zvyšování nepadlo toliko na banku cedulovou.

Též president říšsko-německé banky *Havenstein* učinil v téže době prohlášení v podobném smyslu, tvrdě, že rezervy říšsko-německé banky jsou nedostatečné.

V témž smyslu se vyjadřují též *Edgar Jaffé* ve své práci „Das englische Bankwesen“ 2. vydání, Lipsko, 1910, poukazuje na nebezpečí, jež plyne pro Anglii z té okolnosti, že na malé rezervě anglické banky spočívá celý úvěrní systém anglického národa (proti £ 63 mill. zlaté zálohy je na £ 900 mill. bankovních vkladů a oběh bankovek). Podobně anglický tajemník pokladu *Goschen* se vyslovil pro to, aby soukromé banky byly zákonem přidržovány k tomu, aby chovaly u sebe větší pohotové zálohy. (Srov. *Lum m*, c. d. str. 30.)

V Německu na př. *Heiligenstadt* (Der deutsche Geldmarkt, Schmollers Jahrbuch sv. XXXI.) se přimlouvá, aby veškeré úvěrní ústavy jistou část cizích prostředků (vkladů) chovaly v hotovosti, resp. složily u říšské banky.

K těmto návrhům se přiklání též *Lum m*, c. d. str. 38 a násl.

Z uvedených názorů a konkrétních návrhů zdá se plynouti, že v Evropě tendence rezervní politiky směřuje spíše k decentralisaci, než k centralisaci, již postrádáme ve Spoj. Státech. Ve skutečnosti však nikdo z těchto theoretiků a praktiků se nepřimlouvá za decentralisaci rezerv, nýbrž u všech je společná snaha toliko usilovati o zvýšení pohotovosti tím, že by i jiné ústavy se poněkud vyzbrojily pro stísněnější doby a nespolehly se toliko na ústřední cedulový ústav, který je v kritických dobách vystaven soustředěným útokům celé říše a event. i ciziny. O anglických poměrech platí tyto snahy ještě ve zvýšeném měřítku, poněvadž Londýn je doposud peněžním ústředím světa a má plné nevýhody tohoto svého postavení v tom ohledu, že jeho zlatého pokladu se dotknou nejtíže nejen krise místně anglické, anebo všeobecné, nýbrž i místní krise jiných zemí (americká 1907), a následkem toho jeho zlatá rezerva je stále vystavena útokům celého světa.

Loevenstein: Cedulové bankovníctví americké.

jsou co *nejpružnější*, ježto opírajíce se o cedulovou soustavu, čerpají z centrálního reservoiru vždy tolik hotovosti, kolik jí potřebují,

jsou co *nejhospodárnější* a proto nejúčelnější, ježto rezervami se neplytvá a na malých rezervách spočívají úvěrní systémy v pravdě obrovské,

jsou veskrze *ústřední*, s tendencí, aby byly zvětšovány a decentralisovány; ne však zrušením ústřední zálohy, nýbrž tím, že i soukromé banky se mají zásobiti jistou zálohou, aby v kritických dobách jejich požadavky nedolehly celou tíhou na ústřední cedulový ústav.

Ve Spojených Státech vidíme však pravý opak:

Reservní soustava *postrádá jednoduchosti*, ježto zálohy jsou tu dvojitě,

je zcela *nepružná*, ježto nepružné oběživo a jen ono, jež banky samy chovají, (není tu centrální rezervy), je pramenem jich likvidity,

je *nehospodárná*, ježto banky musí stále u sebe chovati veliké hotovosti, jež leží ladem v pokojných dobách a jež v kritických dobách donucují banku k zastavení úvěru a k nečinnému přihlížení na stísněný stav peněžního trhu,

je úplně *decentralisovaná*, což přináší příslušné vady: při nejmenším otřesu úvěru bezohledně jedna banka od druhé vyžaduje hotovosti; ba thesauruje, co sehnala, a tak místo aby si banky byly nápomocny a pracovaly ruku v ruce, pracují každá pro sebe bez ohledu na druhé.

Nyní nastává otázka, zda by ústřední záloha musela býti ve Spojených Státech teprve tvořena.

Na to je odpověděti, že v Unii mají větší zlatou rezervu než kterýkoli evropský stát. Proti zlaté zásobě, kterou chová spolková vláda ve svých pokladnách, jsou všechny evropské rezervy nepatrné.

Zásoby zlata ve Spojených Státech ze dne 1. října 1912 se odhadují¹⁾ na

1.841,382.435 doll. z čehož
609,910.326 doll. je v oběhu
166,063.940 doll. se nalézá v pokladně spolkové jakožto majetek vlády.

Ostatek t. j. 1,065,408,169 doll. se chová ve spolkové pokladnici jako krytí za vydané zlaté poukázky, z nichž

119,165,899 doll. se nalézá v majetku spolkovém
946,242,270 doll. je v oběhu.

Odečteme-li zlato v oběhu a poklad zlatý, jež spolková pokladna chová jakožto majetek (assets) vládní, který musí býti chován

¹⁾ The World Almanac and Encyclopedia 1913 (dle výkazu Comptrollera oběživa za rok 1912) str. 271. Výkaz Comptrollera oběživa za rok 1913 nespecifikuje jednotlivých položek.

pro směňování státovek (greenbacks) a poklad. poukázek z r. 1890 a konečně pro možnou změnu stříbrných dollarů, zbude ještě obnos 1 065,408,169 doll.

jako krytí za vydané zlaté poukázky.

Zlaté hotovosti předních evropských cedulových bank obnášejí ¹⁾	
Anglická banka.....	194,688.600 doll.
Francouzská banka	650,435.000 „
Říšsko-německá banka	248,815.000 „
Ruská banka	636,140.000 „
Rakousko-uherská banka	273,455.000 „
Nizozemská banka	59,255.000 „
Italská banka	218,055.000 „
Norvéžská banka	11,200.000 „
Švédská banka	23,700.000 „
Švýcarská Národní banka	32,175.000 „
Španělská Banka	83,250.000 „
Národní belgická banka	49,245.000 „

Obnáší tedy zlatý poklad chovaný v pokladnicích vlády Washingtonské (jakožto depositáři), který by mohl sloužiti jako ústřední rezerva, tolik, jako zlaté hotovosti cedulových bank: anglické, francouzské a německé dohromady. Na základě americké hotovosti 1.065,408.169 doll. je totiž vydáno oběživa zrovna jen 1.065,408.169 doll. ve zlatých poukázkách, tedy obnos rovnající se hotovosti, kdežto při soustavě třetinové, jako má příkladně banka říšsko-německá, mohla by tato zlatá rezerva býti ústředním reservoir, odkud by banky v případě potřeby mohly prostřednictvím rediskontu čerpati nutnou hotovost v míře více než dostatečné.

Mohlo by se to tím spíše státi, ježto Národní i ostatní banky chovají též značné hotovosti ve zlatě, ač k tomu nejsou nikterak nuceny. Následující čísla nás o tom přesvědčí.²⁾

	18,520 Stát-	Celkem
7473 Národ-	ních a ostat-	25,993 bank
ních Bank	ních bank	dodávajících vý-
chová	chová	kazy chová:
Zlaté mince: 143,762.658-50 d.	81,476.494-62 d.	225,239.153-12 d.

Clearing House
Gold Certificates: 89,443.500— „ — 89,443.500— „
Zlatých poukáz.: 323,619.310— „ 223,621,940— „ 547,244.250— „

Odečteme-li zlaté poukázky, jež jsou zahrnuty již v obnosu zlaté hotovosti chované v pokladně spolkové, zbývá ještě značný obnos 314,682.653-12 doll.,

jež chovají banky ve zlatě jako zálohu.

¹⁾ The Economist London, 5. října 1912. Citov. World Almanac je uvádí v dollarech (str. 272), což my pro snadnější rozhled učiníme také.

²⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 54.

Kdežto tedy v Evropě zlato, jež je v oběhu, je oběživem v plném obnosu (ve své nominální hodnotě), zlato pak, jež se nachází u ústřední cedulové banky, bývá podkladem pro vydání oběživa v obnose až trojnásobném, vidíme v Unii, že z odhadované zásoby zlata

1841 mill. doll. záleží

1065 mill. doll. ve zlatě, za něž jsou vydány zlaté poukázky, z nichž však jen

399 mill. doll.

se nachází ve skutečném oběhu, kdežto 547 mill. doll. chovají banky jako rezervu a 119 mill. doll.

spolková pokladna jako majetek vládní. Ostatek totiž

776 mill. doll. pozůstává ze zlatých mincí, z nichž opět jen 295 mill. doll.

se nachází ve skutečném oběhu, kdežto ..... 166 mill. doll. chová spolková pokladna jako majetek vládní a okrouhle 315 „ „ chovají banky jako rezervu.

Vidíme, že z celé ohromné zlaté zásoby 1841 mill. doll. pouze

694 millionů doll. (399+295)

nachází se ve skutečném oběhu v plném obnosu a toliko

166 mill. doll.

složí jako záloha pro státovky a pokladniční poukázky z r. 1890, jichž obou dohromady obíhá bez mála 350 mill. doll.

Ze všeho plyne, že Spojené Státy by se svou zlatou zásobou dávno vystačily, kdyby jí jen hospodárně využily.

Rekli jsme konečně o evropských ústředních rezervách, že jeví tendenci ke vzrůstu a k rozmnožování. I po té stránce záloha Spoj. Států více než vyhovuje:

Zálohy totiž obnášely:

	u pokl. úřadu Spoj. Států	u angl. banky	u francouz. banky	u banky říšsko-německé
R. 1878 ¹⁾	130 mill. doll.	110 mill. doll.	190 mill. doll.	50 mill. doll.
R. 1912 ²⁾	1231 ³⁾ „ „	195 „ „	650 „ „	249 „ „

Kdežto tedy zlatá zásoba ve Spoj. Státech se téměř z 10násobnila, dosáhla největšího rozmnožení u evropských cedulových bank zásoba říšsko-německé banky, která se sotva zpětínásobnila.⁴⁾

¹⁾ Viz „Economist“ z 9. října 1909.

²⁾ Viz shora uvedenou statistiku („Economist“ 5. října 1912).

³⁾ Při této číslici odpočítán z celkového obnosu 1841 mill. doll. obnos 610 mill. doll., který je v oběhu.

⁴⁾ Mint. Report za 1. leden 1910 udává celkové zlaté zásoby jednotlivých velkých národů takto:

Spojené Státy:	1.638,600.000	Německo:	190,600.000
Anglie:	564,500.000	Rakousko-Uhersko:	358,900.000
Francie:	926,400.000	(Patrně se zde jedná jen o odhady.)	

V celku tedy možno říci, že ústřední záloha, které by mohly Spojené Státy použít, vyhovuje nejpřísnějším požadavkům, jaké možno klásti. Kdyby tu byla ústřední banka, byla by jistě dávno převzala správu této zálohy, která není dnes ničím jiným než depositem kovu, za něž se vydávají poukázky. Kdežto zálohy, jež banky musejí dle zákona v Unii chovati, by se u nás musely zdáti plýtváním hotovostmi, budou tam v kritických dobách následkem špatné rezervní soustavy ještě nedostatečnými.¹⁾ A tak Unie, která by mohla při svém šekovním systému vystačiti s malou zálohou ústřední, nemůže přes svůj značný zlatý poklad, jež jejím bankovníctví není svěřen k použití, svého finančnictví vyzbrojiti pro sebe menší otřes.²⁾

γ) Účinky způsobu uložení rezerv (koncentrace kapitálu.)

Dosud jsme si všímali účinků, jaké má výše vkladových rezerv jednak na výdej bankovek, jednak na rozpětí úvěru; než i způsob uložení těchto rezerv, jak ho zákon připouští a jak se ve skutku děje, plodí zvláštní účinky v americkém peněžnictví a to koncentraci peněžního kapitálu.

Veliké břímě vkladových rezerv je ulehčováno americkým bankám tím, že neplatí ze vkladů buď žádných nebo jen nízké úroky. Bankám centrálních rezervních měst dále ještě tím, že se odškodňují vysokým úrokem placeným za call loans na bursách. Bankám pak, jež nejsou v centrálních rezervních městech konečně tím, že značnou část záloh ukládají dále u svých „reserve angets“. Tímto znovukládáním záloh nastává hromadění hotovostí v centrálních rezervních městech a tak koncentrační pochod, který byl skutečně téměř ve všech hospodář-

¹⁾ David R. Forgan, ředitel (president) „National City Bank of Chicago“, mluvě na výroční schůzi New York Credit Men's Association 23. ledna 1913 o roztrfštěnosti americké rezervní soustavy, přirovnával americké bankéře k majitelům domů, kteří by měli nařizeno, aby k odvrácení ohně chovali konvylky vody, místo ústřední nádržky s rourami a hasičskými stanicemi pro všeobecné používání. „Doposud,“ pravil, „každý bankéř chová pouze svou soukromou konvylku jakožto zálohu pro svou potřebu. Proto v době paniky nemáme nádržky v záloze, odkudž bychom mohli čerpati. Každý drží svou konvylku pro sebe a zákonem je mu bráněno v tom, aby jí použil. (Viz New York Times z 24. ledna 1913.)

²⁾ Fiske c. d. str. 585 tvrdí, že pro vydávání bankovek není potřebí ústředního ústavu v té míře, jako pro účinnou ústřední zálohu.

ských odvětvích Spojených Států a nadešel též v jejich peněžnictví. O této koncentraci promluvíme nyní poněkud šíře.¹⁾

Koncentrace peněžního kapitálu ve Spojených Státech se brala dvojím směrem:

I. z venkova do velkých měst a to obzvláště do Nového Yorku,

II. uvnitř samotného Nového Yorku do rukou několika neobyčejně obratných bankéřů.

ad I. Příčiny prvního směru jsou povahy všeobecné, ale i též rázu po výtce amerického. Všeobecně lze totiž říci, což platí i o Evropě, že peněžnictví se soustřeďívá ve velkých městech, kdež vyrůstají nejsilnější bankovní závody, bursy atd.

Ve Spojených Státech však vedle toho je tento soustřeďivý postup neobyčejně podporován znovuukládáním záloh u „reserve agents“. Bylo by sice přirozeno, aby se všem centrálním rezervním městům, totiž Novému Yorku, Chicagu a St. Louisu, dostalo těchto hotovostí stejnou měrou. Že Novému Yorku se dostává převážné většiny těchto rezerv, ba že venkovské banky v určitých dobách ročních krom oněch zmíněných rezerv ukládají tam značnou část svých vlastních vkladů, nutno vysvětliti takto:

Nový York je předně peněžním a bankéřským středem celé Unie. Postavení toho si dobyl tím, že ode dávna byl největším městem Unie, největším přístavem jejím a branou („gate“) — jak bývá zván — Ameriky. Veškeré peněžní obchody Evropy s Amerikou se konají prostřednictvím Nového Yorku. Proto počet bank tam je největší, clearing jejich obnáší více než polovinu veškerého clearingu Unie.

Druhým důvodem koncentrace peněžních zdrojů v Novém Yorku je, že se tam nachází, jak jsme již řekli, největší peněžní bursa v Americe.

Následující statistika ukazuje, jak značná část peněžních prostředků novo-yorkských Národních Bank je uložena na krytí cennými papíry.²⁾

¹⁾ O této koncentraci viz podrobněji náš článek v Peněžní Revui, roč. 1., číslo 4, 5, 7 (r. 1913).

²⁾ Statistiku tu uvádí Hauser: Die amerikanische Bankreform, Jena 1914 str. 16 (pramene neuvádí), novější statistiky byly uvedeny v sestavení J. B. Nivena na str. 141. pozn. 1. a pokrač.

Půjčky a diskonty Národních Bank novo-yorkských v mill. doll.

	22./VII. 1907	23./IX. 1908	1./IX. 1909	1./IX. 1910	7./VI. 1911
Půjčky do odvolání, ¹⁾ kryté směnkami s jedním nebo více podpisů	16	6	7	9	9
Tytéž, kryté akciemi, obligacemi aneb jiným osobním krytím	251	374	385	328	331
Půjčky na čas, ²⁾ kryté směnkami dvěma neb více podpisů	161	146	145	176	177
Tytéž, kryté sola směnkami ..	130	132	163	170	197
Tytéž, kryté akciemi, obligacemi nebo jiným osobním krytím	152	245	223	188	188
Celkem	710	903	923	871	902

Dle tohoto přehledu bylo průměrně 61.6% peněžních zdrojů novo-yorkských Národních Bank uloženo na krytí cennými papíry.

Ad II. Kdežto koncentrace peněžní zmíněná sub I. stává, byť snad nikoli v té míře jako v Unii, více méně v každém státě, ježto říšské město se stává tepnou peněžnictví, nenalezneme koncentrace druhého rázu nikde mimo Spojené Státy.

Tím, že Nový York se stal jakousi ústřední nádržkou amerických peněz, nebylo ještě daleko skutečně soustřeďení dispoziční moci nad nimi. Měla-li dispoziční moc nad vklady jisté banky býti získána, musila býti koupě banka, čili, ježto banky jsou akciovými podniky, většina akcií, (menšina nemá zastoupení). Vládnouti pak nějakým podnikem na základě většiny akciového kapitálu nazývají ve Spojených Státech „kontrolovati nějaký podnik“. Nestačila by přirozeně kontrola jednoho ústavu k ovládnutí peněžního trhu. Čili uskutečnění koncentrace peněžních prostředků v několika málo rukou předpokládá získání „kontroly“ nad bankovními ústavu nejsilnějšími, po případě nejčetnějšími. Cesta ku získání kontroly tu může býti dvojitá: buď osoba, jež se chce domoci „kontrolujícího“ vlivu nad nějakým ústavem bankovním, sama (po případě se svými spojenci) získá většinu akcií anebo v případě, že již ovládá nějakou banku zařídí věc tak,

¹⁾ T. zv. call loans.   ²⁾ T. zv. Time loans.

že ústav jí samou „kontrolovaný“ získá většinu akcií nového ústavu. V posledním případě nemá tedy sama dotyčná osoba vlivu v ústavě nově okupovaném, ale prostřednictvím svého starého ústavu, (jehož má kontrolu), i nový ústav ovládá. Kontrola zaručuje naprosté panství, ježto t. zv. ředitelstvo (board of directors) odpovídající naší správní radě, je určováno většinou akcionářů a president, vicepresident a cashier (o jichž postavení jsme již mluvili) jsou opět ustanovováni „ředitelstvem“.

Koncentrace tato, tedy osobní, (a conti. koncentrace zmíněné sub I., tedy místní) mohla být ve Spojených Státech provedena, poněvadž podmínky pro získávání kontroly jsou tu obzvláště příznivé:

a) poněvadž *akciové kapitály* amerických bank bývají velice *malé*.¹⁾ Tím vzniká mezi akciovým kapitálem banky a výší jejich vkladů velký nepoměr, a peněžní obětí poměrně malou, lze získati dispoziční moc nad velikými vklady.

b) Získání „kontroly“ je ulehčováno pomocí t. zv. „*holding companies*“ (držebních společností). Nemá-li někdo dostatek peněžního kapitálu, aby si získal většinu v nějakém podniku, zřídí držební společnost, jejíž účelem je držeti cenné papíry pro třetí osoby. Je zjevno, že též pro držební společnost stačí, aby získala 51% akc. kapitálu k získání většiny. Obnáší-li úhrnný akc. kapitál této držební společnosti právě jen oněch 51%, může kdokoli, získaje si většinu v oné držební společnosti, (čili něco málo přes polovinu obnosu reprezentujícího oněch 51%) získati si kontrolu v původně myšleném podniku asi 25—26 procenty hodnoty jeho akc. kapitálu.²⁾

Tyto „*Holding Companies*“ mají však pro bankéře Národních Bank také ten pohodlný účel, že jim umožňují prováděti obchody, které by jinak dle zákona o Národních Bankách prováděti nemohli. Tak na př.: hypoteční obchod.³⁾

¹⁾ O příčinách toho srov. str. 127, též pozn. 3 tamtéž.

²⁾ Z nejproslulejších držebních společností byla t. zv. Northern Security Co., jež sloužila známému železničnímu králi J. Hillovi k získání kontroly v severním železničním systému Unie.

³⁾ Před Pujo committee předseda ředitelstva First National Bank v Novém Yorku, Baker, výslovně uznal, že First Security Co. držební společnost, zřízená jeho bankou, sloužila k provádění obchodů, které banka sama dle zákona nesměla podnikati. (Viz The New York Times z 10. ledna

c) Zjednání kontroly v nějakém podniku je ulehčováno t. zv. „*interlocking directorates*“, to jest ředitelstvími zasahujícími z jednoho podniku do druhého. Člen ředitelstva jedné společnosti může být členem ředitelstev jiných, ba dle panující praxe i v ředitelstvech společností konkurujících.¹⁾

d) Tak zv. *chain banking* (řetězové bankovníctví) počíná si následujícím, ne zrovna chvalným způsobem, chce-li získat kontrolu nad několika bankami: zakoupí se většina akcií jisté banky; u jiné banky lombardováním těchto akcií nabudou se prostředky k získání většiny akcií nějaké třetí banky, s kterýmiž jmenovaný postup se opakuje. Dlužno však podotknouti ke chvále amerického bankovníckého stavu, že toto zavrženímhodné počínání u prvotřídních bankéřů se nevyskytuje.²⁾

e) Konečně nikoli podcenitelným činitelem při získávání kontroly a tím i uskutečňování koncentrace peněžních kapitálů je rostoucí vliv několika osob, jenž se proměňoval znenáhla ve *finanční moc* toho stupně, že se jí nikdo neodvážil vzdorovati. Neboť odpor se často stal svému původci osudným.

1913, str. 2.) Aby účel, za nímž tato držební společnost byla zřízena, (držení cenných papírů, jimiž by kontrola banky Bakerovy nad jinými ústavu byla zajištěna) nebyl zmařen tím, že by některý akcionář First National Bank byl zcizil svůj podíl na této držební společnosti, bylo stanoveno, že podíl na té společnosti může být zcizen pouze nerozdílně s akcií banky.

Tato společnost „First Security Company“ byla spravována od trustees t. j. od osob, v jejichž prospěch se akcionáři vzdají práva hlasovacího a rozhodovacího. Ježto těmito „trustees“ byli jmenováni president, vicepresident a cashier banky kontrolující, byla totožnost zájmů zcela pojištěna. (Viz The New York Times a The Sun ze 6.—9. ledna 1913.)

¹⁾ Tak bankéřská firma J. P. Morgan buď sama anebo členy své firmy byla zastoupena v ředitelstvech 73 společností mezistátních (interstate t. j. společností, jichž působíště se vztahuje na více států Unie); společnosti, jichž působíště je omezeno pouze na jediný stát nejsou v tomto počtu zahrnuty. (Společnosti ty jsou jednotlivě uvedeny v New York Times z 9. ledna 1913.) Bankéř Baker byl zastoupen v ředitelstvech 57 společností. (Podrobně uvedeny v New York Times ze dne 12. ledna 1913.) Je pochopitelné, že vliv takových osob v ředitelstvech byl převážný, i když neměly ony samy většiny hlasů, a že vlivu toho zejména mohly použití a použity, jednalo-li se o prodej nebo koupi akcií podniků, jichž kontrolu chtěly získati.

²⁾ Postupen tímto smutně prosluli bankéř Morse a bratří Heinze, o nichž mluveno při panice z r. 1907. Srov. též H a s e n k a m p : Krisis 1907, str. 14.

Že za těchto příznivých podmínek koncentrace nejen místní, (do města Nového Yorku), nýbrž i koncentrace uskutečňující se v ruce stále méně četných, ale za to tím vlivnějších osobností také nastala, nelze se diviti.

Potvrzení tohoto faktu přineslo vyšetřování výboru zvaného „Pujo Committee“. V posledních letech obracela totiž vláda Unie stále více svou pozornost k pokračující koncentraci na poli *průmyslovém*, zkoumala, jakého stupně toto soustavné soustředování dosáhlo, a tam, kde nalezla, že mohlo odstraněním a potlačením volné soutěže ohroziti národní zájmy, snažila se použitím zákona Shermanova a novými zákonnými předlohami soustředění nastalé přetnouti a nové zamezovati. Ježto se stále více ozývaly hlasy, že též v *peněžnictví* pokročilo soustředění příliš daleko, byl Congressem zřízen výbor po svém předsedovi nazvaný „Pujo Committee“, jehož úkolem bylo vyšetřiti, zda je pravdou, že existuje t. zv. peněžní trust (money trust), t. j. soustředění peněžních prostředků v několika málo rukou.

Výsledky tohoto vyšetřování jsou v hlavních rysech tyto:¹⁾

Třemi dominujícími osobnostmi na peněžním trhu americkém jsou J. P. Morgan,²⁾ majitel stejnojmenného bankovního závodu v New Yorku, James E. Stillman, předseda ředitelstva National City Banky a zmíněný již George F. Baker, předseda ředitelstva First National Banky, oba poslední též v N. Yorku.

Tito tři mužové ovládli během času naprosto následujících 7 bankovních ústavů:

1. Závod J. P. Morgana ³⁾ s deposity	163,000,000	doll.
2. Bankers Trust Co. s deposity	205,000,000	„
3. Guarantee Trust Co. s deposity	292,000,000	„
4. National City Bank s deposity	274,000,000	„
5. First National Bank s deposity	149,000,000	„
6. Chase National Bank s deposity	125,000,000	„
7. National Bank of Commerce s deposity	190,000,000	„

Celkem s deposity ..... 1.398,000,000 doll.

K tomu přistupuje ještě ovládnání dvou velkých pojišťujících společností: Equitable Assurance Co. a Mutual Life Insurance, jejichž prostředky (ne sice v hotových penězích, nýbrž z velké části v cenných

¹⁾ Následující údaje jsou čerpány z obsáhlých statistik a přesných výpovědí svědeckých uváděných v denních listech Novo-yorkských, zejména New York Times, The Sun a The Evening Sun, v prosinci 1912 a lednu a únoru 1913.

²⁾ Zemřel v prvních měsících minulého roku, (1913.)

³⁾ V uváděných číslech nejsou zahrnovány vlastní prostředky dotyčných bank, nýbrž toliko deposita.

papírech) obnášejí dohromady 1.001,000.00 doll. Tím způsobem vládnou oni muži 2.399,000,000 dollary.¹⁾ V tomto obnosu jsou zahrnuty pouze *přímo* kontrolované podniky. Mimo to však affiliatedi (t. j. závody odvislémi od mateřských), ředitelstvími, zasahujícími z jednoho podniku do druhého a společenstvím zájmů, vládnou, aneb mají značný vliv tito 3 mužové a jejich obchodní spojenci prostřednictvím oněch 9 zmíněných ústavů ještě v dalším množství různých bank, trust companies, pojišťujících ústavů, výrobních, obchodních a dopravních společností. Mají totiž celkem 341 členů správních rad (directors, odpovídá naší správní radě) v 112 společnostech (corporations), jejichž úhrnná kapitalisace a prostředky obnášejí 22,245,000,000 doll. Jejich vliv dle druhu společností rozděluje se takto:

118 členů správních rad (directors) mají v 34 bankách a trust companies, kteréž mají vlastních prostředků:	2,679,000,000	doll.
deposit (vkladů):	1,983,000,000	„
30 členů správních rad v 10 pojišťovacích společnostech s celkovou kapitalisací:	2,293,000,000	„
105 členů správních rad ve 32 dopravních systémech (železnicích, ²⁾ lodních společnostech, express companies, ³⁾) s celkovou kapitalisací:	11,784,000,000	„
63 členů správních rad ve 12 společnostech služících veřejnému prospěchu (public utility companies jako telefonní, telegrafní společnosti atd.) s celkovou kapitalisací:	2,150,000,000	„
25 členů správních rad ve 22 různých průmyslových společnostech s celkovou kapitalisací:	1,356,000,000	„

Bylo vysloveno mínění, že koncentrace v posledních 10 letech učinila větší pokroky než v 50 letech jim předcházejících.

Moc těch, kteří z velké části tuto koncentraci uskutečnili a v jejich rukou dlí, se považuje dle mínění Pujova výboru za dostatečnou: aby mohli přispěti podnikům neb jedincům jim přátelským a zničití své nepřátele ve finančním světě, zlomit odpor a podrobiti drobnější finanční podniky své vůli, aby svou kontrolou likvidního kapitálu a trhu cenných papírů v zemi dovedli způsobiti napiatý a uvolněný peněžní trh, tendenci na burse stoupající nebo klesající podle toho, jak se jim zachce;

¹⁾ Že tento obnos spočívá z části v cenných papírech u pojišťujících společností, je sice na úkor liquidity těchto kapitálů, na druhé straně však zajišťuje jim právě tato držba různých druhů akcií opět kontrolu v jiných podnikcích peněžních, průmyslových a dopravních.

²⁾ Tyto kontrolované železnice byly dlouhé 150.200 angl. mil.

³⁾ T. zv. express companies slouží dopravě balíků, zavazadel atd., ježto do nedávna nebylo ve Spojených Státech balíkové pošty (parcel post), kteráž byla zavedena teprve loňského roku (1913).

aby dovedli zamezení stavění nových dopravních prostředků proti svému dovolení; aby dokonale ovládali i novo-yorskou bursu cenných papírů i novo-yorský clearing house; aby konečně mohli financovati nové podniky pod svou ochranou, a tím stále zvětšovati moc i kontrolu „Money Trustu“.

Není v rámci této práce líčiti vývoj tohoto koncentračního pochodu. Úkolem našim je pouze posouditi, *zda koncentrace, která tu nastala, jak co do místa, tak i co do osob, a která má svůj hlavní důvod v rezervní soustavě Spojených Států, může míti škodný vliv na tamní hospodářské poměry.*

K tomu účelu třeba uvéstí několik mínění, projevených během vyšetřování před výborem nebo i mimo něj od vynikajících finančníků Spojených Států.

Na první místě tu opět nutno uvéstí hledisko firmy Morganovy: *Mr. Morgan* při svém vypovídání před výborem tvrdil, že „money trust“ neexistuje, ba že nemůže existovati. Svěťování peněz se opírá o důvěru a bankéř, jenž by se pokusil této důvěry nadužiti ke svým sobeckým záměrům, ztratil by důvěru obecnstva i vklady. *Memo-randum* (statement), jež podala *firma Morganova* výboru Pujovu, dovozuje v hlavních rysech následující: Výbor (Pujův) by mohl ze statistik, jež mu byly předloženy, a z ústních výpovědí různých svědků nabýti mylného přesvědčení, že několik málo mužů kontroluje celkem prostředků ve výši asi 25 miliard dollarů.

Taková kontrola je vyloučena z následujících důvodů:

1. Členové správních rad, representující tuto „vládnoucí skupinu“, tvoří jen asi $\frac{1}{4}$ všech správních radů dotyčných společností.
2. Tito správní radové by musili ve všech případech hlasovati jednotně, což se nedá předpokládati.
3. Ostatní správní radové by musili býti pouhými loutkami („dummies“), které nemají samostatného mínění a jsou ovládáni menšinou.
4. Oněch 25 miliard doll. není likvidním kapitálem peněžním, nýbrž valná část tohoto obrovského obnosu je investována v železničních budovách, strojích atd.

Pokud se jedná o koncentraci v N. Yorku, je ovšem nepopíratelné, pokračuje statement, že N. York je centrem peněžním i úvěrním celé země, zrovna jako Londýn pro Anglii a Paříž pro Francii, ale neodpovídá pravdě, že tato koncentrace je výsledkem promyšleného plánu mužů, kteří ji chtějí použiti k sobeckým účelům. Velké shromáždění peněz je příčisti hospodářským poměrům, špatnému rezervnímu systému (scl. systém zmíněných 15% a 25%ních rezerv) rychlému rozpětí země po stránce obchodní a průmyslové, s nímž vývoj bankovníctví neudržoval stejného kroku.

V celé Velké Británii (včetně Anglie, Škotska a Irska) se nalézá celkem 116 různých bankovních závodů; v Německu méně než 500, ve

Francii toliko 27, kdežto v Unii 25.000, vzdor částečné konsolidaci, jež byla již provedena.

Kdežto Londýn má 10 bank s prostředky většími než 200.000.000 doll. (1 miliarda K), Paříž 4 banky, Berlín 5 bank, má N. York jen 3 takové bankovní závody.

Má-li tedy Unie udržeti své místo mezi předními národy a vyhověti investicím průmyslu, obchodu a dopravnictví (jen železnice emittují ročně za 2.500.000.000 doll. cenných papírů), musí nastati ve Spojených Státech podobné spolupracování u bank jako u jiných národů.¹⁾

A. Barton Hepburn, předseda ředitelstva Chase National Banky a zároveň na slovo vzatý odborník v otázce bankovní, napsal do N. York Times ze dne 9. ledna delší článek o „money trustu“, v němž se příkře staví proti domnění, že by několik mužů mohlo ovládati větší skupiny bank. Svoje mínění dovozuje přibližně takto: Ježto v Americe není centrální banky, která jedině vyhovuje národohospodářským potřebám národa, obchod a průmysl sám nalezl surrogát v tom, že si vytvořil Clearing Housy, syndikáty bankovní atd. Není však možno, aby skupina bank používala svých prostředků k tomu, aby udílela úvér svým oblíbencům na úkor obchodních nepřátel s nimi soutěžících.

Na základě podrobných statistik dokazuje, že z veškerých bankovních prostředků náleží pouze 18% akcionářům, kdežto 82% vkladatelům. Vkladatelé pak obyčejně mívají výslovně smluvený nárok na určitou výši úvěru od banky. V době hojných peněz snad by mohla banka dáti přednost určitým podnikům (tu však by nebylo nesnadno dosíci úvěru jinde), avšak v době napiatého peněžního trhu odeření úvěru klientovi, jenž požívá všeobecné důvěry, mělo by za následek ztrátu vkladatele a dávalo by tušiti, že banka je ořtesena. Z toho dle Hepburna vyplývá, že protekční systém je úplně vyloučen.

Konečně popírá možnost „peněžního trustu“ i známý profesor národního hospodářství na universitě chicagské *J. Lawrence Laughlin*, který tvrdí, že „peněžní trust“ je nemožný, poněvadž monopolisování „peněz“ je vůbec nemožno. Monopolisování zlata je nemožno, ježto za exportované zboží lze vždy zlato obdržeti. Též nikdo by nemohl monopolisovat bankovky Národních Bank nebo státovky (greenbacks) atd. Ač i tu pokusy se děly.²⁾ Ovšem prý peněžní trust je záměna pojmu a míní se kontrola všech peněžních kapitálů. Ale i tato kontrola je nemožná, neboť i kdyby někdo ovládal všechny peníze ve Spojených Státech, neovládal by ještě veškeren peněžní kapitál.

Tímto jsou asi nejdůležitější námitky proti obžalobě „money trustu“ vyčerpány. Přirozené je, že první dvě mínění, pocházející z bankovních kruhů, tedy přímo dotčených, jsou stranická. Zajímavé

¹⁾ *Srv. Evening Sun* 24./I. 1913.

²⁾ *Corner* (t. j. machinacemi bursovními zjednaný umělý monopol) v greenbacks a ve zlatě od Jay Goulda 1869. *Srv. též: Charles A. Conant: The Return to Hard money. N. York, 1913 (The Century Magazine).*

je, že připouštějí koncentraci, ale popírají nejen zneužití samo, nýbrž i možnost zneužití finanční moci. Důvody uvedené zní sice velmi přesvědčivě, ale neopovídají skutečností.

Tak zejména tvrzení *Morganovo*, že je hlavním vodítkem vkladatele důvěra v bankéře, je sice pravdivé, ale ta důvěra se spíše vztahuje na forum jeho schopnosti, než lidskosti. Nebude-li na př. J. P. Morgan ml., t. j. syn zemřelého finančníka, stejně schopný jako jeho otec, neudrží si dominujícího postavení svého otce i při nejlepších morálních vlastnostech. Ale kdyby měl finanční a organizační schopnosti, ale chyběly mu zásady lidskosti v tom smyslu, že by použil svoji převahu proti svým finančním odpůrcům, nepozbyl by „důvěry vkladatelů“. A na druhé straně právě moc finanční důvěru deponentů musila a musí podporovat. Neboť chtěl-li někdo investovat peníze do nějakého podniku nebo vložit peníze do nějaké banky, jistě spíše zvolil podnik nebo banku pod vlivem Morganovým, než podniky s ním zneprátené.

A k důvodům jeho *memoranda* (viz shora) pro nemožnost kontroly, je možno uvést stejný počet protidůvodů: ad 1. a 3. Dejme tomu, že počet „ředitelů“ zastupující „peněžní trust“ obnášel pouze 1/4 všech „ředitelů“. Ale tato 1/4 za daných okolností mohla být vlivnější než celý zbytek ředitelstva. Ve skutečnosti se často ukázalo, jak vyšetřující poradce výboru, Untermyer, správně podotkl, že jeden člen ředitelstva bývá často vlivnější než 6 jiných.¹⁾ O zástupcích Morganových se vědělo, že jsou mluvčími jeho zájmů a tu sotva kdo pomýšlel na odpor.

Ad 2. V tomto důvodě spočívá právě největší nebezpečí „money trustu“ dle našeho mínění. Právě, že oněch 25 miliard dolarů je kapitálem investovaným v průmyslu, obchodě a dopravnictví, značí, že kontrola se přesunuje z peněžnictví na trh zboží a to v každém jeho stadiu: ve výrobě, v oběhu i v rozdělování.

Ad 4. Konečně uvádí memorandum Morganovo za příklad evropské státy, uvádějí malý počet bank a jejich kapitálovou mohutnost za důkaz, že americká koncentrace v peněžnictví nepokročila ani tak daleko, jak by měla. Toto srovnávání je však zcela neoprávněné, poněvadž neplyne tak veliké nebezpečí národnímu hospodářství Unie z místní koncentrace novo-yorské a z finanční vyspělosti ústavů novo-yorských, jako, což memorandum zcela opomíjí, z toho, že soustředění bylo provedeno v několik málo rukou mocných bankéřů; a tato koncentrace, jak již řečeno, nenastala v žádném jiném státě na světě.

Oproti *Hepburnovu* tvrzení dlužno uvést toto:

Finanční nepřítelství tak mocného sdružení, jako je „money trust“ se obyčejně nebude řídit proti jednotlivému vkladateli, jak on

¹⁾ Stalo se příslovečným, že když známý Harriman v nějaké společnosti zasedal co člen ředitelstva, že dovedl tak prosadit své mínění, že se o usnesení takového ředitelstva říkalo místo „harmonized“ harmonující — „harrimanized“ harrimanisované.

předpokládá, ač i tu není pochyby, že právě v kritické době by mohl mu býti úvěr odepřen a tak finanční zničení přivoděno. Pravidelně však se tu bude jednat o velké společnosti, trusty, anebo i jednotlivce, avšak významu Carnegieho,¹⁾ Harrimana, Hilla.²⁾ O tom, že tak mocné finanční sdružení může svým odpůrcům velmi škodit, není třeba ani širších výkladů, a jen příkladně budtež uvedeny následující prostředky, jichž money trust by mohl použít:

Může odepřít novou půjčku takové společnosti, a to třeba v době pro tu společnost kritické, což se jí může státi osudným, ježto proti vůli money trustu sotva emisi zamýšlené půjčky na peněžním trhu umístí. Tento bojkot má v Unii tím hlubší význam, poněvadž potřeby nových kapitálových prostředků bývají u amerických společností nepoměrně vyšší než u nás.

Může odepřít kotování emisí odpůrcích společností na Novo-Yorské burse, kterou má v ruce, což má pro americké poměry velice citelné nevýhody v zápětí.³⁾

Může zříditi podnik konkurující, jenž zničí odpůrcí podnik stávající.

Může zejména banky přinutiti k zastavení platů tím způsobem, že nashromáždí veliký počet šeků proti bance a předloží všechny v jednom dni k placení, což při tamním těžkém opatření si hotovosti (není rediskontu) může přivoditi insolvenční banky.⁴⁾

A tak mnoho jiných podobných prostředků by mohl money trust použít. A nebezpečí pro národ spočívá v tom, že zničení aneb těžké poškození některé takové velké korporace zničí aneb poškodí veliké množství malých lidí.

Konečně ze slov *Lawrence Laughlina* plyne důraz, jaký on klade na to, že výraz „money trust“ není přesný. Je pravda, že se zde nejedná o trust v národohospodářském slova smyslu, tedy o nějaké sloučení korporací na akciovém základě. Přirozeně se tu také nejedná o monopolisování oběžných prostředků, kteréž Laughlin jmenuje „penězy“, nýbrž o peněžní kapitál. Ale nejedná se tu také o nějakou kontrolu všech peněžních kapitálů, o které Laughlin mluví, poněvadž je zcela

¹⁾ Tak zv. ocelový král.

²⁾ Železniční král severozápadu.

³⁾ Tak na př. : N. York Bank Note Co. po 20 let se marně snažila, aby směla tisknouti cenné papíry, kotované na New York Stock Exchange. Tisknutí titrů kotovaných má v monopolu American Bank Note Co., ježto jejími akcionáři jsou členové bursy (Morgan a j.). Když město N. Y., vydávajíc svoje dlužní úpisy, vypsal konkurs, zvítězila nabídka první společnosti, ježto byla mnohem nižší, než nabídka American Bank Note Co. To však mělo za následek, že celá tehdejší půjčka města, tedy bonds ve výši 60,000,000 doll. nesmějí býti kotovány na N. Yorkské Bursě. (N. Y. Times ze 14./XII. 1912.)

⁴⁾ Tento případ se stal v Salt Lake City (Utah), hlčen presidentem Armstrongem před Pujovým výborem. (N. Y. Times ze 7. ledna 1913.)

jasno, že taková nemůže nastati. Užívá se tedy významu „money trust“¹⁾ v přeneseném smyslu a myslí se tu na koncentraci peněžních kapitálů v ruce několika osob, jako při skutečných trustech na trhu zboží se myslí na sloučení několika společností v jednu velikou společnost. Přesnost pojmu money trust je tedy vedlejší, poněvadž jistě účelem výboru Pujova nebylo zjistiti, zda existuje „money trust“ v národohospodářském svém významu, zda skupina Wallstreetských bankéřů ovládá většinu kapitálů země (Laughlin) nebo přesně 25 miliard dollarů (Morganovo memorandum), nýbrž zda ovládá takové množství peněžních kapitálů, že může volnou soutěž na poli finančním překaziti a národ v jeho zájmech poškoditi. K tomu přistupují ještě zjištěné přesuny této finanční moci na trh zboží, kde ovšem skutečné trusty jsou možné, a kde snad ještě spíše národní zájmy mohou býti poškozeny. Obojí dle našeho mínění bylo prokázáno Pujovým výborem.

Že nebezpečí zneužití moci tu je, doznávali před Pujovým výborem i někteří bankéři sami, jako Mr. Baker (N. Y. Times 11./I.), který projevil mínění, že situace v zemi je vážná, snad dokonce nebezpečná, následkem převelké koncentrace v ruce jednotlivců. Podobně Mr. George M. Reynolds, president Continental and Commercial National Banky z Chicaga prohlásil, že zásadně je proti koncentraci jakékoli moci. Koncentraci pak v míře, v jaké vyvrcholila v N. Yorku, považuje za ohrožení národních zájmů. Vyslovil se též proti „interlocking directorates“ a navrhoval návrat k volné soutěži a zastoupení minority akcionářů v „Board of directors“. (N. Y. Times 17./I.). Oba tyto výroky jsou tím důležitější, ježto tito interestenti mluvili proti svým vlastním zájmům, ježto jsou oba ve vládnoucí skupině.

Poukázáním na dotyčné nebezpečí nemá snad býti řečeno, že Mr. Morgan a jeho skupina neuzili své moci, jak měli, nebo že snad dokonce jí zneužili.

Ale o mladší generaci bankéřstva, která se má státi jednou dědičkou této moci, neví se, jakých je zásad. A moc přirozeným svým spádem je nakloněna ke zneužití.

A že zneužití moci ve finančním světě americkém není řídkým zjevem, je také známo.²⁾

Závěrem tedy možno říci, že koncentrace moci tu skutečně nastala; nebezpečí však neleží v této koncentraci, nýbrž v tom, že se jí zmocnily jednotlivé osoby nebo výdělečné společnosti, spravující se dle zásady čistě soukromohospodářské.

¹⁾ Pokud se ho vůbec užívá; užívaly ho spíše noviny jako krátké označení, než Pujó Committee.

²⁾ Srv. H a s e n k a m p : Wirtschaftskrisis 1907, str. 18. a další.

D.

Reforma cedulového bankovníctví ve Spojených Státech.

I. Reformní pokusy.

a) Zákon Aldrich-Vreelandův.

O prvním reformním pokusu, který následoval po panice a hospodářské krizi z r. 1907, jsme se již zmínili. Byl to zákon Aldrich-Vreelandův ze 30. května 1908. Nese stopy toho, že byl vytvořen pod dojmem právě přestálé krise, že byl opatřením nouzovým a prozatímním. Platnost jeho trvání byla také hned původně určena toliko na krátkou dobu, totiž do 30. června 1914. Teprve článkem 27. nového zákona ze dne 23. prosince 1913 (Federal Reserve Act) byla platnost jeho s některými změnami prodloužena do 30. června 1915, totiž do doby, kdy nová soustava cedulová překročí začáteční období své činnosti a pravděpodobně plně se zapracuje a vžije.

Zákonem Aldrich-Vreelandovým nebyla nikterak zamýšlena úplná změna v cedulové soustavě Spoj. Států,¹⁾ nýbrž vůdčí myšlenkou jeho bylo, aby, než dojde ku pronikavé změně celé soustavy, ustanovení stávajícího zákona o Národních Bankách byla do-

¹⁾ Zároveň s předlohou Aldrichovou, jež byla podána v senátě, byla podána ve sněmovně poslanců t. zv. Fowler Bill, jež zamýšlela obsáhlou reformu celého cedulového bankovníctví. Nebyla však přijata. Předloha Aldrichova doznala pozměnění zákonnou předlohou Vreeland Bill. Teprve kompromisem mezi oběma a po četných změnách došlo ku přijetí zákona ve stávající formě (t. zv. Currency Association Law neboli Aldrich-Vreeland Bill).

plněna tak, aby bylo dalším panikám zabráněno. Je tedy doplňkem stávající soustavy, na níž ničeho měněno nebylo, nikoli novou soustavou.

Ježto se ukázalo, že hlavní příčinou poslední paniky byla *roztržštěnost a osamocenost jednotlivých bank* v organizaci ústavů cedulových samotných a naprostá *nepružnost v organizaci výdeje bankovek*, mělo se obojímu pro kritické doby odpomoci.

I. Zákonu však se nejednalo o centralisaci cedulového bankovníctví, nýbrž o nahrazení slabých jedinců-bank, *silnějšími sdruženími bank, tedy o spolupracování* (kooperaci) bank. Sdružení ta měla podobně jako clearingová sdružení svou váhou vzbuzovati ve veřejnosti důvěru. Za tím účelem stanovil čl. 1. zákona, že nejméně 10 neb více Bank Národních, jež mají akciový kapitál úplně splacen, z nichž jedna každá má rezervní fondy ve výši 20% svého akciového kapitálu a všechny dohromady kapitály a rezervní fondy ve výši 5 mill. doll., mohou utvořiti sdružení, jež nese jméno: National Currency Association. Utvoření takových sdružení závisí na svolení tajemníka pokladu, jemuž musí o tom býti zaslána listina. Sdružení ta jsou oprávněna vydávati dodatečně oběživo (additional též emergency currency zvané).

II. *Pružnost oběživa* měla býti zajištěna tím, že překážky, které byly zvětšení a zmenšení oběhu řádného oběživa (t. j. oběživa krytého spolkovými dluhopisy) v cestu kladeny, měly při mimořádném (dodatečném) oběživu odpadnouti.

a) *Zvětšení oběhu* oběživa umožňují předpisy:

1. Výdej dodatečného oběživa není vázán na *úhradu*, spočívající ve spolkových dluhopisech, nýbrž nová sdružení (National Currency Associations) mají právo pod dohledem a řízením tajemníka pokladu použití *jakýchkoli cenných papírů*, ba i smének (commercial paper) za úhradu pro výdej dodatečných bankovek (čl. 1, odst. 7).¹⁾

Takové cenné papíry anebo směnky mohou sloužiti za úhradu jen do výše tajemníkem pokladu stanovené, nejvýše však do 75% své tržní hodnoty (čl. 1., odst. 13.). Záleží-li však složená úhrada

¹⁾ Rozdělení článků na číslované odstavce není sice v zákoně provedeno, avšak přes to při citaci budeme ho zde používati, abychom usnadnili orientaci v zákoně, jehož jednotlivé články bývají příliš dlouhé.

v dluhopisech spolkových států, nebo městských, hrabských a obecních, mohou býti dodatečně bankovky vydávány až do 90% kursovní hodnoty těchto dluhopisů. (čl. 1, odst. 14.)

Směnky přípustné za úhradu ve smyslu tohoto zákona jsou pouze směnky obchodní (nikoli finanční) a smí jich býti použito za úhradu jen do úhrnné výše 30% akciov. kapitálu oné Národní Banky, jež prostřednictvím sdružení obdržela povolení vydávati dodatečné bankovky. Takové směnky nesmějí běžeti déle 4 měsíců (čl. 1, odst. 15.).

2. Také *jednotlivá Národní Banka* (tedy taková, která nenáleží žádnému sdružení ve smyslu tohoto zákona) může obdržeti od tajemníka pokladu povolení ku *výdeji dodatečných bankovek*, obnáší-li její rezervní fond 20% jejího akc. kapitálu a obnos řádně vydaných bankovek (t. j. vydaných na základě spolkových dluhopisů) 40% jejího akciového kapitálu (čl. 3., odst. 1.)

U jednotlivé Národní Banky je však volba úhrady užší, neboť smí záležiti pouze v dluhopisech některého spolkového státu, města, hrabství, nebo obce (čl. 3., odst. 5. a 6.). Směnky jsou tedy v tomto případě z úhrady vyloučeny. Než vzdor tomu je úhradová možnost a tím možnost zvětšení oběhu bankovek i v tomto druhém případě značně rozšířena, považíme-li, že dříve bylo možno v kritických dobách jen těm bankám, které byly členy clearingového sdružení, použití dluhopisů, jež nebyly spolkové, a to jen k výdeji mimozákonných Clearing House Loan Certificates, nikoli tedy bankovek. Oběma těmito předpisy (platícími pro bankovní sdružení i pro jednotlivé banky) stala se tedy úhradová možnost prakticky neomezenou.

3. Leč i druhé omezení výdeje bankovek, o němž jsme mluvili, totiž *omezení výdeje na obnos akciového kapitálu* banky, bylo zmírněno. Dle čl. 5., odst. 2. nemá úhrnný obnos všech bankovek vydaných jednou Národní Bankou (tedy včetně bankovek krytých spolkovými dluhopisy) převyšovati obnos akciového kapitálu a rezervního fondu dohromady. Ježto tyto rezervní fondy obnášely 9. srpna 1913 již 725, 333,629 doll.,¹⁾ značí toto ustanovení také značné rozšíření možného výdeje. Předpis tento platí jak pro mimořádný výdej jednotlivých Národních Bank, tak i ban-

¹⁾ Comptr. of Curr. Rep. 1913, str. 2.

kovnicích sdružení utvořených dle tohoto zákona. Úhrnný obnos veškerých bankovek mimořádných (dodatečným způsobem vydaných) nesmí převyšovati 500 mill. doll. (čl. 5., odst. 3.).

4. Konečně aby v případě potřeby výdej bankovek nebyl zdržován technickými překážkami, jako tomu bylo v r. 1907,¹⁾ byl článkem 11. pozměněn článek 5172 Rev. Stat. tím způsobem, že Comptrollerovi oběživa bylo nařízeno (v odst. 4), aby dal zhotoviti *blankety bankovek* do obnosu 50% akciového kapitálu každé Národní Banky. Tyto blankety pak dlužno chovati připraveny k dodávce pro Národní Banky.

b) *Zmenšení mimořádného oběhu bankovek*, po případě úplné vymizení jejich, když potřeba minula, mělo býti ulehčeno tím, že

1. pro *mimořádný oběh bankovek neplatí* předpis, že Národní Banky nesmějí vzíti z oběhu více bankovek než za 9 mill. doll. v jednom měsíci, (plyne z čl. 10., odst. 4).

2. *Daň z mimořádného oběhu* je neobyčejně vysoká. Obnáší totiž v prvním měsíci 5% z průměrného obnosu obíhajících mimořádných bankovek; každým dalším měsícem stoupá tato daň o 1%, až dosáhne 10%, na kteréžto sazbě daň setrvává až do vymizení mimořádného oběhu. Touto sazbou mají býti Národní Banky nuceny, aby mimořádné bankovky nenechávaly v oběhu nad dobu nejnnutnější potřeby (čl. 9, odst. 2).

3. Banky, které daly do oběhu bankovky tímto mimořádným způsobem, mají místo dosavadní 5%ní zálohy u pokladn. úřadu chovati zálohu 10%ní z mimořádného oběhu po celou jeho dobu (čl. 6).²⁾

Stav tímto zákonem zavedený, zjednal oběživu toliko některé známky pružnosti, totiž možnost jeho zvětšení a zmenšení, avšak

¹⁾ Dříve totiž bylo nepřipustno bankovky zhotovovati do zásoby, což mělo za následek, že banka obdržela žádané bankovky teprve 4 neděle po objednávkě, tedy obyčejně, když nejnaléhavější potřeba minula.

²⁾ Z textu zákona neplyne se vši určitostí tento požadavek, neboť zákon žádá toliko: Any national banking association... shall keep... in addition... to the redemption fund required... an additional sum equal to 5% of such additional circulation... Výklad je tedy možný různým způsobem. Prováděcí nařízení z 12. června 1908 však výslovně vyžadovalo 10%ní zálohu, v novější době však opět pokladniční úřad se rozhodl vyžadovati v případě dodatečného oběhu bankovek toliko 5%ní zálohu z celkového oběhu.

nepojistil pružnosti bankovek po pozitivní stránce, jak jsme o ni mluvili a nepřivodil hlavní vlastnosti pružnosti, totiž samočinnou regulaci oběhu bankovek. Je to koule, která může býti vzduchem naplněna a z níž může býti vzduch vytlačen, není to však pružný míč, který samočinně na tlak reaguje a do původního tvaru se vymršťí. S rozpínajícím úvěrem nebude toto oběživo samočinně stoupati a v opačném případě klesati. Směnky jsou připuštěny jako úhrada velice obmezeně a nemůže se tu mluvíti o jejich re-diskontu, nýbrž o jejich lombardu. Zásluha a význam zákona záleží však v tom, že umožnil zlikvidování cenných papírů prostřednictvím zástavy v kritické době, kdy prodej jejich nebyl vůbec možný, nebo jen se současným zvýšením paniky a přivoděním derouty na burse. Důležité je také, že byla proražena zásada, že úhradou mohou býti toliko spolkové dlužní úpisy nebo dlužní úpisy vůbec, v tom smyslu, že směnky, byť v omezené míře, byly přece za úhradu připuštěny. Za to na strnulém stavu rezervní soustavy nebylo vůbec nic změněno. Jediný předpis, vztahující se na rezervy, obsahuje čl. 14., který osvobozuje Národní Banky od chování rezervy za spolkové vklady.

Na druhé straně však dlužno uvážiti, že zákon ten měl na mysli postarati se pouze o nouzové oběživo (emergency currency). Tomu nasvědčuje neobyčejně vysoká daň, která na oběh dodatečného oběživa byla uvalena a která připouštěla výdej jeho, jen když úroková míra na peněžním trhu dostoupila již značných výší;¹⁾ dále předpisy čl. 1., (odst. 7.) a 3, (odst. 1.), které dovolují mimořádný výdej bankovek jen té Národní Bance, která byla vydala již bankovek řádných (t. j. spolkovými dluhopisy krytých) v obnose 40% svého akciového kapitálu; dále předpisy čl. 1., (odst. 10.) a 3., (odst. 2.), které činí mimořádný výdej bankovek odvislým od svolení tajemníka pokladu, jenž je má uděliti jen tehdy, když stav peněžního trhu toho vyžaduje, tedy jen ve výjimečných případech.

¹⁾ Senator, který řídil znění tohoto zákona, vyslovil se dle Wall Street Journal z 9. března 1914, že úmyslem zákona Aldrich-Vreelandova bylo, aby bankovky dle toho zákona nebyly vydávány, dokud úroková sazba na peněžním trhu nedostoupí 10%. (C. V. Barron, č. XXV. jeho pojednání o Federal Reserve Act.)

Vše svědčí tedy tomu, že ustanovení zákona mají vstoupiti v platnost pouze v kromobýčejných případech, pravděpodobně jen v těch případech, kdy dříve byly vydávány Clearing House Loan Certificates. Skutečně také dosud nebyly vydány žádné bankovky na základě zákona Aldrich-Vreelandova,¹⁾ tedy na základě jiných dlužních úpisů než spolkových. Bankovní sdružení byla však tvořena v míře dosti značné. Celkem bylo utvořeno 20 sdružení, jež představují 339 bank, 365 mill. doll. kapitálu a 311 mill. doll. rezervních fondů. Počtem zastupují sdružené banky pouze 4½% stávajícího počtu Národních Bank, kapitálem však téměř 35%.

Sdružení dosud utvořená jsou tato:²⁾

Sdružení	Počet bank	Kapitál	Reservní fondy
National Currency Association of Washington D. C.	12	6,602,000	5,067,000
National Currency Association of the city of New York, N. Y.	33	117,052,000	129,025,000
National Currency Association of the city of Philadelphia, Pa.	27	20,975,000	37,740,000
National Currency Association of the State of Louisiana	10	6,100,000	4,105,000
National Currency Association of the city of Boston, Mass.	13	26,700,000	19,450,000
National Currency Association of Georgia	28	8,195,000	6,651,000
National Currency Association of the city of Chicago	10	42,900,000	26,400,000
National Currency Association of St. Louis, Mo.	10	19,510,000	9,095,000
National Currency Association of the Twin Cities (St. Paul and Minneapolis)	12	13,050,000	11,065,000
National Currency Association of the city of Detroit, Mich.	15	6,525,000	3,490,000
National Currency Association of Albany, Rennselaer, and Schenectady Counties	13	3,825,000	3,800,000
National Currency Association of Kansas City and St. Joseph, Mo.	12	7,350,000	3,960,000
National Currency Association of the city of Baltimore, Md.	17	11,840,710	8,020,010
Sneseno	212	290,624,710	267,868,010

^{1) 2)} Comptr. of. Curr. Rep. 1913, str. 33.

Sdružení	Počet bank	Kapitál	Reservní fondy
Přeneseno	212	290,624,710	267,868,010
National Currency Association of Cincinnati, Ohio	37	17,630,000	9,004,000
National Currency Association of Dallas, Tex.	14	4,260,000	3,225,000
National Currency Association of Alabama	24	5,700,000	3,652,500
National Currency Association of Denver, Colorado Springs, and Pueblo	15	4,650,000	5,055,000
National Currency Association of Los Angeles, Cal.	12	6,925,000	2,648,000
National Currency Association of Louisville, Ky.	15	6,795,000	3,178,000
National Currency Association of San Francisco, Cal.	10	28,500,000	16,670,000
Celkem	339	365,084,710	311,300,510

Článkem 27. nového zákona bankovního (Federal Reserve Act.) z 23. prosince 1913 byly provedeny na zákoně Aldrich-Vreelandově tyto změny:

Platnost zákona Aldrich-Vreelandova se prodlužuje do 30. června 1915 (pozměněn čl. 20., zákona z r. 1908).

Daň, stanovená na mimořádný oběh bankovek se snižuje tím způsobem, že v 1. měsíci obnáší 3% z průměrného obnosu mimořádných bankovek; každým dalším měsícem stoupá o ½%, až dosáhne 6%, na kteréžto sazbě daň setrvává, až do vymizení mimořádného oběhu. Výdej mimořádných bankovek se tím značně zlevňuje (pozměněn čl. 9, zákona z r. 1908).

Konečně obnovuje čl. 27., zák. z r. 1913, některé předpisy zákona o Národních Bankách, které byly zákonem Aldrich-Vreelandovým pozměněny (tak zejména o tisku bankovek, o spolkových vkladech atd.).

b) Osnova Aldrichova.

1. Její vznik.

Z nejdůležitějších ustanovení zákona Aldrich-Vreelandova pro další reformní snahy cedulového bankovníctví Unie — která však znovu dosvědčují, že zákon ten byl míněn jako prozatímní — jsou ona, jež dosazují zvláštní výbor, t. zv. „National Monetary Commission“, jenž měl vyšetřovati, jaké změny v peněžní sou-

stavě a v zákonech o bankách a oběživu jsou žádoucí. O výsledku svého šetření měl kongressu podati co nejdříve zprávu. Skládal se z 18 členů po 9 ze senátu a ze sněmovny poslanců, (čl. 17., 18., zák. z r. 1908). Výbor ten vyslal též studijní komisi do Evropy, aby se seznámil s cedulovými soustavami zdejšími. Rozpuštěn byl 31./3. 1912. Výsledkem prací byla zákonná osnova, kterou předložil výboru jeho předseda exsenator Nelson W. Aldrich a která po něm obdržela jméno Aldrich Plan. Veškeré předpisy osnovy pokusíme se shrnouti v několik málo vůdčích myšlének, které se zdají býti kostrou a zároveň cílem jejím. Usnadní nám to přehled osnovy a posudek o ní, neboť jednotlivé předpisy její vyplynou z oněch vůdčích zásad jako důsledky. Zásady ty zřejmě opírají se o evropské zkušenosti, ale hledí pokud možno přihlížeti k svéráznosti amerických poměrů.

2. Část popisná.

Zmíněné zásady jsou tyto:

I. *Centralisace celého bankovníctví (nejen cedulového t. j. nynějších Národních Bank) pod jeden centrální cedulový ústav zvaný National Reserve Association.*

a) *Dosaženo* má býti centralisace následující organizací:

aa) Mělo býti uděleno povolení, aby byla zřízena na 50 let *National Reserve Association* (N. R. A.) se sídlem ve Washingtoně D. C., jejíž kapitál měl být opatřen tím způsobem, že každá banka, jež by chtěla získati členství, měla se účastniti 20% svého kapitálu. (§ 1.)¹⁾ Účastniti se smějí nejen Národní Banky, nýbrž i Státní Banky a Trust Companies. (§ 2); účastenství těchto dvou posledních druhů bank je vázáno ovšem na určité podmínky, (§§ 60—64) zejména: na minimálně nutný kapitál (§ 61); na chování určitých záloh (§§ 62, 63) na podrobení se revisím ve smyslu tohoto zákona. (§ 64.)

bb) Celé území Spoj. Států má býti rozděleno na 15 *okresů* a v každém z nich musí býti zřízen jeden *poboční závod* N. R. A., jehož sídlo určí ředitel N. R. A. (§ 6). Tento poboční závod

¹⁾ Z citování bude patrné, které předpisy se nalézaly v původní Aldrichově osnově a které byly přičiněny později. Změny pozdější jsou naznačeny slovy: § dodatku k předloze.

(filiálka) N. R. A. stojí v čele většímu počtu místních sdružení *local associations* — viz ad cc).

cc) Banky, členové N. R. A., mají se sloučiti ve *sdružení místní, tak zvané Local Associations*. Každé místní sdružení má býti vytvořeno nejméně 10 přičleněnými bankami, jichž kapitál a rezervní fondy musí obnášeti celkem nejméně 5 mill. doll. Každá banka má se státi členem onoho místního sdružení, v jehož území se nalézá. Je tedy viděti, že i místní sdružení jsou míněna jako územní jednotky. (§ 5.)

Každá přičleněná banka měla se tedy státi součástí tří jednot územních: místního sdružení (*Local Association*), jež mělo zahrnovati aspoň 10 bank,

okresního sdružení (*District Association*),²⁾ kterémuž stála v čele jedna z filiálek N. R. A.

Národního Rezervního Sdružení — (*National Reserve Association*), jehož působnost se vztahuje na celé území Spojených Států.

b) *Projevovati* se má centralisace co nejobsáhlejším způsobem:

aa) U „N. R. A.“ a jejich filiál mohou přičleněné banky *rediskontovati směnky* určité kvalifikované.

bb) N. R. A. měla určovati *úrokovou míru* (bank-rate), která měla býti jednotnou pro celou Unii a měla býti vždy veřejně ohlášena. (§ 41.) Prostřednictvím této úrokové míry, která se měla uplatňovati při rediskontu, měla N. R. A. prováděti diskontní politiku.

cc) N. R. A. byla výslovně zmocněna k *devisnímu obchodu* (§§ 45, 46). V předloze se liší mezi vnitrozemím a cizozemím. Ve vnitrozemí dovolen je devisní obchod jen s přičleněnými bankami, pro cizozemí je dána N. R. A. úplná volnost a za tím účelem dovoleno jí v cizině i bankovní spojení udržovati, zaváděti agentury a prováděti též obchod se zlatem doma i v cizině (§ 44). Na rozdíl od evropských ústavů neměla však N. R. A. býti nucena přejímati za určitý minimální obnos zlato.

²⁾ Výrazu *District Association* neuzívá předloha zákona samotná, ale původce osnovy Mr. Aldrich na mnohých místech ho použil, zejména též, když osnovu předkládal bankérům při sjezdu v Novém Orleansu. (*American Bankers Association*.)

dd) Výdej bankovek má během času přejíti zcela do rukou N. R. A. a to pokud možno nejrychleji, jak výslovně podotýká § 66.

α) Národním Bankám není sice yzato právo vydávati bankovky, avšak není dovoleno, aby banky oběh svých bankovek zvětšily; bankovek pak, jež jednou vezmou z oběhu, nesmí již více vydati. (§ 65.)

β) Bankám má býti ulehčeno, aby se dobrovolně zřekly výdeje bankovek, zejména tím, že N. R. A. a její filiálky mají povinnost každé bance v objemu celé její pohledávky vydati bankovky vydané od N. R. A. (§ 72).

γ) Aby Národní Banky beze ztráty mohly se zbaviti spolkových dluhopisů, sloužících za úhradu, má se N. R. A. zavázati, že 2%ní bonds převezme od nich v nominální ceně (§ 66),

δ) platnost zákona z 30. května 1908 (Aldrich Vree-landova), dovolujícího Národním Bankám výdej mimořádného oběživa má býti zrušena (§ 76).

ee) N. R. A. má se státi *ústředním pokladníkem spolkové vlády*, kteréž bylo uloženo, aby své hotovosti převedla na N. R. A. a všechny své budoucí příjmy jí za vklady svěřovala. Též všechny platy, které spolková vláda koná, mají se díti prostřednictvím N. R. A. (§ 36). Tím ovšem mělo přejíti na N. R. A. držení velikých hotovostí poklad. úřadu, které za starého systému ležely většinou ladem a tím se měla uskutečniti také centralisace rezerv.

ff) N. R. A. má se stát *střediskem a organizátorem všech zařízení sloužících ku úspoře výplat* v hotových:

α) je povinností N. R. A. a všech jejích filiál, aby na požádání převedly část pohledávky jedné přiřčeněné banky na účet jiné přiřčeněné banky (§ 47.) Tím mělo býti zavedeno v Unii žirové (giro) zařízení, jehož tam před tím nebylo.

β) N. R. A. má právo žádati na každém místním sdružení služby, jež její žirové zařízení ulehčují (§ 31).

γ) N. R. A. může uděliti svolení, aby místní sdružení, usnesla-li se na tom $\frac{3}{4}$ ová většina jeho členstva, přejala a provádělo funkce Clearing Housu (§ 31.) Tím se mělo uskutečniti potlačení samostatných Clearing Housů a celé vyrovnávací zařízení mělo býti uvedeno v soulad s novou soustavou bankovní: Vzájemné pohledávky mezi členy místního sdružení měly býti

vyrovnány sdružením místním, vyrovnání vzájemných pohledávek mezi členy různých místních sdružení mělo býti provedeno N. R. A. nebo jejími filiálami.

gg) N. R. A. má jakožto ústřední orgán pečovati o jasnou *přehlednost hospodářského stavu* Unie důkladnými a pravidelnými výkazy:

α) Každý týden má zaslati Comptrollerovi oběživa výkaz, jenž obsahuje nejdůležitější položky její bilance; výkaz ten musí býti uveřejněn (§ 57.)

β) Mimo to má N. R. A. pětkrát ročně zaslati Comptrollerovi oběživa důkladné údaje, jež by odpovídaly 5 zprávám, jež byly ve staré soustavě předepsány Národním Bankám. (§ 57.)

hh) N. R. A. má míti nad celou soustavou bankovní *revisní a dozorčí právo*:

α) Zprávy revisorů Národních Bank mají býti hotoveny in duplo. Jeden exemplář má býti ponechán N. R. A. aneb jejím filiálám. (§ 58.)

β) Všechny přiřčeněné banky mají dodati N. R. A. alespoň jednou měsíčně nebo na požádání i vícekráte výkazy, jež mají obsahovati nejdůležitější položky jejich bilancí. (§ 59.)

γ) N. R. A. aneb jejím filiálám mají na požádání býti zaslány zprávy revisorů, které jmenuje místní sdružení, aby dle předpisů N. R. A. vyšetřili stav bank, jež jsou jeho členy (§ 32).

δ) Banka, která nesplní své výkazní povinnosti, buď tím, že žádaných výkazů nedodává, anebo tím, že učinila v nich nesprávné údaje, může býti místním sdružením zbavena členství. (§ 33).

e) Stanovy místních sdružení a filiál N. R. A. musí býti od N. R. A. schváleny (§ 28).

c) Centralisace v této předloze zamýšlená se arci značně liší od povahy ústředního cedulového ústavu v Evropě:

aa) V Evropě jsou ústřední cedulové banky samostatnými akciovými ústavu, jež s ostatními bankami, které na rozdíl od cedulového ústavu bývají zvané soukromými, nikterak nesouvisejí. V Unii však na cedulové soustavě měly býti súčasťněny všechny banky Unie, nejen tedy bývalé cedulové (totiž Národní), vyhověly-li by jistým podmínkám, z nichž hlavní měl býti jistý minimální

kapitál. (§§ 1, 2, 60—64). Ježto na N. R. A., která opět měla sloužit jejich úvěru prostřednictvím rediskontu, měly všechny banky (nebo vzhledem k požadavku minimálního kapitálu — alespoň všechny větší banky) býti účastněny na akciovém základě rovnou měrou v poměru ku svému kapitálu, totiž jednou pětinou (20%) kapitálu, můžeme říci, že všechny banky vespolek si měly poskytovat úvěr, čili můžeme zde mluvit o *kooperaci bank*, nikoli o vlastní centralisaci. Ústředna bank v Unii by byla vlastně svépomocným orgánem.

bb) Tím, že banky v Unii mají býti spiaty společnou páskou, kterouž tvoří právě jejich akciové účastenství na ústředně, objevuje se nám také jejich poměr k ústředně jiným způsobem, než tomu je v Evropě. Poměr bank tam není nezávislý, nýbrž do jisté míry podřadný a to v několika stupních, takže můžeme mluvit o *hierarchii bankovníctví*. Jednotlivé banky podléhají (zejména co do revisní povinnosti) pravomoci místního sdružení, jež se může usnésti i na vypuzení vzpurné banky ze sdružení (§ 33), avšak místní sdružení je na druhé straně prvním sloupem, k němuž se banky při potřebě úvěru obracejí. Neboť místní sdružení — a v tom leží jeho hlavní význam — má převzít ručení za směnky určitě kvalifikované, jež jeho člen hodlá u filiálky N. R. A. rediskontovati. (§ 29, 30, 40.)¹⁾ Místní sdružení podléhají opět pravomoci N. R. A. (tak na př. jejich stanovy podléhají schválení (§ 28)), kteráž je konečně nejvyšší dozorkyní celé soustavy, ale také posledním útočištěm a ochranou její.

cc) N. R. A. má býti *bankou bank* v pravém slova smyslu, což ovšem v Evropě o cedulových bankách v té všeobecnosti nelze říci. Neboť jen vláda Spojených Států a přičleněné banky smějí chovati vklady u N. R. A. a smějí s ní obchodovati (§§ 34, 35). Soukromé osoby tedy a banky, jež nejsou členy, jsou z obchodního spojení s N. R. A., zejména též z diskontu a rediskontu u N. R. A. a jejich filiál vyloučeny.

II. *Vymanění cedulové soustavy ze všech stranických a politických a soukromých vlivů, čímž má býti zajištěna naprostá nezávislost a nestrannost soustavy a správa její dle zásady veřejno-hospodářské.*

¹⁾ Viz též str. 242. dole.

a) *Vládě se propůjčuje jistý vliv na správu celé soustavy:*

aa) Ve správní radě (board of directors), která má čítat 45 členů má zasedat 6 členů ex officio, totiž gouverneur N. R. A., který má býti zároveň předsedou správní rady, 2 náměstkové gouverneura, tajemník pokladu, Comptroller oběživa a konečně tajemník (ministr) obchodu a práce (§ 14). Gouverneur je jmenován presidentem Spoj. Států a oba náměstkové gouverneura jsou voleni správní radou (§ 24), takže ze 6 členů ex officio jsou 4 přímými zástupci vlády.

bb) Správní rada N. R. A. má ze svého středu voliti výkonný výbor, jenž má čítati 9 členů, z nichž gouverneur N. R. A. je ex officio předsedou výboru a oba náměstkové gouverneura a Comptroller oběživa jsou ex officio členy (§ 21). Tento výbor je obzvláště důležitý, ježto je splnomocněn ke všem opatřením, jež smí předsevzít samotná správní rada N. R. A. (§ 22).

cc) Správní rada N. R. A. má též zvoliti dozorcí výbor, jemuž má tajemník pokladu ex officio předsedati (§ 23).

dd) Každá filiálka N. R. A. má míti říditele (manager), který je jmenován gouverneurem se svolením výkonného výboru (§ 25).

ee) N. R. A. má podávati každý týden Comptrollerovi oběživa výkazy o svém stavu a krom toho 5krát ročně důkladné výkazy obdobné výkazům Národních Bank za starého systému (§ 57).

b) Na druhé straně hleděla osnova zameziti, *aby se celá bankovní soustava nedostala v područí vlády*, ježto vláda ve Spoj. Státech je vždy politicky zabarvena (t. j. náleží určité politické straně, která je právě při vesle), následkem čehož by strannická opatření zdánlivě nebyla vyloučena.

aa) Zastoupení vlády je vždy omezeno na nepatrnou menšinu, takže zástupci vlády nemohou v žádném sboru, v němž zasedají, prováděti jednostranně proti vůli většiny svoje usnesení.

bb) Žádný člen zákonodárního sboru spolkového nebo státního (t. j. spolkového státu) nesmí se státi správní radou (director) u N. R. A., u její filiály, nebo u místního sdružení (§ 20).

c) Stejnou obavu, jako před politickou (t. j. vládní) nadvládou, chovají ve Spoj. Státech před nadvládou mocných finančních či-

nitelů, kterou označují krátce pod jménem „Wall Street control“, a proto hleděla osnova ochrániti slabší finanční ústavy před znásilněním čili zavést *minoritní ochranu*:

aa) Akcie N. R. A. jsou nepřenosné a upisující banka nemůže jich získati více než podíl, jenž na ni vzhledem k jejímu kapitálu připadá t. j. 20%. Při změně kapitálu je dodržeti tento poměr. Při likvidaci banky dlužno akcie N. R. A. vrátiti (§ 3).

bb) Místní sdružení si každoročně má voliti správní radu (board of directors), jejíž počet určují stanovy. Tři pětiny této správní rady jsou voleny jednotlivými přičleněnými bankami tím způsobem, že každá banká má jen *jediný hlas bez ohledu na velikost akciového kapitálu* banky. Pouze při zbylých dvou pětinách správní rady se přihlíží k velikosti banky tak totiž, že každá banká má tolik hlasů, kolik akcií N. R. A. (§ 8).

Tato zásada minoritního zastoupení je provedena podobným způsobem i při volbě do správní rady filiálek N. R. A. (§§ 9, 10, 11) a N. R. A. samotné [§§ 14, 15, 16, 17 (viz doleji sub d; aa) bb)].

cc) Všechna práva a výhody spojené se členstvím N. R. A. mají se dostati stejnoměrně všem přičleněným bankám (§ 34).

d) Aby správa soustavy se neřídila hledisky prospěšnými výlučně bankám, tedy jednostranně třídními, mělo býti připuštěno *zastoupení i zájmům nebankovním*, totiž obchodním, průmyslovým, zemědělským:

aa) Správní rada filiálek N. R. A. se volí tím způsobem, že $\frac{3}{6}$ správních radů volí jednotlivá místní sdružení, z nichž každé má jen jeden hlas (§ 9); $\frac{2}{6}$ správních radů se volí zástupci akcií N. R. A.; těchto $\frac{5}{6}$ správních radů volí zbývající $\frac{1}{6}$ *ze zástupců obchodu, průmyslu a zemědělství* (§§ 10, 11, 12.)

bb) Správní radu N. R. A. tvoří 45 členů z nichž 6, jak bylo již řečeno, je členů ex officio, ostatní pak jsou stanoveni následujícím způsobem: 15 členů jmenují filiálky N. R. A., každá po jednom, 12 členů je voleno zástupci akcií N. R. A., 27 takto volených členů volí 12 zbývajících správních radů *ze zástupců obchodu, průmyslu a zemědělství* (§§ 14, 15, 16, 17).

e) Možnost *vysokých výdělků* pro přičleněné banky z podílnictví na N. R. A. měla býti předem vyloučena a tím mělo býti zajištěno, že veřejný prospěch bude jediným hlediskem, jímž se

N. R. A. při poskytování úvěru a při cedulovém obchodu bude řídití.

aa) Přičleněné banky mají obdržeti dividendu 4% ze svých podílů. Dividenda má býti kumulativní t. j. schodek jednoho roku v této dividendě má býti nahrazen event. přebytkem roku následujícího. Přebytečný obnos po splacení 4% dividendy má býti dělen mezi rezervní fond ($\frac{1}{2}$), vládu ($\frac{1}{4}$) a akcionáře ($\frac{1}{4}$). Akcionáři jsou podílníky v této obmezené míře pokud dividendu nedosáhne 5%; nad tento obnos nesmí ničeho obdržeti. Rezervnímu fondu se dostává těchto přebytků až do výše 20% akc. kapitálu. Všechny výnosy nad 5% potom připadají vládě (§ 4). Za to však má býti N. R. A. jakožto podnik veřejnému prospěchu sloužící sprostěn všeho zdanění, kromě pozemkového. (§ 7).

bb) N. R. A. nesmí žádných vkladů zúročovati (§ 37), aby nebyla nucena hledati výnosnějších, ale méně bezpečných uložení svých prostředků.

III. *Osvobození bankovníctví po výtce Národního od úsuvných předpisů, kterým dosud bylo podrobeno.*

a) Národní Banky mají býti oprávněny, *opatřiti akceptem* směnky, které neběží déle 4 měsíců a pocházejí ze skutečných obchodů. Celkový obnos akceptů jedné banky nesmí však převyšovati $\frac{1}{2}$ akciového kapitálu včetně rezervního fondu (§ 48, též 40).

b) *Zřizování bank v cizích státech* a koloniích Spoj. Států má býti dovoleno. Národní Banky nesmí se však na takových podnikcích účastniti větším obnosem než 20% svého akciového kapitálu. (§ 49). Též N. R. A. smí v cizině zřizovati agentury při provozování svého devisního obchodu (§ 46).

c) Národní Banky smějí 30% svých vkladů na čas zapůjčiti na nezátížené *pozemky*; půjčený obnos nesmí však převyšovati 50% skutečné hodnoty zavázaného objektu. (§ 40 dodatku k předloze). Též smějí zřídití spořitelní oddělení a mohou 40% takových spořitelních vkladů za stejných podmínek, jako shora uvedeno, zapůjčiti na hypotéky (§ 50).

IV. *Zjednání co nejpružnějšího oběživa.* Toho mělo býti docíleno:

a) *centralisací emissé*, tak totiž, že výdej bankovek měl časem výlučně přejíti na N. R. A. (Blíže o tom viz shora sub I b).

dd, str. 234. a bankovky Národních Bank uhrazené spolkovými dluhopisy měly z oběhu zvolna vymizeti.

b) *změnou úhrady*, kteráž byla provedena:

aa) tím že všechny bankovky vydané od N. R. A. měly býti uhrazeny nejméně do $\frac{1}{3}$ zlatem nebo jinými zákonnými penězi a do zbylých $\frac{2}{3}$ obchodními směnkami nebo spolkovými dluhopisy Spojených Států (§ 68).

bb) některými předpisy o dosavadní úhradě, totiž spolkových dluhopisech;

α) N. R. A. se měla uvoliti, že 2%ní bonds Spoj. Států, převezme od Národních Bank za cenu rovnající se nejméně nominální hodnotě oněch bonds (§ 66).

β) Na požádání N. R. A. měly ony převzaté 2%ní bonds s cedulovou výsadou býti konvertovány ve 3%ní bonds bez cedulové výsady (§ 73). Zřejmě z toho důvodu, aby N. R. A. mohla tyto dlužní úpisy umístiti na peněžním trhu a nebyla nucena chovati je ve svých pokladnách a tak vázati své prostředky.

γ) Na konvertované 3%ní dluhopisy, jež by měla N. R. A. v držení, měla býti uvalena $1\frac{1}{2}$ %ní daň, (§ 74), jež měla býti odškodněním pro vládu: 1% za zvýšené zúročení a $\frac{1}{2}$ % za daň, jež byla dříve vybírána od Národních Bank za průměrný obnos obíhajících bankovek, která však dle této předlohy měla odpadnouti.

δ) N. R. A. nesmí tyto konvertované 3%ní dluhopisy prodávati dříve, než po uplynutí 6 let a i potom ne ve větším měřítku než za 50 mill. doll. ročně. Vláda však si vyhrazuje, aby mohla tyto úpisy splatiti kdykoli před dospělostí, jež nastává 50 let po výdeji (§§ 73, 75).

c) *Odstaněním všech absolutních i relativních omezení co do výdeje bankovek*. Zavedeno však z důvodů národohospodářských ztížení výdeje bankovek a to v §u 69, nepřímým kontingentováním jeho; tak totiž že bankovky nekryté hotově, t. j. zlatem nebo zákonnými penězi měly býti prosty daně do obnosu 900 mill. doll. Bankovky vydané nad tento obnos měly býti zdaněny $1\frac{1}{2}$ %em; hotově nekryté bankovky vydané nad obnos 1,200 mill. doll. měly pak býti zdaněny 5%.

d) Předpis, že nesmí býti vzato z oběhu více než za 9 mill. doll. bankovek v jednom měsíci, měl pozbyt platnosti.

V. *Zavedení hospodárné rezervní soustavy v tom smyslu, aby se dosáhlo větší likvidity bank při současném snížení záloh u jednotlivých bank a pružné rezervní soustavy v tom smyslu, aby odstraněny byly strnulé hranice zákonných záloh, které ochromovaly v kritických dobách působnost bank, jakožto ústavů úvěr poskytujících*. Toho se mělo docílit:

a) *centralisací rezerv* u N. R. A. za současného zmenšení rezerv u jednotlivých přičleněných bank.

aa) Vládě bylo uloženo, aby všechny své hotovosti uložila u N. R. A. (§ 36).

bb) Jednotlivé přičleněné banky smějí do svojí zákonné zálohy započítávati plný obnos vkladů, jež chovají u N. R. A. (§ 51). Očekávalo se, že tato výhoda přiměje přičleněné banky, aby hojně vkládaly do N. R. A., ježto kromě této výhody v zálohách skýtaly vklady u N. R. A. též možnost účasti na jejím žirovém zařízení. Tím by se však časem bylo docílilo, že velká část záloh dosud chovaná v pokladnách jednotlivých bank by byla vtekla do ústřední rezervní nádržky u N. R. A., a tak by se byla uskutečnila centralisace záloh i z pokladny spolkové i z pokladen jednotlivých bank. To by však bylo umožnilo N. R. A., aby hotovosti skýtala tomu kraji a v té době, kde a kdy by toho bylo právě potřebí, čili výhody ústřední rezervy by se byly takto plně uplatnily.

cc) Jako důsledek této centralisace musí N. R. A. za své závazky denně splatné (obíhající bankovky a vklady) chovati velikou zálohu 50% úhrnného obnosu a to buď ve zlatě nebo v jiných zákonných penězích (§ 55). Při vypočítávání obnosu závazků denně splatných může však N. R. A. od úhrnného jich součtu odečísti obnos rovnající se polovině oněch 2%ních spolkových dluhopisů, jež N. R. A. převzala od Národních Bank (§ 56).

dd) Právě tato veliká ústřední záloha dovolovala, aby jednotlivým přičleněným bankám byly v chování zákonných záloh poskytnuty úlevy. Úlevy ty spočívaly:

α) ve zmíněném dovolení, aby vklady u N. R. A. byly započítávány do předepsané zálohy. (Tentýž předpis je zároveň jednou ze složek sloužících centralisaci rezerv, viz výše ad bb) (§ 51);

β) v tom, že bankovky vydané od N. R. A. směřují se do záloh započítavati (§ 51), kdežto dříve se bankovky Národních Bank do záloh započítavati nesměly. Jinak však na povaze bankovky ničeho se neměnilo, zejména nenabyla bankovka legal tender charakteru (§ 71).

Předpisy o chování záloh byly předlohou upraveny pro Národní Banky i ostatní přičleněné banky jednotejně. Procentuální poměr mezi vklady a zálohami, předepsaný dříve jen pro Banky Národní byl podržen a měl platiti i pro ostatní přičleněné banky (§ 52). Předloha však rozeznává mezi vklady denně splatnými a mezi vklady na čas. Jsou-li tyto splatny do 30 dnů, jsou ohledně chování záloh postaveny na rovno vkladům denně splatným; totéž platí i pro vklady, jež jsou splatny později než do 30 dnů, ohledně posledních 30 dnů před splatností. Ohledně doby, jež od splatnosti je vzdálenější než 30 dnů, platí, že není třeba chovati žádných záloh. (§ 53).

b) *Možností rediskontu.* Tou byla likvidita bank neobyčejně zvýšena, ježto celá zásoba směnek, která za staré soustavy tvořila nelikvidní položku bank, stala se rázem druhou zálohou. Předpisy sem spadající jsou obsaženy v §§ 29, 30, 38—42, 45 předlohy:

aa) směnky rediskontované musí býti *obchodní* t. j. založené na skutečných obchodech (nikoli tedy finanční) (§ 38).

bb) ohledně *ostatních náležitostí* rozeznává předloha tři druhy směnek, jež směřují býti rediskontovány:

α) takové, jež běží nejvýše ještě 28 dní, byly vystaveny nejpozději 30 dní před dospělostí a jež jsou rediskontovány od přičleněné banky, která chová vklady u N. R. A. (§ 38).

β) takové, jež neběží déle 90 dní, jsou-li akceptovány bankou nepochybné jistoty, kteráž ovšem nesmí býti totožnou s bankou, jež rediskontuje, (t. zv. prima diskonty-prime commercial paper) (§ 42).

γ) devisy (šeky i směnky opatřené aspoň 2 podpisy a běžící ne déle 90 dní (§ 45), vystavené na země, jež správní rada N. R. A. určí.

cc) Mimo tyto druhy směnek směřují býti od N. R. A. a jejich filiálék rediskontovány ještě:

αα) směnky, jež neběží déle 4 měsíců (§ 39),

ββ) vlastní akcepty banky rediskontující (§ 40).

Oba tyto druhy směnek však směřují býti rediskontovány toliko tehdy, převezme-li místní sdružení za dotyčné směnky ručení. (§ 39, 40).

Místní sdružení nesmí však převzítí ručení úhrnem ve vyšším obnosu, než tvoří kapitál a rezervní fond všech jeho členů dohromady (§ 30). Za poskytnuté ručení přísluší místnímu sdružení jistá provise (§ 29). Okolnost, že za směnky méně bezpečně kvalifikované se zaručuje místní sdružení, má z rediskontu utvořiti pro N. R. A. naprosto bezpečné uložení.

c) *Stoupající sazbou daňovou*, jež stíhá schodek v rezervě u N.R.A. Schodek v rezervě u N. R. A. neměl býti spojen s týmiž následky, jako tomu bylo za staré soustavy u Národních Bank, totiž se zastavením pasivních obchodů banky a odepíráním dalších úvěrů zákazníkům, nýbrž strnulost měla rezervním předpisům býti vzata tím, že N. R. A. měla za schodek v rezervě platiti dávku, jež za každá 2½% schodku v rezervě ať úplná či počatá, měla stoupati o 1½% ze schodku. (§ 55). Ježto by byla N. R. A. asi tuto dávku přesunula na ústavy úvěr beroucí, značil tento předpis zdražení úvěru, nikoli však znemožnění jeho (jako za staré soustavy).

3. Část kritická.

Uvedli jsme předpisy předlohy Aldrichovy důkladněji, než by se zdálo toho býti potřeba vzhledem k tomu, že osnova nestala se zákonem. Avšak stalo se tak proto že tato předloha je prvním důkladněji propracovaným, *teoreticky velice zajímavým pokusem* rozřešiti na základě novém, nikde nevyzkoušeném otázku cedulového bankovníctví. Další příčinou širšího rozboru této osnovy bylo i to, že nový zákon Federal Reserve Act z 25. prosince 1913 je z velké části *vybudován na zásadách Aldrichovy osnovy* a tak ke kritickému posouzení onoho, nám srovnání obou neobyčejně prospěje. Z důvodu právě uvedeného nebudeme podrobovati Aldrich Plan příliš podrobné kritice na tomto místě. Pokud však se jeho kritikou budeme již nyní zabývati, budeme postupovati takto:

Napřed budeme posuzovati, zda *zásady*, jež jsme vytkli jakožto myšlenkový podklad celé osnovy, jsou správnny, t. j. jsou schopny nedostatky starého systému odstraniti a zavésti dokonalou cedulovou a úvěrní soustavu.

Na druhém pak místě budeme zkoumati, zda *jednotlivé předpisy* jež mají tyto zásady prováděti jsou vhodně zvoleny, t. j. zda pravděpodobně uskutečnění zásad zajistí.

I. Jako první zásadu jsme jmenovali *centralisační směr v celé organizaci*. Tento směr dlužno rozhodně schvalovati, ježto

vady vyplývající z decentralisace starého systému jsou příliš četné a neobyčejně závažné.

Jméno „ústřední banky“ je v širokých vrstvách amerických tak nenáviděno, že samo již by bylo stačilo, aby celé osnově se připravilo nejnepríznivější přijetí. Proto hleděl původce osnovy Aldrich centralisaci zakrýti, nazvav ústřední ústav „National Reserve Association“. Vzdor tomu však centralisace, jež touto osnovou byla zamýšlena, byla dalekosáhlejší, než nalzáme u jakéhokoli jiného ústředního cedulového ústavu. Někteří kritikové Aldrichovy osnovy považují dokonce toto centralisační její úsilí za tak jednostranné, že je vyhlašují za největší její vadu.¹⁾

Ač, jak doleji uvidíme, vykazuje tato upřilíšená centralisace skutečně některé nedostatky, zdá se, že odpůrci centralisace se dávali věsti více politickým předpojetím, než vnitřními důvody.²⁾

Prostředky, jimiž centralisace měla být uskutečněna, byly dobře zvoleny. Tak zejména povlovné spojování jednotlivých bank v silnější jednotky, totiž místní sdružení (která jsou napodobením Currency Associations tvořených na základě zákona z 30. května 1908), spojování těchto opět v silnější sdružení s filiálou N. R. A. v čele, a konečně vybudování — na základě kooperačním — silného střediska bankovního světa, bylo šťastným kompromisem mezi kooperací a centralisací.

a) Ne právě šťastný byl však předpis, že N. R. A. a její filiály se mají omeziti ve svém obchodování pouze na vládu a přičleněné banky (§§ 34, 35). Tím byly soukromé osoby a banky-nečlenové z obchodního spojení s N. R. A. vyloučeny. N. R. A. stala se tak „bankou bank“ v pravém slova smyslu. Avšak ani tento výraz

¹⁾ Jsou to zejména: *Viktor Morawetz: The Banking and Currency Problem and its Solution, New York 1911.*
Edward Wood: As to suggested Plan for Monetary Legislation with detailed Account of Bank of France.

²⁾ Odpovědmi na výtky Morawetz-e a Wooda (kteří tvrdí, že centralisací by se Spojené Státy dostaly do finančního područí Evropy, že by finanční středisko Unie bylo zanešeno do Nového Yorku, čímž by vliv Wall Streetu ještě stoupl, že ústřední ústav podporuje převýdej (inflaci) bankovek, že se nedostává ve Spoj. Státech vhodných osob, které by ústřední ústav dovedly vésti atd.), zabývá se *B e n d i x*: *Aldrich Plan New York, 1912, str. 96—112.*

není správný, neboť se čítá, že přes polovici Státních Bank a Trust Companies bylo by následkem požadavku minimálního kapitálu bývalo ze členství vyloučeno, To mohlo ovšem míti špatné následky:

aa) *na diskontní politiku.* Je sice pravda, že evropské cedulové banky bývají stále více zatlačovány do postavení „bankéřů bank“ následkem vzrůstu a sesílení soukromých bank. Je však neméně pravda, že cedulové banky proti tomu úporně bojují, poněvadž se obávají, že jejich diskontní sazba a tím i diskontní politika pozbude na účinnosti, nebudou-li v přímém spojení s peněžním trhem.¹⁾ Aldrichovou předlohou mělo tedy býti uzákoněno to, co je předmětem největších stížností evropských cedulových bank a čemu se snaží ze všech sil zabrániti. Neúčinnost diskontní politiky N. R. A. byla však podporována ještě předpisem, že směnka běžící déle než 28 dní, měla býti rediskontována od N. R. A. jen v tom případě, převezme-li místní sdružení za ni ručení (§ 39). Tím ovšem byl pro přičleněné banky rediskont valně stížen, ježto nejen že místnímu sdružení měla příslušet za převzetí záruky provise, čímž se rediskont zdražil, nýbrž vedle toho byla tím banka vystavena také nevídané kritice. Dá se tedy předpokládati, že by přičleněné banky byly přistoupily k rediskontu dosti zřídka. Z tohoto důvodu tedy, dále i z té okolnosti, že rediskont byl omezen pouze na přičleněné banky, dá se souditi, že by diskontní sazba „N. R. A.“ a proto též i její diskontní politika byla bývala málo účinná.

bb) Další následek by byl býval, vzhledem k malým požadavkům, jež by se byly z řečených důvodů kladly na N. R. A., a vzhledem k velikým jejím prostředkům, že by N. R. A. se byla usnášela pravidelně na poměrně nízké diskontní sazbě, což mohlo vésti *ke přepětí úvěru*. Nízká sazba by totiž dávala podnět k závěrům, jež by nebyly odpovídaly skutečnostem.

¹⁾ Tak na př. francouzská banka snížila v r. 1897 nejnížší obnos směnek, jež přijímá k diskontu, z 10 fr. na 5 fr., aby umožnila i malým živnostníkům úvěr. *B e n d i x*: cit. dílo, str. 78 uvádí číselně, že říšsko-německá banka předložila při něm. bankovní anketě výkaz, z něhož vychází na jevo, že téměř polovice směnek v r. 1907 byla zadána k diskontu od kruhů *nebankovních*.

cc) *Žirové zařízení* N. R. A. by bylo trpělo také pod tím, že k obchodnímu spojení s N. R. A. mělo býti připuštěno jen málo korrespondentů (zákazníků). Též připouští předloha, aby N. R. A. si čítala jistou provizi za přenášení pohledávek, což by ku zdomácnění tohoto zařízení, pro Unii nového, jistě nebylo přispělo. Říšsko-německá banka upouští při svém žirovém obchodu od veškerých provisí, majíc velké odškodnění v převodech t. zvaných „schwebende Ueberweisungen“ t. j. takových, jimiž může banka disponovati v mezidobí, ve kterém nepřislouží dispoicce nad nimi ani kontu, od kterého se obnos odepisuje, ani kontu ke kterému se připisuje.

dd) Malá zaměstnanost kapitálů N. R. A. ve vnitrozemí by byla sotva zůstala bez následků na její *devisní obchod*. Čím méně prostředků by N. R. A. byla vázala doma, tím více by byla odkázána na koupi zahraničních devis a tím větší by byla váha její na mezinárodním trhu peněžním. Možno též, že vzhledem k velikým zásobám zlata, jež Unie má, a k veliké její roční produkci zlata (vyrábí asi $\frac{1}{5}$ světové roční výroby zlata), že by se mezinárodní trh zlata z veliké části byl přesunut do Unie. Z toho je též viděti, že tvrzení anticentralistů, že by Unie s ústředním ústavem se dostala do finančního područí ciziny, není správné. Tato jediná výhoda ovšem nevyvážá ostatních újem plynoucích z omezeného zákaznictva N. R. A.

b) Pro Unii je též nevýhodný předpis §11 41, že N. R. A. měla stanoviti *jednotnou diskontní sazbu* pro celé území Spoj. Států. V zemi, která je hospodářsky tak různě vyvinuta, která má tak značnou rozlohu a kde okresy zemědělské a průmyslové jsou tak přesně od sebe ohraničeny, je jednotná míra úroková jistě nemístná. Týž úrok by mohl v územích na kapitál chudých (jako v Arizoně, Nevadě) býti vzpruhou k odvážné spekulaci, který by mohl banky území kapitálově bohatých (jako ve státech: Novém Yorku, Massachusetts, Pensylvanii) zraditi od rediskontu u N. R. A. Jednotnost úrokové míry je výhodou pouze pro vyrovnanější území. Opačnému předpisu, totiž, aby každá z filiálek N. R. A. v 15 okresech byla mohla určiti pod dohledem N. R. A. zvláštní úrokovou míru, přiměřenou svému okresu, nebylo by lze ničeho vytýkati. Tím by se ústřednímu vedení nebylo stalo žádné újmy.

II. Druhá zásada zamýšlená v předloze, totiž *vymanění cedulového bankovnictví ze všech vlivů at' soukromých, at' politických*, je nejen sama o sobě správná, nýbrž možno říci, že jednotlivé předpisy zaručují i její bezpečné provedení. Organizace cedulového bankovnictví v tomto směru je nejpropracovanější částí osnovy. Důraz je položit na to, že v této osnově je celá správa bankovnictví *ponechána bankéřstvu*, ovšem s minoritní ochranou čelící proti Wallstreetským zájmům, se zájmovým zastoupením obchodu, průmyslu a zemědělství a se zajištěním jistého vlivu vládě. Vláda tedy nemá převládajícího vlivu na správu, v čemž leží nejdůležitější rozdíl této osnovy proti novému zákonu z r. 1913. Někteří¹⁾ však vytýkali této osnově, že vliv, který byl vládě ve vedení N. R. A. vyhrazen, je příliš veliký, a že nestačí záповěď, aby všichni členové zákonodárných sborů byli vyloučeni ze správní rady N. R. A. a jejich filiál (§ 20). Neboť je množství neaktivních politiků, jichž vliv je prý větší než mnohých činných, (j. na př. prý vliv Theodora Roosevelta, Williama J. Bryana a j.). Tyto obavy by však šly příliš daleko. Vliv v předloze vládě vyhrazený je tak nepatrný, že její činnost měla spíše míti povahu poradce, než rozhodujícího činitele. Na druhé straně jsou opět mnozí, kteří tvrdili,²⁾ že dozor nad bankovnictvím svěřiti bankéřům je nesprávné, ježto nelze předpokládati u nich dosti nestrannosti.

III. Schvalovati je i další snahu předlohy, totiž *odstraniti různé tísnivé zákazy, jimiž bylo cedulové bankovnictví starého systému (totiž Bank Národních) spíato*.

Tyto zákazy týkaly se hlavně poskytnutí úvěru akceptního, úvěrů poskytovaných na hypotéky a zřizování filiál. I proti odstranění těchto zakazů ozývaly se některé hlasy³⁾ s odůvodněním, že nikde cedulovým bankám se nedovoluje poskytovat hypoteční a

¹⁾ Jako známý železniční král James J. Hill, jenž se podrobně zabýval Aldrichovou osnovou na Illinois Bankers Association Convention ve Springfieldu dne 11. října 1911.

²⁾ Jako senator Owen, tvůrce nového zákona Federal Reserve Act, který se vyjádřil, že by potom bylo stejně oprávněno svěřiti vývozcům masitých konserv (beefpackers) dozor nad tím, aby byl pečlivě zachováván zákon o potravinách (Pure food law.) Srov. o tomto jeho výroku časopis Current Opinion ze srpna 1913. Nro. 2, str. 74.

³⁾ Tak na př. Bendix: cit. d. str. 89 a násl.

akceptní úvěr. Proti tomu však dlužno namítnouti, že se zde nejedná o cedulové banky v našem smyslu, nýbrž o banky, jichž cedulový obchod časem má zaniknouti a dále o veškerenstvo větších bank, jež částečně t. j. 20% svého kapitálu jsou účastněny na cedulové soustavě. Ostatně akceptním i hypotečním úvěrem může býti dle předlohy vázána jen jistá, přesně vymezená část bankovních prostředků. Výhody pak, jež by byly pro Spoj. Státy z těchto dovolení plynuly, jsou dalekosáhlé. Souhlasiti je však s názorem,¹⁾ že v zájmu rychlé centralisace výdeje bankovek mělo těch výhod býti poskytnuto pouze těm Národním Bankám, jež by se byly dobrovolně vzdaly výdeje bankovek. Tím by se byl urychlil soustředovací pochod ve výdeji bankovek, který mohl jinak býti protahován na dlouhá a dlouhá léta. Újma stávajícím právům by se nebyla stala, neboť dobrovolné zřeknutí se práva výdejního, bylo by bývalo vyváženo řečenými velikými výhodami.

IV. Hlavní úkol reformy cedulového bankovníctví měl býti proveden zjednáním *pružného oběživa* — pružné bankovky. O správnosti toho úmyslu není třeba šířiti slov. Jedná se však o to, poštěstilo-li se to osnově. Zdá se, že nikoli dokonale. Bankovním krytím, vedle kovové úhrady měly zůstat i na dále dluhopisy Spoj. Států. Tím ovšem tratila pružnost bankovek na samočinné regulaci. Vydávání bankovek by se nebylo musilo díti jak hospodářský stav země by toho byl vyžadoval, zadáváním směnek k diskontu, nýbrž i vedle toho, a převýdej bankovek nebyl by vyloučen vzhledem k vysoké výši úplně nezdaněného kontingentu 900 mill. doll. (oproti nynějšímu celkovému oběhu Národních bankovek 725 mill. doll.) a nízkému zdanění (1½%em) kontingentu do 1200 mill. doll.

Ještě menší samočinnost je, jak se zdá, zaručena při klesání oběhu, totiž při vracení se bankovek k domovu. Na zpětné cestě nemá bankovku naprosto nic zdržovati. Dle §u 51 předlohy mohou však býti bankovky započítávány do záloh banky. Je přirozeno, že by banky nebyly nechaly této příležitosti nepoužity a byly by zdržovaly bankovky ve svých pokladnách co nejdéle. Zpětnému návratu bankovek ve Spoj. Státech je též na překážku množství různých druhů papírového oběživa, jímž směnečné dluhy mohou

¹⁾ Srov. Bendix: c. d. str. 92 a násl.

býti spláceny, a jež nebývá bráno z oběhu. Za takových okolností ovšem pružnost bankovek bezpečně zaručena není.

Někteří zastávali dále názor, že místo kvotové úhrady německé (1/3 úhrada v kovu), která má jisté známky nepružnosti, měla býti spíše převzata bankovní úhrada francouzské banky, u které obnos kovové úhrady se přenechává zcela bankovnímu vedení. Doposavad však stížnosti na nepružnost kvotové úhrady u říšsko-německé a rakousko-uherské banky nejsou v praxi ničím odůvodněny, a proto se zdá tato výtka též u Aldrichovy osnovy neodůvodněna.

V. Několik nedostatků lze však nalézt v předpisech o zreformování *reservní soustavy*, ač účely, za kterými reforma špěla (totiž zcentralisování rezerv a zmenšení rezerv u jednotlivých příčleněných bank), byly jistě zcela správné. Je však pochybné, zda zálohové zařízení a výhoda, že vklady u N. R. A. se započítávají příčleněným bankám do záloh za hotovosti, by byly dostatečně velikým lákadlem, aby pohnuly banky ke svěření valných částí svých hotovostí N. R. A. jako vklady, povážíme-li, že N. R. A. bylo zapovězeno (§em 37), aby platila jakékoli úroky ze vkladů, kdežto tak zvaní Reserve Agents v rezervních městech a ústředních rezervních městech platily Národním Bankám úroky nejméně 2%ní, při čemž vklady ty se jim do zákonných záloh do určité výše také započítávaly. Dlužno totiž připomenouti, že zařízení rezervních měst a ústředních rezervních měst zrušeno nebylo. Tak nejen, že zůstalo pochybné, zda N. R. A. obdrží od bank dostatečnou zásobu záloh ku vytvoření centrální rezervy, nýbrž nezmizelo ani nebezpečí, že „money trust“ se svou dispozicí nad millionovými vklady bude pozůstávati dále.

Další nebezpečí nové rezervní soustavy záleželo v možnosti úvěrové inflace, t. j. ve *všeobecném přepětí úvěru*. Stále znova totiž si musíme uvědomovati, že měřítkem pro udělování úvěru je v Unii záloha banky, takže je obecným rčení: 1 dollar zálohy nese 4 doll. úvěru (nebo i více, podle toho v jakém poměru se záloha banky ke vkladům má nacházeti.) Čím nižší tedy vyžadovaná záloha, tím lehčí možnost přepětí úvěru. V Evropě takového měřítko pro udělování úvěru není, za to však postupným zvyšováním diskontní sazby čili rozumnou diskontní politikou úvěr při přílišném rozpínání se zdražuje, tedy stěžuje. Vzhledem k tomu

však, že jsme ukázali, že dle Aldrichovy osnovy by diskontní politika neměla valné účinnosti, zůstal by měřítkem úvěru i nadále poměr zálohy ke vkladům a důsledkem toho by všechny úlevy v zálohách a všechna snižování záloh musila účinkovati jako pomůcka k rozpínání event. přepínání úvěru.

Je to především předpis, že za vklady splatné později než za 30 dní, není nutno chovati záloh, až teprve v posledních 30 dnech. Dále předpis, že přičleněné banky smějí započítavati vklady u N. R. A. a bankovky téže do svých záloh. Tak na př., diskontovala-li přičleněná banka u N. R. A. směnku 100 doll., je to vklad, za nějž N. R. A. musí chovati 50%ní zálohu, čili 50 doll. Přičleněná banka může však svůj vklad u N. R. A. počítati za hotovost a povolití na jejím základě 4násobný úvěr (byla-li to přičleněná banka v rezervním anebo ústředním rezervním městě), tedy úvěr 400 doll. Vidíme, že za úvěr 400 doll. je chována záloha pouze 50 doll. čili na jejím základě je vystaven úvěr 8násobný, (kdežto dle starého systému pouze byl možný úvěr 4násobný). Byla-li to banka mimo rezervní nebo ústřední rezervní město ležící, poměr se ještě zhorší. Tentýž případ by nastal, kdyby přičleněná banka si dala skutečně vyplatit bankovky za diskontovanou směnku. Neboť, záloha u N. R. A. byla by obnášela stejně 50 doll. (za vydané bankovky), úvěr možný zase 400 doll. Stav tento byl zhoršován dále tím, že meze pro výdej bankovek byly odstraněny, důraznější daň (5%) uvalena teprve na hotově nekrytý oběh převyšující obnos 1200 mill. doll., konečně tím, že N. R. A. byla by pravidelně vyměřovala diskontní sazbu velmi nízkou, jak jsme shora vyložili. Snižování rezerv u přičleněných bank a výtečná jinak myšlenka postupného zdanění schodku v rezervách u N. R. A. byly by bývaly výhodami teprve, kdyby byla bývala zaručena naprostá účinnost diskontní politiky N. R. A.

4. Její sánik a další reformní snahy.

Osud Aldrichovy osnovy byl tento: Byla předložena k dobrozdání na sjezdě American Bankers Association v Novém Orleansu. Po důkladné poradě byla tato osnova jednohlasně tam schválena. Též National Monetary Commission po některých změnách tuto osnovu přijala, kteráž v této nepatrně pozměněné podobě měla předstoupiti jako zákonná předloha před zákonodárné sbory.

President Taft ve svém poselství z 21. prosince 1911 Aldrichovu osnovu celkem doporučuje. Nutno též po pravdě doznati, že osnova hledí odstraniti všechny nedostatky starší soustavy a že se jí to celkem podařilo. Jistě osnova v podobě, jak jsme ji vyložili, byla by výborným podkladem pro reformní zákon. Neboť i nedostatky, jež jsme vytkli, nejsou takového rázu, aby nepatrnou změnou předpisů nemohly býti odstraněny. K tomuto zlepšování osnovy však nedošlo, protože zvolením presidenta Wilsona koncem roku 1912 vystřídala republikánskou stranu strana demokratická, která veškerý centralismus v cedulovém bankovníctví v podobě ústředního cedulového ústavu, jaký navrhovala Aldrichova předloha, prudce potírala. Důvody nepřijetí osnovy jsou spíše hledati v novém politickém seskupení, než v její nevhodnosti.

Počátkem roku 1913 došlo k novému slyšení před „Banking and Currency Committee“ pod předsednictvím Glass-e, za tím účelem, aby byla vypracována nová předloha pro zákonodárné sbory, jež by vyhovovala více demokratickým požadavkům.¹⁾

Konečně výbor se usnesl na nové osnově, jež nese jméno svých původců Glass-Owen Bill.²⁾ Původní podoba této nové předlohy se zdála bankéřům nepřijatelnou a vyslovili se proti ní zejména na sjezdu v Bostoně. Trpělivým zlepšováním a pilováním jak domem representantů, tak i senátem podařilo se konečně dosíci formy předlohy, v jaké byla uzákoněna dne 23. prosince 1913 ku celkové spokojenosti všech. Zákon ten nese úřední pojmenování „Federal Reserve Act“, t. j. spolkový zákon o zálohách.³⁾

¹⁾ Předvoláni byli přední finančníci a znalci bankovních poměrů. Návrhy byly přerůzné: tak navrhoval

A. Barton Hepburn: ústřední banku, v níž 51% akcií by bylo v majetku vlády,
Victor Morawetz: územní (divisional) rezervní banky na základě soustavy Clearing House,
Paul Warburg: napodobení evropských soustav, varoval však před udělováním takových pravomocí, jako mají evropské cedulové ústavy a j. mn.

²⁾ Po předsedovi výboru Glassovi a senatoru Owenovi.

³⁾ Plný název zákona je tento: „Federal Reserve Act, an Act to provide for the establishment of Federal Reserve Banks, to furnish an elastic currency, to afford means of rediscounting commercial paper, to establish a more effective supervision of banking in the United States, and for other purposes.“

II. Reformní zákon z 23. prosince 1913.

a) Část popisná.

Při spletnosti velmi četných předpisů, jež zákon tento obsahuje, možno uvažovati o soustavě, v jaké by bylo žádoucí je vylíčiti. Pro soustavu zde zvolenou byla rozhodná úvaha, že zákon ten vzešel z naléhavé potřeby reformovati cedulové bankovníctví Spoj. Států hlavně v určitých, nejpalčivějších směrech a že projevuje ostatek silnou setrvačnost s dosavadním vývojem bankovníctví tohoto. Byla tedy na snadě myšlenka, když jsme do podrobná seznali stav tohoto bankovníctví před jeho reformou v r. 1913 a jeho vady, vzíti za podklad soustavy pro vylíčení předpisů zákona nového ony hlavní linie, na nichž se vady ty pohybovaly, a po nichž se přirozeně musela bráti i reforma a kráčela i naše kritika dřívějšího stavu.

Podkladem soustavy jest těchto 5 vůdčích ideí:

I. Podržení kooperační myšlenky Aldrichovy soustavy, podřízení celé soustavy bankovní jednotnému vedení a dozoru, při současném obejití každého zařízení, jež by mohlo působiti dojmem ústředního ústavu.

II. Uplatnění názoru, že celé bankovníctví (nejen tedy cedulové) je věcí veřejného zájmu — na rozdíl od obchodních živností jiného druhu — a z toho důvodu, že má býti podrobena co největší měrou vládnímu vlivu při současném zaručení nestrannosti vládní správy, vymanění cedulové soustavy ze všech soukromých vlivů a zajištění, aby správa soustavy se dala dle zásady veřejnohospodářské.

III. Osвобоzení bankovníctví obzvláště Národního od tísnivých předpisů, kterým dosud bylo podrobena.

IV. Zjednání co nejpružnějšího a nejbezpečnějšího oběživa.

V. Zavedení hospodárné rezervní soustavy v tom smyslu, aby se dosáhlo větší likvidity bank při současném snížení záloh u jednotlivých bank a pružné rezervní soustavy v tom smyslu, aby byly odstraněny strnulé hranice zákonných záloh, které ochromovaly v kritických dobách působnost bank, jakožto ústavů, úvěr poskytujících.

ad I. Podržení kooperační myšlenky Aldrichovy osnovy, podřízení celé soustavy bankovní jednotnému vedení a dozoru, při současném obejití každého zařízení, jež by mohlo působiti dojmem ústředního ústavu. Tomu slouží:

a) Sečlankování bank za účelem kooperace s centrálním vedením:

aa) Má být zřízen organizační výbor skládající se z tajemníka pokladu, tajemníka orby a Comptrollera oběživa, jenž má rozdělití území Spoj. Států na nejméně 8 a nejvýše 12 okresů a v každém z nich označiti jedno město za *Federal Reserve City* (spolkové rezervní město¹⁾) (čl. 2, § 2.)²⁾

bb) V každém takovém městě se má nacházeti *Federal Reserve Bank* (spolková rezervní banka) (čl. 2, § 3).

Každá Národní Banka je zavázána státi se členem (přičleniti se k) rezervní banky, (čl. 2, § 4). Nestane-li se do roku členem, ztrácí veškerá práva Národních Bank, nehledě k jiným ujmám, (čl. 2, §§ 6, 7, 8) naproti tomu Státní Banky a trustové společnosti nejsou nuceny státi se členy (čl. 2, § 4), mohou se jimi však za určitých podmínek (z nichž hlavní je jistý minimální kapitál) státi (čl. 9, §§ 53, 54). Každá přičleněná banka musí se účastniti jako podílník na akciovém kapitálu rezervní banky 6%ty svého akciového kapitálu včetně rezervního fondu. Tento podíl je splatný ve zlatě neb ve zlatých poukázkách (čl. 2, § 4). Rezervní banka nesmí počítí obchodu s kapitálem menším než 4 mill. doll. (čl. 2, § 14). Nelze-li této kapitálové výše docílití podílnictvím bank, jsou za určitých podmínek připuštěny i soukromé osoby ku upisování (čl. 2, §§ 9, 10). Kdyby se i potom nedostávalo kapitálu, má býti jistý podíl přidělen spolkové vládě (čl. 2, § 11). Jakmile mini-

¹⁾ Organizační výbor již tuto práci provedl a označil následující města za spolková rezervní. 1. Boston (Massachusetts), 2. New-York City (N. Y.), 3. Philadelphia (Pennsylvania), 4. Cleveland (Ohio), 5. Richmond (Virginia), 6. Atlanta (Georgia), 7. Chicago (Illinois), 8. St. Louis (Missouri), 9. Minneapolis (Minnesota), 10. Kansas City (Missouri), 11. Dallas (Texas), 12. San Francisco (California).

²⁾ Text zákona je označen jen běžnými čísly dle článků (sections). Poněvadž však některé články jsou značně dlouhé (některé mají až 30 odstavců), hleděli jsme usnadniti orientaci tím způsobem, že jsme označili všechny odstavce celého zákona běžnými čísly co § §, a při citaci uvádíme jednak číslo dotyčného článku a vedle toho číslo odstavce.

mální kapitál je opatřen, může být u Comptrollera oběživa složena organizační listina, čímž nabývá spolková rezervní banka povahy právnické osoby. To jí získává práva s tím spojená, tak na př. výsadu 20letého trvání, právo uzavírat smlouvy, vystupovati aktivně i pasivně před soudem atd. (čl. 4, §§ 16—28).

cc) Má být zřízen *Federal Reserve Board* (F. R. B.) (spolková rezervní rada). Tento sbor však není ústředním cedulovým ústavem ve smyslu Aldrichova N. R. A. nebo ve smyslu evropských ústředních cedulových ústavů. Neboť nemá prováděti žádných obchodů vůbec, nýbrž má být pouze nejvyšším dozorcím a do jisté míry vedoucím úřadem.

Musíme nyní rozeznávati, v čem se v zákoně projevuje směr kooperační a v čem směr centralisační.

b) *Prvky kooperační* patrně v této soustavě jsou ty:

aa) že všechny přičleněné banky se účastňují na akciovém kapitálu spolkové rezervní banky (čl. 2, § 4) a že rezervní banky pak poměrně dle kapitálu opět přispívají na vydržování F. R. B-u (čl. 10, § 60).

bb) že spolková rezervní banka je zdrojem úvěru pro svůj okres, neboť k ní se může každá přičleněná banka obrátiti se žádostí o rediskont, má-li směnka, již chce banká rediskontovati, určité náležitosti (čl. 13, § 81).

Na rozdíl od Aldrichovy osnovy, může se kooperace dle nového zákona uplatniti i vzhledem k bankám, jež nejsou členy ano i vzhledem k soukromým společnostem a soukromým osobám, tím totiž, že spolková rezervní banka smí rediskontovati směnky i na otevřeném peněžním trhu — tedy od nečlenů (čl. 14, § 87).

Činnost rezervních bank na otevřeném trhu (tedy mimo transakce se členy nebo s vládou) projevuje se dále tím, že

α) smějí ve vnitrozemí i v cizině obchodovati v raženém i neraženém zlatě, poskytovati na ně půjčky, ano i půjčovati zlato na danou jistotu, (čl. 14, § 88).

β) smějí doma i v cizině kupovati a prodávati spolkové dlužní úpisy Spoj. Států neb i jiné bezpečné obligace, určité kvalifikované (čl. 14, § 89).

γ) smějí si otevírat účty u jiných rezervních bank, za účelem vyrovnávání platů a — se svolením F. R. B-u — udržovati účty s cizozemskými bankami a zřizovati agentury, kde se to za příčinou koupě, prodeje nebo inkassa směnek jeví účelným (čl. 14, § 92).

c) *Prvky centralisační* se projevují všude tam, kde se uplatňuje pravomoc spolkové rezervní rady (Federal Reserve Board — F. R. B.).

aa) F. R. B. může dovoliti anebo, usnese-li se na tom pětičlenná jeho většina, může naříditi, aby jedna spolková rezervní banka rediskontovala zásobu směnek jiné spolkové rezervní banky dle úrokové sazby, již má stanoviti on sám (čl. 11, § 67). Tím ovšem se stává F. R. B. *orgánem ústřední rezervy*, neboť ač dle nového zákona ve skutečnosti není jedné ústřední rezervy jako dle Aldrichovy předlohy, může F. R. B. na základě pravomoci zde vytčené zaříditi, aby napiatost peněžního trhu a nedostatek rezervy v okrese jedné spolkové rezervní banky, byly zmírňovány přebytky peněz v okresech druhých. Toto opatření by se dalo přirovnati k mimořádným výpomocem, jež si evropské ústřední cedulové ústavy občas poskytují. Rozdíl však leží v tom, že ve Spoj. Státech pomoc nebude se díti toliko dobrovolně a zcela výjimečně, nýbrž soustavně dle promyšlených nařízení vrchního strážce peněžního trhu t. j. F. R. B-u.

Touto pravomocí ovšem se dává F. R. B-u též mocná zbraň k vrchnímu vedení *diskontní politiky*. Neboť, ač stanovení sazby úrokové pro jednotlivý okres přísluší dotyčné spolkové rezervní bance samé (čl. 14, § 91), může F. R. B. uplatniti svůj vliv (nehledě k tomu, že diskontní sazba vůbec podléhá schválení F. R. B-u dle čl. 14, § 91), tím, že umělým upětím peněžního trhu v jednom okrese a ulevením peněžní tísní v okrese druhém může donutiti rezervní banky ku změně úrokové sazby.

Sazby úrokové pro různé druhy směnek mohou být různé, jak vyplývá ze znění čl. 14, § 91.¹⁾

bb) F. R. B. může pro dobu ne delší než 30 dnů suspendovati povinnost chovati rezervy ve výši v tomto zákoně stanovené a může takovou suspensí prodlužovati vždy po dobu ne delší než 15 dnů; musí však současně zavésti stoupající daň na schodky v zálohách od zákona požadovaných (čl. 11, § 68). Tato daň, pokud jde o vkladové rezervy, má být stanovena od F. R. B-u, kdežto daň, jež má být uvalena na schodek v záloze pro směni-

¹⁾ U většiny evropských cedulových bank platí naproti tomu jednotné sazby.

telnost bankovek, je v čl. 11, § 68 přesně vymezena. V posléz uvedeném případě má býti tato daň ze schodku placena dotyčnou rezervní bankou, avšak rezervní banka musí ji přiřázení ku své úrokové míře. Tento předpis odstraňuje konečně dosavadní strnulou rezervní soustavu, jež ani dle Aldrichovy předlohy v tomto ohledu by nebyla se stala lepší. F. R. B-u jakožto ústřednímu dohlížejícímu orgánu je tu dána možnost, aby ve spojitosti s pravomocí zmíněnou sub *aa*) prováděl účinnou *rezervní politiku* a zabránil panikám. Daň ze schodku má zabránit zneužití suspense a má se stát též nástrojem *diskontní politiky*, ježto zdražuje úvěr.

cc) F. R. B. má prováděti vrchní dozor *nad cedulovým bankovníctvím*, tak totiž, že prostřednictvím úřadu Comptrollera oběživa má upravovati výdej „spolkových rezervních bankovek“ a uspořádati jich stahování, zejména též určovati podmínky za kterých smí býti doručovány od Comptrollera jednotlivým rezervním bankám,¹⁾ (čl. 11, § 69). Dále může F. R. B. žádost rezervních bank za rezervní bankovky částečně neb zcela splniti, ale také odmítnouti, a má též určovati úrok, jež mají spolkové rezervní banky za obnos přijatých rezervních bankovek platiti (čl. 16, § 98). Ježto má také, jak jsme viděli, převážný vliv na určování diskontní sazby v jednotlivých okresech, zastává téměř úplně funkce ústředního cedulového ústavu po stránce správní a rozhodovací; provádění a vykonávání jeho rozhodnutí je svěřováno orgánům jiným.²⁾

dd) F. R. B. má býti podobně jako N. R. A. dle osnovy Aldrichovy *organisétozem, po případě střediskem všech zařízení sloužících ku úspoře výplat v hotových*.

a) Buď může se rozhodnouti, že sám bude zastávati úkoly Clearing Housu t. j. odúčtovacího řízení pro rezervní banky

¹⁾ Pod výkazem „Reservní Banky“ budeme rozuměti „spolkové rezervní banky“ a dále pod výrazem „rezervní bankovky“ budeme rozuměti spolkové rezervní bankovky“ na rozdíl od jiných druhů bankovek, které za platnosti nového „Federal Reserve Act“ budou ve Spoj. Státech obíhati, o čemž později.

²⁾ F. R. B. na př. sám nevydává rezervních bankovek. Zhotovování jich obstarává Comptroller oběživa. Jsou chovány buď v Treasury neb v subtreasuries nebo v mincovnách, a F. R. B. povoluje jen jich doručení jednotlivým rezervním bankám prostřednictvím Federal Reserve Agents (čl. 16, §§ 98, 102, 103).

aneb může tuto funkci přenést na jednu z rezervních bank, (čl. 16, § 108).

β) F. R. B. může vyzvati jednu každou z rezervních bank, aby pro přiřčené banky svého okresu vykonávala úkony Clearing Housu, (čl. 16, § 108).

γ) Čas od času má uveřejňovati předpisy upravující převody peněz mezi rezervními bankami a jejich filiálkami a stanoví poplatky za to (čl. 16, § 108).

δ) Konečně má stanoviti poplatky, jež přiřčené banky smí účtovati svým zákazníkům, jichž šeky byly odúčtovány rezervní bankou a potom poplatky, jež rezervní banka smí účtovati za služby clearingové a inkasní (čl. 16, § 107).

ε) Dosavadní sdružení clearingová mají pozbyti své dřívější důležitosti, ježto jim není již dovoleno, aby prováděla soukromé revize u svých členů, jako to činila dosud (čl. 21, § 133) a ježto jejich funkce mají býti převzaty rezervními bankami.¹⁾

Tím měla býti zdokonalena dosavadní soustava zařízení platy uspořující, která zejména meziměstská vyrovnávání špatně obstarávala. Dle nového zákona tedy je střediskem odúčtovacího řízení pro rezervní banky F. R. B., nebo jím k tomu určená rezervní banka, pro přiřčené banky je odúčtovnou příslušná rezervní banka. Místo dosavadních soukromých Clearing Housů obstarává tedy odúčtování vládnímu dozoru podrobený nový bankovní systém. Poněvadž nástrojem amerického odúčtovacího řízení je šek, bylo zákonně i k tomu přihlíženo, aby meziměstské proudění šeků bylo usnadněno. K tomu účelu každá rezervní banka má přijímati al pari:

α) od *svých* přiřčených bank: šeky na všechny solventní přiřčené banky (tedy nejen na banky svého okresu) (čl. 13, § 80).

β) od *všech* přiřčených bank (nejen svých): šeky na všechny své deponenty t. j. vládu Spoj. Státu nebo přiřčené banky svého okresu, (poněvadž rezervní banka od nikoho jiného vkladů přijímati nesmí) (čl. 16, § 107 a čl. 13, § 80).

¹⁾ Srov. o tom též Hauser: Amerikanische Bankreform, Jena 1914, str. 51, 52.

V těchto dvou jmenovaných případech smí rezervní banka přijímati šeky bez dalšího omezení. Konečně:

γ) Jenom však za příčinou vyrovnávání platů (solely for exchange purposes) smí rezervní banka přijímati šeky od *ostatních rezervních bank* vydané na solventní příčleněné banky nebo rezervní banky, tedy na všechny banky celé soustavy (čl. 13, § 80, čl. 16, § 107).

Důvodem toho, že rezervní banka smí přijímati od jiné rezervní banky šeky jen za příčinou vyrovnávacích platů, a nikoli bez omezení, byly oprávněné obavy, že by nastalo opět nesmírné soustředění peněžních kapitol u jedné rezervní banky (patrně novo-yorské), čemuž právě rozdělením země na okresy mělo se čeliti.

Na odúčtovací řízení spojené se šekovním řízením právě vyličeným a na inkasní obchod má F. R. B. značný vliv. Stanovením poplatků za tyto služby (viz shora sub δ.).

ee) F. R. B. má podobně jako N. R. A. dle Aldrichovy osnovy *pravidelnými a podrobnými výkazy* o rezervních bankách pečovati o přehlednost hospodářského stavu Unie. K tomu účelu má přehlížeti dle své libosti knihy a obchodování rezervních a příčleněných bank a vyžadovati od nich výkazy a zprávy. Sám pak má F. R. B. jednou týdně uveřejňovati výkaz, ze kterého je zřejmý stav každé jednotlivé rezervní banky a krom toho výkaz, ze kterého je zřejmý úhrnný stav všech rezervních bank dohromady. Zřejmá mají býti zejména aktiva a passiva, stav rezerv, zásoba směnek atd. (čl. 11, § 66).

ff) F. R. B. má konečně nad celou soustavou *revisní a dozorcí, a do jisté míry i trestní právo*:

α) Vrchní dozorcí právo (general supervision) nad rezervními bankami je F. R. B.-u výslovně přičleněno článkem 11, § 75.

β) F. R. B. má alespoň jednou v roce předsevzítí důkladnou revisi každé rezervní banky a na souhlasnou žádost desíti příčleněných bank má naříditi zvláštní revisi kterékoli rezervní banky (čl. 21, § 134); se svolením F. R. B.-u mají dále rezervní banky právo prováděti revise u příčleněných bank svého okresu (čl. 21, § 132).

γ) Objeví-li se, že nějaká příčleněná banka nevyhověla nařízením (regulations) F. R. B.-u, má tento právo vyzvati dotyčnou banku, aby své akcie příslušné rezervní banky složila t. j. aby se svého členství vzdala (čl. 9, § 57).

δ) F. R. B. má právo, zastaviti činnost kterékoli rezervní banky, nezachová-li některých předpisů tohoto zákona; po dobu zastavení činnosti má F. R. B. sám dotyčnou rezervní banku spravovati; jeví-li se to účelným, má ji dokonce rozpustiti nebo reorganisovati (čl. 11, § 73).

gg) F. R. B. má konečně *některá práva, která souvisejí s jeho postavením jako ústředního orgánu*, aniž by se jevílo účelným tato nějak roztrídovati. Jsou to:

α) Právo rozmnožiti počet měst, jež jsou označena za rezervní a centrální rezervní, jichž banky jsou podrobeny zvláštním předpisům o rezervách; právo dosavadní tíždění měst na rezervní a centrální rezervní pozměniti, aneb města této jejich vlastnosti zbaviti, (čl. 11, § 70).

β) Suspendovati nebo propustiti kteréhokoli úředníka nebo ředitele rezervní banky (čl. 11, § 71).

γ) Naříditi, aby rezervní banky pochybné, nebo bezcenné položky aktiv ze svých knih a bilancí odepsaly, (čl. 11, § 72).

δ) Od spolkových rezervních zástupců (Federal Reserve Agents) ¹⁾ vyžadovati cenné obligace jakožto kauce ku pojištění rezervních bankovek, cenných papírů a pod., jež těmto úředníkům mají býti svěřeny (čl. 11, § 74).

ε) Povoliti Národním Bankám, jež o to požádají, aby směly zastávati úkony správců jmění (na př. poručenských), vykonavatelů poslední vůle atd., pokud státní nebo místní zákony tím nejsou dotčeny (čl. 11, § 76).²⁾

ζ) Ustanovovati zástupce, znalce a jiné úřednictvo, pokud to vedení záležitostí F. R. B.-u vyžaduje (čl. 10, § 77).

ad II. *Uplatnění názoru, že celé bankovníctví (nejen tedy cedulové) je věcí veřejného zájmu — na rozdíl od obchodních živností*

¹⁾ O funkcích těchto úředníků bude v dalším promluveno.

²⁾ Tyto úkony zastávaly doposud většinou trustové společnosti (Trust companies).

jiného druhu — a z toho důvodu, že má být podrobena co největší měrou vládnímu vlivu. (Je tu zřejmě odchylka od našeho názoru, jež podrobuje přímo vládnímu vlivu jen bankovníctví cedulové a odchylka od stanoviska osnovy Aldrichovy, jež vládě vykazuje jen nepatrný, menšinový vliv v bankovní soustavě a nechává jinak správu a dozor bankovní v rukou bankéřů.) Vedle toho jeví se tu však také snaha zaručiti nestrannost vládní správy, vymániti cedulovou soustavu ze všech soukromých vlivů a zajistiti, aby správa soustavy se dala dle zásady veřejnohospodářské.

a) Vliv který se propůjčuje v novém zákoně vládě je neporovnatelně větší, než jaký se propůjčuje vládě v evropských cedulových bankách nebo jaký zamýšlel propůjčiti vládě Aldrichův návrh.

aa) F. R. B. o jehož velikých a důležitých pravomocích bylo již mluveno, skládá se ze 7 členů, z nichž 2 totiž tajemník pokladu a Comptroller oběživa jsou vládními zástupci ex officio. Ostatních pět jmenuje prezident Spoj. Států se souhlasem senátu (čl. 10, § 58). Jeden z oněch 5 členů má být prezidentem jmenován gouverneurem a jeden vicegouverneurem sboru. Gouverneur je výkonným úředníkem (čl. 10, § 59). Kdykoli se uprázdní některé místo ve sboru před uplynutím zákonně předepsané služební doby, má být prezidentem Spoj. Států se souhlasem a schválením senátu opět obsazeno (čl. 10, § 61). Nezasedá-li senát, obsazuje prezident uprázdněná místa zatímními komisary, jichž působnost končí 30 dní po opětném sejiti se senátu (čl. 10, § 62).

F. R. B. musí pak každoročně podati důkladnou zprávu o své činnosti sněmovně representantů (čl. 10, § 64).

bb) Práva tajemníka pokladu co se týče dohledu nad pokladním úřadem zůstávají neztenčena a pokud zdánlivě kolidují s pravomocí F. R. B.-u, mají taková práva býti vykonávána pod dohledem tajemníka pokladu (čl. 10, § 63).

cc) Práva Comptrollera oběživa nedoznala žádného ztenčení naopak: byl mu svěřen též dozor nad zachováváním předpisů týkajících se výdeje nových rezervních bankovek (čl. 10, § 65); má dosazovati revisory, kteří mají alespoň dvakrát v roce provést kontrolu v každé přiřčené bance (čl. 21, § 130, 131).

dd) Kromě úředníků, do jichž oboru správa bankovníctví spadá, kteří jsou přímo členy vlády a krom F. R. B.-u, jenž je

vládou jmenován, má míti vláda ještě velice silné zastoupení i v samotném vedení rezervních bank. V čele každé rezervní banky stojí totiž správní rada (board of directors), která se skládá z 9 členů rozdělených na 3 třídy (čl. 4, § 29, 30, 31). Třída první (A) skládající se ze 3 členů má býti zástupcem zájmů přiřčených bank, tedy zájmů akcionářů (§ 32). Třída druhá (B) skládající se taktéž ze 3 členů má zastávati zájmy obchodu, průmyslu a zemědělství v dotyčném okrese (§ 33). Konečně třída třetí (C) skládající se taktéž ze 3 členů má býti jmenována F. R. B.-em, a jeden z těchto posledních 3 členů má býti jmenován týmž sborem předsedou (chairman) správní rady a úředníkem zvaným „Federal Reserve Agent“¹⁾ v téže osobě (čl. 4, §§ 34, a 43). Vyžaduje se, aby dotyčný byl zkušeným bankéřem. Jiný člen třídy třetí (C) má jej v nepřítomnosti zastupovati (§ 43). Ježto F. R. B. je v celosti jmenován vládou, je zřejmo, že celá třída C je zastoupením vlády ve správě rezervních bank.

ee) Konečně vláda má míti značný vliv i na vedení filiálních závodů rezervních bank. Neboť v jejich správní radě (board of directors) má zasedati 7 členů, z nichž 4 má voliti mateřská rezervní banka, ostatní 3 pak jmenuje F. R. B. (čl. 3, § 15).

b) Na druhé straně bylo pojata do zákona opatření, aby obvyklá politická zabarvenost vlády nebyla na újmu *nestranné správy* bankovní soustavy:

aa) Má býti zřízen zvláštní sbor zvaný „spolkový poradný sbor“ (Federal Advisory Council), jenž má čítati tolik členů, kolik je rezervních bank. Správní rada každé rezervní banky vysílá po jednom členu. Schůze tohoto sboru mají se konati alespoň čtyřikrát v jednom roce ve městě Washingtonu (District Columbia) anebo také častěji, svolá-li je F. R. B., nebo usnese-li se „poradný sbor“ na tom sám (čl. 12, § 78). Úkolem jejím je:

1. jednati přímo s F. R. B.-em o všeobecných podmínkách hospodářských,

2. písemně neb ústně vznášeti námitky ohledně záležitostí, jež spadají v pravomoc F. R. B.-u,

¹⁾ Funkce „Federal Reserve Agent-a“ seznáme později.

3. vyžadovati si zprávy a podávati návrhy ohledně úrokové míry, rediskontu, výdeje bankovek, koupě a prodeje zlata u rezervních bank atd. (čl. 12, § 79).

bb) Zákonně stanovená služební doba jednotlivých členů F. R. B.-u je tak upravena, že nový směr vládní, vstupující ve Spoj. Státech v činnost vždy současně s volbou nového presidenta Spoj. Států, zůstane při správě F. R. B.-u po dobu aspoň dvou let v menšině. Neboť nynější president jmenuje oněch pět členů F. R. B.-u na následující období: jednoho na dvě leta, druhého na 4 leta, třetího na 6 let, čtvrtého na 8 let, pátého na 10 let. Každé uprázdněné místo má býti nadále obsazováno vždy na 10 let (čl. 10, § 39). Ježto president Spoj. Států je vždy volen na dobu 4 let, nastane při jeho nastoupení změna pouze v následujících místech:

Se změnou ministerského kabinetu, která nastává současně s volbou presidenta, nastoupí dva noví členové ex officio totiž: tajemník pokladu a Comptroller oběživa a dále jeden z oněch 5 členů, jenž má býti presidentem jmenován. Takže nová vláda má ze 7 členů jako přímé své zástupce pouze 3, to jest menšinu. Teprve po dalších dvou letech jmenuje president Spoj. Států dalšího člena do F. R. B.-u, čímž dosavadní zastoupení mění se ve 4člennou většinu. Avšak během dvou let, po které je nová vláda v menšině, poskytuje se dosti příležitosti členům většiny, aby přesvědčili nové své soudruhy, že dosavadní vedení bankovní soustavy bylo správné. Tím tedy náhlé převraty související s politickou změnou jsou zamezeny a bylo zajištěno pokud možno stejnoměrné vedení bankovní soustavy.

cc) Politické přesvědčení ostatně nemá být zanášeno do správy bankovního systému, pročež ani senator ani člen sněmovny representantů nesmí býti jmenován za člena F. R. B.-u nebo za úředníka nebo správniho radu rezervní banky (čl. 4, § 35).

c) Má býti zaručena co největší *objektivita správy* bankovní soustavy i po té stránce, aby její vedení bylo neodvislé od *soukromých pohnutí*.

aa) Členové F. R. B.-u, tajemník pokladu, jeho pomocníci (Assistant secretaries) a Comptroller oběživa nesmějí, pokud jsou v úřadě, a do dvou let potom, co jej opustili, zastávati žádného místa nebo postavení ve příčleněných bankách (čl. 10, § 59).

bb) Žádný správni rada rezervní banky, který náleží do druhé třídy B, (zájmoví zástupci obchodu a průmyslu) nesmí býti ani úředníkem ani správním radou některé jiné banky (čl. 4, § 36). Tentýž zákaz platí i pro správní rady třídy třetí C (vládní zástupci u rezervních bank vysílání F. R. B.-em) (čl. 4, § 37).

cc) Žádný úředník, správni rada aneb plnomocník přiřčené banky nesmí, kromě pravidelného služného, aneb kromě přiměřených odškodnění, které jim banka za prokázané služby poskytne, přijmouti žádných přímých nebo nepřímých provisí, aneb darů v souvislosti se svým postavením v bance (čl. 22, §§ 136, 137). Tentýž zákaz platí i pro revisory bankovní (čl. 22, §§ 135). Odměny poskytované správním radám rezervních bank podléhají schválení F. R. B.-u (čl. 4, § 44).

d) Má býti *znemožněna nadvláda* mocných *finančních činitelů* ať již bank nebo soukromých osob (Wall Street control), zavedena ochrana slabších ústavů bankovních před znásilňováním a pojištěno *rovné právo* všem přiřčeným bankám.

aa) Ne více než 1 osoba z téhož okresu rezervní banky smí býti jmenována presidentem Spoj. Státu za člena F. R. B.-u (čl. 10, § 58), aby bohaté a mocné okresy se nedomohly převládajícího zastoupení.

bb) Žádná přiřčená banka nemůže se na akciovém kapitálu rezervní banky účastniti větším podílem, než na ni vzhledem k jejímu kapitálu dle zákona připadá (t. j. 6 procenty svého kapitálu včetně rezervních fondů) (čl. 2, § 4). Tento poměr svého podílů musí přiřčená banka dodržeti i při změně svého akciového kapitálu, takže podíl její na kapitálu rezervní banky se zvětší při zvýšení jejího kapitálu, naopak pak při snížení její podíl se zmenší. Při dobrovolné likvidaci banky musí se banka svého podílu vzdáti a akcie vrátiti. Totéž platí, stane-li se banka insolventní. Akcie jsou nepřenosné a nesmějí býti zastaveny (čl. 5, §§ 46, a 47). Kapitál rezervní banky tedy není pevně stanoven, nýbrž výše jeho se mění s objemem kapitálu přiřčených bank. Tím opatřením je však mocným finančním ústavům znemožněno, aby si získaly většinu akcií rezervní banky a tím ji kontrolovaly.

cc) I soukromé osoby a korporace jsou sice připuštěny ku podílů na akciovém kapitálu rezervní banky, ale pouze tehdy, nedosahují-li podíly od přiřčených bank upsané minimální

žádané výše 4 millionů doll.; i v tom případě pak podíl takové jednotlivé soukromé osoby nebo korporace nesmí obnášeti více než 25 tisíc doll. a nezakládá vůbec práva hlasovacího (čl. 2, §§ 9, 10, 12). F. R. B. pak stanoví předpisy o přenosnosti takových podílů (čl. 2, § 13). Jsou tedy soukromé osoby a korporace úplně vyloučeny z uplatnění hlasovacího práva, ba i jejich podílnictví je značně omezeno.

dd) §§ 38—42 článku 4. obsahují složité a podrobné předpisy o volbě správních radů rezervních bank ve třídě první *A* (zástupci přiřazených bank) a druhé *B* (zástupci obchodu, průmyslu a zemědělství), jichž jádrem je snaha zabezpečiti všem přiřazeným bankám beze zření na jich akciové kapitály a na velikost jich členských podílů stejná hlasovací práva.

ee) Správní radě rezervní banky je konečně výslovně nařízeno, aby spravovala banku nestranně a bez rozdílu ve prospěch či neprospěch některé přiřazené banky zejména co se týče diskontování, půjček atd. (čl. 4, § 30).

e) Konečně bylo popřáno zastoupení i *zájmům nebankovním*, aby správa soustavy se neřídila hledisky výlučně třídními, prospěšnými toliko bankovním ústavům.

aa) Ve sboru „Federal Reserve Board“ mají toliko 2 členové náležeti stavu bankéřskému, takže 3 členové mohou zastupovati zájmy nebankovní a prezident při jich jmenování má přihlížeti k řádnému zastoupení obchodu a průmyslu (čl. 10, §§ 58, 59).

bb) V každé rezervní bance $\frac{1}{3}$ správních radů (directors) totiž celá druhá třída *B*, má zastupovati zájmy obchodní, průmyslové a zemědělské (čl. 4, § 33).

f) Odvislost obchodu cedulového od jeho *výnosnosti má být odstraněna*, vysoké výdělky z podílnictví na spolkové rezervní soustavě znemožněny a má být zajištěno, že veřejný prospěch bude jediným vodítkem, jímž se rezervní banky při poskytování úvěru a při cedulovém obchodu budou řídit.

Akcionáři rezervních bank budou míti právo na 6%ní dividendu, jež má býti kumulativní t. j. schodek v dividendě v jednom roce má býti doplněn přebytkem roku příštího. Všechny výnosy, po vyplacení této dividendy přebývající, mají se dostati polovinou rezervnímu fondu, až dosáhne výše 40% splaceného akciového

kapitálu, a polovinou vládě. Těchto příjmů má vláda použití buď k umořování spolkového dluhu, nebo ku rozmnožení zlatého pokladu sloužícího za úhradu pro státovky. Za to mají rezervní banky býti sprostěny všeho zdanění kromě pozemkového (čl. 7, §§ 49, 50, 51).

F. R. B. neprovozuje žádných bankovních obchodů, nemá příjmů a proto vydání, jež s jeho činností souvisí, musí býti hrazena jednotlivými bankami v poměru k jich kapitálu a rezervním fondům dříve, než se smí pomýšleti na rozdělování dividendy (čl. 10, § 60).

ad III. Osvobození bankovníctví, obzvláště Národního, od tísňových předpisů, kterým dosud bylo podrobeno.

a) Každá přiřazená banka (tedy i Národní) smí opatřovati svým *akceptem* tratty a směnky, které pocházejí ze skutečných obchodů souvisejících s vývozem nebo dovozem zboží a neběží déle 6 měsíců. Celkový obnos akceptů jedné banky nesmí však převyšovati $\frac{1}{2}$ jejího akciového kapitálu včetně rezervního fondu (čl. 13, § 84).

b) Rezervní banky *mají ve svém okrese a smějí v okrese suspendované rezervní banky* zřizovati *poboční závody* (čl. 3, § 15.) V tomto předpisu se jeví značný rozdíl od Aldrichovy předlohy, neboť dle nového zákona je tu 12 samostatných cedulových ústavů, které *mají* zřizovati filiálky, kdežto dle oné, bylo postaráno o 15 zákonně stanovených filiálek jednoho ústředního ústavu, které však žádných dalších poboček zřizovati nesměly.

Každá Národní banka, jejíž akciový kapitál včetně rezervních fondů obnáší aspoň 1 million doll. smí zažádati u F. R. B.-u o dovolení, aby směla v cizině zřizovati filiálky ku povzbuzení zahraničního obchodu. Spolková rezervní rada může tuto žádost splniti nebo zamítnouti. Bude-li však Národní Bance toto povolení uděleno, bude povinna zpravovati Comptrollera oběživa o stavu těchto filiálek. F. R. B. může naříditi zvláštní jich revisi. Účtování těchto filiálek má se díti neodvisle od účtování mateřského závodu a od účtování jiných zahraničních filiálek téže banky. Zejména výkazy zisku a ztráty jednotlivých filiálek má mateřský ústav do hlavní knihy odděleně zanášeti (čl. 25, §§ 141, 142).

c) Konečně směji i rezervní banky se schválením F. R. B-u zřizovati agentury v cizině (čl. 14, § 92). Národní Banky, které se nenalézají v centrálních rezervních městech, směji poskytovat zápůjčky na nezatížené venkovské *pozemky* svého okresu. Zápůjčka nesmí však býti poskytnuta na dobu delší 5 let, nesmí obnášeti více než 50% skutečné hodnoty pozemku. Banka smí poskytnouti podobné zápůjčky jen do výše 25% svého kapitálu včetně rezervních fondů aneb do $\frac{1}{3}$ svých vkladů na čas. F. R. B. může čas od času doplňovati seznam měst, v nichž Národní Banky nesmí hypotekárních zápůjček poskytovat (čl. 24, §§ 139, 140).

ad IV. Zjednání co nejpružnějšího (A) a nejbezpečnějšího (B) oběživa.

A) Pružnost oběživa.

a) Za tím účelem měl být *výdej bankovek sjednocen*, aspoň tak dalece, aby vrchní dozor nad cedulovým obchodem s řadou důležitých oprávnění vycházel z jednoho střediska totiž od spolkové rezervní rady (F. R. B.)¹⁾ a aby výdej bankovek byl obstaráván v každém okrese rezervním jen jedinou cedulovou bankou, totiž rezervní bankou.

¹⁾ Oprávnění F. R. B-u vzhledem k cedulovému obchodu jsou tato:

a) má řídit výdej a stahování rezervních bankovek (čl. 11, §§ 65, 69, čl. 16, § 95);

b) jemu má býti denně ohlašován objem obíhajících rezervních bankovek (čl. 16, § 96);

c) má právo žádati dodatečnou úhradu od „Federal Reserve Agent-a“ ku pojištění rezervních bankovek (čl. 16, § 96);

d) má právo vyhověti žádosti, nebo zamítnouti žádost rezervních bank vztahující se k výdeji rezervních bankovek (čl. 16, § 98);

e) stanoví výši daně, již podléhají bankovky (čl. 16, § 98);

f) předpisuje výši fondu pro směňování bankovek (redemption fund) (čl. 16, § 98);

g) stanoví předpisy ohledně výměry úhrady kryjící bankovky (čl. 16, § 101);

h) rozvrhuje výdaje spojené s výdejem rezervních bankovek na rezervní banky (čl. 16, § 104);

i) stanoví výši obnosu ve zlatě, již rezervní banky mají chovati u *tajemníka pokladu* pro směňování rezervních bankovek (čl. 16, § 100).

Tohoto cíle nebylo možno ovšem dosíci ihned: Bylo třeba zejména postarati se, aby bankovky Národních Bank byly zvolna stahovány, ježto překotným uskutečněním zamyšleného plánu, mohly nastati větší poruchy, než ponecháním vadného starého systému. Dále bylo třeba učiniti nová zatímní opatření, pokud se týče, ponechati v platnosti stávající mimořádná opatření, která mají kryti potřebu náhlého zvýšení oběživa (na př. v případě paniky) a potřebu výdeje nových bankovek v té míře, jak staré bankovky Národních Bank budou brány z oběhu, dokud všechny tyto úkoly nebudou moci převzít bankovky nového druhu, tak zvané spolkové rezervní bankovky (Federal Reserve notes) čili, dokud se nová bankovní soustava plně nevžije.

Z těchto požadavků vyplynuly předpisy, jež umožňují oběh pro tyto druhy bankovek:

aa) *Bankovky Národních Bank*, jichž stahování z oběhu se dovoluje až teprve po 2 letech od přijetí zákona. Po této lhůtě kdykoli po dobu 20 let mají Národní Banky právo, aby braly z oběhu buď veškeré svoje vydané bankovky, nebo část jich, tím způsobem, že požádají tajemníka pokladu, aby na jejich účet prodal spolkové dluhopisy, sloužící za úhradu a příslušnou část obíhajících bankovek směňoval (čl. 18, § 110). Mohou tedy býti bankovky Národních Bank ještě 22 roky v oběhu.

bb) *Bankovky rezervních Bank* taktéž kryté spolkovými dluhopisy (bond secured notes), které rezervní banky mohou vydávati na základě spolkových dluhopisů, jež koupí k vyzvání tajemníka pokladu od oněch Národních Bank, jež hodlají snížit oběh svých bankovek (viz sub aa) (čl. 18, §§ 111, 112, 113, 114, 115). Předpisy platné pro výdej a stahování bankovek Národních Bank, platí i pro tyto bankovky rezervních bank, toliko s tou odchylkou, že objem jich výdeje není omezen na výši akciového kapitálu rezervní banky je vydávající (čl. 18, § 115). Mají býti závazkem rezervní banky, která je vydala¹⁾ (§ 115). Povaha jejich je totožná s povahou bankovek Národních Bank. Zavedení tohoto druhu bankovek je zřejmě přechodné, ježto ponechává nepružnou úhradu v platnosti.

¹⁾ Na rozdíl od bankovek spolkových rezervních viz doleji sub cc).

Účel těchto bankovek je trojí:

Mají nahrazovati bankovky Národních Bank v té míře, v jaké budou tyto stahovány — do doby než nové rezervní bankovky plně vstoupí v činnost — aby se předešlo nedostatku oběživa.

Mají umožniti rezervním bankám, aby mohly zužitkovati převzaté spolkové dluhopisy.

Mají usnadniti převedení cedulové výsady z Národních Bank na banky rezervní.

cc) *Bankovky nouzové* (emergency currency) zákona Aldrich-Vreelandova z 30. května 1908, které smějí býti vydávány až do 30. června 1915, (čl. 27, § 144), ač platnost tohoto zákona měla končiti 30. červnem 1914. Pravděpodobně bylo pojata toto prodloužení do spolkového rezervního zákona proto, poněvadž v době, kdy se o něm děly porady, byly oprávněny obavy, že by mohlo dojít k panickým zjevům na peněžním trhu a nedalo se čekat, že nová rezervní soustava by byla za krátkou dobu svého trvání s to, aby dovedla již čeliti nějakým kritickým událostem.

Na zákoně z roku 1908 byla článkem 27. řem 144 provedena dále ta změna, že daň z těchto mimořádných bankovek byla značně snížena.¹⁾

dd) *Spolkové rezervní bankovky* (Federal Reserve notes), které patrně mají časem nahraditi všechny ostatní druhy bankovek a mají dle slov zákona ten účel, „aby rezervním bankám byl prostřednictvím spolkového rezervního zástupce (Federal Reserve Agent) poskytován úvěr.“ Povaha těchto bankovek je však naprosto odlišná od povahy bankovek, neboť nejsou závazkem banky je vydávající, nýbrž závazkem Spojených Států (čl. 16, § 95). Hospodářským svým účelem jsou ovšem bankovkami. Legal tender character jim nepřisluší. Přece však musí býti přijímány (§ 95).

α) Ode všech Národních, přičleněných a rezervních bank.

β) Při placení všech daní, cel a veřejných dávek.

Z toho plyne, že mají státní akceptaci. Jsou směnitelné: u pokladního úřadu *toliko* ve zlatě,

¹⁾ Viz též str. 231.

u kterékoli rezervní banky *buď* ve zlatě *aneb* v zákonných peněžích (§ 95).

Každá rezervní banka může požádati příslušného spolkového rezervního zástupce, aby jí opatřil potřebný obnos rezervních bankovek. Zároveň však musí nabídnouti úhradu ve výši nominální hodnoty žádaných bankovek.¹⁾

Reservní bankovky mají býti na přední straně opatřeny význačným písmenem a seriovým číslem, jež každé rezervní bance F. R. B. přidělí.

Pružnosti této bankovky napomáhá značně nařízení, že žádná rezervní banka nesmí znovu vydati rezervní bankovky vydané od jiné rezervní banky, nýbrž jakmile se jí taková bankovka dostane do ruky, má ji bez průtahu vrátiti původní rezervní bance ku směně. Přestoupení tohoto předpisu se trestá daní (čl. 16, § 97).

Výdej bankovek děje se tím způsobem, že spolkový rezervní zástupce předloží dotyčnou žádost rezervní banky F. R. B-u, který žádosti buď vyhoví, nebo ji odmítí. Vyhoví-li jí, dostane se bance bankovek a připíše se jí obnos, odpovídající svěřeným jí bankovkám, k tíži, ze kterého musí platiti určitý úrok, který stanoví F. R. B. (čl. 16, § 98).

Formální stránku bankovek má na starosti Comptroller oběživa. Appointy mají zníti na 5, 10, 20, 50, 100 doll. Zhotovené bankovky mají býti uloženy buď v pokladním úřadě (Treasury) nebo jeho pobočkách (subtreasuries) nebo v mincovně Spoj. Států. Výlohy s tiskem rezervních bankovek spojené mají býti rozvrženy rovnoměrně na všechny rezervní banky (čl. 16, §§ 102—106).

b) Byla *změněna úhrada* a vydány předpisy o naložení s dosavadní úhradou.

Změna úhrady se ovšem týče jen rezervních bankovek, avšak je třeba si uvědomiti, že právě tyto byly cílem reformy a výlučně mají v budoucnosti představovati oběživo konající funkce bankovky, kdežto ostatní druhy bankovek námi vytčené mají buď co nejdříve vymizeti (bankovky Národních Bank a nouzové bankovky), anebo mají býti rázu zcela podružného resp. přechodného (bankovky rezervních bank).

¹⁾ V čem úhrada má spočívat, viz doleji sub b.

aa) Úhrada za rezervní bankovky má záležitosti výlučně ve směnkách, které rezervní banky směřují rediskontovati dle předpisů čl. 13. nového zákona.²⁾

Musíme zde opět rozeznávat, jako jsme to činili při vykládání zákona o Národních Bankách mezi úhradou a rezervou. Zmínili jsme se tam, že tyto pojmy v Evropě splývají v jeden společný, poněvadž se doplňují. Ve Spoj. Státech však jsme musili rozlišovati mezi úhradou — spolkovými dluhopisy, a rezervou, jež záležela v hotovosti. I dle nového zákona musíme tak rozlišovati: Úhrada mající zabezpečiti jistotu bankovky a záležející ve směnkách t. j. v bankovním krytí, musí býti 100%ní, čili musí se rovnati nominální hodnotě zamýšleného výdeje bankovek (čl. 16, § 96). Vedle této 100%ní úhrady však je předepsána ještě reserva v hotovosti, o níž budeme níže mluvit.

F. R. B. nemusí se však spokojiti ani touto 100%ní bankovní úhradou, nýbrž může žádati vždy ještě o další úhradu (§ 96). Úhrada má býti uložena u spolkového rezervního zástupce (Fed. Reserve Agent) dotyčné banky. (§ 96 a § 101). Rezervní banka však může se schválením rezervního zástupce řídit se při tom předpisy F. R. B-u, stávající úhradu (směnek) zaměnit jinou úhradou ve stejném obnose (čl. 16, § 101).

bb) Předpisy o osudech dosavadní úhrady jsou pak tyto: Jakmile nabudou Národní Banky práva, aby stahovaly svoje bankovky, kteréhož se jim dostane 2 roky po vydání rezervního zákona, nabudou též práva, aby rezervní banky od nich koupily převzaly v nominální hodnotě spolkové dluhopisy, jež sloužily za úhradu pro bankovky. Děje se to tím způsobem, že vrchní pokladník (Treasurer) oznámí spolkové rezervní radě (F. R. B.) čtvrtletně obnos dluhopisů, jež mají býti rezervními bankami převzaty. F. R. B. pak rozvrhne podle kapitálu rezervních bank, kolik je každá z nich zavázána koupiti. Kupní cenu (v zákonných penězích) neskládají však rezervní banky dotyčným Národním Bankám, od nichž dluhopisy převzaly, nýbrž u vrchního pokladníka Spoj. Států, který si ponechá potřebný obnos ku směně bankovek krytých dotyčnými dluhopisy a přebytek vrátí Národním Bankám. Rezervní Banky nesmějí však převzít více spolkových

²⁾ Viz str. 280.

dluhopisů ročně, než za 25 mill. doll. Do výše obnosu převzatých dluhopisů směřují rezervní banky vydávati zmíněné „bankovky rezervních bank“ (čl. 18, §§ 110—115 a čl. 4, § 27). Přirozeně také byl odstraněn předpis, který nařizoval nově založeným Národním Bankám, aby při svém ustavení složily u tajemníka pokladu jistý obnos spolkových dluhopisů t. zv. „charter bonds“, o nichž jsme mluvili na str. 98 a 99 (čl. 17, § 109).

Rezervní banky mohou však, pokud nepoužívají koupených 2%ních spolkových dluhopisů za úhradu pro svoje bankovky, požádati se svolením F. R. B-u tajemníka pokladu, aby tyto 2%ní dluhopisy s cedulovou výsadou, zaměnil polovicí v jednoroční 3%ní zlaté poukázky¹⁾ a polovicí ve 3%ní zlatou půjčku Spojených Států, oboje bez cedulové výsady. Tato konvertovaná půjčka má býti splatna po 30 letech. Zároveň se však mají rezervní banky zavázati, že k žádosti tajemníka pokladu každoročně při splatnosti zlatých poukázek přijmou místo splacení ve zlatě vždy nové zlaté poukázky; tento závazek trvá pro rezervní banky po 30 let (čl. 18, § 116). Šem 117 se dává tajemníkovi pokladu zmocnění ku vydání této 3%ní zlaté půjčky a ku vydávání zlatých, jednoročních, 3%ních pokladničních poukázek. Tajemník pokladu může též zaměnit tyto zlaté poukázky 3%ními dluhopisy nové zlaté půjčky (§ 118).

Těmito předpisy mělo býti zabráněno, aby ztráty spojené s přeměnou úhrady nezůstaly na bedrách rezervních bank, nýbrž aby časem byly přesunuty na spolkovou vládu; při tom jí však mělo býti stálým znovuvydáváním zlatých poukázek umožněno, aby dle stavu spolkové pokladny buď dluh umořovala, nebo nechávala v neztenčené výši.

c) Do zákona nebyla pojata žádná nepřekročitelná omezení co do výdeje bankovek rezervních, jež mají býti hlavními představiteli pružnosti oběživa a byla zavedena jen některá stížení jich výdeje, pokud byla národohospodářskými důvody diktována. Též ostatním druhům bankovek byla dopřána co největší volnost při výdeji, pokud jim již nebyla dána dřívějšími zákony (jako nouzovým

¹⁾ Jsou to jednoroční zlaté pokladniční poukázky („gold notes“), které je nutno lišiti od zlatých poukázek („gold certificates“), jež jsou pravidelným oběživem.

bankovkám) a pokud si zákon nepřeje spíše jich vymizení z oběhu než jich rozmnožení (bankovky Národních Bank).

aa) Při „bankovkách rezervních bank“ není výdej omezen na kapitál rezervní banky, jež je vydává, (jako tomu bylo při Národních Bankách), takže zůstává jedině omezení na obnos úhrady (t. j. spolkových dluhopisů) (čl. 18, § 115).

bb) O bankovkách Národních Bank a nouzových bankovkách zůstávají dřívější předpisy v platnosti.

cc) Bankovky rezervních bank mají sice vymezeno maximum svého výdeje, ježto zlatá záloha se má nalézati ve kvotovém poměru k celkovému jich oběhu, (čl. 16, § 97) platí tedy omezení systému kvotového. Vzhledem k tomu však, že překročení tohoto maxima je možno, a je jen stíháno stoupající daní (ze schodku v rezervě), nemůžeme mluvit o naprostém omezení, nýbrž spíše o ztížení výdeje, a kvotový systém tam má do jisté míry povahu nepřímého kontingentu, kdež kontingent daně prostý (nepřihlížíme-li k úroku, jež rezervní banky platí rezervní radě z každého obnosu výdeje a jenž nemá povahy daně) není určen pevnou cifrou (jako u nás), nýbrž je pohyblivý podle výše zlaté rezervy. Z aplikace úvahy o všeobecném pojmu pružnosti (str. 162 až 166) na předpisy o rezervních bankovkách vyplývá, že z omezení pružnosti tam vytčených nalezneme u rezervních bankovek jen následující: 1.) vymezení maxima vydatelných bankovek, které však není nepřekročitelné, 2.) obmezení plynoucí z péče o rezervu, které z téhož důvodu jako v předešlém případě není nepřekročitelné a pružnosti nebezpečné (čl. 16, § 97 a čl. 11, § 68 c). Omezení z nějaké zvláštní úhrady (na př. spolkovými dluhopisy) se u rezervních bankovek nevyskytuje, neboť mají úhradu čistě bankovní, která se odlišuje od naší jenom rozsahem, obnášejíc plných 100% zamýšleného výdeje rezervních bankovek (čl. 16, § 96).

Nejdůležitějším regulátorem výdeje rezervních bankovek je však dozorcí pravomoc F. R. B-u, jenž může žádost banky o výdej bankovek v celku nebo z části odmrštiti a stanoví úrok, jež rezervní banky musí z oběhu vydaných bankovek platiti (čl. 16, § 98), a jehož výši může výdej bankovek upravovati.¹⁾

¹⁾ Do výše 40% výdeje rezervních bankovek banka vlastně na výdeji trátí. Neboť zisk z výdeje do té výše rovná se zisku, který by banka měla, kdyby půjčila zlatou hotovost, jež za bankovky musí chovati; krom toho

d) Též předpisů, kterými by byla omezena možnost zmenšení oběhu bankovek, nový zákon neobsahuje.

B) Bezpečnost oběživa.

Ta se má docílití těmito předpisy:

a) Rezervní bankovky jsou závazkem Spoj. Států (čl. 16, § 95).

b) Ceduloví věřitelé: tedy, majitelé rezervních bankovek i majitelé bankovek rezervních bank mají právo na první uspokojení svých pohledávek z veškerých aktiv dotyčné rezervní banky (čl. 16, § 98). K tomu dlužno ještě podotknouti, že ručení akcionářů rezervních bank je dvojnásobné: ručí totiž upsaným obnosem akcií a krom toho osobně do výše nominální hodnoty upsaného podílu (čl. 2, § 5).

Jak by mělo býti naloženo s úhradou v případě, že by nějaká rezervní banka udělala úpadek, neobsahuje zákon žádných ustanovení. Dlužno tedy souditi, že je zavazena vládě Spojených Států.

ad V. *Zavedení hospodárné rezervní soustavy v tom smyslu, aby se dosáhlo větší likvidity bank při současném snížení záloh u jednotlivých bank a pružné rezervní soustavy v tom smyslu, aby byly odstraněny strnulé hranice zákonných záloh, které ochromovaly v kritických dobách působnost bank, jakožto ústavů úvěr poskytujících.*

Nežli však se budeme blíže zabývatí rezervními předpisy musíme předeslati, že Federal Reserve Act zavádí zvláštní rezervy ku směně bankovek a zvláštní rezervy za vklady na rozdíl od předlohy Aldrichovy, kteráž předpisovala pouze jednu zálohu, jež sloužila i směně bankovek i výplatě vkladů a na rozdíl od zákona o Národních Bankách, kde šměla rezerva ku směňování bankovek býti započítávána do rezerv za vklady.¹⁾

platí banka úrok z výdeje bankovek předepsaný od F. R. B-u. Teprve nad tuto výši výdeje má čistý výnos plynoucí z rozdílu úroků, jež bere a úroku, jež platí. Musí-li z tohoto výnosu především uhraditi schodek, jenž jí plyne z výdeje bankovek krytých kovem, musí míti při dané úrokové míře na peněžním trhu a daném úroku, jež platí sama F. R. B-u, určitý obnos bankovek v oběhu, aby celkem ničeho netratila. Výše tohoto obnosu se zřejmě řídí úrokem, jež určuje F. R. B.

¹⁾ Kdežto tedy v Evropě známe u cedulových bank jenom „úhradu“, pod kterouž rozumíváme i úhradu i zálohu, kdežto v zákoně o Národních

A) Nejdříve si všimněme záloh za *bankovky*. Tyto zálohy jsou přirozeně předepsány jenom bankám zabývajícím se cedulovým obchodem, tedy bankám rezervním a nikoli všem přičleněným bankám. Každá rezervní banka pak je povinna chovati zálohu ve zlatě, jež má obnášeti 40% oněch spolkových rezervních bankovek, jež má v té které době v oběhu (čl. 16, § 97). Za své bankovky kryté dluhopisy (tedy za „bankovky rezervních bank“) zvláštní zálohy chovati u sebe nemusí. Dosavadní předpisy rezervové stran bankovek Národních a nouzových zůstávají tímto zákonem nedotčeny s tou změnou, že 5%ní rezervy, jež Národní Banky měly a mají chovati u vrchního pokladníka Spoj. Států, nesmějí dle nového zákona do svých zákonných záloh započítavati (čl. 20, § 129).

Rezervy 40%ní slouží *směně* rezervních bankovek, která je upravena následovně:

Směňovati se mohou rezervní bankovky buď u pokladního úřadu, nebo u rezervní banky, jež je vydala. Za tím účelem má býti každá rezervní banka F. R. B-em k tomu přidržována, aby u pokladního úřadu Spojených Států chovala jistou pohledávku ve zlatě, jež dle mínění tajemníka pokladu bude stačiti ku směňování docházejících rezervních bankovek dotyčné banky. Tato pohledávka má obnášeti nejméně 5%, smí však býti od banky započítána do vyžadované 40%ní zálohy (čl. 16, § 98). Jakmile pokladní úřad bankovku smění, má ji poslati příslušné rezervní bance, která směněný obnos musí mu nahraditi (na přání tajemníka pokladu ve zlatě) (čl. 16, § 97). Bankovky opotřebované mají spolkovým rezervním zástupcem (Fed. Reserve Agent) býti posílány Comptrollerovi oběživa ke zničení.

Je ovšem pravděpodobno, že směna rezervních bankovek nebude se díti u pokladního úřadu, jako tomu bylo za platnosti zákona o Národních Bankách, nýbrž větším dílem u původní

Bankách a v předloze Aldrichově jsme seznali úhradu a vedle toho zálohu (jež sloužila směně bankovek a výplatě vkladů společně), musíme dle „Federal Reserve Act“-u rozeznávati:

- úhradu za bankovky (100%ní)
- zálohu za bankovky (40% oběhu rezervních bankovek ve zlatě u rezervních bank),
- zálohu za vklady (35% vkladů ve zlatě neb zákonných penězích u rezervních bank).

banky výdeje. Rezervní bankovky totiž, jež svým hospodářským postavením a úpravou se přiblížily evropským bankovkám, dostávají se do oběhu zpravidla rediskontem směnek. Je tedy zcela pravděpodobné, že při splatnosti směnek se opět vrátí. Neboť, zabloudí-li některá rezervní bankovka do cizího okresu, musí, jakmile se dostane do ruky tamní rezervní banky, býti ihned pod trestem vrácena původní rezervní bance a předložena ke směně (čl. 16, § 97). Důsledek toho bude, že rezervní bankovka zůstane valnou většinou omezena na svůj okres, což urychlí zpětné její proudění.

O směně „bankovek rezervních bank“ (tedy krytých dluhopisy) obsahuje zmínku čl. 16, § 97. toho smyslu, že rezervní banka má u tajemníka pokladu chovati takovou zlatou hotovost, která dle jeho mínění ku směňování zmíněných bankovek jeví se dostatečnou.

Pro směnu bankovek Bank Národních a bankovek nouzových platí staré předpisy.

Chce-li rezervní banka *sama vzíti z oběhu* část svých rezervních bankovek, má složiti u spolkového rezervního zástupce zlato nebo zákonné peníze, které tento smí použiti jen ku směně rezervních bankovek, jež mají býti vzaty z oběhu. Na žádost tajemníka pokladu, má však spolkový rezervní zástupce předati pokladnímu úřadu jistou část tohoto zlata, potřebnou ku směně dotyčných bankovek (čl. 16, §§ 99, 100).

Co se týče vytčených zásad (totiž zásady hospodárnosti a pružnosti), jež nový zákon při úpravě rezervní soustavy uplatňoval, nutno říci toto:

Zásada hospodárnosti nemohla při úpravě rezerv za *bankovky* státi v popředí. Neboť ta vyžaduje, aby likvidita banky byla co největší, zároveň však, aby chované zálohy nepoutaly příliš mnoho prostředků banky. Tu však je jisto, že likviditu banky zpravidla směňování bankovek neuvede v nebezpečí, neboť při veliké bezpečnosti rezervní bankovky, nedá se čekati ani v době paniky, že by se dělo v rozměrech likviditu banky ohrožujících, tím méně, ježto ani směna bankovek Národních Bank, jichž bezpečnost nebyla tak zajištěna, nikdy likviditu bank neohrozila. Reserva 40%ní je tedy více než dostatečná, což dokazují též zkušenosti evropských cedulových bank. Na druhé straně není tato reserva tak veliká,

aby vázala příliš veliké prostředky, neboť je určena v procentuálním poměru k oběhu bankovek, který vždy bude nepatrný proti objemu vkladů, které dříve byly měřítkem záloh. Rozhodně tedy požadavek hospodárnosti rezerv bude nutno klásti hlavně na úpravu rezerv za vklady, neboť rezervy ty týkají se všech bank soustavy (nejen tedy rezervních), rozhodují o likviditě bank, a vyžadují obnosů nepoměrně větších, jsouce určeny poměrem ke vkladům.

O zásadu *pružnosti* je však postaráno i při rezervách za bankovky mírou největší:

A to předpisem, že F. R. B. má právo na dobu 30denní, s opětným obnovením pokaždé nejvýše 15 denním suspendovati všechny rezervní předpisy, což se přirozeně vztahuje i na rezervu 40%ní za bankovky.

Po tu dobu na 40%ní rezerva není strnulá, nýbrž může klesnouti pod určenou hranici, při čemž schodek podléhá stoupající dani v zákoně takto vymezené: schodek má podléhati 1%ní dani až rezerva klesne na 32½%, potom má daň stoupati o 1½% na každý další 2½%ní schodek (čl. 11, § 68).

Stupnice ta tedy vypadá takto:¹⁾

na zlatou rezervu		
40% — 32½%ní	připadá daň	1%ní
32½ — 30%ní		2½%ní
30 — 27½%ní		4%ní
27½ — 25%ní atd.		5½%ní atd.

Tuto daň mají rezervní banky přiřázeny k úrokové míře, jež je předepsána F. R. B-em (čl. 11, § 68).

B. Plně uplatněny jsou zásady hospodárnosti a pružnosti při úpravě rezervní soustavy za vklady.

Hospodárnosti v rezervní soustavě za vklady se docílilo:

a) *Centralisací rezerv* při současném *zmenšení rezerv* u jednotlivých příčleněných bank.

aa) Vládě bylo dovoleno, aby spolkové peníze ze všeobecného fondu pokladního úřadu výjma hotovosti sloužící směně bankovek (5%ní fond pro směnu bankovek Bank

¹⁾ Nedopatřením uvádí nesprávně stupnici H a u s e r : c. d. str. 47.

Národních, fond pro směnu bankovek rezervních a bankovek bank rezervních (viz str. 274. a 275.) vkladala do rezervních bank. Vládní peníze nesmějí býti vloženy do bank, jež nejsou členy nové bankovní soustavy, není však zapovězeno, vkládati vládní peníze do příčleněných bank (čl. 15, § 93, 94). Tím je umožněno zužitkování vládních peněz, jež dříve v pokladním úřadě ležely většinou ladem, zároveň pak bylo provedeno soustředění jich do rezervních bank, ježto vklady do jednotlivých příčleněných bank budou jistě jen výjimečné.

bb) Příčleněné banky jsou povinny část svých rezerv uložit u rezervních bank.

Zákon rozeznává dva druhy vkladů, totiž vklady na čas a vklad denní (t. j. denně splatné = demand deposits), za kteréž musí příčleněné banky chovati odlišné zálohy. Za *vklady na čas*, kterými se rozumí vklady splatné po 30 dnech (čl. 19, § 119), musí příčleněné banky všech míst (totiž banky venkovské, (country banks), banky rezervních měst i banky měst centrálních rezervních) chovati rezervu 5%ní (čl. 19, §§ 120—123). Za *vklady denně splatné*, jimiž se rozumí vklady splatné do 30 dnů (čl. 19, § 119), musí příčleněné banky chovati tyto zálohy (čl. 19, § 120—123):

Příčleněné banky míst venkovských	12%	denních vkladů
„ „ měst rezervních	15%	„ „
„ „ „ centrálních rezervních	18%	„ „

Část těchto záloh mají chovati ve svých pokladnách, část mají uložit u příslušné rezervní banky, třetí část konečně mohou dle své libovůle ponechat buď ve svých pokladnách, nebo uložit u rezervní banky. Ježto náhlé převádění záloh do rezervních bank z bank měst rezervních a centrálních rezervních by mohlo způsobiti vážné poruchy ve finančním světě, je postaráno o to, aby tyto přeměny daly se povlovně. Zejména mohou příčleněné banky po 3 leta od vyhlášení zákona ponechat jistou část svých rezerv dle své libovůle v Národních Bankách měst rezervních a centrálních rezervních. Definitivně dostanou se zálohy svému určení až po 3 letech. Velice spleťtá ustanovení zákona o tom (§§ 120—123) možno převést na následující velice jednoduché a snadno přehledné sestavení:

Předepsané rezervy v %ním poměru ke vkladům denním:

u bank	Dle libovůle ve vlastních pokladnách, nebo u rezervní banky, neb, což platí jenom pro banky venkovské a pro banky měst reservních; u Národních Bank měst reserv. a centr. reservních	Na počátku			Po třech letech definitivně:			
		Ve vlastních pokladnách.	U rezervní banky.	Celkem tedy:	Dle libovůle ve vlastních pokladnách, nebo u rezervní banky, neb na obou místech.	Ve vlastních pokladnách.	U rezervní banky.	Celkem:
venkovských	5	5	2	12	3	4	5	12
měst reservních	6	6	3	15	4	5	6	15
měst centrálních reservních	5	6	7	18	5	6	7	18

Z tohoto přehledu vidíme, že rezervy zprvu vkládané do rezervních bank jsou dosti nepatrné a teprve časem převyšují rezervy chované ve vlastních pokladnách. Pouze banky měst centrálních rezervních mají ihned bez přechodu zavést konečný stav rezervy. Každá banka má ovšem na vůli jistou část rezerv chovati jako pohyblivou, buď doma nebo u rezervní banky. Není však pochyby, že i z té pohyblivé částky se dostane značná část rezervním bankám, což podporuje ta okolnost, že vzhledem k možnosti rediskontu nebudou banky nuceny vázati zbytečně mnoho prostředků v hotovostech, a dále předpis, že každá banka může na počátku jednu polovinu povinnované rezervy rezervní bance odevzdati ve směnkách (čl. 19, § 124). Ježto se při těchto směnkách nejedná o rediskont, je jasné, že banky této možnosti využijí hojnou měrou, zejména v době vysoké diskontní sazby.

Podkladem pro vyměřování záloh je rozdíl z obnosů dlužných jiným bankám a jinými bankami (čl. 19, § 127).

cc) Vidíme, že centralisace provedena byla postupně tím způsobem, že vládní hotovosti a značná část záloh přičleněných

bank se má dostati rezervním bankám, které jsou do jisté míry ústředním cedulovým ústavem pro svůj okres. Proto též u nich třeba hledati ústřední rezervu pro příslušné území. A skutečně předpisuje článek 16, § 97. rezervním bankám zálohu 35% jejich vkladů *ve zlatě nebo v zákonných penězích.*¹⁾

dd) Marně bychom ovšem hledali nějaké ústřední zálohy společné pro všechny rezervní banky, neboť není orgánu, jenž by tuto funkci zastával. Výbornou náhradou však za ústřední zálohu je zmíněná již pravomoc F. R. B-u, kterouž může dovoliti nebo i naříditi (usnese-li se totiž o tom 5členná většina sboru), aby jedna spolková rezervní banka rediskontovala zásobu směnek jiné rezervní bance dle úrokové sazby, již sám má stanoviti (čl. 11, § 67). Tímto předpisem se tedy F. R. B. stává do jisté míry orgánem ústřední rezervy, neboť nadbytky okresu jednoho, mohou býti upotřebeny ku zmírnění nedostatků okresů druhých, což přece je účelem ústřední rezervy.²⁾

ee) Toto soustředění rezerv umožňuje, aby byla splněna i druhá podmínka zásady hospodárnosti v rezervní soustavě, totiž, zmírnění předpisů rezervních u jednotlivých přičleněných bank, což bylo také provedeno, jak vyplývá z tohoto přehledu:

u Bank	Předepsané rezervy v %:						
	Dle staré soustavy			Dle nové soustavy konečný stav.			
	Ve vlastních pokladnách	Povolené znovuuložení	Celkem	Libovolné uložení.	Ve vlastních pokladnách.	U rezervní banky.	Celkem
venkovských	6	9	15	3	4	5	12
měst reservních	12½	12½	25	4	5	6	15
měst centrálních reservních	25	—	25	5	6	7	18

¹⁾ Vedle toho ovšem, jak jsme již řekli, musí rezervní banka chovati zálohu 40% *ve zlatě* za rezervní bankovky, jež má v oběhu.

²⁾ Srov. str. 255.

K tomuto zjevnému zmenšení záloh u přiřčených bank dlužno také ještě sem zařaditi ustanovení, že přiřčené banky mohou na počátku jednu polovinu rezerv rezervní bance odevzdati ve směnkách (čl. 19, § 124).

b) *Možnosti rediskontu.* O úsporném významu rediskontu na chování záloh bylo již opět mluveno a není tedy třeba toho opakovati. Podmínky rediskontování směnek jsou tyto:

α) směnka musí vykazovati podpis některé přiřčené banky,

β) musí to býti směnka založená na skutečných obchodech (nikoli tedy finanční směnka),

γ) ode dne rediskontu nesmí běžeti déle 90 dní,

δ) pouze, slouží-li směnka zemědělským potřebám aneb chovu dobytka, smí běžeti ode dne rediskontu ještě 8 měsíců (čl. 13, § 81),

ε) přípustné jsou i tratty i vlastní (sola) směnky, ba i akcepty, zakládají-li se na dovozu neb vývozu zboží, nebžší-li déle 3 měsíců a nepřekročuje-li celkový jich obnos polovici kapitálu (včetně rezervních fondů) oné banky (čl. 13, § 82).

Banka, jež žádá o rediskont, musí se zříci protestního práva a úhrnný obnos směnek, jež spolková rezervní banka rediskontuje pro nějakou banku, společnost, neb soukromou osobu, nesmí převyšovati $\frac{1}{10}$ jejich vlastních prostředků (čl. 13, § 83). Zbývá ještě upozorniti na ustanovení čl. 13, § 86, že F. R. B. může podrobiti rediskont u rezervních bank jistým omezením, a na ustanovení čl. 19, § 125, že žádná přiřčená banka nemá rediskontovati směnek u rezervních bank (jakožto prostředník) za banky nečleny, výjma se svolením F. R. B-u.

Pružnost v rezervní soustavě za vklady se docílilo podobně jako při rezervách za bankovky předpisem, dle něhož F. R. B. má právo rezervní předpisy na dobu 30denní s opětovným 15denním prodloužením suspendovati a současně stanoviti stoupající daň ze schodku v zákonných zálohách. Tuto daň ze schodku stanoví tedy F. R. B., nikoli zákon, jako tomu je při dani ze schodku ve 40 %ⁿⁱ zlaté rezervě za bankovky (41, 11., § 68). Avšak, není-li suspense, platí stejně jako dle zákona o Národních Bankách, že dokud se jeví schodek v rezervě, dotud dotyčná banka nemá vypláceti dividend

a rozmnožovati svoje závazky půjčkami a diskontem směnek (čl. 19, § 126).

Po skončeném vyložení zákona buďtež ještě uvedena některá ustanovení nového zákona, která jsou buď opětovným potvrzením platných již nařízení, aneb obsahují některé doplňky aneb změny v organizaci Národních Bank:

Zlatá měna doznala nového potvrzení a udržování oběživa v plnohodnotnosti bylo znova tajemníku pokladu nařízeno (čl. 26, § 143).

Státní Banky mohou i dle nového zákona býti přeměňovány v Národní, mají-li kapitál, jež by Národní Banka v dotyčném místě minimálně míti musila (čl. 8, § 52).

Některé předpisy zákona o Národních Bankách, týkající se bezpečnosti závazků Národních Bank, mají se dle nového zákona rozšířiti na všechny přiřčené banky (čl. 9, §§ 55, 56).¹⁾ (tak na př.: že závazek jedné osoby neb společnosti u banky nemá obnášeti více než $\frac{1}{10}$ jejího kapitálu). Závazky Národních Bank pak nemají dle výslovného ustanovení čl. 13, § 85, býti vyšší než jich kapitál; tím byl přizpůsoben novým poměrům čl. 5202, Rev. St.

Ručení akcionářů Národních Bank zůstává i nadále dvojitým (čl. 23, § 138).

Kapitál Národních Bank smí býti snížen, nikoli však pod obnos, jenž by byl nutným pro založení oné Národní Banky a nikoli pod obnos jejího oběhu bankovek (čl. 28, § 145).²⁾

b) Část kritická.

1. *Povšechná charakteristika Federal Reserve Actu.*

Federal Reserve Act není pouze zákonem cedulovým, poněvadž reguluje likviditu a pružnost úvěrní ve Spoj. Státech vůbec, jak

¹⁾ Srov. o tom články Rev. Stat.: 5198, 5200, 5201, 5202, 5204, 5205, 5208, 5209, 5211, 5212, 5213.

²⁾ Jak z hořejšího výkladu spolkového rezervního zákona je zřejmo, bylo nám snahou, nejen podati soustavně a přehledně jednotlivé jeho předpisy, nýbrž vystihnouti též u jednotlivých norem jich ratiómem legis. Nejlepší pomůcky k tomu se nám však bohužel nedostávalo — totiž *motivů zákona*, jichž nebylo lze vzdor největšímu úsilí obdržeti. A tak bylo nám spokojiti se pouze vlastním úsudkem.

dalece je to arci proveditelné v rámci kompetence spolkového zákonodárství. Výdej bankovek je jedním, ovšem hlavním prostředkem k dosažení likvidity, pokud se týče pružnosti úvěru, nikoliv však prostředkem jediným. To bylo nejlépe viděti na úvěrové soustavě Spoj. Států před novou reformou, kde bylo třeba při nepružné soustavě cedulové hledati likvidity úvěru v rezervách a pružnosti úvěru v šekovníctví.

U nás arci celkem dokonale pružná soustava cedulová napomáhá jak likviditě, tak pružnosti úvěru tak účinně, že nepotřebuje zákonodárství v souvislosti se soustavou cedulovou upravovati likviditu a pružnost úvěru vůbec. Ve Spoj. Státech však, kde ani při nové reformě nebylo možno v soustavě cedulové úplně přetnouti spojitost dosavadního vývoje, nemohlo se zapomenouti, že se jedná při otázce cedulové soustavy o likviditu a pružnost úvěru vůbec a pokud této nemůže za daného stavu vyhověti úplně a jediné soustava cedulová, že je třeba hledati prostředků i mimo ni.

A tak vidíme, že Federal Reserve Act normuje jednak pro Spoj. Státy soustavu cedulovou, jednak soustavu ostatních prostředků likvidity a pružnosti úvěrové, a to v jednotné organicky ustrojené stavbě.

Pro ráz celé této soustavy je charakteristické, že se nikoliv jen zákonné normování, nýbrž pozitivní neustálé obstarávání likvidity úvěru prohlašuje za úkol veřejné správy státní a ne za úkol jednotlivých úvěrních ústavů soukromých, kterým by zákon jen předpisoval meze. To zřejmě je patrné z toho, že pro tento úkol byl nade všemi bankami zřízen nejvyšší úřad Federal Reserve Board, který je nadán ve své kompetenci státní právomocí i donucovací na rozdíl na př. od našich cedulových bank, jež mohou dosíci svého vlivu pouze odpíráním svých výhod. Složení tohoto úřadu není nikterak v rozporu s názorem, že se jedná vlastně o orgán státní správy, neboť je na vůli státu, jakou organizaci tomu kterému odvětví své správy chce dáti a zda a do jaké míry přibírá ke správě svých záležitostí i živly mimovládni (laicisování veřejné správy).¹⁾ Tento „státní orgán“ obstarává likviditu a pružnost úvěru jednak

¹⁾ Ne jinou povahu má u nás na př. přibírání mimovládni členů do poradních sborů pro určité vládní záležitosti, na př. do železniční rady, kde arci dosud organizace ta nemá v rukou rozhodování o státních záležitostech, nýbrž pouze poradní hlas.

pozitivně (doplňuje potřebné oběživo), jednak neustálým regulováním působnosti podřízených bank, nutě tyto na př. k rediskontu za stanovenou jím sazbu atd.

Působnost jeho vztahuje se na úvěrní ústavy, banky, které jednak byly, pokud se týče mohly býti, dle kompetence spolkového zákonodárství této působnosti podřízeny (Národní Banky), jednak se jí dobrovolně za daných podmínek podřídí (na př. Státní Banky).

Obtížnost takové regulační působnosti při velikém množství bankovních ústavů ve Spoj. Státech a jich decentralisace vyvolala přirozeně snahu v organizaci bank hierarchicky ustrojené hledati klíč k usnadnění působnosti Federal Reserve Boardu. Silný odpor proti centralisaci bankovní, jehož příčiny tkví v dějinách amerického bankovníctví, nedovolil arci provésti tuto hierarchickou stavbu úplně a připustil pouze sečlankování bank na podkladě kooperačním pro jednotlivé obvody Spoj. Států tak, že ústřední organizace jednotlivých obvodů zůstaly už též článkem nejvyšším, tak že stojí rovnocenně vedle sebe a jsou stejně podřízeny Federal Reserve Boardu.²⁾

V rámci této vnější organizace bank (soustředěných pro jednotlivé obvody) a Federal Reserve Boardu všem nadřízeného a je regulujícího je nyní provedena soustava likvidity a pružnosti obsahující dvě hlavní stránky a to soustavu cedulovou a ostatní prostředky sloužící této likviditě a pružnosti úvěru. Zdůrazniti dlužno, že Federal Reserve Actem nebyla snad vytvořena nebo zreorganizována celá soustava úvěrová vůbec nebo formy úvěru a pod., nýbrž pouze jedna stránka úvěru t. j. jeho likvidita a pružnost.

a) Soustava cedulová.

Hlavní výplní této soustavy likvidity úvěru je výdej bankovek, jakožto pružný doplněk oběživa, a pokud rozpínající se úvěr vyžaduje i rozmnožení oběživa, i jakožto podmínka pružnosti

²⁾ Že úprava likvidity úvěru jest zákonem z r. 1913 prohlášena za úkol státní, je krok ve vývoji, neboť už dříve nebyla úprava této likvidity i mimo cedulový obchod považována úplně za soukromou záležitost jednotlivých bank, byla však zákonem vymezena a v rámci zákona bankám přenechána.

úvěru. U kolem bankovky je pak, jak jsme výše (str. 162.) řekli, učiniti dočasně nelikvidní hodnoty na dobu potřeby likvidními. Tento úkol připadá u nás cedulovým bankám jakožto nádržce, z něhož si vyssává hospodářský život v mezích zákona a v mezích regulující vůle banky potřebný počet bankovek, představující vlastně ony nelikvidní hodnoty. Po zákonu z r. 1913 stává se reservoírem, z něhož si ve Spoj. Státech může hospodářský život vyssávat ony likvidní prostředky stát sám. Do jaké míry bude chtít stát požadavkům kladeným na doplnění oběživa vyhověti, záleží na regulující jeho vůli, jejíž mluvčím je Fed. Reserve Board. Neboť tento úřad právě jako naše cedulové banky může býti vůči hospodářskému životu více nebo méně upiatým tím, že stanoví podmínky výdeje bankovek (úrok jenž se platí vládě z oběhu bankovek, možnost odmrštění žadatele a pod.), při čemž třeba zdůrazniti, že má Feder. Reserve Board úplnou volnost rozhodování (Advisory Council má pouze poradní hlas) a že nemusí stanovití pro všechny banky *podmínek stejných*.

Feder. Reserve Board nevykonává sice stanovením těchto podmínek plně onoho vlivu, který má oficiální diskont našich cedulových bank, a nemluvíme proto o diskontní politice F. R. B-u, avšak ve spojitosti s ostatními prostředky k uskutečnění pružnosti a likvidity úvěru vykonává téměř obdobný vliv jako naše banky diskontní politikou.

Výdej bankovek hospodářskému životu se neděje přímo, nýbrž jedině prostřednictvím oněch obvodových sdružení — rezervních bank. Jen ty mají právo žádati na F. R. B-u prostřednictvím jeho zřízence, každé bance přiděleného (Federal Reserve Agent), o půjčku v bankovkách za úrok F. R. B-em stanovený. Reservní banka má bankovek použiti ku kterémukoliv bankovnímu účelu a netoliko ku směnečným zápůjčkám. Aby však pružnost byla pojištěna po *stránce pozitivní*, musí rezervní banka složití v zástavu u přiděleného Reserve Agentu krátkodobé směnky a po jich splatnosti buď je nahraditi novými směnkami anebo vrátiti příslušný obnos bankovek anebo složití příslušnou částku ve zlatě, zlatých poukázkách neb „lawful money“, takže je rozmnožováno nepružné oběživo jen o tolik, kolik činí deponované krátkodobé směnky, čili dočasně nelikvidní hodnoty. Nevrátí-li se bankovka po této době, nenastane přece inflace, poněvadž se smrští oběživo

o obnos v oběhu zůstavších bankovek tím, že banka odevzdá stejný obnos Fed. Reserve Agentovi v jiném druhu oběživa. Návrat bankovky však je usnadněn tím, že na dlouho nemůže opustiti obvod své rezervní banky.

Byť tedy nebyla při výdeji jednotlivé bankovky dána souvislost mezi ní a onou nelikvidní hodnotou, kterou likvidovati má, poněvadž není nucena rezervní banka půjčovati pouze bankovky na krátkodobé směnky, jest přece tato souvislost dána mezi celkovým oběhem bankovek a jimi likvidovanými hodnotami. A to je hlavní věc; vždyť i u nás nevrací se při splatnosti směnky táž bankovka, která byla na ni půjčena, nýbrž obyčejně bankovka jiná.

Reservní banka nefunguje tudíž jako výdejce bankovek a není tudíž vlastně cedulovou bankou, nýbrž má, pokud jde o uvádění bankovek do oběhu, oproti vlastnímu výdejci bankovek, státu, pokud se týče jeho orgánu, F. R. B-u, tutéž úlohu jako u nás kterákoliv banka oproti bance cedulové. Avšak rezervní banka je jediným oprávněným žadatelem za výdej bankovek a musí se podrobiti zvláštním zajišťujícím opatřením vůči státu. Tak musí po přání F. R. B-u dáti kromě směnek ještě jinou záruku a zvláště musí chovati doma $\frac{2}{5}$ hodnoty vydaných jí bankovek ve zlatě a musí bankovky směňovati. Avšak povinnost ta je jí uložena jako příjemci, ne jako výdejci bankovek. Uvedená omezení jsou zcela obdobná, jako ona, jímž jsou podrobeny naše cedulové banky, avšak proto ještě nečiní z rezervních bank vlastní banky cedulové; ony pouze přijímají jisté jich úkoly, nikoliv však vlastní úkol — výdej bankovek (neboť dávají bankovky pouze do oběhu, nevydávají jich.).

b) *Soustava ostatních prostředků k zajištění likvidity a pružnosti úvěru.*

Likviditě a pružnosti úvěru napomáhá se kromě pružné soustavy cedulové ještě i jinými prostředky, tak především rediskontem. Reservní banky jsou totiž oprávněny rediskontovati určitě kvalifikované krátkodobé směnky netoliko bankám přičleněným, nýbrž vůbec otevřenému peněžnímu trhu a tato možnost činí prakticky pohledávky jednotlivých bank každé chvíle likvidními a musí působiti přirozeně, jak ukážeme, i na potřebu hotových

reserv. Reservní banky nemají sice této možnosti rediskontu, poněvadž F. R. B. žádných obchodů neprovádí, avšak mohou prostým deponováním svých směnek (tedy vlastně jich lombardem) opatřiti si bankovky a tím své pohledávky směnečné učiniti likvidními. Aby však bankovky nedostaly se do oběhu v jednom obvodu dříve, pokud snad v jiném obvodu jest u rezervní banky s dostatek pohotového oběživa, jež by stačilo ku provedení likvidity v obvodě prvním i bez nového výdaje bankovek, může F. R. B. (ovšem jen 5. člennou většinou) přidržeti rezervní banku oplývající rezervami k rediskontu směnek jiné rezervní banky, již se této pohotovosti nedostává. Může se tak státi i volným rozhodnutím rezervních bank samých, ovšem za souhlasu F. R. B-u. Rediskont o sobě bez pružnosti soustavy cedulové by ovšem mohl jen v míře zcela skromné sloužiti likviditě úvěru a napomáhal by bez této soustavy spíše jen k vyrovnávání místně různého rozpětí úvěrového, a tím ovšem do jisté míry i pružnosti úvěru v celé zemi vůbec. Účinky rediskontu plně se dostaví tedy jen v souvislosti s pružnou soustavou cedulovou, avšak rediskont jest přece prostředkem k zajištění likvidity úvěru i mimo tuto soustavu, i vytykáme ho proto jako prostředek samostatný.

Okolnost ta, že jsou rezervní banky posledním a vrchním zdrojem rediskontu, musí míti v zápětí decentralisaci diskontní sazby, k jejímuž sjednocování napomáhá jenom ono vzájemné rediskontování mezi rezervními bankami, jež se děje za úrok Federal Reserve Boardem stanoveným i tenkrát, stalo-li se rediskontování z volného rozhodnutí bank. Diskontní sazba rezervních bank má jinou povahu než oficiální diskont našich bank cedulových, poněvadž tato sazba neplatí jen pro výdej bankovek, nýbrž i pro diskont směnek za jiné peněžní prostředky banky než za bankovky, liší se však od soukromé sazby našich bank, že podléhá schválení F. R. B-u. Přímým následkem větší likvidity úvěru, jež nastala zavedením rediskontu, jest zmenšení potřeby hotových rezerv u jednotlivých bank, nicméně zákon, patrně z důvodů dějinné setrvačnosti, neodstranil předpisů o rezervě vůbec, avšak výši jejich podstatně snížil a vybavil z dřívější její strnulosti. Mezi výši rezerv a napětím úvěrovým zjednává se přímá souvislost tím, že sice je dovoleno, aby poklesly rezervy pod předepsanou výši, avšak, že se nutká banka ku zjednání zákonného poměru

mezi rezervami a vklady stoupající daní dle výše schodku rezervy.

Jiným prostředkem ku povznesení likvidity úvěru jest *clearingové zřízení*, jež zákon zavadí. Clearingovým zřízením usnadňuje se používání šeků a používáním šeků činí se úvěr likvidním a pružným i bez současného rozmnožení oběživa.

2. *Podrobná kritika jednotlivých předpisů.*

Při kritice jednotlivých předpisů dlužno opět navázati na soustavu, v jaké předpisy ty podány byly. Srovnání s Aldrichovou předlohou, pokud se tak ještě nestalo, nebude opomenuto.

ad I. *Zásada: Podržení kooperační myšlenky Aldrichovy soustavy, podřízení celé soustavy bankovní jednotnému vedení a dozoru, při současném obehnutí každého zařízení, jež by mohlo působiti dojem ústředního ústavu.*

Na rozdíl od Aldrichovy předlohy, jejíž vůdčí myšlenkou byla centralisace za pomoci kooperace, uvedli jsme na prvním místě za vůdčí myšlenku nového rezervního zákona kooperaci pod ústředním vedením. Dle všeho je této myšlence dáti přednost před centralisací Aldrichovou, poněvadž má všechny přednosti centralisace a žádnou z jejích nevýhod. Zákon se tak vyhnul zakořeněnému odporu amerického lidu proti ústřednímu ústavu a zároveň přihlížel k značné rozloze Unie a různé její hospodářské vyspělosti. Největší výhodou tohoto rozčlankování Unie však je nesporně to, že je znemožněno ústřední proudění všech vkladů do Nového Yorku, jež vybudovalo „money trust“ a podporovalo spekulaci. Každý okres podrží své peněžní zdroje ku hospodářskému zvelebení svého vlastního území a chudé okresy nebudou ochuzovány ještě více Novo-Yorskou spekulací. Naopak 5členným rozhodnutím F. R. B-u budou prostřednictvím rediskontu přinuceny bohaté okresy, aby v době tísně přispěly chudším na pomoc. Čili přenášení peněžního kapitálu z jedné části země do druhé je odňato rozhodnutím jednotlivých bank, tedy spekulacním, a je svěřeno schválením nebo i rozhodnutím F. R. B-u, tedy veřejno-hospodářským.

Myšlenka základní je tedy správná. Všimněme si nyní jednotlivých předpisů, jež ji provádí :

a) *Účastenství* na soustavě je nařízeno Bankám Národním a dovoleno Bankám Státním a trustovým společnostem. Nový zákon se liší tedy v tom směru od Aldrichovy předlohy potud, že členství Národních Bank je nucené, nechtějí-li po roce ztratiti práv Národních Bank vůbec. Je to pokrok proti Aldrichově předloze vzhledem k tomu, že jí byl vytýkán příliš malý počet členstva. Co se týče však trustových společností a Státních Bank, dlužno pochybovati, že větším počtem vstoupí do nové soustavy, než by byly učinily při Aldrichově soustavě. Neboť výhody členství dle nového zákona nejsou o nic lákavější, než byly dle Aldrichovy osnovy. Naopak Aldrichova osnova sváděla spíše ku členství v tom směru, že nečleny z rediskontu u N. R. A. vylučovala, kdežto dle nového zákona mohou i nečlenové rediskontovati u rezervních bank. Jediným svodem pro nečleny, aby přistoupily do nové soustavy, je jednak možnost míti vklady u rezervních bank, což nečlenům není dovoleno, a zúčastniti se žirového a clearingového řízení rezervních bank, jednak nízký obnos zákonných rezerv, předepsaný členům, proti vyššímu obnosu rezerv, předepsanému nečlenům. Naproti tomu budou členové spíati mnohými omezeními, jimž Státní Banky a trustové společnosti mimo soustavu nepodléhají. (Skutečně také doposud nepřihlásilo se mnoho Státních Bank a trustových společností za členy.)

Otázkou je nyní, jaké důsledky bude míti malé účastenství Státních Bank a trustových společností na bankovní soustavě. Rozhodně nebude míti nějakého vážného vlivu na diskontní sazby a tím i diskontní politiku, jako tomu bylo u Aldrichovy předlohy, poněvadž jistě využijí i nečlenové možnosti rediskontní u rezervních bank a netřeba se tedy obávati malé účinnosti diskontních sazeb. Spíše žirové a clearingové zařízení rezervních bank, jež předpokládají členství, by doznala malým počtem členů jisté újmy. Avšak nehlavnějším důsledkem bude veliká řevnivost a soutěž mezi přičleněnými a nepřičleněnými bankami. Jednotlivé státy také již svým zákonodárstvím počítají s touto soutěží, z nichž na prvním místě stojí stát novo-yorkský, jenž v měsíci dubnu (1914) přijal zákon, kterým snižuje zákonné zálohy (u Státních Bank dle velikosti míst na 18 %, 15 %, 12 %, u trustových společností na 15 %, 13 % a 10 %). Směnky smějí Státní Banky dle téhož zákona opatřovati akcepty, jsou-li splatny během 1 roku. Je nepochybné, že

ustanovení tohoto zákona byla přijata vzhledem k novému spolkovému rezervnímu zákonu, aby umožnila soutěžení nepřičleněným bankám. Snížení rezerv značí současně možnost rozpětí úvěru a tu obzvláště na poli akceptačním budou nepřičleněné Státní Banky moci poskytnouti větších výhod, ježto přičleněné banky smějí opatřovati akcepty jen směnky, které se zakládají na vývozu nebo dovozu zboží.

Naproti tomu při rediskontu budou asi přičleněné banky ve výhodě. Kdežto tedy soutěž mezi přičleněnými bankami různých okresů asi vůbec zmizí, mezi přičleněnými bankami téhož okresu bude spíše omezena na ochotu v obsluze než na úrokové výhody, nastane asi čilá soutěž mezi přičleněnými a nepřičleněnými bankami, tím spíše, ježto pravděpodobně i ostatní státy upraví své zákonodárství po příkladě státu novo-yorkského k žádosti Státních Bank a trustových společností.

Zajímavé jsou mezery v zákoně ohledně opouštění bankovní soustavy. Zákon mluví o skončení členství bank při dobrovolné likvidaci nebo při insolvenční bank (čl. 5, § 47 a čl. 6, § 48). Avšak žádných ustanovení nenalezáme o dobrovolném vystoupení ze soustavy. Při Národních Bankách je zřejmo, že vystoupení je souznačné se ztracením bankovních práv, poněvadž členství je u nich nucené. Státní Banky však mohou se státi členy soustavy buď tím, že se přemění v Národní Banky (čl. 8, § 52) a tu platí o nich totéž co o Národních Bankách, anebo také dobrovolným, přímým vstoupením do soustavy, (čl. 9, §§ 53, 54). Z toho vidíme, že členství v soustavě není podmínkou existence Státní Banky, což plyne dále i z toho, že F. R. B. může vzpurnou Státní Banku ze soustavy vypuditi (čl. 9, § 57), aniž by proto vypuzená Státní Banka přestala býti bankou vůbec. Otázka vystoupení Státních Bank ze soustavy je tedy sporná. Někteří tvrdí, že toto vystoupení by mohlo býti upraveno předpisy F. R. B-u,¹⁾ jiní, že vůle banky vystoupiti ze soustavy projevená šekovní dispozicí nad celou zálohou spadala by pod předpis, „aby banka nevyplácela dividend a nepodstupovala nových závazků půjčkami, dokud stává u ní schodek v zákonné záloze (čl. 19, § 126). Bude nutno vyčkati, jaké hledisko zaujme judikatura.

¹⁾ Srov. Barron: Can a state bank quit Reserve banks System? (Wall Str. Journal 4. února 1914).

Předpis, který dovoluje soukromé účastenství ve výjimečných případech, a to jen ve velmi skromné míře, s vyloučením práva hlasovacího, je z nejučinnějších předstižních prostředků proti soukromé „kontrolé“ systému, a proto zcela správný.

Veliké vadě Aldrichovy předlohy, která omezovala obchodní činnost N. R. A. toliko na členy a vládu, vyhnul se nový zákon, jak jsme již řekli, tím, že nezapověděl zcela rezervním bankám obchodní styky s otevřeným peněžním trhem (zejména rediskont), na druhé straně pak toliko přičleněným bankám a vládě dovolil, činiti vklady do rezervních bank a zúčastniti se jejich žirového a clearingového zařízení.

b) Výhodou soustavy jsou *kooperativní* prvky nové soustavy, které mají čeliti nynější roztržštěnosti a slabosti jednotlivých ústavů, a to: společnou účastí na akciovém kapitálu, jež vytváří rezervní banky a vzájemné poskytování si úvěru prostřednictvím rediskontu u rezervních bank.

Při předpisech o akciovém kapitálu nutno upozorniti na jistou mezeru v zákoně. Pro ustavení se rezervní banky je předepsán minimální kapitál 4,000,000 doll. Není však žádného ustanovení, co by se díti mělo, kdyby se kapitál později zmenšil. Tedy kdyby přičleněné banky zmenšily svůj kapitál, nebo kdyby (o čemž výše bylo jednáno), vystoupily. Kapitál rezervní banky by mohl býti snížen tím způsobem na $\frac{1}{10}$, aniž by její činnost dle zákona mohla býti zastavena, nebo vláda býti donucena svým účastenstvím kapitál doplniti. Nebezpečí leží též hlavně v tom, že mohly-li by banky dobrovolně vystoupiti, učinily by tak nejspíše při úvěrních otřesech bojíce se o své vklady a ohrožily by rezervní banku odnětím svých podílů a vybráním svých vkladů. Pohyblivost akciového kapitálu rezervních bank sama o sobě arci je dobrá, ježto s přibývajícím členstvím a se zvyšováním jeho akciového kapitálu, mohutní též sama rezervní banka.

Úpravě rediskontu nelze ničeho vytýkati, kromě předpisu, dle něhož se rediskontující banka musí vzdáti protestního práva. Tím se sice usnadňuje činnost rezervních bank, ale může mít pro banku samu za následek ztrátu regressiveho práva.

c) Z předpisů sloužících *centralisaci* soustavy bankovní je promluvíti o těchto:

aa) Diskontní politika je svěřena do rukou F. R. B-u za součinnosti rezervních bank. Výhodou proti Aldrichově předloze, je zaručená účinnost diskontní sazby, a umožnění rozličné výše diskontních sazeb v různých okresech.

Při tom může F. R. B. v nutných případech nařízením rediskontu směnečné zásoby jedné rezervní banky jinou rezervní bankou působiti i na vyrovnávání diskontních sazeb. Není tedy pochyby, že jsou dány všechny podmínky pro dobrou diskontní politiku. Směrnici její naléztí bude arci úkolem F. R. B-u dle měnicích se hospodářských poměrů. Rámcově však dle všeho nelze upříti jisté oprávnění hlasům varujícím F. R. B., aby se střežil podporovati příliš nízké diskontní sazby, neboť by mohly přivoditi návrat amerických papírů, jimiž Unie je zadlužena cizíně. Nízká úroková míra by totiž podporovala stoupání cených hodnot a americký trh cených papírů stal by se nevýhodným pro koupi a výhodným pro prodej. Země jako Francie, jež přebytečný peněžní kapitál umísťuje za hranicemi a Anglie, jež je bankéřem celého světa, mohou v případě potřeby zvýšením úrokové míry donutiti zlato z cizích zemí, aby vtékalo do pokladen jejich ústředních bank; Spoj. Státy však, jež jsou cizíně zadluženy, mohou vysokou úrokovou mírou cizí zlato nejvýše lákati, nikoli nutiti. Přirozeně, nebezpečí příliš nízkých sazeb diskontních týká se jen východních bohatých států, u chudších států jsou příliš nízké sazby samy o sobě vyloučeny.

bb) Ne stejně příznivě může dopadnouti úsudek o možnosti účinné devisní politiky, poněvadž jí mohou provozovati toliko jednotlivé rezervní banky o sobě, (čl. 14, §§ 88, 89, 92), takže patřičné účinnosti její bude chyběti jednotnost, které v tomto případě jí nemůže dodati ani F. R. B. Ovšem i každá rezervní banka o sobě bude moci mnoho v tomto směru vykonati, avšak jednotná devisní politika zaručená Aldrichovou předlohou by byla bývala pravděpodobně účinnější.

cc) Soustředěnost rezerv, docílená pravomocí svěřenou F. R. B-u je důmyslně provedena; obšírněji budeme však o ní mluvíti při kritice nové rezervní soustavy vůbec.

dd) Nová úprava úsporných zařízení je velikou předností nového zákona. Před novým zákonem bylo sice šekovníctví i vyrovnávání clearing-housy na vysokém stupni vývoje, avšak

meziměstské vyrovnávání chybělo téměř zcela. Obzvláště obezřetně předešel zákon tomu, aby žirového zařízení nebylo zneužito ke soustředění vkladů u některé mocné rezervní banky tím, že dovolil, aby rezervní banky vzájemně si zasílaly šeky (čl. 13, § 80) a otvíraly si vzájemně účty, jen za účelem vyrovnávání platů.¹⁾ (čl. 14, § 92).

Je tedy nyní možno, aby rezervní banka v San Francisku majíc pohledávku na rezervní banku v Chicagu a závazek u rezervní banky v Novém Yorku, závazek i pohledávku vyrovnala odúčtovacím řízením u F. R. B-u nebo u rezervní banky, jež F. R. B. k tomu zmocní (dle čl. 16, § 108). Má-li však táž rezervní banka ze San Franciska pohledávku na *příčleněnou* banku v Chicagu a závazek u rezervní banky v Novém Yorku, může se zbaviti svého závazku, pošle-li posledně jmenované bance šek vydaný na příčleněnou banku v Chicagu (dle čl. 13, § 80).

ee) Důležitost výkazní povinnosti rezervních bank, nad níž bdí F. R. B. a důležitost všeobecného dozorčího práva F. R. B-u je bez dalšího jasná; o dozorčím právu F. R. B-u nad výdejem rezervních bankovek bude lépe promluvíti v souvislosti s kritikou nového oběživa sub IV.

Zbývá nám teď ještě poukázati na význam jednotlivých pravomocí F. R. B-u, jež vyplývají z jeho postavení co ústředního vrchního orgánu.

a) Je to na prvním místě právo pozměnění třídění měst na rezervní a centrální rezervní. Dle znění čl. 11, § 70 e, má F. R. B. právo, také *zrušiti* označení měst za rezervní, nebo centrální rezervní,²⁾ což ovšem má dalekosáhlý význam na chování rezerv. Neboť zruší-li F. R. B. vůbec třídění na různé druhy měst, bude to míti za následek, že města, která i dle nového zákona mají chovati 18% a 15%ní zálohy, budou nadále nucena

¹⁾ Hauser: C. d. ve svém německém překladu zákona str. 83, e.) nedopatřením překládá anglický text: „to establish accounts with other Federal Reserve banks for *exchange purposes*“ slovy: „Bei anderen Bundesreservebanken für *Wechselgeschäfte* Konten zu eröffnen“, kterážto nedopatření vzniklo patrně tím, že anglické slovo „exchange“ značí výměnu, vyrovnání (tedy účely vyrovnávací), a „bill of exchange“ značí směnkou.

²⁾ to reclassify existing reserve and central reserve cities or to *terminate* their designation as such.

míti pouze rezervy 12%ní. Při známé souvislosti mezi rozpětím úvěru a chováním záloh, lze posouditi, jak veliká moc je i touto pravomocí F. R. B-u dána.

β) Veliký význam má též právo F. R. B-u, dle něhož smí dovoliti Národním Bankám na jich žádost, aby fungovaly co převodci akcií, trustees, správci jmění atd.; ježto tyto úkony byly téměř výhradně v rukou trustových společností, značí to značné zostření soutěžního zápasu mezi trustovými společnostmi, stojícími mimo soustavu a příčleněnými Národními Bankami, tedy zápasu mezi členy soustavy a nečleny, o němž bylo shora s poukazem na Státní Banky vůbec (které v širším smyslu zahrnují i trustové společnosti), mluveno.

ad II. *Zásada: Uplatnění názoru, že celé bankovníctví (nejen tedy cedulové!) je věcí veřejného zájmu — na rozdíl od obchodních živností jiného druhu — a z toho důvodu, že má býti podrobena co největší měrou vládnímu vlivu, při současném zaručení nestrannosti vládní správy, vymanění cedulové soustavy ze všech soukromých vlivů a zajištění, aby správa soustavy se dála dle zásady veřejnohospodářské.*

a) Veřejnohospodářská povaha bankovníctví cedulového byla v zákoně o Národních Bankách zanedbávána. V novém zákoně nejen byl tento nedostatek odstraněn, nýbrž bylo postoupeno ještě dále než v Evropě a byla celá úvěrová organizace pošinuta v okruh záležitostí státních. Provedení se stalo nejen tím způsobem, že bankovní soustava měla býti vybavena z jakékoli odvislosti od soukromohospodářských pohnutek, (neboť úpravu bankovníctví v tom směru nalézáme u všech velikých národů), nýbrž i tím, že byla podřízena naprosto vládnímu zasahování. Moc, jež byla svěřena F. R. B-u přesahuje v každém ohledu objem pravomocí svěřených ústředním cedulovým ústavům. To bylo též důvodem, že bankéřstvo Spoj. Států prohlašovalo stále osnovu za nepřijatelnou; zejména zvedalo odpor proti předpisu, že toliko dva ze členů F. R. B-u musí býti zkušenými bankéři. Je pochopitelné sice, že po Aldrichově soustavě, která dávala veškerou moc nad bankovní soustavou do rukou jemu samému, spatřovalo zkrácení svých práv v tom, že ve vedení soustavy bylo mu vyhrazeno tak malé zastoupení. Ale jeho nejpádnější protidůvod, že toliko zkušení bankéři mají schopnosti zastávati tak zodpovědná místa ve F. R.

B-u, je bezpodstatný. Neboť široký hospodářský rozhled, který jistě není výhradním majetkem bankéřstva, je tu důležitějším požadavkem, než praxe bankovní. A je přece známo, že prezident francouzské banky nastoupil své místo z celního úřadu, a že gouvernéri anglické banky bývají většinou bráni z obchodních, a ne z bankovních kruhů. Odborně bankovních pokynů dostane se **F. R. B-u** dostatečně od oněch 2 bankéřských jeho členů a dále též od členů poradního sboru (Federal Advisory Council), kteří jsou přímými mluvčími bankéřských zájmů.

Dalším důvodem ve prospěch vládní správy nad soustavou je okolnost, že má-li se jednati o dozor nad bankéřstvem, bylo by pošetilé, svěřovati jej jemu samému.

Důležitější je obava, že při známé stranickosti politických stran ve Spoj. Státech, by mohlo býti zneužito veliké moci, vložené do rukou vládnoucí strany, ve prospěch vlastních stoupenců. Avšak, jak jsme dovodili při výkladu zákona, různé trvání úřadního období jednotlivých členů zamezuje, aby politická strana nastupující vládu, nabyla ihned většiny ve sboru. Teprve po 2 letech, a i potom jen nepatrnou většinou má převahu. Takové povolné nabývání nadvlády je velikým ziskem ve prospěch nestrannosti a dlužno tedy říci, že nový zákon se vynasnažil co nejpoctivěji i po té stránce zaručiti nestrannost správy. Ostatně v každém případě musí býti vedení v rukou nějaké většiny a může-li ústavou býti svěřeno prezidentovi Spoj. Států jmenování jiných zodpovědných úřadů (jako jmenování členů nejvyššího soudního dvoru — United States Supreme Court) může se důvodně očekávati, že jeho volba mužů jmenovaných do **F. R. B-u** se svolením senátu nebude stranická.¹⁾ Konečně dlužno uvážiti, že rezervní banky také nejsou naprosto bezbranné proti tomu, zneužije-li **F. R. B.** svých pravomocí. Dejme tomu na př., což je arci málo pravděpodobné, že by se i nalezla 5členná většina, která by bez vážných důvodů nařizovala nějaké rezervní bance rediskont směnečné zásoby jiné rezervní banky a takto násilně snižovala rezervní zásoby v bohatších okresech: ohrožené rezervní banky by potom převáděly

přebytečné své zálohy do svých zahraničních agentur, a **F. R. B.** by neměl jiné odvety než té, že by mohl prostřednictvím vlády odniti jim za to spolkové vklady a svěřiti je bankám, jimž by nadřžoval.

b) Předpis, který zapovídá členům správní rady (directors) přiřčených bank, aby kromě pravidelného služného aneb jiného odškodnění, které jim banka samotná poskytne, nepřijímali žádných přímých nebo nepřímých provisí aneb darů v souvislosti se svým postavením v dotyčné bance, bude míti dalekosáhlé následky a asi širší, než zákonodárci obmyšleli. Neboť v důsledku tohoto předpisu budou nuceni všichni směneční brokeři t. zv. „note brokers“ (obchody sprostředkující diskont směnek) vzdalovati se resp. vystoupiti ze správních rad oněch přiřčených bank, s nimiž byli ve spojení a jež jim za sprostředkované obchody vyplácely provisí. Ač je zřejmo, že na tak široký výklad zákonodárci nepomýšleli, převládá mínění v právnických a bankovních kruzích amerických, že soudy budou tento předpis vykládati doslovně a pravděpodobně shora uvedené důsledky se tedy dostaví.¹⁾ Budou-li tedy zájmy note brokerů v nějaké přiřčené bance, s níž jsou ve spojení, tak veliké, že budou vyžadovati zastoupení ve správní radě, nezbude jim ničeho jiného, než aby vyslali za sebe nějakou třetí osobu; avšak i pro ten případ je pochybno, že budou směti vyslati nějakého svého zřízence.

Vzdor této jisté nevýhodě je však tento předpis přece vítati, poněvadž jen tak bylo možno zlomiti zlořád v provisích, dále neblahý vliv jednotlivců na řízení bankovní, jednotlivců totiž, kteří se řídili jen sobeckými účely, a konečně značně rozšířený zlozvyk, že správní radové sami bývali hlavními dlužníky banky.²⁾

c) Ovládání rezervních bank mocnými finančními činiteli je znemožněno nejen bankám, ježto jsou omezeny na podíl 6 % svého kapitálu, nýbrž i soukromým osobám (na př.: soukromým bankéřům), jež jsou omezeny na podíly nejvýše 25 tisíc doll. Bylo by ovšem možno získati více podílů nastrčenými osobami, avšak bylo by to bezúčelno, ježto soukromé podíly nezakládají hlasovacího práva.

¹⁾ Srov. s tom Barron: Wall Str. Journal, 9. března 1904, XXV.

²⁾ O tomto posledním zjevu srov. Marcuse: Betrachtungen: str. 133.

¹⁾ Tak na př. výborně se osvědčila vládní „Interstate Commerce Commission“, jež provozuje dozor nad železnicemi (jež jsou v Unii soukromými podniky), ač svého času se vyslovovaly stejné obavy, jako nyní u **F. R. B-u**, stan její politické stranickosti.

Je vůbec pramalá pravděpodobnost, že dojde k soukromé účasti na kapitálu rezervních bank, jak seznáme z tohoto přehledu Comptrollera oběživa za rok 1913:

	21. října 1913	4. června 1913
	mělo 7509 Národních Bank	mělo 15,516 Státních Bank a trustových společností
Kapitál	doll. 1,059,402,908	935,490,618
Reservní fondy ...	„ 726,302,377	641,556,315
Nerozdělené zisky..	„ 281,275,808	217,929,237

Pro kapitál rezervních bank jsou rozhodující kapitál a rezervní fondy. Vidíme, že úhrnný kapitál včetně rezervních fondů u obou druhů bank obnáší zhruba 3,363 mill. doll., 6% z tohoto obnosu je zhruba 200 mill. doll. Při poloviční pouze účasti bank obnášel by kapitál rezervních bank ještě 100 mill. doll., takže lze s určitostí počítati, že úpisy bankovní budou stačiti a k soukromé účasti vůbec nedojde. (Nerozdělené zisky bank mají proto důležitost pro objem kapitálu rezervních bank, poněvadž leží úplně na vůli přiřčených bank, aby připsaly tyto zisky k rezervním fondům a tak zvětšily svůj podíl na rezervních bankách!!)

Kapitál veškerých rezervních bank dohromady bude takto přirozeně větší, než kapitály jiných cedulových bank, tedy než kapitál

Banky anglické	14,553 mill.	£ = 72.8 mill. doll.
Říšsko německé banky ..	180,0	„ M = 45.0 „ „
Rakousko-uherské banky	210.0	„ K = 42.0 „ „
Francouzské banky	182,5	„ Fr. = 36.5 „ „

Avšak výše toho kapitálu objeví se nám menší, uvážíme-li, že Národní Banky skládají z upsaných podílů pouze $\frac{1}{6}$ ihned, další $\frac{1}{6}$ po 3 a další $\frac{1}{6}$ po 6 měsících; zbytek, tedy $\frac{1}{2}$ upsaného podílu mají složiti teprve k vyzvání rezervních bank (čl. 2, § 4). Nepochybně budou rezervní banky tyto kapitály ve větším měřítku potřebovati teprve po 2 letech t. j. v době, kdy nadejde pro rezervní banky povinnost, přejímati koupí od Národních Bank 2%ní spolkové dluhopisy, jež se stahováním bankovek uvolní.

d) Nový zákon připustil větší dividendu pro přiřčené banky než Aldrichova předloha, jež připustila toliko 4%ní dividendu jako základní a odepřela členům každý podíl na zisku, jakmile dividenda dostoupila 5%. Vzdor tomu není možno tvrditi,

že by novým zákonem byly podporovány vysoké diskontní sazby. Neboť vyšší sazby diskontní zdražují členům úvěr a na druhé straně za nízkou dividendu budou členové odškodněni lacinějším úvěrem.¹⁾ Také podléhá stanovení diskontní sazby schválení F. R. B-u, jenž v té věci je zcela nepředpojatý. Konečně, jak bylo již řečeno, leží při diskontní politice Spojených Států větší nebezpečí v sazbách příliš nízkých, než v sazbách příliš vysokých.

ad III. Zásada: *Osvobození bankovní, obzvláště Národního, od ústavních předpisů, kterým dosud bylo podrobeno.*

a) Zavedení akceptního úvěru ve Spoj. Státech bude mít v zápětí značnou změnu amerického zahraničního obchodu, pokud jde o jeho financování. Řekli jsme při kritice zákona o Národních Bankách, že pro zákaz akceptního úvěru a pro nedostatek směnečného materiálu nebylo v Unii devisního trhu, a že vyrovnávání amerických závazků z obchodní bilance dělo se po většině přes Anglii. Z toho měla Unie nejen hmotnou škodu, nýbrž zvětšovalo to též její závislost na cizině. Opatření nového zákona dojistá změní tento poměr Spoj. Států k cizině. Povolení akceptního úvěru umožní evropským vývozcům, aby přímo trassovali na americké banky. Ovšem změna nebude ihned znatelná. Neboť předně je potřebí, aby se vžila tratta a zaujala místo, které dosud náleželo daleko obvyklejší vlastní (sola) směnce, (promissory notes). Dále je s tím počítati, že financování mezinárodního obchodu přejímá obyčejně země, jež se těší nižší průměrné úrokové míře. Shora pak jsme dovozovali, že Unie bude prozatím ještě potřebovati delší dobu vyšší průměrné úrokové míry, než mají ostatní veliké národy.

b) Předpisy o zřizování *zahraničních filiálek* mohou však značně tyto přesuny ve financování zahraničního obchodu amerického urychlit. Národní Banky zřídívši v evropských zemích filiálky mohou americkým dovozcům u svých filiálek otevřít akceptní úvěr a evropský vývozců bude prostě trassovati místo na mateřský ústav na filiálky.

Zahraniční *agentury rezervních bank* budou nedocenitelné pro devisní politiku svých mateřských ústavů a neméně v tom, že v napiatých dobách usnadní příliv cizího kapitálu do mateřské země.

¹⁾ Zcela opačného mínění je Hausser: c. d. str. 29, 30.

Filiálky Národních Bank *ve vnitrozemí* nejsou ani dle nového zákona dovoleny, za to však rezervní banky mají zřizovati ve svém okrese filiálky. Počet jich z počátku nebude asi veliký, ale pravděpodobně budou hleděti rezervní banky co nejdříve zříditi filiálky ve všech místech, kde se doposud nacházely Clearing-Housy (tedy na 162 místech), aby tak časem převzaly jejich funkce.

c) Též povolení hypotečních zápůjček bylo dávným přáním Národních Bank, které novým zákonem bylo uskutečněno. Bude mít nepopíratelně blahodárný účinek na rozvoj zemědělství, neboť zemědělský úvěr je nejhůře upravenou stránkou amerického úvěrnictví. Nemá tím ovšem býti řečeno, že řečeným předpisem byla tato otázka nejlépe a definitivně rozřešena. Ale není též možno úplně souhlasiti s míněním, že pro Národní Banky jako obchodní(!) banky se dlouhodobé zápůjčky nehodí.¹⁾ Neboť půjčky ty jsou časově a zejména co do objemu tak obmezeny, že při likviditě, ve všech ostatních směrech tak zvýšené, nemohou se pokládati za ohrožení bankovní likvidity.

Ad IV. Zásada: Zjednání co nejpružnějšího (A) a nejbezpečnějšího oběživa (B).

A.

a) Zjednati pružné a bezpečné papírové oběživo bylo z nejdůležitějších úkolů vlastní reformy. A tak k dosavadním čteným druhům *nepružného* papírového oběživa přibýly ještě bankovky různého druhu, jež mají za úkol: jednak nepružné oběživo zatímně doplňovati, jednak umožniti povlovný přechod od starých nepružných bankovek Národních Bank k novým spolkovým rezervním bankovkám, jež jedině mohou tvořiti *pružný* doplněk amerického oběživa. Neboť nouzové bankovky jsou pouze výminečným oběživem, bankovky Národních Bank jsou, jak bylo ukázáno, nepružny, a bankovky rezervních bank (bond secured) jsou též povahy jako bankovky Národních Bank. Z posláni různých druhů bankovek, aby tvořily přechod pro rezervní bankovky, jež patrně v budoucnu mají býti jedinými bankovkami v oběhu, plyne též, že nebudou všechny současně obíhati. Bankovky rezervních bank kryté dluhopisy (bond secured) přijdou asi do oběhu teprve po 2 le-

¹⁾ Hauser: c. d., str. 53.

tech, až totiž se počnou uvolňovati 2%ní spolkové dluhopisy, a to asi jen v tom rozsahu, jak bankovky Národních Bank budou stahovány. Zatím však pomine dne 30. června 1915 platnost předpisů dovolujících vydávání nouzového oběživa. Konečně spolkové rezervní bankovky docílí prozatím jen dosti nepatrného oběhu a o větším jich oběhu bude lze mluvit teprve tehdy, až budou nahrazovati ostatní druhy bankovek.

Všimněme si nyní jednotlivých předpisů, zda zaručují bezpečně pružnost rezervních bankovek.

a) Sjednocení výdeje bankovek pod vrchní dozor F. R. B-u umožní přehled o objemu výdeje a zaručuje jednotnost předpisů týkajících se výdeje. Týdenní výkazy oznámí každý týden objem vydaných bankovek nejen v celkovém obnosu, nýbrž též pro každou rezervní banku zvláště. Bankovky budou dávány do oběhu sice od 12 různých bank, avšak vzhledem k tomu, že F. R. B. může výdej bankovek zcela neb z části odmítnouti a že denně musí býti zpravován o objemu vydaných bankovek, podobá se tento výdej výdeji ústředního ústavu prováděnému několika filiálkami. Rediskontem se pravidelně bankovky dostanou do oběhu, při splatnosti směnky přijdou z oběhu. Dostávají se sice do oběhu i mimo rediskont, tím však úzké pojitko mezi životem hospodářským a výdejem oběživa (které je účelem pozitivního pojištění pružnosti [viz str. 180]) neutrpí újmy, jak jsme již řekli při povšechné charakteristice tohoto zákona (str. 384). Mohlo by však utrpěti újmu tím, že rediskont směnek může ve Spoj. Státech nabýti mnohem větších rozměrů, než obnos vydaných bankovek, a to z toho důvodu, že přičleněné banky smějí udržovati vklady u rezervních bank. Mohou tedy ponechati rediskontované směnky na svůj účet co vklad a učiní to tím spíše, ježto rezervním bankám není zakázáno platiti úroků ze vkladů, jako tomu bylo dle Aldrichovy předlohy. Je arci samozřejmo, že jen členové mohou rediskontovaných směnek jako vkladů použiti, poněvadž nečlenové žádných vkladů u rezervních bank míti nesmějí. Přece však z toho, co bylo právě řečeno, plyne, že objem obíhajících rezervních bankovek nebude vždy věrným obrazem úvěrního rozpětí v zemi. Ukáže-li se pak náhle potřeba většího množství oběživa, budou přičleněné banky žádati vyplacení svých vkladů v hotovosti, tedy asi v bankovkách. V zálohách rezervních bank pak nastanou tyto přesuny:

Za každý vklad musí rezervní banka chovati 35%ní zálohu ve zlatě neb v zákonných penězích. Vyplatí-li banka tento vklad v bankovkách, uvolní se jí sice 35%ní záloha, za to však musí chovati 40%ní zálohu ve zlatě. Znamená to pro ni zvýšení zálohy a mimo to změnu v jakosti zálohy (ze zákonných peněz na zlato). Kdyby banka nebyla tedy opatrná při rediskontu a diskontní sazbou úvěrní rozpětí nedržela na úzdě, mohla by při náhlé veliké poptávce po rezervních bankovkách přijíti do vážných rozpaků, aniž by měla zbraně v diskontní politice jako evropské cedulové banky. (Neboť nejednalo by se tu již více o rediskont, nýbrž o vybírání vkladů.) Bylo by tedy v zájmu samotných rezervních bank, aby neposkytovaly úroků ze vkladů. Jiný důvod pro tentýž požadavek je ten, že rezervní banky by se staly konkurenty přičleněných bank místo jich podporou a útočištěm.

b) Změna úhrady byla provedena dokonaleji než v Aldrichově osnově. Neboť spolkové dlužní úpisy byly vůbec vyloučeny z úhradových účelů při rezervních bankovkách. Z toho důvodu odpadá při rezervních bankovkách též výtka částečné nepružnosti, která byla činěna předpisům Aldrichovi osnovy.

Velice těžké bylo řešení otázky, co počítí s dosavadní úhradou. Bylo jisto, že odnětím výsady pozbudou 2%ní spolkové dluhopisy značně na ceně. Jednalo se o to, na koho ztrátu tu přesunouti. Kdyby se bylo právo výdeje pozvolna odebíralo Národními Bankám bez odškodnění, bylo by to pro ně značilo asi 20%ní kursovní ztrátu na dluhopisech, což při úhradě 600 (přesněji 604.3) mill. doll. 2%ních bonds znamenalo by pro Národní Banky ztrátu 120 mill. doll. Stejně obtížná by byla ztráta pro spolkovou vládu. Zvolila se tedy střední cesta: Národní Banky obdrží za uvolněné 2%ní bonds obnos rovnající se nominální hodnotě dluhopisů. Ježto tyto bonds měly již bez tak po r. 1930 býti splatny v nominální hodnotě, rovná se ztráta Národních Bank na bonds téměř nulle. Banky rezervní, jež dluhopisy převezmou, mají volbu: buď mohou v stejné výši vydávati bankovky (bond secured), kteréž jsou vlastně právním pokračováním Národních Bankovek. Že při tom výdeji nejsou omezeny na obnos vlastního kapitálu, je přirozeno, neboť musí ročně převzítí až za 25 mill. doll. dluhopisů, kterýž obnos za 20 let této přeměny dostoupí výše 500 mill. doll., tedy výše, které se úhrnný kapitál rezervních bank do té doby ještě

nevyrovná. V tomto prvém případě tedy rezervní banky nebudou tratiti ničeho. Druhá možnost poskytnutá rezervním bankám je téměř stejně výhodná. Za 2%ní dluhopisy mohou totiž obdržeti polovinou 3%ní konvertované dluhopisy a polovinou 3%ní zlaté jednorochní pokladniční poukázky. Ježto 3%ní dluhopisy Spoj. Států i bez výsady výdejní se pohybují v kursu stále okolo nominální hodnoty (na př. 3%ní Panama Canal Bonds z r. 1911, které neměly výdejní výsady), je jasné, že rezervní banky ani v tomto případě nebudou tratiti. Celá ztráta z přeměny úhrady se přesune tedy na spolkovou vládu. Ježto však vláda může jednorochní zlaté poukázky dle své libosti po roce buď splatiti, nebo opětně prodlužovati, bude v dobách pokladničních přebytků toto své břemeno dle možnosti umořovati, ostatek pak ponese jako mírně zvýšené břemeno úrokové. Tím se zdá celá otázka po té stránce, kdo má nésti břemeno přeměny, nejšťastněji rozřešena, neboť též spolkové vláda, která po dlouhá léta těšila se z výhod 2%ních půjček, může beze škody tuto malinkou obět veřejnosti přinést.

Dluhopisy, jež jsou zúročitelny výše než 2%, musí býti na žádost Národních Bank po svém uvolnění také převzaty rezervními bankami v nominální hodnotě; rozumí se však, že budou-li na otevřeném trhu státi výše v kursu než al pari, že Národní Banky použijí raději otevřeného trhu ku prodeji. Je samozřejmo, že takové bonds jsou z 3%ní konverse vyloučeny.

Jedna obava při této nové úpravě úhrady se však nedá potlačit: Jakkoli pro rezervní banky je výhodno a spravedливо, aby v hodnotě koupených dluhopisů směly vydávati nové bankovky kryté touto získanou úhradou, zdá se, že těmito bankovkami, kterou jsou právním pokračováním Národních bankovek, bude potřeba po oběživu nasycena a že úkoly nových rezervních bankovek klesnou na úkoly pouhého nouzového oběživa. Není proto neodůvodněna domněnka, že výdej spolkových rezervních bankovek za normálních dob bude zcela malý, pro první čas vůbec žádný. Tím by ovšem celá reforma tratila na ceně. Lze však doufati, že pokladní úřad bude hleděti uspíšiti konversi a umořování 2%ních dluhopisů a tak stále zmenšovati obnos dluhopisů s výdejní výsadou.

c) Do nového zákona nebyla pojata žádná naprostá omezení výdeje, ač osnova ve svém původním znění obmýšlela obmeziti celkový objem výdeje na 500 mill. doll. Tedy i v tomto ohledu

nový zákon připouští volnější pohyblivost, než Aldrichova předloha. Následek toho je, že jen tímto jediným novým druhem bankovek by mohly Spojené Státy uhradit pro dlouho dobu do budoucna veškerou potřebu papírového oběživa. Neboť bankovní úhrada (směnečná) je prakticky vlastně nevyčerpatelná, a zbývá tedy jen hranice kladená nejvyšší možnou zásobou zlata. Dle posledních odhadů Comptrollera oběživa obnáší celková zásoba zlata ve Spoj. Státech okrouhle 1850 mill. doll. Z toho se musí rezervním bankám dostat ve zlatě asi 100 mill. doll. při splácení akciového kapitálu přiřazenými bankami, za něž rezervní banky nemusí chovati vůbec žádných záloh. Téměř celý ostatek se jim dostane ve způsobě vkladů, neboť je známým zjevem, že při řádně upraveném cedulovém bankovníctví vyssávají cedulové banky z oběhu největší část zlata. Řekli jsme „téměř celý ostatek“, poněvadž nutno z celkové čísllice odečísti 150 mill. doll., jež pokladní úřad musí chovati pro směnu státovek a pokladničních poukázek z r. 1890 a část zlata, která pravděpodobně zůstane v oběhu a již možno odhadnouti taktéž asi na 150 mill. doll. Do rezervních bank by tedy tímto způsobem vproudilo částečně jako vládní vklady, částečně jako vklady od přiřazených bank asi 1450 mill. doll., za něž by musily rezervní banky chovati 35%ní zálohu; tedy 507.5 mill. doll., jež však může záležitosti ve zlatě, nebo v zákonných penězích. Avšak i když odečteme celou tuto zálohu co zlatou, zbude 942.5 mill. doll., které se 100 mill. doll. nahore zmíněnými, jež budou tvořiti kapitál rezervních bank, dají úhrnem 1042.5 mill. doll. Tento obnos může sloužiti jako 40%ní zlatá reserva za podklad pro výdej 2,606,250,000 nových rezervních bankovek. Zde třeba upozorniti na to, že většina zlatých vkladů do rezervních bank bude se díti ve zlatých poukázkách (gold certificates), jichž je vydáno téměř za 1100 mill. doll. Ač zákon předpisuje výslovně 40%ní zálohu ve zlatě, nemluvě výslovně o zlatých poukázkách, rozumí se, že možno je postaviti na rovno zlatu, ježto v případech nutnosti rezervní banky je u pokladního úřadu za zlato vymění. Takto konečně uplatní se značná zásoba zlata, jež v pokladním úřadě ležela ladem. Pružnost resp. neomezenost výdeje těchto bankovek je dále zvýšena ještě, jak víme, možnou suspensí 40% rezervy, z jejíhož schodku ovšem rezervní banky musí platiti zákonem předepsanou daň, kterouž však přesunují na banky o úvěr žádající.

Proti převýdeji těchto bankovek má F. R. B. však účinnou zbraň, kromě ve značném vlivu na diskontní politiku též v tom, že stanoví úrok za vydané bankovky, jehož výše se může státi prohibitivní a konečně v tom, že může žádost banky o výdej bankovek v celku nebo z části odmítnouti.

d) O zpětné proudění bankovek je též lépe postaráno v novém zákoně než v Aldrichově předloze. Neboť předně není tu dovoleno, aby spolkové rezervní bankovky byly čítány do záloh, což by bylo, kdyby Aldrichova předloha byla bývala uzákoněna, vracení se bankovek značně stěžovalo. Za druhé byl v zákoně prosazen známý předpis, kterého v původním jeho znění nebylo, jež zpátečný pochod rezervních bankovek neobyčejně urychlí, totiž: že žádná rezervní banka pod těžkou daní nesmí vydati rezervních bankovek, vydaných od jiných rezervních bank, jež jí při obchodování došly, nýbrž musí je neprodleně vrátiti. Tím způsobem zůstanou nové bankovky omezeny po většině na okres svého výdeje.

B.

Ku předpisům o bezpečnosti bankovek není třeba ničeho dodati.

ad V.

Zásada: Zavedení hospodárné rezervní soustavy v tom smyslu, aby se dosáhlo větší likvidity bank při současném snížení záloh u jednotlivých bank a pružné rezervní soustavy v tom smyslu, aby byly odstraněny strnulé hranice zákonných záloh, které ochromovaly v kritických dobách působnost bank, jakožto ústavů úvěr poskytujících.

A.

Z á l o h y z a b a n k o v k y.

Při zálohách za bankovky, řekli jsme, nemá zásada hospodárnosti takové důležitosti, jako při zálohách za vklady. Vždyť 40%ní zlatá záloha, jsouc ústřední zálohou pro svůj okres, má býti pokud možno veliká a nikoli malá. Avšak zásada hospodárnosti vyžaduje, aby taková záloha neležela ladem, čili, nepoužije-li se jí jako zálohy za rezervní bankovky, aby jí bylo použito jako zálohy za vklady. Ježto zlato je přípustno pro obě zálohy, je záměna bezě všeho možná. Ne tak snadná bude vždy záměna opačná, poněvadž záloha za vklady může záležitosti též v zákonných penězích. Vzhledem k zásadě hospodárnosti však třeba požadovati, aby záměnnost těchto dvou rezerv byla dokonalá a úplná, čímž se

docílí, že na kolik se uvolní v jednom směru zálohy, na tolik se zaměstnají v druhém. Z toho plyne požadavek, aby rezervní banky chovaly i 35%ní zálohu za vklady pokud možno ve zlatě. Že i zákonodárce pomýšlel na tuto záměnnost obou druhů rezerv, zdá se plynouti z toho, že v původní předloze byla výše obou druhů rezerv stanovena na 35%. Požadavek, který jsme zde dovodili, zdá se býti tím snáze pro rezervní banky proveditelný, ježto přiřčené banky zlata nepotřebují a mohou je tedy svěřiti rezervním bankám a svoje zálohy chovati v zákonných penězích.

O pružnost bylo postaráno stejným způsobem při úpravě rezerv, jak za bankovky, tak i za vklady. Podrobíme tedy kritice společně ony předpisy, až budeme mluvit o zálohách za vklady. Zde budiž toliko objasněno, jak nutno rozuměti úpravě oné daně ze schodku, kterou zákon sám předpisuje.

Schodek ve 40%ní zlaté rezervě má podléhati 1%ní dani, až reserva klesne na 32½%. Je jasno, že 1% ze 40%ní rezervy rovná se 0.4% celkového obnosu. Tuto daň má rezervní banka přiřázeti ku své diskontní sazbě. Předpokládáme-li 6%ní diskontní sazbu před dostavením se schodku, stoupne diskontní sazba po schodku do 32½% na 6.4%. Tato daň stoupá, jak víme o 1½% na každý další schodek 2½%. Obnáší-li 1%ní daň 0.4% z celkového obnosu, bude každé další 1½% obnášeti 0.6% z celkového obnosu. Pokračující tímto způsobem ve výpočtu, obdržíme tuto stupnici:

Při zlaté záloze:	obnáší daň ze schodku:	obnáší sazba přiřázená k úrokové míře:	Úroková míra za předpokladu 6%ní sazby před schodkem:
40 — 32½%ní	1%	0.4%	6.4%
32½ — 30	2½	1.0	7.0
30 — 27½	4	1.6	7.6
27½ — 25	5½	2.2	8.2
25 — 22½	7	2.8	8.8
22½ — 20	8½	3.4	9.4
20 — 17½	10	4.0	10.0
17½ — 15	11½	4.6	10.6
15 — 12½	13	5.2	11.2
12½ — 10	14½	5.8	11.8

B.

Zálohy za vklady.

Hospodárnosti rezerv za vklady bylo docíleno, řekli jsme, na prvním místě centralisací rezerv při současném zmenšení rezerv u jednotlivých přiřčených bank.

Uvažme nyní nejprve, jaké následky bude mít tato centralisace rezerv na dosavadní rezervní soustavu.

a) Tím, že zálohy jednotlivých bank mají býti soustředovány z velké části v rezervních bankách, musí nastati nevyhnutelně silné vybírání vkladů a záloh z Národních Bank měst rezervních a centrálních rezervních, čili bude provedena decentralisace vkladů z nynějších ústředí (hlavně Nového Yorku) a uskutečněna za to prospěšná centralisace v rezervní banky po jednotlivých okresech.¹⁾ Toto převádění záloh má se díti povlovně. Po první 3 léta mohou totiž přiřčené banky část svých záloh ponechati u bank měst rezervních a centrálních rezervních. Byla však zavedena změna proti dřívějšímu stavu v tom směru, že banky měst rezervních po tato 3 léta smějí ukládati část svých záloh nejen u bank měst centrálních rezervních jako dříve, nýbrž též u ostatních bank měst rezervních. Řečené banky mají tedy pro první 3 léta ohledně části svých záloh čtvernásobnou volbu: mohou ji ponechati buď ve svých pokladnách, nebo mohou ji vložiti do rezervní banky, nebo do bank měst rezervních, nebo konečně do bank měst centrálních rezervních. Není-li tento předpis přehlédnutím, znamená, že hned od přijetí zákona následkem soutěže Národních Bank měst rezervních s bankami měst centrálních rezervních mají tyto (zejména v Novém Yorku) býti zbaveny velké části cizích vkladů.

Nový zákon tedy neodstranil úplně měst rezervních a centrálních rezervních — ač i to může časem nastati, usnese-li se o tom

¹⁾ President Spoj. Států W. Wilson nastínil tento úkol nového zákona ve svém poselství z 23. června 1913 slovy: Our banking laws must mobilize reserves; must not permit the concentration anywhere in a few hands of the monetary resources of the country or their use for speculative purposes in such volume as to hinder or impede or stand in the way of other more legitimate, more fruitful uses.

F. R. B. — avšak vzal jim jejich škodnost. Po té stránce vykazuje tedy nový zákon velikou přednost před Aldrichovou předlohou, která znovuukládání záloh do rezervních a centrálních rezervních měst připouštěla i na dále. Dlužno si to vysvětliti tím, že na veliká nebezpečí „money trustu“ bylo upozorněno „Pujo Committee“-em teprve po odmrštění Aldrichovy předlohy. Odnětí millionových vkladů Novému Yorku bude míti patrný vliv na spekulativní bursovní obchod. Neboť jeho potravou, jak víme, byly t. zv. call loans, půjčky do výpovědi, jež byly vítaným bankovním uložením pro svou likvidnost a pro svou bezpečnost. Nyní veliké množství těchto kapitálů peněžních, jež dříve živily spekulaci, odplyne do vnitrozemí. Ne však dosti na tom, nýbrž veliký soutěžný činitel vznikne trhu „call loans“ ve směnkách. Toto uložení dříve neoblíbené, poněvadž nelikvidní, vyrovná se v budoucnu následkem rediskontu dokonale výpovědným půjčkám. Ba po této stránce je směnkám dáti přednost, poněvadž banky často váhaly vypovědět „call loans“, aby neškodily svým obchodním přátelům, anebo, aby ušetřily bursu náhlých poklesů. Co se týče bezpečnosti, je arci call loans dáti přednost, poněvadž při nejlepších směnkách nejsou ztráty vyloučeny, kdežto call loans jsou zcela bezpečně kryty cennými papíry. Touto soutěží mezi směnkami a „call loans“ na jedné straně a odplynutím millionových vkladů z Nového Yorku na druhé straně, je dostatečně odůvodněna domněnka, že sazba za call loans bude stoupat, avšak zároveň, že bude ustálenější a trvalejší. Za těch okolností je pravděpodobno, že výdělky brokerů klesnou a celý ruch spekulativní utrpí na přitažlivosti. Není vyloučeno, že vyšší a ustálenější sazby za call loans přilákají do země cizí peněžní kapitály, které pomohou spekulaci dodávati peněžní prostředky. To však nebude ku škodě domácího hospodářství, jehož výrobní a obchodní odvětví tím nebudou ochuzována. Předpovídati, že spekulace pozbuje na objemu, ještě dnes s určitostí nelze, ale je jisto, že zmizí onen dosavadní nepoměr mezi pranepatrným uložením v dobrých obchodních směnkách a velikými obnosy investovanými ve spekulativních hodnotách. Úrokové sazby za směnky asi poklesnou, úrokové sazby za call loans asi stoupnou. Možno tedy viděti v tomto odstranění vkladů z Nového Yorku blahodárný vliv, jenž vyrovnává různé úrokové sazby a vrací ob-

chodu, průmyslu a zemědělství kapitály peněžní, jež sloužily až dosud spekulaci.

Podotknouti dlužno, že nový zákon nikde nedovoluje rezervním bankám, aby poskytovaly „call loans“.

b) Změny, respekt. snížení rezerv byly jmenovány jako druhá podmínka zásady hospodárnosti. Je třeba posouditi i následky těchto změn. Při posuzování Aldrichovy předlohy jsme tvrdili, že všechny předpisy cílicí za snížením rezerv jsou podporou úvěrní inflace. Byly to jmenovitě: předpis, že netřeba chovati záloh za vklady na čas, a předpis, že vklady u N. R. A. a bankovky téže mohou přiřčené banky vpočítávati do svých záloh. Příčinou našeho tvrzení bylo to, že nezpůsobilá diskontní politika Aldrichovy předlohy by nebyla bývala nikdy s to, aby zabránila úvěrovému přepětí. Jinak tomu je dle nového rezervního zákona. Snížení rezerv toho druhu, jako v Aldrichově předloze, tu vůbec není, zálohy jsou sníženy přímo a číselně. Také tím způsobem arci je umožněno úvěrové přepětí, avšak rezervní banky a v čele jich F. R. B., majíce po ruce účinnou diskontní politiku a pokladniční úřad svou ingerenci na peněžní trh, mohou každé úvěrové inflaci zabrániti. Teoreticky však vyloučena není, a proto bude třeba, abychom se přece stručně zmínili, jak dalece změny, resp. snížení rezerv mohou býti její příčinou.

Takovou změnou v rezervách, jež by ji mohla přivoditi, je snížení záloh ze vkladů na čas (t. j. splatných po 30 dnech) na 5%. Ježto banky jsou nuceny pouze část této zálohy chovati doma, a část mohou uložit u rezervní banky, zmenšuje se záloha, chovaná u banky samotné asi na 2%. Je pravděpodobno, že následkem toho snížení lze očekávati značné zvýšení vkladů na čas, ježto banky budou hleděti přiměti své vkladatele, poskytující jim za to různé výhody, aby část svých vkladů prohlásili za vklady na čas. Bude-li vkladatel potřebovati vyplacení části vkladu před uplynutím 30denní lhůty, může mu banka vyhověti tím, že mu poskytne dočasnou půjčku.

Značná inflace úvěrová by mohla nastati dále následkem snížení záloh za denní vklady. Snížení obnáší 7% pro centrální rezervní města, 10% pro rezervní města a 3% pro venkovská místa.

Barron¹⁾ odhaduje toto snížení pro města centrální rezervní na 105 mill. doll., pro rezervní města na 120 mill. doll. a pro venkovská místa na 37 mill. doll., tedy celkem asi na 262 mill. doll. Tato úspora v zálohách má též význam, jako kdyby bylo doveženo do Unie náhle 262 mill. doll. zlata, nebo kdyby oběživo země bylo o tento obnos rozmnoženo. Počítalo-li se, že za platnosti dřívější bankovní soustavy jeden dollar zálohy byl podkladem pro úvěr 5—6násobný a počítá-li se za nynějších snížených požadavků rezervních, že jeden dollar v hotovosti může býti podkladem pro úvěr až 9násobný, značí úspora 262 mill. doll. záloh možnost rozpětí úvěru o více než 2 miliardy doll.

Není pochyby, že by se možnost takové úvěrové inflace značně ještě zvětšila, kdyby F. R. B. použil své pravomoci a zrušil veškerá označení centrálních rezervních a rezervních měst, čímž by pro všechny přičleněné banky snížil zákonné zálohy na 12%.

Proti této možnosti inflační ze snížení rezerv bude však zatím dosti silně účinkovati předpis, že 5%ní záloha, kterou Národní Banky musí u pokladního úřadu za příčinou směny svých bankovek chovati, nesmí se již, jako dříve, započítavati do zákonných záloh. Tato záloha obnáší z oběhu asi 750 mill. doll. bankovek přibližně 37 mill. doll. O tento obnos musí tedy zálohy v zemi opět býti zvýšeny.

Vedle toho ještě může náhlému rozpínání úvěru pokladní úřad se postavit v cestu tím, že vládních peněz nevloží ještě zatím do rezervních bank do doby, než nebezpečí úvěrové inflace mine. Ježto ty vklady obnášívají někdy až přes 200 mill. doll., může úvěrová inflace, způsobená snížením rezerv, býti zadržena vládních vkladů a novým zmíněným předpisem o 5%ní rezervě téměř vyrovnána.

Máme tedy naproti několika složkám úvěrové inflace, jež jsou: možnost zrušení centrálních rezervních a rezervních měst, všeobecné snížení záloh za vklady denní, možné stoupení vkladů na čas (na úkor vkladů denních) a možný převýdej rezervních bankovek, také několik prostředků, jež mohou této inflaci náležitě čeliti a to: účinnou diskontní politiku, nový předpis o 5%ní rezervě,

¹⁾ Wall Street Journal z 28. ledna 1914, čl. XI, a z 11. února 1914, čl. XV.

zadrženi vládních vkladů pro první čas a pravomoc F. R. B-u, vztahující se na výdej rezervních bankovek.

c) Zavedení rediskontu v novém zákoně netvoří pouze ze směnek bezpečnou druhou zálohu, nýbrž tvoří ji do jisté míry také z cenných papírů. Dříve totiž v kritické chvíli při honbě po hotovostech, bylo možno umístiti na burse cenné papíry pouze za soutěže tisíce jiných prodejů, tedy za značně snížených cen. Nyní, kdy téměř všechny banky si opatří hotovost rediskontem směnek, nebude obavy, že by na burse se mohly uvolnit peníze pouze značným snížením celé úrovně kursovní hodnoty cenných papírů.

Pružnost rezerv. Za staré soustavy byly jedinou ochranou proti přepětí úvěru strnulá záloha. Tím se stávalo, že úvěr narážel na nepružnou stěnu, kterou překročiti nesměl. Často byly záchranou úvěru jednak nízké rezervy Státních Bank, které snižovaly poměr záloh ku vkladům na 11% pro celou zemi a ještě více soukromí bankéři, kteří za veliký obnos vkladů, jenž se u nich shromažďoval, chovali jen tolik záloh, kolik se jim zdálo nezbytným. Leč vzdor všem těmto opatřením byl ještě poměr záloh ku vkladům velice nepříznivý, pomyslíme-li, že veliký bankovní obchod Anglie se opírá asi o 6½% rezerv. Nový zákon tu učinil pronikavou změnu. Zálohy chované u přičleněných bank klesnou na malou pokladní hotovost, kterou by banky i bez zákonného nařízení chovati musily. Avšak zákon šel ještě dále a dovolil, aby i tento nepatrný požadavek zákonných záloh mohl býti dočasně F. R. B-em suspendován. Při tom zavedl myšlenku úplně novou, totiž zdanění schodku v zálohách. Myšlenka ta je provedena i pro zálohy 40%ní za bankovky i pro zálohy za vklady. Jediný rozdíl spočívá v tom, že sazbu daňovou pro schodek ve 40%ní rezervě určuje přesně zákon sám, určení sazby daňové pro schodky v jiných rezervách přenechává F. R. B-u. Myšlenka sama o sobě je výborná a není pochyby, že teoreticky znamená neobyčejné zvýšení pružnosti v celém bankovním systému. Avšak praktické použití této myšlenky se zdá býti neproveditelné.¹⁾ Dejme tomu, že záloha rezervní banky jednoho dne přechodně klesne, avšak druhého dne opět bude úplná. Po ten den tedy rezervní banka musí ze schodku

¹⁾ Srovnej o tom Prof. Sprague: Quarterly Journal of Economics, únor 1914. Barron: Wall Street Journal, 6. března 1914, čl. XXIV.

platiti daň, kterou musí dle zákona přesunouti na rediskontující příčleněnou banku tím, že daň ke své diskontní sazbě přirazí. Bance, zadávající směnky k rediskontu však se sráží vyšší diskontní sazba nejen za ten den, kdy byl v záloze schodek, nýbrž za celou dobu, po kterou má směnka ještě běžeti, tedy třeba za dobu 3měsíční. Banky mají jedinou zbraň proti této nespravedlivosti, totiž, že v době schodku budou zadávati k rediskontu směnky krátkodobé. Přičleněné banky ovšem nemají povinnosti, aby přesunuly toto břímě dále na své zákaznictvo, avšak je velice pravděpodobno, že to učiní, a tak jediný den schodku v záloze rezervní banky bude plně pocíťován v celém okrese. Rezervní banka arci bude vykazovati zisk z tohoto přesunování daně, poněvadž sama platí vládě daň (každodenně) pouze po dobu skutečného schodku, od přičleněných bank však prostřednictvím rediskontu vybírá obnosy daleko vyšší.

c) Závěr.

Hledíme-li na tento nový zákonodárný akt z hlediska dějinného, přijdeme k poznání, že je upevněním federálních snah a sesílením vládní moci v rukou *spolkové* vlády. Hledíme-li na tento zákon z hlediska dějin cedulového bankovníctví severoamerického, dojdeme k úsudku, že decentralisace v zákonodárství cedulovém i decentralisace ústavů cedulových vzala za své, neboť bankovky Národních Bank jsou odsouzeny k vymizení. Rozumí se, že bankovní svoboda v cedulovém bankovníctví za takových okolností sama sebou odpadá. Řevnivost však mezi zákonodárstvím spolkovým a zákonodárstvím jednotlivých států, pokud se nevztahuje k bankovníctví cedulovému zvláště, nýbrž ku bankovníctví všeobecně, neutuchla, nýbrž jak jsme ukázali na příkladech novo-yorkském, zdá se, že ještě se zvýší.

Po *formální stránce* dlužno vytknouti, že nedbal zákon hrubě, jako americké zákonodárství vůbec, přesnosti pojmové, ani toho, aby látku, již normuje, vyřešil do posledních právnických důsledků. Následkem toho zanechává jednak četné mezery, jednak na mnohých místech pochyby o tom, jak tomu kterému ustanovení je rozuměti. Bude úkolem judikatury zavést do provádění zákona jednotnou praxi. Po *stránce materiální* lze v celku říci, že je zákon

dobrý. Neboť všechny hrubé vady a nedostatky dosavadní soustavy byly odstraněny, jak z organisace ústavů cedulových samotných, tak i z organisace výdeje bankovek. Tak zejména decentralisace a nedostatečná autorita jednotlivých slabých cedulových ústavů; nemožnost, aby regulativně zasahovaly; decentralisace záloh a na druhé straně koncentrace vkladů, plynoucích výlučně do Nového Yorku; správa dle soukromohospodářské zásady, platící pro hospodářskou organisaci tak po výtce veřejné důležitosti; nedostatek všeobecných, řádných, veřejných bankovních výkazů; nedostatek filiální organisace bank v domácím území a zejména za hranicemi. Zákaz poskytovati akceptní úvěry, které jsou tak důležité pro zahraniční obchod; zákaz poskytovati hypotekární úvěry; naprostá nepružnost v organisaci výdeje bankovek a konečně i nepružnost a nehospodárnost v organisaci záloh.

Po stránce *negativní* je zásluhou zákona, že odstranil četná obmezení, jimiž bylo severoamerické, úvěrnictví a peněžnictví nezdravě spíato. Po stránce *pozitivní* zanechal široký rámec působnosti Federal Reserve Boardu a bude velmi na tom záležeti, jak tento úřad své kompetence využije. Lze pak od této reformy pro Unii samou očekávati rovnoměrnější diskontní sazby, zejména lacinější úvěr pro zemědělství, obchod a průmysl, a dražší pro spekulaci, lehčí plynutí kapitálu z okresů bohatých do okresů chudších a konečně onu nezaplátitelnou výhodu, že nebezpečí z panik, které vedly ku vleklým krisím, bylo stlačeno na nejmenší míru.

Poměr mezi vládní mocí a bankovním světem bude přirozeně daleko bližší a užší, než býval dříve; není však možno z toho dovodovati nějaké nebezpečí pro bankovníctví, na něž se obyčejně při ústředních cedulových ústavech poukazuje. Naopak je možno, ba pravděpodobno, že úvěr pro spolkové půjčky se nyní zdraží. Poněvadž totiž většina spolkových půjček bylo dosud použito jako úhrady za bankovky, zbyl pro investiční účely pranepatrný zbytek, který se proto těšil vzdor své nízké zúročitelnosti velmi vysokým kursům. Nyní se brzy většina spolkových dluhopisů uvolní pro investiční účely a nasytí poptávku. Z toho lze vyvodovati, že příští větší půjčka Spoj. Států bude nucena k trhu se obrátiti s většími úrokovými výhodami, bude-li se chtíti vyhnouti daleko nižším kursům.

Za hranicemi je třeba počítati s velikým stoupaním váhy Unie na mezinárodním peněžním trhu. Neboť tím, že se otevře americký devisní trh a dovolí se americkým bankám poskytovat akceptní úvěr, budou Spojené Státy moci nejen financovati velikou část svého vlastního obchodu, nýbrž časem budou moci převzít i financování jisté části cizího obchodu. Na druhé straně bude též cizímu kapitálu velice usnadněna cesta do Spoj. Států, takže nebudou v napiatých peněžních dobách odkázány na sebe samy, a naopak, čili: volný pohyb mezinárodního peněžního kapitálu se značně ulehčí. Kdyby nebylo nynějších válečných zápletek, bylo by lze dokonce očekávat na základě americké reformy všeobecné uvolnění na *světovém* peněžním trhu. Není též vyloučeno, že v blízké budoucnosti se část mezinárodního zlatého trhu přesune z Londýna do Nového Yorku. Konečně řečené zažehnání panik finančních v Unii bude nemalou výhodou pro evropské peněžní trhy, neboť periodická nemoc amerického hospodářského života se k nám následkem mezinárodních hospodářských vztahů vždy zavlékala.

Ze všeho je viděti, že nový reformní zákon znamená úplný převrat ve finančních dějinách Spoj. Států, a proto nemají nepravdu ti, kteří jej v důležitosti srovnávají s prohlášením neodvislosti (Declaration of Independence), anebo s ústavou Spoj. Států. Je možno, ba pravděpodobno, že ještě několika novellami se na něm provedou změny a odstraní se i ty nedostatky, které mu již dnes mohou býti vytýkány a jichž se jistě ještě dosti po praktickém použití nalezne. Ve svých základech však zůstane tento zákon v platnosti jistě po dlouhou budoucnost.

Jako nejbližší úkol amerického finančního zákonodárství reformního je nyní označiti novou úpravu papírového oběživa, v tom smyslu totiž, aby se odstranila nepřehledná jeho rozmanitost a docílilo splynutí jeho četných druhů.

Federal Reserve Act z 23. prosince 1913.

(Překlad.)

(Spolkový [Glass-Owenův bankovní] zákon o zálohách bankovních)¹⁾.

Zákon, jenž se má postarati o zřízení spolkových rezervních bank, opatřiti pružné oběživo, poskytnouti prostředky k rediskontu směnek, zavésti účinnější dohled nad bankovníctvím ve Spojených Státech a sloužiti ještě jiným účelům.

Senátem a domem reprezentantů Spojených Států amerických, shromážděnými v kongressu se nařizuje, aby se tento zákon zval krátce „Spolkový zákon o zálohách“.

1. Pod výrazem „banka“, kdekoli ho tento zákon použije, je rozuměti Státní Banku, bankovní sdružení nebo trustovou společnost, vyjma, kde se výslovně mluví Národní Banky aneb spolkové rezervní banky.

Výrazy „Národní Banka“ a „Národní bankovní sdružení“ jsou v tomto zákoně stejnoznačné a zaměnitelné. Výraz „příčleněná banka“ (member bank) značí každou Národní Banku, Státní Banku, nebo bankovní či trustovou společnost, která se stala členem některé rezervní banky, zřízené dle tohoto zákona. Výrazem „rada“ (board) jest rozuměti spolková rezervní rada; výrazem „okres“ spolkový rezervní okres; výrazem „rezervní banka“ spolková rezervní banka.

2. Článek 2. Tajemník pokladu, tajemník zemědělství a Comptroller oběživa tvořící „Organisační výbor rezervních bank“ mají pokud možno nejdříve označiti nejméně osm a nejvýše dvanáct měst za „spolková rezervní města“ a mají rozdělití pevninu tvořící oblast Spojených Států vyjma Aljašku tak, aby v žádném okrese nebylo více než jedno spolkové rezervní město. Rozhodnutí řečeného organisačního výboru nepodléhá žádné revisi leda revisi spolkové rezervní rady (Federal Reserve Board), až se ustaví. Předpokladem je, že se okresy rozdělí tak, aby hověly pohodlí a dosavadním zvyklostem

¹⁾ Bylo již na str. 253. pozn. 2. řečeno, že paragrafování jednotlivých odstavců (nikoli však článků!) není autentické, nýbrž bylo ho použito pro přehlednost.

obchodu; hranice jejich se nemusí krýti s hranicemi některého státu nebo jich skupiny. Hranice těchto okresů může spolková rezervní rada měniti a časem může i nové okresy zřízovati, avšak jich úhrnný počet nesmí býti vyšší dvanácti. Takové okresy budou se nazývati spolkovými rezervními okresy a smějí se označovati dle číslic. Organisační výbor je usnášení a jednání schopný za přítomnosti většiny.

3. Zmíněný organisační výbor je oprávněn stanoviti poradce a znalce, vyslychati svědky, předvolávati osoby, vyžádati si spisy, ukládati přísahy a konati veškerá šetření, jež bude považovati za nutna, aby mohl vymeziti rezervní okresy a v jich obvodu označiti města, ve kterých se mají nalézati řečené spolkové rezervní banky, po jedné v každém. Výbor má v každém takovém městě dohlížeti na organisaci rezervní banky, která musí do své firmy pojeti jméno města, v němž se nachází, tak ku př. „Chicagská spolková rezervní banka“.

4. Prikazuje se všem Národním Bankám, a dovoluje se všem ostatním plnoprávným bankám ve Spojených Státech a všem trustovým společnostem v Distriktu Columbi, aby za podmínek, které stanoví organisační výbor, prohlásily písemně během šedesáti dnů po projití zákona, že přijímají jeho podmínky a předpisy. Jakmile organisační výbor označí města, ve kterých se mají ustaviti spolkové rezervní banky, a vymezí zeměpisné hranice spolkových rezervních okresů, bude každé Národní bankovní sdružení v dotyčném okrese povinno během třiceti dnů po vyzvání organisačního výboru upsati z akciového kapitálu spolkové rezervní banky obnos ve výši šesti procent vlastního splaceného kapitálu a rezervního fondu dohromady; z toho šestina upsaného obnosu bude splatna k vyzvání organisačního výboru nebo spolkové rezervní rady ihned, šestina během tří měsíců a šestina během šesti měsíců potom; ostatek bude splatný, zcela neb z části, jakmile spolková rezervní rada to uzná za potřebné; veškeré tyto splátky musí se konati ve zlatě nebo ve zlatých poukázkách.

5. Akcionáři každé spolkové rezervní banky ručí dle předpisů tohoto zákona jednotlivě a stejnoměrně, v poměru ku své účasti na akciovém kapitálu, avšak nikoliv jeden za druhého (solidárně), za všechny smlouvy, dluhy a závazky dotyčné banky, a to jednak svým upsaným podílem, ať již byl splacen úplně neb z části, a kromě toho osobně do výše nominální hodnoty upsaného podílu.

6. Národní Banka, která opomene během zmíněných šedesáti dnů prohlásiti, že přijímá podmínky tohoto zákona, přestává po uplynutí třicetidenní lhůty na rozmyšlenou, kterou vyměří dle svého uvážení organisační výbor nebo spolková rezervní rada, býti „zástupcem v zálohách“ („reserve agent“, viz str. 106).

7. Nestane-li se některé stávající Národní bankovní sdružení ve Spojených Státech během jednoho roku po přijetí tohoto zákona přičleněnou bankou, nebo nevyhoví-li všem dotyčným předpisům tohoto

zákona, pozbude všech práv, privilegií a výsad takového sdružení, jichž nabylo na základě zákona o Národních Bankách nebo předpisů tohoto zákona. O tom však, nebylo-li vyhověno podmínkám zákona nebo byl-li porušen, bude rozhodovati a rozsuzovati příslušný soud Spojených Států v soudní při, kterou musí dříve, než bude sdružení prohlášeno za rozpuštěné, vyvolati vlastním jmenem dle pokynů spolkové rezervní rady Comptroller oběživa v okrese nebo v území, v němž se banka nalézá.

V případě, že nevyhovění podmínkám zákona nebo porušení jeho záleží v něčem jiném než v tom, že banka opomněla státi se přičleněnou bankou dle předpisů tohoto zákona, ručí každý člen správní rady, který na takovémto nevyhovění podmínkám zákona nebo porušení jeho měl účast nebo k němu přivolil, osobně za všechny škody, které řečená banka, její akcionáři, nebo třetí osoby utrpěly následkem tohoto porušení.

8. Zmíněné rozpuštění nemůže zrušiti neb umenšiti nároků ze závazků nebo z pokut oproti takové korporaci, jejím akcionářům, nebo úředníkům, pokud vznikly před tím.

9. Jestliže úpisy bank na akciový kapitál všech spolkových rezervních bank, nebo některé, nebo několika z nich dle úsudku organisačního výboru nestačí ku opatření žádoucího obnosu akciového kapitálu, může organisační výbor za podmínek a předpisů, jež sám stanoví, a v takové výši, jak sám uzná za dobré, nabídnouti k veřejnému upisování al pari akciový kapitál buď všech spolkových rezervních bank, nebo některé, nebo několika z nich. Upisování jest tu pak podrobeno stejným podmínkám splácení a ručení akcionářského, jako byly stanoveny pro přičleněné banky.

10. Žádný jednotlivec, veřejná společnost nebo korporace, výjma přičleněné banky příslušného okresu, nesmí upsati a míti v držení nikdy více než 25.000 doll. nominální hodnoty akciového kapitálu některé spolkové rezervní banky. Tyto akcie budou se zváti veřejnými akciemi a mohou se převésti v knihách spolkové rezervní banky předsedou správní rady příslušné banky.

11. Jestliže úhrnné úpisy bank a ostatní veřejnosti na akciový kapitál buď všech spolkových rezervních bank, nebo některé, nebo několika z nich dle mínění organisačního výboru nepostačí ku opatření žádoucího množství akciového kapitálu, přidělí organisační výbor Spojeným Státům dle svého uvážení jistou jeho část. Tyto akcie mají Spojené Státy platiti al pari z oněch peněz pokladního úřadu, jimž se nedostalo jiného určení; tajemník pokladu má je chovati v držení a má je zciziti ve prospěch Spojených Států na takový způsob, v době a v ceně — ne menší než al pari — jak uzná za dobré.

12. Akcie, které nejsou v držbě přičleněných bank, nezakládají hlasovacího práva

13. Spolková rezervní rada se zmocňuje, aby se usnesla na pravidlech a předpisech upravujících převody akcií a vyhlásila je.

14. Základní spolková rezervní banka nesmí zahájit činnost s menším upsaným akciovým kapitálem než 4.000.000 doll. Organizace rezervních okresů a spolkových rezervních měst nebudí vykládána tak, jakoby měnila nynější stav rezervních měst a centrálních rezervních měst, leda arci tak dalece, pokud tento zákon mění výši záloh, jež se smí chovati u přípustných¹⁾ „zástupců v zálohách“ (reserve agents) oněch měst. Organisační výbor bude oprávněn podle potřeby ustanovovati pomocné síly a konati platy spojené s prováděním předpisů tohoto zákona; takové výdeje budou hrazeny vrchním pokladníkem Spojených Států na základě potvrzenky vidované tajemníkem pokladu; obnos 100.000 doll. aneb podle potřeby méně, poukazuje se tímto z oněch peněz pokladního úřadu, jimž se nedostalo jiného určení, k uhrazení těchto výdajů.

15. Článek 3. Každá spolková rezervní banka má zřizovati pobočky v obvodu spolkového rezervního okresu, v němž se nalézá, a může tak učiniti v okresu každé spolkové rezervní banky, která snad bude suspendována. Takové pobočky budou spravovány dozorcí radou dle pravidel a nařízení, jež spolková rezervní rada schválí. Členové dozorcí rady poboček musí míti stejnou kvalifikaci, jako členové správní rady spolkových rezervních bank. Čtyři z členů dozorcí rady budou voleni rezervní bankou, tři spolkovou rezervní radou; v úřadě zůstanou podle libosti mateřského ústavu, pokud se týče, spolkové rezervní rady. Rezervní banka označí jednoho z členů dozorcí rady za ředitele.

16. Článek 4. Jakmile organisační výbor zřídí spolkové rezervní okresy v duchu článku druhého tohoto zákona, budiž Comptrollerovi oběživa zasláno osvědčení vyznačující zeměpisné hranice jednotlivých okresů a spolková rezervní města určená pro jeden každý okres. Comptroller oběživa má potom doručiti všem Národním Bankám v každém okrese a všem jiným bankám, které prohlásí organisační výbor za přípustné a jež o to zažádají, přihlašovací blankety o znění, schváleném organisačním výborem; blankety obsahují zejména usnesení, jež potvrdí správní rada každé banky takovou přihlášku vyhotovující, jímž se přivoluje k upisování akciového kapitálu spolkové rezervní banky, která se v onom okrese dle předpisů tohoto zákona bude ustavovati.

17. Jakmile se upíše a přidělí minimální obnos akciového kapitálu, jenž je pro ustavení každé spolkové rezervní banky předepsán, vyzve organisační výbor pět libovolných bank z oněch, jichž přihlášky došly, aby vyhotovily organisační listinu; označené banky pod svou pečeti vystaví organisační listinu, která má přesně udávati: jméno

¹⁾ Nepřesně překládá H a u s e r cit. d. str. 64 anglické „approved“ výrazem „zuverlässig“. Vždyt každá Národní Banka dotyčných měst, jak víme, může býti „zástupcem v zálohách“, ať je spolehlivá či nic.

dotyčné spolkové rezervní banky, územní rozsah okresu, na nějž se činnost dotyčné spolkové rezervní banky bude vztahovati, místo a stát, v němž se řečená banka bude nalézati, obnos akciového kapitálu a počet akcií, na něž je rozdělen, jméno a sídlo obchodu každé z oněch bank, jež tuto listinu vyhotovují a všech oněch bank, které upsaly akciový kapitál dotyčné spolkové rezervní banky, dále počet akcií od každé z nich upsané a skutečnost, že listina byla vystavena, aby umožnila bankám, jež ji vyhotovily, a všem bankám, které upsaly nebo snad v budoucnosti upíší akciový kapitál dotyčné rezervní banky, použití výhod tohoto zákona.

18. Tato organisační listina musí býti ověřena soudem nebo veřejným notářem, a s tímto ověřením, potvrzeným pečeti dotyčného soudu nebo notáře, má býti předána Comptrollerovi oběživa, který jí má zařaditi, zaznamenati a pečlivě uschovati ve svém úřadě.

19. Tím, že Comptroller oběživa dle uvedeného návodu zařadí listinu, nabude spolková rezervní banka povahy právnické osoby a co taková nabude pod jménem označeným v dotyčné organisační listině těchto práv:

20. Za prvé: Používatí korporální pečeti.

21. Za druhé: Pozůstávati po dobu dvaceti let od svého ustavení, leda že by byla zákonem kongressu dříve rozpuštěna, nebo že by její výsada propadla pro nějaké porušení zákona.

22. Za třetí: Uzavíratí smlouvy.

23. Za čtvrté: Žalovati a býti žalovánu, vystupovati aktivně i passivně před soudy řádnými i smířčími.

24. Za páté: Přijímati prostřednictvím své správní rady úředníky a zřízence, pokud se tento zákon o jich jmenování jinak nepostaral, vymezovati jich povinnosti, vyžadovati od nich kauce a vyměřovati z nich pokuty, a zmíněné úředníky a zřízence dle libosti propouštěti.

25. Za šesté: Sepsati prostřednictvím své správní rady stanovy, jež nesmějí býti v odporu se zákonem a jež mají upravovati způsob, jakým se má v celku vésti obchod a jakým se mají používatí a uplatňovati výsady poskytnuté zákonem.

26. Za sedmé: Vykonávati prostřednictvím své správní rady nebo prostřednictvím řádně oprávněných úředníků nebo zástupců všechny pravomoci výslovně tímto zákonem poskytnuté a dále ony nepředvídané pravomoci, jež se v rámci omezení tímto zákonem předepsaných objeví nutnými ku vedení bankovního obchodu.

27. Za osmé: Složiti u pokladníka Spojených Států kterékoli spolkové dluhopisy na též způsob, jako předepisuje stávající zákon Národním Bankám, a obdržeti za to od Comptrollera oběživa blankety bankovek — zapsaných (registrovaných) a podepsaných, jak zákon žádá — ve výši nominální hodnoty složených dluhopisů; tyto bankovky mají býti vydávány za stejných podmínek a zákonných předpisů, jako

platí pro výdej bankovek Národních Bank uhrazených dluhopisy Spojených Států, s úhradovou výsadou; s tou odchylkou však, že výdej těchto bankovek nemusí se omezovati na výši akciového kapitálu dotyčné rezervní banky.

28. Avšak žádná spolková rezervní banka nesmí, dokud Comptroller oběživa jí nedá povolení, aby zahájila svou činnost dle tohoto zákona, prováděti obchodů, vyjma ony, jež souvisí s jejím ustavením a nutně mu předchází.

29. Každá spolková rezervní banka podléhá doзору a dohledu správní rady. Správní rada má vykonávati povinnosti, jež obvykle přísluší úřadu správní rady u bankovních sdružení a kromě toho všechny ostatní povinnosti předepsané zákonem.

30. Správní rada má spravovati záležitosti banky pečlivě a nestranně, bez nadržování ve prospěch či neprospěch některé příčleněné banky neb jich skupiny, a má v mezích zákonných předpisů a nařízení spolkové rezervní rady poskytovat každé příčleněné bance diskontní úvěry, zálohy¹⁾ a půjčky, pokud se to srovnává s opatrným a bezpečným vedením a s náležitým zřetelem na nároky a požadavky jiných příčleněných bank.

31. Správní rada má se voliti, jak níže uvedeno, a skládá se z devíti členů, kteří podrží úřad po tři roky; rozděluje se na tři třídy, označené jako třídy A, B, a C.

32. Třída A se skládá ze tří členů, které volí akcionářské banky co své zástupce.

33. Třída B se skládá ze tří členů, kteří v době svého zvolení musí býti činní ve svém okrese v obchodě, zemědělství nebo nějakém průmyslovém podniku.

34. Třída C se skládá ze tří členů, které označí spolková rezervní rada. Jakmile se docílí pro ustavení některé spolkové rezervní banky potřebných úpisů akciového kapitálu, ustanoví spolková rezervní rada členy správní rady třídy C a označí jednoho z nich jako předsedu pro správní radu, jež se zvolí. Až do doby, kdy takový předseda bude jmenován, vykonávají při ustavování spolkové rezervní banky práva a povinnosti, příslušející úřadu předsedy, organizační výbor.

35. Senátoři a poslanci kongressu nesmí býti členy spolkové rezervní rady a úředníky, neb členy správní rady spolkové rezervní banky.

36. Člen správní rady třídy B nesmí býti úředníkem, členem správní rady nebo zřízencem žádné banky.

37. Člen správní rady třídy C nesmí býti úředníkem, členem správní rady, zřízencem nebo akcionářem žádné banky.

38. Členové správní rady třídy A a třídy B volí se tímto způsobem: Předseda správní rady spolkové rezervní banky toho okrese, kde se

¹⁾ ne ve smyslu rezervy!

banka nalézá — aneb, pokud není ustanoven, organizační výbor — má roztržiti příčleněné banky okrese na tři všeobecné skupiny neb oddělení. Pokud možno, obsahují každá skupina jednu třetinu veškerých příčleněných bank okrese a skládej se z bank stejné kapitálové síly. Skupiny budtež od předsedy označeny dle čísel.

39. Každá příčleněná banka v okrese zvolí ve své řádně svolané schůzi správní rady tajným hlasováním okresního rezervního volitele a oznámí jeho jméno předsedovi správní rady spolkové rezervní banky okrese. Předseda zhotoví seznamy okresních rezervních volitelů, jež banky pro každou ze tří shora zmíněných skupin jmenovaly a dodá každému voliteli v každé skupině po seznamu.

40. Každá příčleněná banka smí jmenovati předsedovi jednoho kandidáta pro členství správní rady třídy A a jednoho pro členství správní rady třídy B. Kandidáty takto jmenované předseda zaneše do seznamu, kdež se má poznamenati, kým byli jmenováni, a jeden opis tohoto seznamu doručí během patnácti dnů po jeho dohotovení každému voliteli.

41. Každý volitel během patnácti dnů po obdržení řečeného seznamu oznámí předsedovi, koho volí na prvním, na druhém a na dalších místech za členy správní rady ve třídě A a ve třídě B, a učiní tak na formuláři dodaném předsedou správní rady spolkové rezervní banky dotyčného okrese. Každý volitel uděleží křížek u jména toho, jež volí za člena správní rady ve třídě A a ve třídě B na prvním, druhém a dalších místech, avšak nevolí žádného kandidáta na více místech než jednom.

42. Kandidát mající většinu všech hlasů ve sloupci „zvolených na prvním místě“ prohlásí se za zvolena. Nemá-li žádný kandidát většiny všech hlasů v prvním sloupci, sečtou se hlasy, jež odevzdali volitelé pro kandidáty v druhém sloupci a pro tytéž kandidáty v prvním sloupci. Dosáhne-li některý kandidát většiny hlasů volitelů tím, že se sečtou hlasy uvedené na prvním a na druhém místě, budiž prohlášen za zvolena. Nedosáhne-li žádný kandidát většiny hlasů volitelů, ani když se sečtou hlasy uvedené na prvním a na druhém místě, přičtou se týmž způsobem hlasy odevzdané ve třetím sloupci, jichž volba zněla „na třetím a dalších místech“ a kandidát, jenž tím dosáhne nejvyššího počtu hlasů, prohlásí se za zvolena. Výsledek volby budiž bez průtahů prohlášen.

43. Členové správní rady třídy C stanoví se spolkovou rezervní radou. Musí býti nejméně po dva roky usedlí v okrese, za který byli jmenováni; jednoho z nich označí řečená rada za předsedu správní rady spolkové rezervní banky, a za „spolkového rezervního zástupce“ (Federal Reserve Agent). Má býti osvědčeným znalcem bankovníctví; vedle svých povinností, jako předseda správní rady spolkové rezervní banky, musí ještě udržovati dle předpisů, jež vydá spolková rezervní rada, místní úřadovnu řečené rady v budově spolkové rezervní

banky. Má pravidelně podávat zprávy spolkové rezervní radě a ve výkonu funkcí, jež jí tento zákon svěřil, má ji úředně zastupovati. Roční plat, jež bude dostávat, určí spolková rezervní rada a platiti jej bude měsíčně spolková rezervní banka, jíž je přidělen. Jeden člen správní rady třídy C, který má býti osvědčeným znalcem bankovníctví, budiž ustanoven spolkovou rezervní radou zástupcem předsedy a „spolkového rezervního zástupce“, aby vykonával pravomoci předsedy správní rady a „spolkového rezervního zástupce“ v případě nepřítomnosti nebo nemoci svého přednosty.

44. Členové správní rady spolkových rezervních bank obdrží kromě platů jinak přiřčených ještě přiměřenou náhradu za nutně výlohy spojené s jich přítomností ve schůzích správní rady; náhradu zaplatí příslušné rezervní banky. Důchody, které správní rady spolkových rezervních bank určí svým členům, úředníkům a zřízcům, podléhají schválení spolkové rezervní rady.

45. Organisační výbor rezervních bank smí při organisaci spolkových rezervních bank svolávat v jednotlivých okresech schůze členů správní rady, pokud splnění úkolů tohoto zákona to vyžaduje, a smí až do úplné organisace těchto bank vykonávat funkce, jež tento zákon svěřil předsedovi správní rady spolkové rezervní banky.

46. Na první úplné schůzi správní rady každé spolkové rezervní banky musí členové správní rady tříd A, B i C, a to každá třída pro sebe zvlášť, označiti jednoho ze svých členů, jehož úřední období vyprší do roka, počínajíc nejbližším prvním lednem od oné schůze, jednoho, jehož úřední období vyprší uplynutím dvou let od řečeného data, a jednoho, jehož úřední období vyprší uplynutím tří let od řečeného data. Napotom každý člen správní rady spolkové rezervní banky, jenž byl výše uvedeným způsobem zvolen, má zastávat úřad po dobu tří let. Případně uprázdněná místa v různých třídách správní rady spolkových rezervních bank mohou se doplniti způsobem předepsaným pro původní volbu členů správní rady, a tito náhradníci mají zastávat úřad po zbývající část funkčního období svých předchůdců.

47. Článek 5. Akciový kapitál spolkových rezervních bank budiž rozdělen na akcie po stu dollarech. Akciový kapitál budiž čas od času zvyšován podle toho, jak přiřčené banky zvyšují svůj akciový kapitál a rezervní fondy, nebo jestli další banky přistupují za členy, a může se snižovati podle toho, jak přiřčené banky snižují svůj akciový kapitál nebo rezervní fondy, nebo jestli přestávají býti členy. Akcie spolkových rezervních bank, pokud náležejí přiřčeným bankám, nesmějí se zcizovati ani zastavovati. Zvýší-li přiřčená banka svůj akciový kapitál nebo rezervní fond, nechť dodatečně upíše z akciového kapitálu spolkové rezervní banky svého okresu obnos ve výši šesti procent řečeného zvýšení, při čemž polovina zmíněného úpisu má se splatiti způsobem dle zákona pro původní úpisy předepsaným a polovina k vyzvání spolkové rezervní rady. Chce-li banka-nečlen převzít

část akcií spolkové rezervní banky po skončené organisaci, musí uplatiti z jejího akciového kapitálu obnos ve výši šesti procent svého splaceného kapitálu a rezervního fondu a musí za to zaplatiti: nominální hodnotu akcií a půlprocentní měsíční úrok od posledního dividendového období. Zvýší-li se akciový kapitál některé spolkové rezervní banky, buď proto, že přiřčené banky zvýšily svůj akciový kapitál, nebo, že jejich počet se rozmnožil, dá správní rada vystaviti listinu pro Comptrollera oběživa, z níž je patrné zvýšení akciového kapitálu, splacený obnos a kým byl splacen. Snižuje-li přiřčená banka svůj akciový kapitál, nechť se vzdá v poměru k tomu části svého podílu na akciovém kapitálu příslušné spolkové rezervní banky a likviduje-li dobrovolně, nechť se vzdá celého svého podílu na akciovém kapitálu příslušné spolkové rezervní banky a budiž sprostěna placení oné části upsaného akciového kapitálu, jež dosud nebyla splatna. V obou případech buďtež dotyčné akcie zničeny a přiřčené banky za ně obdrží dle předpisů, jež vydá spolková rezervní rada, hodnotu vrácených akcií, pokud byly hotově splaceny, a půl procenta měsíčního úroku od posledního dividendového období, ne však více než knihovní jich hodnotu; arci musí se ještě odcisti všechny závazky dotyčné přiřčené banky oproti spolkové rezervní bance.

48. Článek 6. Prohlásí-li se některá přiřčená banka insolventní a ustanoví-li se pro ni nucený správce, budiž její podíl na akciovém kapitálu příslušné spolkové rezervní banky zničen, aniž by se její závazky tím zmenšily; veškerých hotových splátek na upsané akcie s půlprocentním měsíčním úrokem od posledního dividendového období, ne však více než knihovní jich hodnoty, budiž v první řadě použito k vyrovnání všech závazků insolventní přiřčené banky u spolkové rezervní banky a vybudě-li nějaký přebytek, budiž vyplacen nucenému správci insolventní banky. Kdykoli akciový kapitál spolkové rezervní banky se sníží, buď proto, že některá přiřčená banka sníží svůj akciový kapitál, nebo že likviduje, nebo že se stane insolventní, nechť vystaví správní rada listinu pro Comptrollera oběživa, z níž je patrné, o kolik se akciový kapitál snížil a kolik se bance hotově vrátilo.

49. Článek 7. Po zaplacení a uhrazení všech nutných výdajů spolkové rezervní banky mají akcionáři nárok na šestiprocentní roční dividendu ze splaceného akciového kapitálu; dividendy jest kumulativní. Po plném upokojení těchto dividendových nároků náleží všem ostatní čistý zisk Spojeným Státům jako daň za udělení výsady, avšak polovinu tohoto čistého zisku jest tak dlouho přidělovati rezervnímu fondu, až dosáhne čtyřiceti procent splaceného akciového kapitálu dotyčné banky.

50. Čistého zisku, jenž plyne Spojeným Státům ze spolkových rezervních bank, nechť použije tajemník pokladu dle svého volného uvážení buď k doplnění zlaté rezervy za obhající státovky, nebo k umořování obligačního dluhu Spojených Států dle předpisů, jež sám

vydá. Dojde-li k rozpuštění, nebo k likvidaci některé spolkové rezervní banky, budiž přebytek, jenž vybudě po vyrovnání všech dlůhu, dividendových nároků, jak shora byly určeny, a po splacení nominální hodnoty akcií, převeden do vlastnictví Spojených Států a nechť se s ním podobně naloží.

51. Spolkové rezervní banky, čítajíc v to akciový kapitál, rezervní fondy a příjmy z obou, sprostují se spolkových, státních a místních daní, vyjma daně pozemkové.

52. Článek 8. Článek pět tisíc jedno sto a padesát čtyři (sbírky zákonů) „United States Revised Statutes“ mění se takto: Kterákoli banka, byla-li inkorporována zvláštním zákonem některého státu neb Spojených Států, nebo ustavila-li se na základě všeobecných zákonů některého státu, neb Spojených Států a má-li dostatečně veliký neztenčený kapitál, který za stávajících zákonů by jí dovoloval, aby se stala Národním bankovním sdružením, může se usnesením akcionářů, jimž náleží alespoň padesát jedno procento akciového kapitálu dotyčné banky nebo bankovního sdružení a se svolením Comptrollera oběživa přeměnit v Národní bankovní sdružení s firmou, již schválí Comptroller oběživa; taková přeměna nesmí však býti v odporu se zákony (jednotlivých) států. Stanovy sdružení a organizační listinu nechť vyhotoví v tom případě většina správní rady banky; listina nechť obsahuje prohlášení, že vlastníci padesáti a jednoho procenta akciového kapitálu dali zmocnění členům správní rady ku vystavení této listiny a ku přeměně banky na Národní bankovní sdružení. Sepsáním bankovních stanov a vyhotovením organizační listiny nabude většina členů správní rady práva ku vystavení všech ostatních listin a ku vykonávání všeho, čeho je potřeba, aby dokončila organizaci banky jako Národní banky. Akcie každé takové banky mohou i potom zníti na týž obnos, jako před přeměnou, a členové správní rady mohou i dále býti členy správní rady onoho sdružení, do doby, než se dle zákonných předpisů Spojených Států zvolí nebo jmenují jiní. Jakmile Comptroller oběživa odevzdá takové bance osvědčení, že předpisům tohoto zákona vyhověla, nabude ona i její akcionáři, úředníci a zřízenci stejných oprávnění a výsad, a budou v každém směru podléhati týmž povinnostem, závazkům a předpisům, jako stanovil „spolkový zákon o zálohách“ a „zákon o Národních Bankách“ pro sdružení, jež hned původně se ustavila jako Národní bankovní sdružení.

53. Článek 9. Každá banka, jež byla inkorporována na základě zvláštního zákona některého státu, nebo se ustavila na základě všeobecných zákonů některého státu nebo Spojených Států, může se, než se rezervní banky ustaví, obrátiti k organizačnímu výboru rezervních bank, a po této době ku spolkové rezervní radě, se žádostí, aby směla upsati akcie z kapitálu spolkové rezervní banky, jež se organizovala nebo bude organizovati v obvodu spolkového rezervního okresu, v němž se sama nalézá. Organizační výbor nebo spolková rezervní rada smí —

dbajíc pravidel a předpisů, jež sama v rámci ustanovení tohoto článku vydá — žadatelce dovoliti, aby se stala akcionářkou spolkové rezervní banky toho okresu, v němž se nalézá. Připustí-li organizační výbor aneb spolková rezervní rada žadatelku za akcionářku spolkové rezervní banky příslušného okresu, budou platiti pro emisi a splacení jejích akcií tytéž předpisy, jako stanovil tento zákon pro Národní Banky, jež se přiřčení ku spolkovým rezervním bankám.

54. Organizační výbor nebo spolková rezervní rada nechť vydá všeobecné předpisy, jež jí budou vodítkem při vyřizování žádostí Státních Bank, bankovních sdružení a trustových společností za podíl na akciovém kapitálu spolkových rezervních bank. Tyto předpisy ukládejtež bankám, jež se hlásí za členky a jež se neustavily na základě spolkového zákona, aby vyhověly požadavkům ohledně chování rezerv a akciového kapitálu a aby se podrobily revisím a regulačním předpisům, jež stanoví organizační výbor nebo spolková rezervní rada. Žádosti banky, jež se hlásí za členku spolkové rezervní banky, nesmí se vyhověti, nemá-li tolik splaceného, neztenčeného akciového kapitálu, aby se mohla státi dle zákona o Národních bankách v místě, kde se nalézá, Národní Bankou.

55. Banka, jež se přiřčení ku spolkové rezervní bance dle předpisů tohoto článku, musí kromě předpisů a omezení shora uvedených vyhověti ještě předpisům, jež zákon ukládá Národním Bankám: ve příčině omezení závazků, jež směji podstoupiti soukromé osoby, firmy a korporace oproti Národním Bankám ¹⁾; ve příčině zákazu, aby řečené banky nekupovaly svých akcií a neposkytovaly na ně půjčky,²⁾ ve příčině splacení a ztenčování akciového kapitálu ³⁾ a ve příčině placení dividend, jichž nevytěžily ³⁾; konečně musí vyhověti všem pravidlům a předpisům, jež spolková rezervní rada snad ještě dodatečně vydá.

56. Řečené banky a jich úředníci, zástupci a zřízenci budou též podléhati předpisům a pokutám, jež stanovily články pět tisíc jedno sto devadesát osm, pět tisíc dvě stě, pět tisíc dvě stě jeden, pět tisíc dvě stě osm, pět tisíc dvě stě devět sbírky zákonů „Revised Statutes“. Přiřčené banky jsou též povinny podávati zprávy Comptrollerovi oběživa o svém stavu a o vyplácených dividendách ve smyslu článků pět tisícího dvoustého jedenáctého a pět tisícího dvoustého dvanáctého sbírky zákonů „Revised Statutes“ a budou stíhány pokutami dle článku pět tisícího dvoustého třináctého, neučiní-li tak.

57. Opomene-li některá přiřčená banka dle mínění spolkové rezervní rady vyhověti předpisům tohoto článku (9), aneb jejím nařízením, má tato rada právo po provedeném slyšení vyzvati dotyčnou banku, aby se vzdala svého podílu na akciích spolkové rezervní banky; za akcie takto vrácené zaplatí jí spolková rezervní banka hotově spla-

¹⁾ Srov. čl. 5200 a 5202 Revised Statutes.

²⁾ Srov. čl. 5201 Rev. Statutes.

³⁾ Srov. čl. 5204 a 5205 Rev. Statutes.

cené částky z upsaných akcií s půlprocentním měsíčním úrokem od poslední dividendy, vytěžila-li se, ne však více než knihovní jich hodnotu; jest ovšem odcisti všechny závazky oproti spolkové rezervní bance vyjma nedoplatek upsané, dosud nesplatné části akciového kapitálu, jež zaniká; rezervní banka je povinna k vyzvání spolkové rezervní rady odnítí dotyčné bance další požívání členských výsad a má během třiceti dnů po onom vyzvání stáhnouti a zničití její akcie a splatiti je, jak zde bylo předepsáno. Spolková rezervní rada může obnoviti členství banky, prokázala-li náležitě, že vyhověla předpisům tohoto článku.

58. Článek 10. Zřizuje se spolková rezervní rada, která se má skládati ze sedmi členů, čítajíc v to tajemníka pokladu a Comptrollera oběživa, kteří budou členy ex officio, a pět členů stanovených Presidentem Spojených Států k návrhu a se schválením senátu. Při výběru oněch pěti Presidentem jmenovaných členů spolkové rezervní rady, z nichž jest bráti jen po jednom z téhož spolkového rezervního okresu, má President náležitě přihlížeti ku přiměřenému zastoupení různých obchodních, průmyslových a místních zájmů Unie. Oněch pět členů spolkové rezervní rady, jmenovaných Presidentem a potvrzených, jak shora udáno, musí věnovati veškeren svůj čas záležitostem spolkové rezervní rady; každý z nich bude dostávati 12.000 dollarů ročního platu, který je současně se skutečnými nutnými cestovními výdaji vypláceti měsíčně; Comptroller oběživa, jako člen spolkové rezervní rady ex officio, bude kromě platu, který bere nyní jako Comptroller oběživa,¹⁾ dostávati obnos 7.000 dollarů ročně za své služby jako člen řečené rady.

59. Členové řečené rady, tajemník pokladu, pomocníci tajemníka pokladu a Comptroller oběživa nesmějí, pokud jsou v úřadě, a po dva roky potom přijmouti žádného úřadu, místa neb zaměstnání v přičleněných bankách. Z pěti členů presidentem jmenovaných budtež alespoň dva osobami znalými bankovníctví a finančnictví. Jednoho člena nechť povolá President do úřadu na dva roky, jednoho na čtyři, jednoho na šest, jednoho na osm, jednoho na deset let a po té každý člen takto jmenovaný zastává úřad po deset let, leda že by ho President odůvodněně propustil dříve. Jednoho z pěti členů takto jmenovaných nechť oznáčí President za gouverneura a jednoho za místogouverneura spolkové rezervní rady. Gouverneur spolkové rezervní rady budiž za jejího dozoru činným výkonným úředníkem. Jest na tajemníku pokladu, aby přidělil v pokladním úřadě úřadovny pro spolkovou rezervní radu. Každý člen spolkové rezervní rady musí během patnácti dnů po zprávě o svém jmenování složití a podepsati úřední přísahu.

¹⁾ Srov. čl. 325 Rev. Statutes.

60. Spolkové rezervní radě se dovoluje vybíratí od spolkových rezervních bank v poměru k jejich akciovému kapitálu a rezervním fondům půlroční příspěvky k uhrazení odhadovaných výdajů a služného jejich členů a zřízců v příštím půl roce a zároveň k uhrazení schodku přenešeného z předcházejícího půl roku.

61. První schůze spolkové rezervní rady bude se konati ve Washingtonu, District of Columbia, pokud možno nejdříve po přijetí tohoto zákona, v den, který určí organizační výbor rezervních bank. Tajemník pokladu jest ex officio předsedou spolkové rezervní rady. Člen spolkové rezervní rady nesmí býti úředníkem ani členem správní rady žádné banky, bankovního ústavu, trustové společnosti, nebo spolkové rezervní banky, ani býti akcionářem v žádné bance, bankovním ústavě nebo trustové společnosti, a dříve než nastoupí úřad člena spolkové rezervní rady, musí tajemníkovi pokladu přísežně stvrditi, že tomuto požadavku vyhověl. Uprázdnil-li se místo některého z pěti členů spolkové rezervní rady — jmenovaných, jak shora udáno, Presidentem — jinak, než uplynutím úředního období, jmenuje President k návrhu a se schválením senátu náhradníka, jež uprázdněné místo zaujme; jmenovaný náhradník zastává úřad po dobu, jež z úředního období jeho předchůdce ještě zbývá.

62. President smí obsaditi všechna místa, která se snad uprázdnila ve spolkové rezervní radě během senátních prázdnin tím, že jmenuje komissary, jichž působnost končí po třiceti dnech od nejbližší senátní schůze.

63. Nic nebudiž v tomto zákoně vykládáno, jako by se odnímalá tajemníku pokladu nějaká práva, dosud jemu svěřená, vztahující se k dozoru, řízení a správě pokladního úřadu a úřadů témuž podřízených, a nesrovnává-li se zdánlivě některá pravomoc, již tento zákon svěřil spolkové rezervní radě aneb spolkovému rezervnímu zástupci, s pravomocí tajemníka pokladu, nechť se vykonává pod dohledem a správou tajemníkovou.

64. Spolková rezervní rada podá každoročně důkladnou zprávu o své činnosti řečníkovi „domu representantů“, který jí dá za příčinou informace kongressu tisknouti.

65. Článek třetí stý dvacátý čtvrtý sbírky zákonů Revised Statutes Spojených Států pozměňuje se takto: Jedna z úřadoven v pokladničním úřadě má za úkol prováděti všechny zákony, přijaté kongressem, jež se vztahují k výdeji a regulaci národního oběživa, uhrazeného dluhopisy Spojených Států, a tentýž úkol jí připadá pod dozorem spolkové rezervní rady ve příčině spolkových rezervních bankovek; hlava této úřadovny se nazývá Comptroller oběživa a vykonává své povinnosti dle pokynů tajemníka pokladu.

66. Článek 11. Spolková rezervní rada se zmocňuje a smí:

(a) Revidovati účty, knihy a záležitosti všech spolkových rezervních bank a přičleněných bank, jak uzná za dobré, a vyžadovati si výkazy

a zprávy dle potřeby. Má uveřejňovati jednou týdně výkaz, v němž se má obrážeti stav každé spolkové rezervní banky zvlášť, a kromě toho jednotný výkaz pro všechny spolkové rezervní banky dohromady. Výkazy ty mají vyjadřovati podrobně aktiva a passiva spolkových rezervních bank a to jednotlivě i celkově, a mají podávati přesnou informaci o povaze peněz, chovaných za zálohy, a o obnosu, povaze a dospělosti směnec a jiných uložení, jichž vlastníky neb držitelé jsou spolkové rezervní banky.

67 (b). Dovoliti, nebo, za souhlasné většiny alespoň pěti členů rezervní rady, naříditi spolkovým rezervním bankám, aby rediskontovaly diskontované směnky jiných spolkových rezervních bank na základě úrokové míry, kterou sama stanoví.

68 (c). Zrušiti na dobu nejdéle třicetidenní všechny předpisy tohoto zákona o zálohách a obnovovati toto zrušení od lhůty ke lhůtě pokaždé nejdéle na patnáct dní. Zároveň však musí zavésti stupňovanou daň z obnosů, o které zálohy, tímto zákonem stanovené, smějí klesnouti pod úroveň níže udanou; klesne-li pak zlatá záloha za spolkové rezervní bankovky pod čtyřicet procent, musí spolková rezervní rada zavésti stupňovanou daň nejvýše jednoho procenta z dotyčného schodku až do chvíle, kdy záloha klesne na třicet dvě a půl procenta; klesne-li pak řečená záloha pod tuto výši, musí zavésti daň stoupající nejméně o půldruhého procenta z každých dvou a půl procent nebo zlomku jejich, o které řečená záloha klesne pod třicet dvě a půl procenta. Tuto daň bude platiti rezervní banka, avšak ona musí přiraziti obnos této dani se rovnající k sazбám úrokovým a diskontním, jež určuje spolková rezervní rada.

69 (d). Dozírati pomocí úřadovny Comptrollera oběživa na výdej a stahování spolkových rezervních bankovek, obě regulovati a vydávati pravidla a předpisy, dle nichž smí Comptroller oběživa odevzdati tyto bankovky spolkovým rezervním zástupcům, kteří o to požádají.

70 (e). Rozmnožiti počet měst, jež stávající zákon prohlásil za rezervní a centrální rezervní, v nichž Národní Banky podléhají rezervovým požadavkům, vyloženým v článku dvacátém tohoto zákona; nebo přetříditi stávající rezervní a centrální rezervní města, nebo je zbaviti této jejich povahy.

71 (f). Suspendovati nebo propustiti kteréhokoli úředníka nebo člena správní rady spolkových rezervních bank, při čemž má ihned písemně sděliti s propuštěným úředníkem, nebo členem správní rady a s dotyčnou bankou důvody propuštění.

72 (g). Vyžadovati odpis dubiosních nebo bezcenných aktivních položek v knihách a bilancích spolkových rezervních bank.

73 (h). Suspendovati činnost kterékoli spolkové rezervní banky pro porušení předpisů tohoto zákona, uvázati se v její držení, spravovati ji po dobu suspense a zdá-li se to účelným, rozpustiti ji nebo ji reorganisovati.

74 (i). Požadovati dlužní úpisy od spolkových rezervních zástupců za kaucy, vydávati předpisy ku zabezpečení zástav, dluhopisů, spolkových rezervních bankovek, peněz a majetku jakéhokoli druhu, jež se skládá v ruce řečených zástupců; ona má plniti povinnosti, konati funkce a služby, jež jí tento zákon předpisuje, a má vydati předpisy, jež jsou nutné, aby jí to umožnily.

75 (j). Dozírati na spolkové rezervní banky.

76 (k). Národním bankám, k jejich žádosti, uděliti zvláštní dovolení — není-li to v odporu se státním nebo místním právem —, aby zastávaly funkce trustees, vykonavatelů poslední vůle, správců jmění, a zapisovatelů akcií a dluhopisů v rámci pravidel a předpisů, jež sama vydá.

77 (l). Jmenovati poradce, znalce, zřízence, manipulační a jiné úřednictvo, jehož je třeba ku vedení její agendy. Všechny platy a služné nechť stanoví předem a vyplácí je stejně, jako platy svých členů. Všichni tyto poradci, znalci, zřízenci, manipulační a jiní úředníci nechť se jmenují bez ohledu na předpisy zákona ze šestnáctého ledna roku tisícího osmistého osmdesátého třetího (svazek dvacátý druhý sbírky zákonů United States Statutes at Large, stránka čtyřstá třetí) a jeho novell, nebo prováděcích předpisů a nařízení k němu. President však, uzná-li za dobré, může tyto zřízence zařaditi do klasifikované služby.

78. Článek 12. Zřizuje se spolkový poradní sbor, jež se skládá z tolika členů, jako je spolkových rezervních okresů. Každá spolková rezervní banka zvolí svou správní radou každoročně ze svého spolkového rezervního okresu pro tento sbor jednoho člena, jehož plat a služné určí se schválením spolkové rezervní rady příslušná správní rada. Schůze poradního sboru budou se konati ve Washington-u, District of Columbia, nejméně čtyřikrát do roka, a svolá-li je spolková rezervní rada, i častěji. Sbor může kromě řečených schůzí dle potřeby konati i jiné schůze ve Washington-u, District of Columbia, nebo jinde, může jmenovati svoje úřednictvo a určiti si svůj jednací řád; sbor je jednaní a usnášení schopný za přítomnosti většiny svých členů. Pro místa, jež se ve sboru uprázdnila, jmenují náhradníky příslušné rezervní banky; ti zůstávají v úřadě po dobu, jež z úředního období jich předchůdců zbývá.

79. Spolkový poradní sbor může sám o sobě nebo pomocí svých úředníků: 1. pojednávatí přímo se spolkovou rezervní radou o všeobecných poměrech obchodu, 2. konati ústně nebo písemně rozklady o záležitostech spadajících v pravomoc řečené rady, 3. vyžádati si zprávy a dávat pokyny ve příčině: diskontních sazeb, rediskontního obchodu, výdeje bankovek, poměrů v zálohách v různých okresech, koupě a prodeje zlata nebo cenných papírů rezervními bankami, činnosti těchto bank na otevřeném trhu a všeobecných záležitostech rezervní bankovní soustavy.

80. Článek 13. Spolkové rezervní banky smějí přijímati od každé přičleněné banky svého okresu a od Spojených Států vklady běžných peněz a to: v zákonných penězích (lawful money), bankovkách Národních Bank, spolkových rezervních bankovkách, nebo šekách a trattách vystavených na solventní přičleněné banky, splatných a vista; nebo, a to jen za účelem vyrovnávání platů, smějí přijímati od některé jiné spolkové rezervní banky vklady běžných peněz: v zákonných penězích, bankovkách Národních Bank, nebo šekách a trattách vystavených na solventní přičleněné banky a jiné spolkové rezervní banky, splatných a vista.

81. Spolkové rezervní banky smějí diskontovati vlastní (sola) směnky a tratty, jsou-li indossovány některou přičleněnou bankou jejich okresu, zřekla-li se dotyčná banka práva z protestu a vznikly-li ze skutečných obchodů, t. j. tedy takové vlastní směnky a tratty, jež byly vydány nebo vypsány za zemědělskými, průmyslovými, nebo obchodními účely, nebo jichž hodnoty bylo aneb bude použito k takovým účelům; spolková rezervní rada však může v duchu tohoto zákona vymeziti a definovati povahu směnky, již prohlásí za přípustnou k diskontu. Nic v tomto zákoně nebudíž vykládáno tak, jakoby zákon vylučoval z diskontu vlastní směnky a tratty, jichž podkladem jsou zemědělské výrobky, nebo jiné statky, tovary a zboží ve skladištích, avšak tento výměr vylučuje ony vlastní směnky, jichž podkladem jsou investiční uložení, nebo, jež byly vydány neb vypsány za účelem držení akcií, dluhopisů nebo jiných cenných papírů, neb za účelem obchodování s tímž; mezi tyto cenné papíry nespádají však úpisy nebo pokladniční směnky vlády Spojených Států. Vlastní směnky a tratty, jež předpisy tohoto paragrafu připouštějí k diskontu, musí býti ode dne diskontu splatny nejpozději do devadesáti dnů: avšak vlastní směnky a tratty vypsané nebo vydané za zemědělskými účely a ony, jichž podkladem je chov dobytka, mohou se diskontovati do určitého obnosu — vymezeného v procentním poměru ke kapitálu spolkové rezervní banky spolkovou rezervní radou — i tehdy, jsou-li splatny alespoň do šesti měsíců.

82. Spolkové rezervní banky smějí diskontovati akcepty, jichž podkladem je dovoz nebo vývoz zboží, jsou-li splatny ode dne diskontu nejpozději do tří měsíců a jsou-li indossovány alespoň jednou přičleněnou bankou. Obnos akceptů takto diskontovaných nesmí však nikdy převyšovati polovinu splaceného akciového kapitálu a rezervního fondu oné banky, pro kterou se rediskontuje.

83. Úhrnný obnos vlastních směnek a tratt, jež spolková rezervní banka s podpisem nebo indosamentem téže osoby, společnosti, firmy nebo korporace některé bance rediskontuje, nesmí nikdy převyšovati 10% jejího neztenčeného kapitálu a rezervního fondu. Toto omezení se však netýče diskontu směnek vydaných v dobré víře na podklade skutečných hodnot.

84. Přičleněné banky smějí akceptovati směnky a tratty, jichž podkladem je dovoz nebo vývoz zboží, jsou-li splatné nejpozději do šesti měsíců. Banky však nesmí nikdy akceptovati směnky v obnosu celkově vyšším než obnáší polovina jejich splaceného akciového kapitálu a rezervního fondu.

85. Článek pětistíci dvoustý druhý sbírky zákonů „Revised Statutes“ Spojených Států se pozměňuje takto: Národní Banky se nesmějí nikdy zadlužiti aneb zavázati výše, než obnáší té které doby jejich skutečně splacený akciový kapitál, neztenčený ztrátami neb jinak. Do tohoto zákazu však nespádají:

- za prvé: Obíhající bankovky,
  - za druhé: peníze ze vkladů a z inkassa,
  - za třetí: směnky nebo tratty, jež banka vydala na vklady ke svému dobru a na peníze, jež se jí dluhují,
  - za čtvrté: závazky z dividend a rezervních zisků oproti vlastním akcionářům,
  - za páté: závazky dle předpisů „spolkového zákona o zálohách“.
- 86.** Rediskont směnek domácích i cizích a rediskont akceptů, pokud tento zákon jej spolkovým rezervním bankám dovoluje, podléhá omezením a restriktivním předpisům, jež spolková rezervní rada uzná za dobré.

87. Článek 14. Spolkové rezervní banky smějí v rámci pravidel a předpisů, jež stanoví spolková rezervní rada, buď s indosamentem přičleněné banky nebo i bez něho kupovati na otevřeném trhu, doma i v cizině, od domácích i od cizích bank, firem, korporací a jednotlivců a týmž prodávati: kablové poukázky, bankovní akcepty a směnky toho druhu a splatnosti, jak tento zákon pro rediskont vyžaduje.

88. Spolkové rezervní banky smějí:

(a) obchodovati ve zlatém kovu a mincích doma i v cizině, poskytovat na zlato půjčky, vyměňovati spolkové rezervní bankovky za zlaté mince, kov, nebo poukázky, uzavíratí smlouvy za účelem půjček ve zlatém kovu nebo mincích a dáti za to, dle potřeby, přiměřenou jistotu, čítajíc v to zástavu úpisů Spojených Států nebo jiných cenných papírů, které smějí spolkové rezervní banky míti.

89. (b) Kupovati a prodávati doma i v cizině dlužní úpisy a směnky Spojených Států, dále směnky a jiné obligace, jež jsou ode dne koupě splatny nejdéle do šesti měsíců, a byly vydány vzhledem k budoucím daním nebo jiným zajištěným příjmům některého státu, hrabství, okresu, politického pododdělení nebo obce v oblasti Spojených Států, čítajíc v to i zavodňované, drainážní a podobné okresy. Tyto koupě necht se řídit pravidly a předpisy, jež vydá spolková rezervní rada.

90. (c) Kupovati od přičleněných bank a prodávati jim buď s indosamentem nebo bez něho směnky, jichž podklad, jak shora stanoveno, je čistě obchodní.

91. (d) Stanoviti čas od času diskontní sazby, jež spolková rezervní banka bude čítati za diskont různých druhů směnek. Tyto diskontní sazby schvaluje a o nich rozhoduje spolková rezervní rada a mají se stanoviti tak, aby se vyhovělo tržbě a obchodu.

92. (e) Otevírati běžné účty u jiných spolkových rezervních bank za účelem vyrovnávání platů, se svolením spolkové rezervní rady otevírati a udržovati bankovní účty v cizích zemích, jmenovati korrespondenty a zřizovati agentury v zemích, kde pro koupi, prodej a inkasso směnek to bude nejvhodnější; kupovati a prodávati pomocí těchto korrespondentů a agentur buď s indosamentem nebo bez něho směnk, které vzešly ze skutečných obchodů, jsou-li splatny nejpozději do 90 dní a nesou-li podpisy aspoň dvou neb více ručitelů.

93. Článek 15. Z rozkazu tajemníka pokladu smějí se uložit do spolkových rezervních bank peníze, které pokladní úřad chová ve všeobecném pokladu, vyjma pětiprocentní fond ku směně obíhajících bankovek Národních Bank a fondy, které tento zákon vyhradil směně spolkových rezervních bankovek. Tyto banky, vyzve-li je k tomu tajemník pokladu, služtež za fiskální agenty Spojených Států. Příjmy vládní mohou se tam celé nebo částečně ukládati a její výplaty mohou se dítí šeky na tyto vklady.

94. Veřejné peníze Filipínských ostrovů, poštovních spořitelů nebo jiných vládních fondů nesmí se ukládati v oblasti Spojených Států do žádné banky, jež není členem soustavy dle tohoto zákona. Tento zákon však nijak nebrání tajemníku pokladu, aby používal přiřčených bank za vkladovny.

95. Článek 16. Dovoluje se výdej spolkových rezervních bankovek dle volného uvážení spolkové rezervní rady a to výlučně za tím účelem, aby se spolkovým rezervním bankám prostřednictvím spolkových rezervních zástupců uděloval úvěr způsobem, jak se níže stanoví. Tyto bankovky jsou závazkem Spojených Států a musí se přijímati všemi Národními a přiřčenými bankami, spolkovými rezervními bankami a dále při placení daní, cel a jiných veřejných dávek. Směňují se na požádání *za zlato* u pokladního úřadu Spojených Států v městě Washingtonu v Distriktu Columbia, a *za zlato* aneb *zákonné peníze* u každé spolkové rezervní banky.

96. Každá spolková rezervní banka smí se obrátiti ke příslušnému spolkovému rezervnímu zástupci se žádostí, aby jí vydal obnos těchto zákonem povolených spolkových rezervních bankovek, jehož právě potřebuje. K této žádosti musí připojiti nabídku spolkovému rezervnímu zástupci, že složí úhradu ve výši spolkových rezervních bankovek, o něž žádala a jež se jí dle žádosti mají vydati. Tato úhrada skládejž se z vlastních směnek a tratt, jež dle předpisů článku třináctého tohoto zákona diskontovala; spolkový rezervní zástupce každodenně ohlásí spolkové rezervní radě, kolik spolkových rezervních bankovek spolkové rezervní bance, u níž je ověřen, vydal a kolik jich stáhl zpět. Spolková

rezervní rada smí kdykoli vyzvati spolkovou rezervní banku k dodatečné úhradě na zabezpečení spolkových rezervních bankovek jí odevzdaných.

97. Každá spolková rezervní banka chovejž zálohu *ve zlatě nebo v zákonných penězích* alespoň ve výši třicetipět procent svých vkladů a zálohu *ve zlatě* alespoň ve výši čtyřiceti procent svých spolkových rezervních bankovek v oběhu, pokud je nekryla zlatem nebo zákonnými penězi u spolkového rezervního zástupce. Bankovky takto vydané mějtež na přední straně význačné písmeno a seriové číslo, které spolková rezervní rada každé spolkové rezervní bance přidělí. Dostane-li některá spolková rezervní banka do rukou spolkové rezervní bankovky, vydané jinou spolkovou rezervní bankou, nechť je neprodleně vrátí buď k dobropisu nebo ku směně oné spolkové rezervní bance, jež je původně vydala. Spolková rezervní banka nesmí použití k výplatám bankovek vydaných jinou spolkovou rezervní bankou pod pokutou desíti procent z nominální hodnoty bankovek takto vydaných. Bankovky předložené ku směně u pokladního úřadu Spojených Států nechť se směňují ze směného fondu a vracejí oněm spolkovým rezervním bankám, jež je původně vydaly; dotyčná spolková rezervní banka k vyzvání tajemníka pokladu nechť dá směnému fondu náhradu v zákonných penězích, aneb, směnil-li vrchní pokladník ony bankovky ve zlatě aneb zlatých poukázkách, nechť dá náhradu ve zlatě aneb zlatých poukázkách; a to v té výši, jak uzná tajemník pokladu za dobré. Každá spolková rezervní banka nechť udržuje, pokud má spolkové rezervní bankovky v oběhu, u vrchního pokladníka¹⁾ obnos ve zlatě, dle náhledu tajemníka potřebný k uhrazení všech směň, jež má vrchní pokladník provésti. Pokladní úřad může spolkové rezervní bankovky, jež ho dojdou za jiným účelem než za směnou, směniti za zlato ze směného fondu, jenž se dalšími předpisy zřizuje a vrátiti je rezervní bance, která je původně vydala, aneb může je vrátiti téže bance, aby je připsala k dobru Spojených Států.

Spolkové rezervní bankovky, které se nehodí pro oběh, mají spolkoví rezervní zástupci odevzdati Comptrollerovi oběživa, aby je zničil.

98. Spolková rezervní rada nechť nařídí, aby každá spolková rezervní banka udržovala v pokladním úřadě Spojených Států obnos ve zlatě, dle mínění tajemníka pokladu postačující ku směně spolkových rezervních bankovek, jež se jí vydaly, a to alespoň pět procent dotyčného obnosu. Toto depositum ve zlatě bude se však započítavati do čtyřicetiprocentní zlatové rezervy, která shora byla předepsána. Reservní rada může prostřednictvím spolkového rezervního zástupce v celku nebo

¹⁾ Hauser: ve svém překladu zákona, c. d. str. 85. nečiní rozdílu mezi vrchním pokladníkem Spoj. Států (Treasurer) a tajemníkem pokladu (Secretary of the Treasury) užívaje paušálně výrazu „Schatzsekretär“ pro oba.

částečně žádosti spolkové rezervní banky za spolkové rezervní bankovky vyhovět, nebo ji zamítnouti. Vyhoví-li jí však, nechť odevzdá spolkové rezervní bankovky svým dotyčným spolkovým rezervním zástupcem bance, jež o ně žádala, a jich obnos nechť téže bance připiše k tíži; banka z nich pak bude platit úrok, jež určí spolková rezervní rada; okamžikem, kdy se spolkové rezervní bankovky některé bance takto vydají, tvoří tyto bankovky i ony, jež dotyčná spolková rezervní banka vydala dle článku osmnáctého tohoto zákona na základě úhrady dvouprocentními dlužnými úpisy vlády Spojených Států, první hypotéku na veškerých aktivech dotyčné banky.

99. Každá spolková rezervní banka smí kdykoli snížit svůj závazek z oběhu spolkových rezervních bankovek tím, že složí u spolkového rezervního zástupce buď svoje spolkové rezervní bankovky, nebo zlato, zlaté poukázky nebo zákonné peníze Spojených Států. Spolkové rezervní bankovky takto složené nesmí se znovu vydati, leda, vyhoví-li se podmínkám původního výdeje.

100. Spolkový rezervní zástupce nechť chová toto zlato, zlaté poukázky neb zákonné peníze, jež mu rezervní banka, v jejíž správné radě je členem, nabídla, výlučně pro směnu obsáhajících spolkových rezervních bankovek. K vyzvání tajemníka pokladu požádá spolková rezervní rada spolkového rezervního zástupce, aby předal pokladnímu úřadu Spojených Států z onoho zlata tolik, kolik bude třeba výlučně ku směně těchto bankovek.

101. Se svolením spolkového rezervního zástupce a dle předpisů, jež vydá spolková rezervní rada, smějí spolkové rezervní banky libovolně vybírat úhradu, již složily u spolkového rezervního zástupce k zabezpečení svých spolkových rezervních bankovek, nahradí-li ji současně jinou podobnou úhradou ve stejné výši.

102. Aby se opatřily pro oběh vhodné bankovky jako spolkové rezervní bankovky, dá Comptroller oběživa dle návodů tajemníka pokladu rytí desky a razítka tak, aby je ochránil před padělkami a podvodnými změnami a dá z nich tisknouti a očíslovati bankovky v apointech o 5, 10, 20, 50 a 100 dollarech dle potřeby spolkových rezervních bank. O formě bankovek a jich obsahu rozhoduje tajemník pokladu dle předpisů tohoto zákona; budtež však opatřeny význačnými čísly jednotlivých spolkových rezervních bank, jež je vydaly.

103. Když bankovky jsou hotovy, mají se složit v pokladním úřadě nebo v oné subtresury, nebo mincovně Spojených Států, jež jest nejbližší obchodnímu působišti té které spolkové rezervní banky a mají se chovati pohotově pro tyto banky, až Comptroller oběživa, jak tímto zákonem bylo stanoveno, nařídí, aby se jim vydaly.

104. Desky a razítka, jež Comptroller oběživa pro tisk těchto bankovek opatří, zůstanou pod jeho dozorem a dohledem; nutné výlohy, jež vzejdou při provádění zákonů, týkajících se těchto bankovek, a všechny ostatní výlohy související s jejich výdejem a stahováním budou

platit spolkové rezervní banky, a spolková rezervní rada nechť ve svých odhadech příspěvků, jež od spolkových rezervních bank míni vybírat, též zahrne obnos k uhrazení zmíněných výloh.

105. Prohlížení desk, razítek, matric atd. pro bankovky Národních Bank a předpisy k těm se vztahující, dle článku pětistého stého sedmdesátého čtvrtého sbírky zákonů „Revised Statutes“, rozšiřují se také na bankovky tímto zákonem vytvořené.

106. Pro účely tohoto zákona smí se — dle volného uvážení tajemníka — použití všech peněz, které dříve byly ze všeobecného fondu pokladního úřadu poukázány pro rytí desk a razítek, pro koupi zvláštního papíru a pro uhrazení všech jiných výdajů, jež souvisí s tiskem bankovek Národních Bank anebo s tiskem bankovek, vytvořených zákonem z třicátého května roku tisícého devítistého osmého, a dále se smí použití každého zvláštního papíru, který snad ještě bude v zásobě v době přijetí tohoto zákona; kdyby peníze posud poukázané nestačily ku uhrazení potřeb tohoto zákona a ku uhrazení výloh za bankovky, připuštěné stávajícími již zákony, dovoluje se tajemníkovi, aby použil ku obstarání zmíněných bankovek kterýchkoli peněz pokladničního úřadu, jež nemají doposud jiného určení. Avšak nic v tomto článku nebudiž vykládáno tak, jakoby Národní Banky anebo spolkové rezervní banky se sprostovaly závazku nahraditi Spojeným Státům všechny výlohy vzešlé z tisku a výdeje bankovek.

107. Spolkové rezervní banky budou od přičleněných bank nebo od spolkových rezervních bank přijímaty jako vklady: šeky a tratty vydané na své vkladatele a rovněž šeky a tratty — zadává-li je některá spolková rezervní banka — vydané od vkladatelů některé jiné spolkové rezervní banky nebo přičleněné banky na vlastní jejich pohledávky v dotyčné rezervní bance nebo přičleněné bance. Nic v tomto zákoně nebudiž vykládáno tak, jakoby přičleněné bance se zakazovalo, aby svým zákazníkům nečítala skutečných výloh, jež jí vzejdou z inkassa anebo ze zaslání peněz nebo z provedení vyrovnání. Spolková rezervní rada má nařízením stanoviti výlohy, které smějí přičleněné banky čítati svým zákazníkům za vyrovnání šeků spolkovou rezervní bankou a výlohy, jež smí čítati spolková rezervní banka za služby odúčtovací anebo inkasní.

108. Spolková rezervní rada musí čas od času stanoviti a vyhlásiti předpisy upravující převody peněz mezi spolkovými rezervními bankami a jich filiálkami a výlohy za to; ona smí dle libosti zastávati též funkce clearing-housu pro spolkové rezervní banky, anebo může tyto funkce svěřiti některé spolkové rezervní bance; konečně může také jednotlivým rezervním bankám naříditi, aby zastávaly funkce clearing-housu pro své přičleněné banky.

109. Článek 17. Předpisy článku pětistého stého padesátého devátého sbírky zákonů „Revised Statutes“ Spojených Států a článku čtvrtého zákona z dvacátého června roku tisícého osmistého sedmdesátého

čtvrtého a článek osmý zákona z dvanáctého července roku tisícího osmistého osmdesátého druhého a všechny předpisy stávajících zákonů, pokud vyžadují, aby Národní Banky odevzdaly vrchnímu pokladníkovi Spojených Států předepsaný obnos zapsaných (registered) dlužních úpisů Spojených Států, dříve než se jim dovolí zahájit činnost, se zrušují.

110. Článek 18. Dva roky po přijetí tohoto zákona a kdykoli potom během dvaceti let může každá přiřčená banka, jež si přeje stáhnouti z oběhu všechny své bankovky nebo jich část, zaslati vrchnímu pokladníkovi Spojených Států žádost, aby na její účet prodal úpisy Spojených Států — uhrazující bankovky, jež chce vzít z oběhu — a to v jich nominální hodnotě s příslušnými úroky.

111. Vrchní pokladník opatří ke konci každého čtvrtletního období spolkové rezervní radě soupis těchto žádostí a spolková rezervní rada dle svého uvážení nařídí spolkovým rezervním bankám, aby odkoupily tyto dlužní úpisy Národním bankám, jež zaslaly své žádosti vrchnímu pokladníkovi nejpozději do deseti dní před uplynutím čtvrtletního období, pro které spolková rezervní rada tuto koupí chce naříditi.

112. Avšak spolkové rezervní banky nesmí takových dlužních úpisů kupovati ročně více, než za dvacet pět milionů dolarů; v tomto obnose jsou již zahrnuty též úpisy získané spolkovou rezervní bankou na základě článku čtvrtého tohoto zákona; předpokládá se též, že spolková rezervní rada přidělí každé spolkové rezervní bance tyto dluhopisy v témž poměru, jako se má kapitál a rezervní fond dotyčné banky ke kapitálu a rezervním fondům všech spolkových rezervních bank dohromady.

113. Jakmile vrchní pokladník sdělí s přiřčenou bankou, kolik dluhopisů prodal na její účet, musí ona písemně postoupiti a převésti tyto dluhopisy na spolkovou rezervní banku, jež je koupila; tato pak složí kupní cenu těchto dluhopisů v zákonných penězích u vrchního pokladníka Spojených Států, jež vyplatí přiřčené bance, prodávší řečené dluhopisy, co zbude po odečtení obnosu potřebného ku směně bankovek jimi uhrazených. Tyto bankovky se mají směniti a potom zničiti a vzíti na vždy z oběhu.

114. Spolkové rezervní banky, koupivší tyto dlužní úpisy, smějí do jich nominální hodnoty vydávati bankovky.

115. Složí-li spolková rezervní banka u vrchního pokladníka Spojených Států buď dluhopisy takto koupené, nebo kterékoli dluhopisy s výsadou výdeje, jež získala dle článku čtvrtého tohoto zákona, a provede-li toto složení způsobem předepsaným stávajícími zákony, smí obdržeti od Comptrollera oběživa blankety bankovek, zapsané a opatřené podpisy, jak zákon vyžaduje, v nominální hodnotě dluhopisů, jež takto složila. Tyto bankovky jsou závazkem oné spolkové rezervní banky, jež si je opatřila; jich formu stanoví tajemník pokladu a jsou téhož znění a téže platnosti, jako stávající zákon nařizuje pro bankovky

Národních Bank. Jich výdej a stahování děje se za stejných podmínek a předpokladů jako u bankovek Národních Bank, vyjma, že spolková rezervní banka nemusí se při jich výdeji obmezovati na výši svého akciového kapitálu.

116. K žádosti kterékoliv spolkové rezervní banky, schválí-li ji spolková rezervní rada, smí tajemník pokladu výměnou za dvouprocentní zlatové dluhopisy Spojených Států s výdejní výsadou, nejsou-li za ně v oběhu bankovky, vydati jednoroční zlatové poukázky Spojených Států bez výsady výdejní, a to nejvýše do poloviny dvouprocentních dluhopisů k výměně nabídnutých, a smí dále vydati tříprocentní zlatové dluhopisy splatné po třiceti letech bez výsady výdejní za ostatek dvouprocentních dluhopisů nabídnutých; spolková rezervní banka, jež tyto jednoroční zlaté poukázky přijímá, musí se však v době výměny tajemníkovi pokladu smluvně zavázati, že při splatnosti těchto jednoročních poukázek na jeho přání zakoupí ve zlatě tytéž poukázky v téže výši, jako obdržela výměnou za ony dluhopisy, a že při každé další splatnosti těchto poukázek, jež takto zakoupila, koupí od Spojených Států takový obnos jednoročních poukázek, jaký jí tajemník nabídne, ne však vyšší, než obnos po prvé jí výměnou za dvouprocentní zlatové dluhopisy Spojených Států přenechaný. Tento závazek kupovati při splatnosti řečené poukázky zůstane v platnosti nejdéle po třicet let.

117. Ku provedení této zamýšlené záměny smí tajemník pokladu, dle svého uvážení vydati pokladniční poukázky al pari, buď s kuponem, nebo jako zapsaný dluh, v kusech stodollarových aneb jich násobcích, zúročitelné třemi procenty, jež se platí čtvrtletně; tyto pokladniční poukázky jsou splatny ve zlatě nynější mincovní hodnoty nejpozději do roka ode dne výdeje a srošují se co do kapitálu i úroků všech daní i poplatků Spojených Států, vyjma ony, jež zavedl tento zákon, a dále se srošují všelikých daní státních, obecních i místních. Za týmž účelem smí tajemník pokladu vydati zlatové dlužní úpisy Spojených Států al pari, zúročitelné třemi procenty, splatné po třiceti letech ode dne výdeje; tyto dluhopisy jsou téhož znění a téže platnosti a vydávají se za týchž podmínek a předpokladů jako tříprocentní dluhopisy Spojených Států bez výdejní výsady, jež jsou nyní v oběhu.

118. K žádosti kterékoli spolkové rezervní banky, schválí-li ji spolková rezervní rada, smí tajemník vydati al pari tyto tříprocentní dluhopisy výměnou za jednoroční zlatové pokladniční poukázky, jež zavedl tento zákon.

119. Článek 19. Vklady denně splatnými dle tohoto zákona vyrozumívají se vklady splatné do třiceti dnů a vklady na čas vyrozumívají se vklady splatné po třiceti dnech a dále spořitelní knížky a potvrzenky vkladové, jež nutno vypověděti alespoň třicet dnů před splacením.

120. Jakmile tajemník pokladu úředně ohlásí ve formě, jíž sám volí, zřízení spolkové rezervní rady v některém okresu, musí si každá přiřčená banka poříditi a musí chovati tyto zálohy:

121. (a) Banka, která se nenalézá „v rezervním nebo v centrálním rezervním městě“ — ve smyslu nynějšího nebo pozdějšího zákona — chová a udržuje zálohy dvanácti procent celkových svých vkladů denně splatných a pěti procent svých vkladů na čas takto:

Ve svých pokladnách po dobu třiceti šesti měsíců od řečeného dne pět dvanáctin z toho a potom trvale čtyři dvanáctiny.

Ve spolkové rezervní bance svého okresu po dobu dvanácti měsíců od řečeného data dvě dvanáctiny a za každých dalších šest měsíců o jednu dvanáctinu více, až uloží takto pět dvanáctin, které se budou trvale vyžadovati.

Po dobu třiceti šesti měsíců od řečeného data může chovati ostatek záloh ve vlastních pokladnách nebo u spolkové rezervní banky nebo u Národních Bank v „rezervních nebo centrálních rezervních městech“, ve smyslu stávajícího zákona.

Po třiceti šesti měsících nechť chová zálohy — mimo ty, jež, jak se shora pravilo, musí chovati u sebe a u spolkové rezervní banky — dle libosti buď ve svých vlastních pokladnách, nebo v pokladnách spolkové rezervní banky, nebo na obou místech.

122. (b) Banka v rezervním městě — ve smyslu nynějšího nebo pozdějšího zákona — nechť chová a udržuje zálohy patnácti procent celkových svých vkladů denně splatných a pěti procent svých vkladů na čas, takto:

Ve svých pokladnách po dobu třiceti šesti měsíců od řečeného dne šest patnáctin z toho a potom trvale pět patnáctin.

Ve spolkové rezervní bance svého okresu po dobu dvanácti měsíců od řečeného data nejméně tři patnáctiny a za každých dalších šest měsíců o jednu patnáctinu více, až uloží takto šest patnáctin, jež se budou trvale vyžadovati.

Po dobu třiceti šesti měsíců od řečeného data může chovati ostatek rezerv ve vlastních pokladnách nebo u spolkové rezervní banky nebo u Národních Bank v rezervních nebo v centrálních rezervních městech ve smyslu stávajícího zákona

Po třiceti šesti měsících nechť chová zálohy — mimo ty, jež, jak se shora pravilo, musí trvale chovati u sebe a u spolkové rezervní banky — dle libosti buď ve svých vlastních pokladnách, nebo v pokladnách spolkové rezervní banky, nebo na obou místech.

123. (c) Banka v centrálním rezervním městě — ve smyslu nynějšího nebo pozdějšího zákona — nechť chová a udržuje zálohu osmnácti procent celkových svých vkladů denně splatných a pěti procent svých vkladů na čas, takto:

Ve svých pokladnách šest osmnáctin z toho.

Ve spolkové rezervní bance sedm osmnáctin.

Ostatek řečených záloh nechť chová dle libosti buď ve vlastních pokladnách, nebo v pokladnách spolkové rezervní banky.

124. Každá spolková rezervní banka smí bráti od přiřčených bank za zálohy směnký — pokud jsou dle článku čtrnáctého přípustny, řádně indossovány a pokud je banka považuje za přijatelný — avšak nejvýše do jedné poloviny povinné splátky.

125. Musí-li některá Státní Banka nebo trustová společnost dle zákona svého státu chovati zálohy buď u sebe, nebo u některé jiné Státní Banky, nebo u trustové společnosti, je na tyto rezervní vklady, jež dotyčná Státní Banka nebo trustová společnost chová, dle tohoto článku nahlížeti tak, jako kdyby byly rezervními vklady v Národní Bance města rezervního aneb centrálního rezervního; tento zákonný předpoklad trvá po dobu tří let od chvíle, kdy tajemník pokladu úředně prohlásil spolkovou rezervní banku za zřízenou pro okres, v němž se ona Státní Banka nebo trustová společnost nalézá.

Nehledíc však k tomuto předpisu, nesmí žádná přiřčená banka chovati u nečlena vkladů nad deset procent svého splaceného kapitálu a rezervního fondu. Též nesmí sprostředkovati u spolkové rezervní banky pro nečlena diskontování směnek dle předpisů tohoto zákona, pokud spolková rezervní rada nedá svého svolení.

126. Přiřčená banka může o záloze, již chová u spolkové rezervní banky, vyhoví-li předpisům a trestním ustanovením vydaným spolkovou rezervní radou, disponovati šeky a zálohu vybírat, aby tím vyhověla svým závazkům, avšak nesmí poskytovat nových půjček, ani vypláceti dividend, jestliže a pokud celou zákonem vyžadovanou zálohu zcela nedoplní.

127. Při vyměřování výše záloh, již tento zákon vyžaduje, je bráti za základ vkladů, za něž je třeba zálohy chovati, čistý rozdíl mezi obnosem, jenž se dluhuje jiným bankám a jež dluhují jiné banky. Salda v rezervních bankách znějící k dobru přiřčených bank čítají se v rozsahu v zákoně stanoveném do záloh.

128. Národní Banky, které se nalézají na Aljašce nebo mimo území Spojených Států, nemusí se státi členy soustavy; v tomto případě však musí chovati zálohy dle stávajících zákonů a vyhověti všem předpisům sem spadajícím, anebo mohou, vyjma banky na Filipínských Ostrovech, se svolením spolkové rezervní rady státi se přiřčenými bankami v některém rezervním okresu; v tom případě musí převzít akcie a chovati zálohy dle tohoto zákona a vyhověti i všem ostatním jeho předpisům.

129. Článek 20. Článek druhý a třetí zákona ze dvacátého června roku tisícího osmistého sedmdesátého čtvrtého, zvaný „zákon, jenž stanoví výši oběhu státovek, nařizuje nové rozdělení bankovek Národních Bank a slouží ještě jiným účelům“, se zrušují, pokud dovolují, aby fond, který skládají Národní Banky u vrchního pokladníka Spojených Států ku směně svých bankovek, se čítal za část jejich zákonné rezervy ve smyslu zmíněného zákona. Žádná Národní Banka nesmí

po přijetí tohoto zákona započítávají tento pětiprocentní fond do své zákonné zálohy.

130. Článek 21. Článek pětistí dvoustý a čtyřicátý sbírky zákonů „Revised Statutes Spojených Států“ se pozměňuje takto:

Comptroller oběživa jmenuje se schválením tajemníka pokladu revisory, kteří zrevidují nejméně dvakrát v každém kalendářním roce a bude-li třeba, i častěji, každou přičleněnou banku. Spolková rezervní rada však se může pro Státní Banky a trustové společnosti spokojiti revisemi, jež provádějí státní úřady; smí také kdykoli naříditi provedení zvláštní revise u Státních Bank a trustových společností, jež jsou akcionáři některé spolkové rezervní banky. Revisor revidující některou Národní banku anebo jinou přičleněnou banku může konati důkladné šetření o všech jejích záležitostech a může za tím účelem ukládati přísahy a vyšetřovati pod přísahou kohokoli z jejích úředníků a zástupců; na to nechť podá úplnou a podrobnou zprávu Comptrollerovi oběživa o stavu dotyčné banky.

131. Spolková rezervní rada určí k návrhu Comptrollera oběživa pevné platy všem revisorům a podá o tom zprávu kongressu. Výlohy spojené s revisemi tímto zákonem zavedenými vybírají se Comptrollerem oběživa od revidovaných bank v poměru k aktivům a celkovým zdrojům, jež v době revisí jednotlivé banky mají.

132. Každá spolková rezervní banka může se schválením spolkového rezervního zástupce nebo spolkové rezervní rady zavěsti kromě revisí, jež provádí a řídí Comptroller oběživa, ještě zvláštní revise přičleněných bank ve svém okrese. Výlohy těchto revisí nese revidovaná banka; dlužno je prováděti tak, aby poučily spolkovou rezervní banku o stavu jejích přičleněných bank a o rozsahu úvěru, jež poskytují. Spolková rezervní banka nechť opatří kdykoli spolkové rezervní radě o stavu každé přičleněné banky svého okrese zprávu, již si ona přeje.

133. Žádná banka nepodléhá jiným revisím, než těm, jež povolil zákon, jež přísluší soudním dvorům a jež koná a řídí, či konal a řídil kongress, nebo jedna z jeho sněmoven, nebo některý výbor řádně k tomu oprávněný kongressem nebo jednou z jeho sněmoven.

134. Spolková rezervní rada má aspoň jednou ročně naříditi revisi každé spolkové rezervní banky a na společnou žádost deseti přičleněných bank má naříditi zvláštní revisi dotyčné spolkové rezervní banky a vyžádati si zprávu o jejím stavu.

135. Článek 22. Přičleněné banky, jich úředníci, členové správní rady, nebo zřízenci nesmějí v budoucnosti poskytovat žádných půjček, ani dávat žádných odměn bankovnímu revisoru. Každý bankovní úředník, člen správní rady nebo zřízenec, který se proti tomu prohřeší, dopustí se přečinu a potrestá se vězením až do jednoho roku, nebo pokutou až do 5.000 dollarů, nebo obojím; též se smí nad to pokutovati až do výše půjčky nebo odměny, již poskytl. Revisor, jenž přijme půjčku nebo odměnu od banky jím revidované aneb od jejího úředníka, člena

správní rady, nebo zřízence, dopustí se přečinu a potrestá se vězením až do jednoho roku, anebo pokutou až do 5000 dollarů, aneb obojím a smí se nad to pokutovati dále až do výše půjčky nebo odměny, již obdržel, a ztrácí pro vždy způsobilost zastávati úřad revisora Národních Bank. Revisor Národních Bank nesmí, pokud zastává tento úřad, konati žádné jiné úplatné služby pro některou banku, jejího úředníka, člena správní rady, aneb zřízence.

136. Úředník, člen správní rady, zřízenec, aneb plnomocník přičleněné banky nesmí ani dostati, ani přijmouti, ať přímo či nepřímo, žádné dávky, provise, daru nebo jiné odměny za nějakou transakci nebo obchod bankovní, nebo v souvislosti s tím, výjma obvyklé služné, jež dostávají úředníci a zřízenci přičleněných bank, odměny, již dostávají jich členové správní rady, a přiměřené náhrady, kterou těmto úředníkům, členům správní rady a zřízencům poskytuje banka za jich služby. Revisor, ať veřejný či soukromý, nesmí nikomu, leda řádným úředníkům dotyčné banky, vyzraditi jmen dlužníků přičleněných bank a povahy zástavy, jež kryje poskytnuté půjčky, nemá-li výslovného písemného dovolení Comptrollera oběživa nebo správní rady dotyčné banky, vyjma, nařídí-li to řádný příslušný soud, nebo kongress Spojených Států, nebo jedna z jeho sněmoven, nebo některý výbor kongressem anebo jednou z jeho sněmoven řádně oprávněný. Osoba, jež poruší některý předpis tohoto článku, potrestá se pokutou až do 5000 dollarů, nebo vězením až do jednoho roku, nebo obojím.

137. Tyto předpisy, pokud nejsou obsaženy ve stávajících zákonech, vstupují v platnost teprve šedesát dní po přijetí tohoto zákona.

138. Článek 23. Akcionáři Národní Banky ručí osobně za všechny smlouvy, dluhy a závazky banky, a to každý do nominální hodnoty svých akcií kromě obnosu, jež do těchto akcií investoval. Akcionáři Národní Banky, kteří svoje akcie zcizili, nebo zapsali (registrovali) jich zcizení během šedesáti dnů před zastavením platů dotyčné banky, nebo kteří tak učinili s vědomím, že úpadek nastane, ručí ve stejném rozsahu, jako kdyby nebyli provedli dotyčného zcizení, a to potud, pokud jejich právní nástupce řečených závazků nesplní. Avšak tento předpis nesmí se tak vykládati, jakoby se nějak dotýkal regresního práva těchto akcionářů proti osobám, na jichž jména tyto akcie v době úpadku byly zapsány.

139. Článek 24. Národní Banka, která se nenalézá v některém centrálním rezervním městě, smí poskytovat půjčky na obdělané, nezatížené zemědělské pozemky, pokud se nacházejí v jejím spolkovém rezervním okrese; tato půjčka smí se však poskytnouti nejdéle na pět let a nejvýše do padesáti procent skutečné hodnoty pozemku, jenž se nabízí do zástavy. Takové banky smějí poskytnouti tyto zápůjčky celkem do dvaceti pěti procent svého kapitálu a rezervního fondu, nebo do jedné třetiny svých vkladů na čas; smějí však i na dále přijímati vklady na čas a platiti z nich úroky.

140. Spolková rezervní rada může občas doplňovati seznam měst, ve kterých Národní Banky nesmějí způsobem, tímto článkem předepsaným, poskytovat půjček na hypotéky.

141. Článek 25. Národní bankovní sdružení, jež má kapitál s rezervním fondem alespoň o 1,000.000 dolarů, smí podati ke spolkové rezervní radě, za podmínek a předpisů jí vydaných, žádost o dovolení zřizovati v cizích zemích a v ochranných územích Spojených Států filiálky, jež mají sloužiti povzbuzení zahraničního obchodu Spojených Států a býti k vyzvání jich (Spoj. St.) fiskálními zástupci. Necht banka v této žádosti uvádí kromě svého jména a kapitálu též místo nebo místa, kde zamýšlené bankovní obchody míní prováděti a výši kapitálu, jež určila pro svůj zahraniční obchod. Spolková rezervní rada smí této žádosti vyhověti nebo ji odmítnouti, nestačí-li dle jejího úsudku obnos, jež banka míní svému zahraničnímu obchodu věnovati, nebo jeví-li se z jiných důvodů vyhověti této žádosti nemístným.

142. Národní bankovní sdružení, které obdrží povolení ku zřizování zahraničních filiálek, musí k žádosti Comptrollera oběživa podati mu kdykoli zprávu o stavu těchto filiálek a spolková rezervní rada může naříditi zvláštní jich revise tehdy, kdy uzná za dobré. Národní bankovní sdružení necht vede účty každé zahraniční filiálky odděleně od účtů svých ostatních zahraničních filiálek a od účtu mateřského ústavu, a necht zanese koncem každého finančního období do své hlavní knihy zisk nebo ztrátu každé filiálky jako zvláštní položku.

143. Článek 26. Všechny zákonné předpisy se odvolávají, pokud, a to, jen pokud odporují předpisům tohoto zákona anebo se jimi přímo ruší; avšak nic v tomto zákoně nesmí se tak vykládati, jako by se rušily předpisy o paritě měny anebo předpisy, jež obsahuje zákon přijatý čtrnáctého března roku tisícího devítí stého, a nazvaný „Zákon, jež má vymeziti a určiti měnovou jednotku, udržovati všechny druhy peněz, jež Spojené Státy vydávají nebo razí, v rovnocennosti, stanoviti splácení veřejného dluhu a sloužiti ještě jiným účelům“; tajemník pokladu smí, aby udržel tuto rovnocennost různých druhů peněz a posílil zlatou zálohu, vypůjčovati si zlato a zastavovati k tomu cíli dluhopisy Spojených Států, povolené článkem druhým řečeného zákona, a jednoróční zlaté poukázky zúročitelné nejvýše třemi procenty, nebo dle potřeby dokonce je i prodávati, aby obdržel zlato. Když pak hotovost pokladního úřadu k tomu opravňuje, smí tyto dluhopisy a poukázky kupovati a z oběhu stahovati.

144. Článek 27. Platnost předpisů zákona z třicátého května roku tisícího devítistého osmého, jež dovolují zřizovati „Národní sdružení za účelem oběživa“ („National Currency Associations“), dovolují výdej dodatečného oběživa Národních Bank a zřizují výbor „National Monetary Commission“, a jež dle onoho zákona pozbývají platnosti třicátého června roku tisícího devítistého čtrnáctého, prodlužuje se do třicátého června roku tisícího devítistého patnáctého. Články pětistíci

stý padesátý třetí, pětistíci stý sedmdesátý druhý, pětistíci stý devadesátý první a pětistíci dvoustý čtrnáctý sbírky zákonů „Revised Statutes Spojených Států“, které pozměnil zákon z třicátého května roku tisícího devítistého osmého uzákoňují se opět se zněním, jako měly před třicátým květnem roku tisícího devítistého osmého, pokud tento zákon nezavádí některých zlepšení a změn. Pozměňují se však sazby daňové stanovené článkem devátým zákona, o němž v tomto článku hned z počátku byla řeč, takže dotýčný odstavec, jež o nich mluví, bude zníti takto: Národní Bankovní sdružení, jichž bankovky v oběhu jsou uhrazeny jinak než dluhopisy Spojených Států, budou v prvních třech měsících platiti tříprocentní daň z průměrného obnosu oněch svých bankovek, které jsou uhrazeny těmito jinými dluhopisy, a potom za každý měsíc daň o půl procenta vyšší, až se docílí daně šestiprocentní, a po té budou platiti tuto šestiprocentní daň z průměrného obnosu těchto svých bankovek po celou dobu jich oběhu.

145. Článek 28. Článek pětistíci stý čtyřicátý třetí sbírky zákonů „Revised Statutes“ se pozměňuje a znovu se uzákoňuje s tímto zněním: Každá banka, zřízená dle tohoto zákona, může, usnesli-li se o tom akcionáři mající aspoň dvě třetiny akciového kapitálu, snížiti svůj kapitál na jakýkoliv obnos, ne však nižší, než tento zákon pro založení banky vyžaduje. Žádné snížení se však nedovoluje, které by kapitál sdružení zmenšilo pod obnos nutný pro její oběh bankovek a žádné snížení nesmí se provésti, dokud obnos zamýšleného snížení se neohlásí Comptrollerovi oběživa a dokud Comptroller oběživa a spolková rezervní rada nebo — než spolková rezervní rada se zřídí — organisací výbor nedá svého svolení.

146. Článek 29. Prohlásí-li některý řádný soud nějakou doložku, větu, paragraf, nebo část tohoto zákona z nějakého důvodu za neplatnou, nevztahuje se tento rozsudek na zbývající část tohoto zákona a nečiní ji neplatnou, nýbrž jeho účinnost se omezuje na dodatek, větu, paragraf, nebo část zákona, které se přímo dotýká spor, v němž se tento rozsudek vydává.

147. Článek 30. Výslovně se vyhrazuje právo zlepšiti, pozměniti nebo odvolati tento zákon.

148. Schváleno presidentem.

Woodrow Wilson m. p.

Prameny.

Literatura.

(Hvězdičkou [*] označené spisy byly v textu citovány.)

- Adams, Henry Carter, *The Science of Finance*, New-York 1898.
American State Papers. Documents, Legislative and Executive 1789—1828. Washington 1832, 5 vols.
- Bacon, Henry, *The Basis of Security for National Bank Notes*, (Annals of the American Academy of Political and Social Science, Philadelphia, March 1893, vol. III, p. 597.)
- Balleró E., *Le système des Banques aux États-Unis.* Paris 1903.
- Barnett, George E., *State Banking in the United States since the Passage of the National Bank Act.* (John Hopkins University Studies, Series 20, No. 2—3.) Baltimore 1902.
- Barron C. V., 28 článků o Fed. Reserve Act-u ve Wall Street Journal, New-York od 10. ledna do 16. března 1914. [*]
- Bayley, Rafael A., *History of the National Loans of the United States from July 4th 1776 to June 30th 1880.* Washington 1881.
- Bendix, Der Aldrich Plan, New-York 1912, Hallgarten & Co [*].
- Bolles, Albert S., *Financial History of the United States.* 2 Ed., New-York 1884—1886, 3 vols. [*]
- , *The Law relating to Banks and to their Depositors and to Bank Collections.* New-York 1887.
- , *The National Bank Act and its Judicial Meaning.* New-York 1888.
- , *American Finance with Chapters on Money and Banking.* New-York 1901.
- , *Responsibility of the National Banks in the Present Crisis.* (Annals of the American Academy, November 1902, vol. XX, No. 3, p. 475.)
- , *Practical Banking.* 11 Ed., Indianapolis 1903.
- , *Money, Banking and Finance.* New-York 1903.
- Bourne, E. G., *History of the Surplus Revenue of 1837.* New-York 1885. [*]
- Brandt, M. von, und Theodor Huber, *Der Währungs- und Wahlkampf in den Vereinigten Staaten von Amerika.* (Währungs-Bibliothek, I. Serie, 6. Heft.) Stuttgart 1896.

- Breckenridge, R. M., *The Demand Notes of 1861* (Sound Currency, 1898, vol. V, p. 331.)
- , *The Report of the Monetary Commission.* (Journal of the Canadian Bankers Association, Toronto 1898, vol. V, p. 291.)
- , *The Canadian Banking System 1817—1890.* New-York 1895.
- , *Discount Rates in the United States.* (Political Science Quarterly, New-York and Boston, March 1898, vol. XIII, No. 1.)
- , *Branch Banking and Discount Rates.* (Bankers Magazine, New-York, January 1899, vol. LVIII, p. 38.)
- , *The Comptroller's Objections to Currency Reform.* (Journal of Political Economy, Chicago 1899, vol. VII, p. 253.)
- Breckenridge, S. P., *Legal Tender.* (Chicago University Publications, Series 2, vol. VII.) Chicago 1904.
- Brooks, F. A., *Objections, Legal and Practical to our National Currency System.* Boston 1893.
- Brough, William, *The Natural Law of Money.* New-York 1894.
- , *Open Mints and Free Banking.* New-York 1898.
- Brown, Vere C., *The Crisis in the United States (1893).* (Journal of the Canadian Bankers Association 1893, vol. I, p. 237.)
- Browne, W. Graham, *Currency Legislation in the United States.* (Journal of the Canadian Bankers Association, July 1900, vol. VII, No. 4, p. 359.)
- Bullock, Charles J., *Essays on the Monetary History of the United States.* New-York 1900.
- , *The Concentration of the Banking Interests.* (The Atlantic Monthly, Boston, August 1903.)
- , *Selected Readings in Public Finance.* Boston and New-York 1906.
- Cannon, James G., *Clearinghouses, their History, Methods and Administration.* New-York 1900.
- Carnegie Andrew, *Empire of business.* [*] Sběrka článků.
- Catterall, R. H. C., *The Second Bank of the United States.* (Decennial Publications of the University of Chicago.) Chicago 1903. [*]
- Cleveland, Frederic A., *Final Report of the Monetary Commission.* (Annals of the American Academy, January 1899, vol. XIII, No. 1, p. 31.)
- , *Is the United States Treasury Responsible for the Present Monetary Disturbance?* (Annals of the American Academy, November 1902, vol. XX, No. 3, p. 493.)
- , *Our Present Financial Outlook.* (Annals of the American Academy 1903, vol. XXI, p. 280.)
- , *The Financial Reports of National Banks as a Means of Public Control.* (Annals of the American Academy, 1904, vol. XXIV, p. 43.)
- , *The Bank and the Treasury.* New-York 1905.
- Coffin George M., *The ABC of Banks and Banking.* New-York 1903. [*]

- Commons, John R., Bullion Notes and an Elastic Currency. (Annals of the American Academy 1894, vol. IV, p. 299.)
- Conant, Charles A., The National Bank Currency. (Bulletin de l'Institut International de Statistique, Rome 1895, vol. VIII, p. 50.)
- , A History of Modern Banks of Issue. New-York, London 1902 [*].
- , The Law of the Value of Money. (Annals of the American Academy, September 1900, vol. XVI, No. 2, p. 189.)
- , The Distribution of Money. (Journal of Political Economy 1901, vol. IX, p. 47.)
- , The Principles of Coinage. (Sound Currency, June 1904, vol. XI, No. 2.)
- , Wall Street and the Country. New-York 1904.
- , The return to Hard Money (Century's after War Series, July 1913). [*]
- , The Principles of Money and Banking. New-York 1905, 2 vols. [*]
- Cornwallis, K., The New-York Gold Room. (Atlas series of Essays No. 8). New-York.
- Cornwell, William C., The Currency and the Banking Law of the Dominion of Canada, considered with Reference to Currency Reform in the United States. New-York 1895.
- , Sound Money Monographs. New-York 1897.
- Curran, J. H., Das neue Geldgesetz vom 13. März 1900 in den Vereinigten Staaten. (Conrad's Jahrbücher, August 1900, III. Folge, Bd. XX, Heft 2, p. 213.)
- Curtis, C. E., Clearing House Loan Certificates. (Yale Review, New Haven, November 1897, vol. VI., p. 251.) [*]
- , Bank Clearings, Interest Rates and Politics. (Yale Review, May 1898, vol. VII, p. 43.)
- Cutler, Insolvent Banks in City and Country. (Journal of Political Economy, 1899, vol. VII, p. 367.)
- Daenell E., Geschichte der Vereinigten Staaten von Amerika, Leipzig 1907. (Aus Natur und Geisteswelt.) [*]
- Davidson, John, Canada and the Silver Question. (Quarterly Journal of Economics, Boston 1898, vol. XII, p. 139.)
- Del Mar, Alexander, The History of Money in America from the Earliest Times to the Establishment of the Constitution. New-York 1899.
- Dewey, Davis R., Financial History of the United States. New-York and London 1903.
- Dodsworth, William, The Treasury Question, its Origin and Solution. New-York 1896.
- , Our Paper Currency (Sound Currency, April 1895, vol. II, No. 9, p. 189.)
- Domett, Henry W., A History of the Bank of New-York. 2 Ed., New-York 1886. [*]

- Dreyfus, P., La fin du Bimétallisme aux États Unis. (L'Économiste Français, Paris 1900, No. 14.)
- Dunbar, Charles J., Deposits as Currency. (Quarterly Journal of Economics 1887, vol. I, p. 401.)
- , Collection of Laws of the United States relating to Currency, Finance and Banking from 1789—1891. Boston 1891.
- , The Banknote Question. (Quarterly Journal of Economics, October 1892, vol. VII, No. 1, p. 55.)
- , The Safety of Legal Tender Paper. (Quarterly Journal of Economics, April 1897, vol. XI, No. 3, p. 219.)
- , The National Banking System. (Quarterly Journal of Economics, October 1897, vol. XII, No. 1, p. 1.)
- , Can we keep a Gold Currency? (Quarterly Journal of Economics, April 1899, vol. XIII, No. 3, p. 314.)
- , Chapters on the Theory and History of Banking 2. Ed., New-York 1901.
- , Economic Essays, edited by O. M. W. Sprague. New-York 1904.
- Eckels, James H., The Government and the Banks. (North American Review, New-York, October 1903, vol. CLXXVI, p. 487.)
- Elliot, Jonathan, The Funding System of the United States and Great Britain. Washington 1845. (28. Congress I. Session, House Exec. Doc. vol. II, No. 15.)
- Emery, Henry Crosby, Speculation on the Stock and Produce Exchanges of the United States. New-York 1896.
- Falkner, Roland, The Currency Law of 1900. (Annals of the American Academy, July 1900, vol. XVI, No. 1, p. 33.)
- , Have we Sufficient Gold in Circulation? (The Forum, New-York, August 1899, vol. XXVII, p. 740.)
- Felch, A., Early Banks and Banking in Michigan. (32. Congress. I. Session, Senate Executive Documents No. 38)
- Fiske, Amos K., The Modern Bank, New-York 1906. [*]
- , The needed currency Reform (North American Review No. DCXC, May 1913.) [*]
- Fowler, Charles Newell, Our Financial Difficulty and its Remedy. Washington 1896.
- , Financial and Currency Reform. (The Forum 1897, vol. XXII, p. 713.)
- , Bank Currency and Branch Banks. (Sound Currency, March 1903, vol. X, No. 1.)
- Fuchs, Carl Johannes, Die Geld- und Bankfrage in den Vereinigten Staaten. (Schmoller's Jahrbücher, Leipzig 1896, Bd. XX, Heft 3, p. 931.) [*]
- Gage, Lyman J., The Banker in his Public Relations. (Sound Currency, November-December 1900, vol. VII, No. 11—12.)
- , Currency Reform a Necessity. (Moody's Magazine, New-York, March 1906, vol. I, No. 4, p. 457.)

- Gallatin, Albert, Considerations on the Currency and Banking System of the United States. Philadelphia 1831. [*]
- , Suggestions on the Banks and Currency of the Several United States. New-York 1841. [*]
- Gibbons, J. S., The Banks of New-York, their Dealers, the Clearing House and the Panic of 1857. New-York 1873.
- Gilbart J. K., The History of Banking in America, London 1837. [*]
- Gilman, Theodore, A Graded Banking System, Boston 1898.
- , Federal Clearing Houses. New-York .
- Gilpin, W. J., and H. E. Wallace, The New-York Clearing House New-York 1904.
- Gouge, William M., Short History of Paper Money and Banking in the United States. Philadelphia 1833. [*]
- Graves, Edward O., The Need of an Elastic Currency. (Sound Currency, June 1903, vol. X, No. 2, p. 82.)
- Griffin, A. P. Clark, A List of the More Important Books in the Library of Congress on Banks and Banking. Washington 1904.
- Halle, Ernst v., Die wirtschaftliche Krisis des Jahres 1893 in den Vereinigten Staates von Nord-Amerika. (Schmoller's Jahrbuch 1894, Bd. XVIII, Heft 4, p. 1181.) [*]
- Handy William, Mathews, Banking Systems of the World. Chicago 1902.
- Hardy, S. Mac Lean, The Quantity of Money and Prices 1860 to 1891. (Journal of Political Economy, March 1895, vol. III, No. 2, p. 145.)
- Harter, M. D., American Banking and the Money Supply of the Future. (Annals of the American Academy, March 1893, vol. III, p. 559.)
- Hasenkamp Adolf, Die Geldverfassung und das Notenbankwesen der Vereinigten Staaten. Jena 1907. [*]
- , Die wirtschaftliche Krisis des Jahres 1907 in den Vereinigten Staaten von Amerika, Jena 1908. [*]
- Hauser, Dr. Richard, Die amerikanische Bankreform, Jena 1914. [*]
- Heckel, Max v., Die Finanzlage der Vereinigten Staaten. (Conrad's Jahrbücher 1898, III. Folge, Bd. XV, p. 371.)
- Heiligenstadt, Der deutsche Geldmarkt, Schmoller's Jahrbuch, Bd. XXXI. [*]
- Helfferich, Karl, Das Geld. Leipzig 1903.
- Hepburn, A. Barton, Instructions and Suggestions of the Comptroller of the Currency relative to the Organization and Management of National Banks. Washington 1893.
- , State and National Bank Circulation. (Annals of the American Academy, March 1893, vol. III, p. 573.)
- , Branch Banks and the Currency Problem. (Sound Currency, March 1902, vol. IX, No. 1, p. 35.)
- Hepburn, A. Barton, History of Coinage and Currency and the Contest for Sound Money in the United States. New-York 1903. [*]
- Hill, E. J., The Money Question not Settled. (Sound Currency, July 1900, vol. VII, No. 7.)
- , Present Financial Conditions and Proposed Legislation. (Sound Currency, March 1904, vol. XI, No. 1.)
- Hock, Carl v., Finanzen und Finanzgeschichte der Vereinigten Staaten. Stuttgart 1867. [*]
- Holt, Byron W., Continental Currency. (Sound Currency 1898, vol. V, No. 7.)
- Horn J. E., Bankfreiheit, Leipzig 1867 [*]
- Hulftegger Otto, Das Notenbankwesen der Vereinigten Staaten Nordamerikas und seine Reform. (Zeitschrift für Handelswissenschaft und Handelspraxis, Leipzig, November, Dezember 1912.) [*]
- Hultmann, Ivar, Centralnotenbanken Europas. Berlin 1912.
- Ives, Brayton, The Government and the Bond Syndicate. (Yale Review, May 1895, vol. IV., p. 10.)
- Jaffé Edgar, Das englische Bankwesen, Leipzig 1910, 2. vyd. [*]
- Johnson, Joseph F., A Discussion of the Interrogatories of the Monetary Commission of the Indianapolis Convention. (Publications of the University of Pennsylvania, New Series No. 3.) Philadelphia 1898.
- , Financial Problems. (Rand Mc Nally's Bankers Monthly, June 1897, vol. XIV, p. 170.)
- , Proposed Reforms of the Monetary System (Annals of the American Academy, March 1898, vol. XI, No. 2, p. 191.)
- , The Currency Act of March 14, 1900. (Political Science Quarterly, September 1900, vol. XV, No. 3, p. 482.)
- , Money and Currency in Relation to Industry, Prices and the Rate of Interest. Boston 1906. [*]
- Kinley, David, The Influence on Business of the Independent Treasury. (Annals of the American Academy 1892, vol. III, p. 180.)
- , The History, Organization and Influence of the Independent Treasury of the United States. New-York and Boston 1893. [*]
- , Credit Instruments in Business Transactions. (Journal of Political Economy 1897, vol. V, p. 157.)
- , Credit Currency and Population. (Journal of Political Economy, December 1901, vol. X, No. 1, p. 72.)
- , Money, a Study of the Theory of the Medium of Exchange. New-York 1904.
- Knapp G. F., Staatliche Theorie des Geldes Leipzig 1905. [*]
- Knight, W. F. de, History of the Currency of the Country and of the Loans of the United States from the Earliest Period to June 30th 1900. 2 Ed., Washington 1900. [*]

- Knox, John Jay, The Reduction of the Surplus. (Rhodes' Journal of Banking, New-York, March 1887.)
- , United States Notes. 3 Ed., New-York 1894.
- , A History of Banking in the United States. New-York 1900. [*]
- Laughlin, Laurence J. L., The History of Bimetallism in the United States. 4 Ed., New-York 1897.
- , Gold and Prices. (Quarterly Journal of Economics 1886, vol. I, p. 319.)
- , The Baltimore Plan of Currency Reform. (Journal of Political & Economy, December 1894, vol. III, No. 1, p. 101.)
- , Facts about Money. Chicago 1896.
- , Final Report of the Monetary Commission of the Indianapolis Convention. Chicago 1898.
- , Recent Monetary Legislation. (Journal of Political Economy, June 1900, vol. VIII, No. 3, p. 289.)
- , The Economic Effects of Legal Tender. (Yale Review, February 1902, vol. X, p. 371.)
- , The Principles of Money. New-York 1903.
- , Aus dem amerikanischen Wirtschaftsleben. (Aus Natur und Geisteswelt, Leipzig 1907.) [*]
- , Elasticity of credit and currency, The American Review of Reviews, July 1913. [*]
- , Banking Reform, Chicago 1912. [*]
- , American Commerce and Finance. Chicago and London 1905.
- Leech, E. O., A Brief History of Coinage Legislation in the United States. Washington 1891.
- , Silver Legislation and its Results. (North American Review, July 1893, vol. CLVII, p. 42.)
- Lewis, Lawrence, A History of the Bank of North America. Philadelphia 1862. [*]
- Libby, Orin Grant, A Study of the Greenback Movement 1876—84. (Wisconsin Academy of Science, Arts and Letters, Madison 1900, Trans., vol. XII, p. 52.)
- Linderman, H. R., Money and Legal Tender in the United States. New-York 1879.
- Lindsay, Samuel M., Die Silberfrage in den Vereinigten Staaten Nordamerikas. (Conrad's Jahrbücher, März 1892, III. Folge, Bd. III, 2. Heft, p. 244.)
- Lumm Dr. Karl von, Die Stellung der Notenbanken in der heutigen Volkswirtschaft, Berlin 1909. [*]
- Marcuse Paul, Dr. jur., Betrachtungen über das Notenbankwesen in den Vereinigten Staaten von Amerika, Berlin 1907. [*]
- , Das Bundesgesetz der Vereinigten Staaten von Amerika über das Notenbankwesen in seiner jetzigen Fassung, Stuttgart und Berlin 1907. [*]
- Mason, David M., Recent Currency Legislation in the United States. (Journal of the Institute of Bankers, London 1901, vol. XXII, p. 145.)
- Mc Cleary, James J., The Crime of 1873. (Sound Currency, September 1900, vol. VII, No. 9, p. 153.) [*]
- Mc Pherson, E., An Index of Bills presented in the House of Representatives from the 1st to the 42nd Congress inclusive, relating to Banks, Currency etc. Washington 1875.
- Mc Pherson, Logan G., The Monetary and Banking Problem. New-York 1896.
- Meade, Edward S., The Deposit Reserve System of the National Bank Law. (Journal of Political Economy, March 1898, vol. VI, No. 2, p. 209.)
- Mildschuh, Dr., O obligatorním placení hotovými. (Národohosp. obzor, leden 1911.) [*]
- Mitchell, W. C., The Value of the Greenbacks during the Civil War. (Journal of Political Economy, March 1898, vol. VI, No. 2, p. 139.)
- , History of the Legal Tender Acts. Chicago 1903.
- , History of the Greenbacks. (Decennial Publications of the University of Chicago.) Chicago 1903. [*]
- Monthly Summary of Commerce and Finance in the United States. (Department of Commerce and Labor, Bureau of Statistics.) Washington.
- Morawetz Viktor, The Banking and Currency Problem and its Solution, New-York 1911. [*]
- Moses, Bernhard, Legal Tender Notes in California. (Quarterly Journal of Economics, October 1892, vol. VII, No. 1, p. 1.)
- Muhleman, Maurice L., Monetary Systems of the World. Various Plans proposed for the Solution of the Currency Problem in the United States. Revised Edition, New-York 1896. [*]
- , Character and Volume of the Money of the United States 1878—93. (Bulletin de l'Institut International de Statistique 1895, vol. VIII, p. 33.)
- , The Stock of Gold in the United States. (Political Science Quarterly, March 1901, vol. XVI, No. 1, p. 96.)
- Nash, Congress and the Currency. (North American Review, October 1903, vol. CLXXVII, p. 481.)
- Nasse, E., Bimetallismus und Währungsfrage in den Vereinigten Staaten von Nord-Amerika. (Schmoller's Jahrbuch 1878, Bd. II, Heft I, p. 113.)
- Nelson, S. A., ABC of Wall Street. (Wall Street Library.) New-York 1900. [*]
- Noyes, Alexander D., The Banks and the Panic of 1893. (Political Science Quarterly, March 1894, vol. IX, No. 1, p. 12.) [*]
- , The Treasury Reserve and the Bond Syndicate. (Political Science Quarterly, December 1895, vol. X, No. 4, p. 573.)
- , Thirty Years of American Finance 1865—96. New-York 1898.

- Noyes, Alexander D., Why there has been no Financial Crisis. (Yale Review 1904, vol. XIII, p. 239.)
- Obst, Georg, Notenbankwesen in den Vereinigten Staaten von Amerika. Leipzig 1903. [*]
- Phillipovich, Eugen v., článěk: „Banken in den Vereinigten Staaten von Amerika“ Handwörterbuch der Staatswissenschaften, 2. vydání, sv. II, p. 321.
- Phillips, John Benton, Methods of Keeping the Public Money of the United State.. (Publications of the Michigan Political Science Association, vol IV, No 3). Ann Arbor (Michigan), December 1900. [*]
- Plehn Carl C., Das Kreditwesen der Staaten und Städte der nord-amerikanischen Union. Jena 1905.
- Poor, Henry W., Money and its Laws, embracing a History of Monetary Theories and a History of the Currencies of the United States. 2 Ed., New-York 1877.
- , Resumption and the Silver Question 2. Ed., New-York 1878.
- Powers, Frederic P., The Greenbacks in War. (Political Science Quarterly, March 1887, vol. II, No. 2, p. 79.)
- , The Stock of Gold in the Country. (Quarterly Journal of Economics 1900, vol. XIV, p. 558.)
- Prager, Max, Die Währungsfrage in den Vereinigten Staaten von Nordamerika, eine wirtschaftsgeschichtliche Studie (Münchener volkswirtschaftliche Studien, Stück 23.) Stuttgart 1897. [*]
- , Die Währungs- und Bankreform in den Vereinigten Staaten von Amerika. (Schriften des Vereins zum Schutze der deutschen Goldwährung. Bd. II.) Berlin 1900.
- , Die Reichsbankidee in den Vereinigten Staaten von Amerika. Berlin 1903.
- Pratt, Sereno S., The Work of Wall Street. New-York 1903. [*]
- Preston, R. E., History of the Monetary Legislation and of the Currency System of the United States, embracing rare and invaluable Documents. Philadelphia 1896.
- Price, Bonamy, Currency and Banking. New-York 1876.
- Purves, A Plan for retiring the Greenbacks and providing an Elastic Currency. (Bankers Magazine, New-York 1903, vol. LXVI, p. 621.)
- Raffalovich, Marché financier 1894.
- Randolph, Carman F., Surplus Revenue. (Political Science Quarterly, June 1888, vol. III, No. 2, p. 226.)
- Rech, C. V., History of the Currency Legislation. (Rand Mc Nally's Bankers Monthly, April 1900, vol. XIX, No. 4, p. 359.)
- Report of the Proceedings of the International Monetary Conference Paris 1878, compiled by Dana S. Horton. Washington 1879. (45th Congress, III. Session, Senate Executive Documents, vol. V, No. 58.)

- Ridgely, William B., Bank Currency Reforms. (Sound Currency, December 1902, vol. IX, No. 4.)
- Ripley, Alfred L., Currency and State Banks. (Yale Review, November 1894, vol. III, p. 311.)
- , Two Plans for Currency Reform. (Yale Review, May 1898, vol. VII, No. 1, p. 50.)
- Robinson, Humphrey, A simple explanation of modern banking customs, Boston 1910. [*]
- Rollins, Montgomery: Money and Investments, New Rev. Ed. Boston 1910. [*]
- Root, L. Carroll, New-York Bank Currency. (Sound Currency 1895 vol. II, No. 5.)
- , States as Bankers. (Sound Currency 1895, vol. II, No. 10.) [*]
- , New England Bank Currency. (Sound Currency, June 1895, vol. II, No. 13.) [*]
- , The First United States Banks, (Sound Currency 1897, vol IV, No 7.) [*]
- , The Second United States Bank 1897. (Sound Currency 1897, vol. IV, No. 17.) [*]
- , The Monetary Stringency. (Sound Currency, September 1902, vol. IX, No. 3.)
- Ross, E. A., Sinking Funds in the United States. (Publications of the American Economic Association, vol. VII, No. 4 and 5, p. 313.) New-York 1892.
- Rozenraad, C., The Financial and Monetary Situation in the United States. London 1896.
- Scharling, Wilhelm, Bankpolitik. Jena 1900.
- Scheffler Johannes, Das Geldwesen der Vereinigten Staaten von Amerika im 19. Jahrhundert vom Standpunkte des Staates, Strassburg 1908. [*]
- Schoenhof, J., A History of Money and Prices, being an Inquiry into their Relations from the 13th Century to the Present Time. 2 Ed., New-York 1897.
- Schumacher, Die deutsche Geldverfassung und ihre Reform. (Schmolters Jahrbuch, Band 32, Heft 4.) [*]
- , Die Ursachen der Geldkrise, Dresden 1908. [*]
- Scott, William A., Money and Banking, an Introduction to the Study of Modern Currency. New-York 1903.
- Shaw, W. A., The History of Currency 1252—1894. 3. Ed., New-York and London 1899.
- Sherman, Selected Speeches and Reports of Finance and Taxation. New-York 1879. [*]
- Sherman, John, Recollections of Forty Years in the House, Senate and Cabinet, an Autobiography. Chicago 1895.
- Sherwood, Sidney, The History and Theory of Money. Philadelphia 1893.

- Sherwood, Sidney, The New German Bank Law. (Quarterly Journal of Economics, 1900, vol. XIV, p. 270.)
- Shibley, Currency Reform. Mount Vernon (New-York) 1900.
- , The Money Question. Chicago 1896.
- Sound Currency, Published by the Sound Currency Committee of the Reform Club. New York 1895—1904.
- Spaulding, E. G., History of the Legal Tender Paper Money issued during the Great Rebellion. Buffalo 1869.
- Squire, N., The New-York Clearing House. New-York 1888.
- Stetson, Amos W., History of the Statebank. Boston 1895.
- Stubbe, Organisation des amerikanischen Bankwesens. Schmollers Jahrbuch, 31. Jahrgang. [*]
- Stickney, A. B., The Central Reserve Bank, New-York 1901.
- Summer, William G., A History of American Currency. New-York 1878. (Revised 1884.) [*]
- , History of Banking in the United States, vol. I of: A History of Banking in all the Leading Nations, published by the Journal of Commerce and Commercial Bulletin. New-York 1896 [*]
- Swan, Chas. H. jr, Monetary Problems and Reforms New-York 1897.
- Taussig, F. W., The Silver Situation in the United States (Quarterly Journal of Economics 1890, vol. IV., p. 291.)
- , International Silver Situation. (Quarterly Journal of Economics 1897, vol. II, p. 1.)
- , The United States Treasury in 1894—96. (Quarterly Journal of Economics 1899, vol. XIII, p. 204.)
- , The Currency Act of 1900. (Quarterly Journal of Economics, May 1900, vol. XIV, p. 394.)
- , The Plan for a compensated dollar. (May 1913, Quarterly Journal of Economics.) [*]
- Taylor, F. M., Do we want an Elastic Currency? (Political Science Quarterly 1896, vol. XI, p. 133.)
- , The Objects and Methods of Currency Reform in the United States. (Quarterly Journal of Economics 1898, vol. XII, p. 307.)
- , Final Report of the Indianapolis Monetary Commission. (Journal of Political Economy, June 1898, vol. VI, No. 3, p. 293.)
- United States Treasury Department, Coinage Laws of the United States. Washington 1894. (53. Congress, III. Session, Senate Reports No. 831.)
- , Information respecting United States Bonds, Paper Currency, Coin, Production of Precious Metals etc. (Circular No. 72.) Washington 1904.
- Vanderlip, Frank A., Prospects for Inflation. (Rand Mc Nally's Bankers Monthly, April 1900, vol. XIX, No. 4, p. 353.)
- , National Bank Organization. New-York 1904.

- Viallate, Achille, La circulation monétaire aux États Unis 1878—1893. (Annales de l'École libre des Sciences politiques, Paris, Novembre 1895, vol. X, p. 627.)
- , La question monétaire aux États Unis. (Annales de l'École libre, Mai 1898, vol. XIII, p. 402.)
- , L'établissement et l'échec du bimétallisme aux États Unis 1782—1861. (Journal des Économistes, LVII année, Paris, Novembre 1898, vol. XXXVI, p. 161.)
- , La nouvelle loi monétaire des États Unis, 14 Mars 1900. (Annales de l'École libre 1900, vol. XV, p. 308.)
- Vinch, E., La réforme monétaire aux États Unis. (Annales de l'Institut des sciences sociales, IV année, Paris 1898, No. 4.)
- Wagner, Adolf, Die Geld- und Credittheorie der Peel'schen Bankakte. Wien 1862
- Walker, B. E., Clearinghouse Certificates. (Journal of the Canadian Bankers Association 1894, vol. II, p. 208.)
- Walker, Francis A., Money. Revised Edition, New-York 1891.
- , Free Coinage of Silver (Journal of Political Economy, March 1893, vol. I, p. 163.)
- , Bimetallism, a Tract for the Times Boston 1894.
- Walker, J. Henry, Banking Systems, old and new. (Annals of the American Academy, March 1893, vol. III, p. 581.)
- , A few Facts and Suggestions on Money. New-York 1894.
- , Honorable J. H. Walker. Boston 1899.
- Warburg Paul, American and European banking methods and bank legislation compared, N. Y. 1908.
- , The Currency Problem and the Present Financial Situation, Adresses delivered at the Columbia University, New-York 1908.
- , Lessons of the Financial Crisis. (Annals of the American Academy of Political and Social Science, March 1908.)
- Warner, John de Witt, Argument in behalf of his Bill. Washington 1894.
- , The Currency Famine of 1893. (Sound Currency 1895, vol. II, No. 6, p. 342.)
- Watson, D. K., History of American Coinage. New-York 1899.
- White, Horace, The Future of Banking in the United States. (Political Science Quarterly 1886, vol. I, p. 517.)
- , The Silver Situation. (Quarterly Journal of Economics, July 1890, vol. IV, p. 397.)
- , National and State Banks. (Annals of the American Academy, March 1893, vol. III, p. 529.)
- , The Monetary Issue in the United States of America. (Gold Standard Defence Association, No. 19.)
- , Money and Banking. 2 Ed., Boston 1902. [*]
- , Branch Banking. (Sound Currency, June 1902, vol. IX, No. 2.)

- White, Horace, The Currency Question. (Sound Currency, June 1903, vol. X, No. 2.)
- , Our Monetary Equilibrium. (Political Science Quarterly, March 1905, vol. XX, No. 1, p. 1.)
- Whitney, D. R., The Suffolk Bank. Cambridge (Mass.) 1878. [*]
- Wildman, Money Inflation in the United States. New-York 1905. [*]
- Williams, H. W., Money and Bank Credit in the United States. (Annals of the American Academy, January 1895, vol. V, No. 4, p. 531.)
- Willis, H. Parker, The Status of the Currency Reform. (Sound Currency, Decembre 1903, vol. X, No. 4, p. 117.)
- Wirth Max, Geschichte der Handelskrisen. Frankfurt am Main 1890.
- , Zur Vorgeschichte des Präsidentenwahlkampfes in den Vereinigten Staaten. Stuttgart 1897.
- Wolf Julius, Das internationale Zahlungswesen, Leipzig 1913. [*]
- Wood R. Edward, As tu suggested Plan for Monetary Legislation with detailed Account of Bank of France. [*]
- Woodford, A. B., The Use of Silver as Money in the United States. (Annals of the American Academy 1893, vol. IV, p. 91.)
- Yager, Die Finanzpolitik im nordamerikanischen Bürgerkriege. (Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft, Tübingen 1866, Bd. XXII, p. 1.)
- Zane, The laws of Banks and Banking, Chicago 1900. [*]

Jiné prameny.

Kromě literatury bylo ještě za prameny použito:

- Různých ročníků zpráv: Comptrollera oběživa (Comptrollers of Currency Report), vrchního pokladníka Spojených Států (Treasurers Report), mincoven (Mint Report), dále t. zv. Finance Report, Report on Production, New-York Clearing House Association Managers' Report, Indianapolis Report.
- Výkazů rakousko-uherské a říšsko-německé banky za rok 1913.
- Statistik uvedených ve World's Almanac and Encyclopaedia za r. 1913.
- Některých bankovních příruček jako ku př. National Banks of the United States, vyd. od National City Bank, New-York 1910.
- Textů zákonů: o Národních Bankách se všemi novellami, Aldrich-Vreeland Act-u, Aldrich Planu, Federal Reserve Act-u a jiných.
- Parlamentních dokladů j.: Congress Papers, Senate Documents.
- Četných denníků amerických j.: New-York Times, The Sun, The Evening Sun, Wall Street Journal, New-York Evening Post, Chicago Examiner atd. a týdeníků a jiných periodických časopisů, obzvláště odborných, j.: Banker's Magazine, Munsey's Magazine, Nation, Journal of Political Economy a j. mn.

OBSAH.

Předmluva	3
A. Význam bankovky v rámci oběživa Spojených Států.	
I. Všeobecné pojmy	7
II. Jednotlivé druhy peněz	8
a) Kovové oběživo.	
1. S volnou ražbou	9
2. Bez volné ražby	9
b) Papírové oběživo.	
1. Státovky	11
2. Pokladniční poukázky z r. 1890	14
3. Zlaté poukázky	21
4. Stříbrné poukázky	23
5. Bankovky	24
6. Ostatní druhy papírového oběživa	25
III. Závěrečné přehledy	29
B. Organizace cedulového bankovníctví před novým cedulovým zákonem ze dne 23. prosince 1913.	
I. Dějinný úvod	35
II. Organizace cedulových bank.	
a) Cedulové banky v rámci bank Spojených Států vůbec.	
1. Banky podléhající zákonům spolkovým	60
2. Banky podléhající zákonům jednotlivých spolkových států.	
α) Banky Státní	61
β) Trustové společnosti	62
γ) Soukromí bankéři	63
δ) Spořitelny vzájemné	63
ε) Spořitelny akciové	64
b) Legislativní prameny organizace cedulových bank	66
c) Zřízení a ústrojí cedulových bank	66
d) Poměr Národních Bank k Unii jakožto státnímu celku.	
1. Dozorčí moc spolková	70
2. Daň z výdeje bankovek	72
3. Přijímání spolkových vkladů	73
III. Organizace výdeje bankovek.	
a) Úvod. Souvislost mezi cedulovým a depositním obchodem.	
Význam a technika depositního obchodu	84

b)	Tisk a formální úprava bankovek	95
c)	Předpisy o úhradě a rezervě.	
1.	Pojem úhrady a rezervy	97
2.	Předpisy o úhradě	98
3.	Předpisy o záloze (rezervě).	
α)	Druhy oběživa, jež slouží za zálohy Národních Bank. Pojem „lawful money“	101
β)	Druhy zákonných rezerv.	
aa)	Rozhled	104
bb)	5%ní záloha ku zabezpečení směnitelnosti bankovek	105
cc)	Zálohy bankovní ku zabezpečení vkladů	105
d)	Obmezení výdeje bankovek	112
e)	Návrat bankovek: Stahování bankovek a jich směňování.	
1.	Stahování bankovek	114
2.	Směňování bankovek	116
f)	Právní povaha bankovek	120
g)	Předpisy ku zvýšení všeobecné bezpečnosti Národních Bank.	120
h)	Předpisy o úrokové sazbě	124
C. Kritika cedulového bankovníctví Spojených Států před jeho reformou v r. 1913.		
I. Co do organisace cedulových bank.		
a)	Decentralisace celé soustavy. Rozhled	125
1.	Nemožnost regulativní činnosti cedulových (Národních) bank.	
α)	Úvod. Prostředky této činnosti sloužící: Diskontní, devisní politika a jiné prostředky	130
β)	Ve vnitrozemí. Nemožnost úpravy peněžního trhu	134
γ)	V zahraničním styku. Nemožnost péče o platební bilanci a dostatečnou zlatou pohotovost	143
2.	Decentralisace rezerv	152
3.	Slabost jednotlivých ústavů	153
4.	Nedostatečný přehled hospodářského stavu země	155
b)	Nedostatek filiální soustavy	158
II. Co do organisace výdeje bankovek.		
a)	Úvod. Pojem pružnosti	162
b)	Cedulová soustava Unie s hlediska pružnosti.	
1.	Doklady o nepružnosti cedulové soustavy.	
α)	Rozpětí oběhu bankovek	166
β)	Délka oběhu bankovek	168
2.	Příčiny nepružnosti.	
α)	Vliv úhrady	169
β)	Soukromohospodářská povaha bank	171
γ)	Nedostatek pozitivního pojištění pružnosti bankovek ..	180
δ)	9millionový předpis	181

3.	Momenty zmírňující nepružnost cedulové soustavy.	
α)	Šekovníctví	182
β)	Působnost pokladničního úřadu	189
4.	Následky nepružnosti cedulové soustavy.	
α)	Inflace	191
β)	Nedostatek oběživa. (Průběh paniky z r. 1907)	195
c)	Kritika rezervní soustavy Spojených států.	
1.	Reservy pro směnitelnost bankovek	203
2.	Reservy za vklady.	
α)	Reservy jediným pramenem likvidity vkladů	204
β)	Účinky výše rezerv vkladových	205
γ)	Účinky způsobu uložení rezerv (koncentrace kapitálu) ..	213
D. Reforma cedulového bankovníctví ve Spojených Státech.		
I. Reformní pokusy.		
a)	Zákon Aldrich-Vreelandův	225
b)	Osnova Aldrichova.	
1.	Její vznik	231
2.	Část popisná	232
3.	Část kritická	243
4.	Její zánik a další reformní snahy	250
II. Reformní zákon z 23. prosince 1913.		
a)	Část popisná	252
b)	Část kritická.	
1.	Povšechná charakteristika Federal Reserve Actu	281
2.	Podrobná kritika jednotlivých předpisů	287
c)	Závěr	310
Federal Reserve-Act z 23. prosince 1913 (Překlad)		
Prameny.		
Literatura		342
Jiné prameny		354